

ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ
ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ

ΤΟΜΟΣ 67

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΟΜΙΛΙΑΙ NB' - ΞΔ'
(ΚΕΦ. 15 - 20)

Κείμενον: Fridricus Field

Μετάφρασις - Σχόλια:

ΚΥΡΙΑΚΟΥ Γ. ΡΟΥΜΠΗ
θεολόγου - φιλόλογου
(NB' - ΝΓ', ΞΑ' - ΞΔ')

ΙΩΑΝΝΟΥ Γ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ
θεολόγου - φιλόλογου
(ΝΔ' - Ξ')

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

11--224

Ὁμιλία ΝΒ'	(Ματθ. ιε', 21-31)	11	(227)*
Ὁμιλία ΝΓ'	(Ματθ. ιε', 32-ιστ', 12)	23	(239)
Ὁμιλία ΝΔ'	(Ματθ. ιστ', 13-23)	44	(251)
Ὁμιλία ΝΕ'	(Ματθ. ιστ', 24-27)	62	(266)
Ὁμιλία ΝΣΤ'	(Ματθ. ιστ', 28-ιζ', 9)	79	(280)
Ὁμιλία ΝΖ'	(Ματθ. ιζ', 10-21)	98	(296)
Ὁμιλία ΝΗ'	(Ματθ. ιζ', 22-ιη', 6)	115	(309)
Ὁμιλία ΝΘ'	(Ματθ. ιη', 7-14)	131	(322)
Ὁμιλία Ξ'	(Ματθ. ιη', 15-20)	151	(340)
Ὁμιλία ΞΑ'	(Ματθ. ιη', 21-35)	160	(347)
Ὁμιλία ΞΒ'	(Ματθ. ιθ', 1-15)	177	(350)
Ὁμιλία ΞΓ'	(Ματθ. ιθ', 16-26)	194	(373)
Ὁμιλία ΞΔ'	(Ματθ. ιθ', 27-κ', 16)	207	(383)

ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ

227--396

* Οἱ ἐντὸς παρενθέσεων ἀριθμοὶ εἰναι οἱ ἀντίστοιχοι τῶν αἰτίων τοῦ πρωτοτύπου κειμένου.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

Ο Μ Ι Λ Ι Α Ν Β ' (52)
(Ματθ. ιε', 21 - 31)

«Και ἀφοῦ ἐφυγεν ἀπὸ ἐκεῖ ὁ Ἰησοῦς, ἐπῆγε εἰς τὰ μέρη Τύρου καὶ Σιδῶνος. Καὶ νὰ μίᾳ γυναίκα Χαναναία, ἐθῆκε ἀπὸ τὰ ὄρια τῶν μερῶν ἐκείνων καὶ μετὰ μεγάλην κραυγὴν ἔλεγεν πρὸς αὐτόν· «ἐλέησέ με, Κύριε υἱὲ Δαυὶδ· Ἡ κόρη μου βασανίζεται φρικτὰ ἀπὸ πονηρὸν δαιμόνιον» (Ματθ. 15, 21 - 22).

Ὁ Μάρκος λέγει πὸς δὲν ἠπόρεσε νὰ εἰσέλθῃ ἀπαράκλητος εἰς τὴν οἰκίαν¹. Διὰ τὴν μετέβαινε πάντα εἰς αὐτὰ τὰ μέρη; Ὅταν τοὺς ἠλευθέρωσε ἀπὸ τὴν φροντίδα τῆς τροφῆς, τότε πλέον προχωρῶν ἀνοίγει καὶ εἰς τὰ ἔθνη τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας· ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ Πέτρος, ἀφοῦ ἔλαβε διαταγὴν προηγουμένως νὰ καταργήσῃ αὐτὸν τὸν νόμον, ἀποστέλλεται εἰς τὸν Κορινθιον². Ἰ) Ἄν δὲ ἤθελεν εἰπεῖ κάποιος «πὸς λοιπὸν τότε ἐνῶ παραγγέλλει εἰς τοὺς Μαθητάς Του «εἰς δρόμον, ποῦ ὁδηγεῖ πρὸς τὰ εἰδωλολατρικά ἔθνη, μὴ πορευθῆτε»³, δέχεται αὐτὴν τὴν γυναῖκα»; Πρῶτον μὲν, ἐκεῖνο θὰ ἠμπορούσαμεν

1. Μάρκ. 7, 24.
2. Πράξ. 10, 19 - 21.
3. Ματθ. 10, 5.

νά είπωμεν, ὅτι αὐτό, πού προσέταξε τούς μαθητάς του, δέν ἦτο καί ὁ ἴδιος ὑποχρεωμένος νά τὸ τηρήσῃ⁴; ἔπειτα δὲ δέν μετέθη διὰ τὴν κηρύξη, ὅπως ἀκριβῶς ὑπαινίσσεται καί ὁ Μάρκος δταν ἔλεγεν, ὅτι ἐκρύφθη, ἀλλὰ δέν παρέμεινεν ἀπαρτήρητος. Ὅπως λοιπὸν ἦτο σύμφωνον πρὸς τὴν φυσικὴν ἀκολουθίαν τῶν πραγμάτων νά μὴ τρέξη πρῶτος πρὸς αὐτούς, ἔτσι ἦτο καί τῆς φιλανθρωπίας τοῦ ἀνάξιου νά διώξῃ αὐτούς, πού τὸν ἐπλησίασαν. Διότι ἂν ἔπρεπε νά κινήσῃ αὐτούς, πού ἔφευγαν, πολὺ περισσότερον δέν ἔπρεπε νά ἀποφεύγῃ αὐτούς πού τὸν κινήγούσαν.

Πρόσεξε νά ἴδῃς πῶς ἡ γυναίκα ἀξίζει διὰ κάθε ἐργεσίαν, διότι δέν ἐτόλμησε νά ἔλθῃ οὔτε εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἐπαίδῃ ἐφοβείτο καὶ ἐθεώρει ἀνάξιον τὸν ἑαυτὸν τῆς. Ἡ ὄτι δὲ πράγματι, ἂν δέν ἦτο ἔτσι, θὰ ἤμπορούσε νά ἐφθασε ἐκεῖ, φαίνεται καθαρά ἀπὸ τὴν τωρινὴν ἐπιμονὴν τῆς καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι ἐβγήκε ἔξω ἀπὸ τὰ σύνορα τῆς. Μαρτικοὶ δὲ πού ἐφαρμόζουν τὴν ἀλληγορικὴν ἐρμηνείαν⁵, λέγουσιν, ὅτι δταν ἐβγήκεν ἔξω ἀπὸ τὴν Ἰουδαίαν ὁ Χριστός, τότε ἐτόλμησε νά τὸν πλησιάσῃ καὶ ἡ Ἐκκλησία, ἀφοῦ ἐβγήκεν καὶ αὐτὴ ἔξω ἀπὸ τὴν ἰδικήν της περιοχὴν. **830*** Διότι λέγει ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ὁ Ἀρισμῶν: «σε τὸν λαόν σου καὶ τὴν πατρικὴν σου οἰκίαν»⁶. Διότι καὶ ὁ Χριστός ἐβλήθη ἀπὸ τὰ ὄρια τοῦ, καὶ ἡ γυναίκα ἀπὸ τὰ ὄρια τῆς. Καὶ ἔτσι ἠμπόρουν νά συναντηθοῦν. «Νά» — λέγει — «μιά Χανααναία, πού ἐβλήθη ἀπὸ τὰ ὄρια τῆς περιοχῆς τῆς». Κατηγορεῖ τὴν γυναίκα ὁ Εὐαγγελιστής, διὰ τὴν φανερώση τὸ θαῦμα καὶ νά τὴν ἐξυψώσῃ περισσότερον. Διότι ἂν ἀκούσῃς Χανααναίαν, φέρε εἰς τὸν νοῦν σου ἐκεῖνα τὰ παράνομα εἰδωλολατρικὰ ἔθνη, πού ἀνέ-

4. Ὁ ἱερός, π.χ., διατάσσει τὸν ἀπ' ἐνὶ νά πάρῃ τὸ φάρμακον, χωρὶς καὶ αὐτὸς νά εἶναι ὑποχρεωμένος νά τὸ πάρῃ.

5. Ἀλληγορικῶς ἐρμηνεύει τὴν Ἁγ. Γραφίαν λέγοντι ἡ ἀναζήτησις μυστικῶν ἐνοσην, ὑπὸ τῆς λέξεως τῆς Ἁγ. Γραφίης. Αὐτὸν ἐφήρμοζεν ἡ Ἀντιοχειακὴ Σχολή.

6. Πράξ. 41, 11.

* Ἡ ἐνδεὴς τῆς μεταφράσεως ἀντιγράφων ἀριθμὸς (ἐννοιαι) **830**, **831**... παρακείμεναι εἰς τὰ ἀντιστοιχῶς κείμενα τμήματα τοῦ προτύπου κειμένου. Τὰ δὲ **B**, **C**, **D** καὶ **IC** ἀποσκόπων ἐπισημαίνονται τὸν τμηματικὸν τύπον.

τρεψαν ἀπὸ τὰ θεμέλια τῶν νόμων τῆς φύσεως⁷. Ὅταν δὲ ἐνομηθῆς αὐτά, τότε νά ἀναλογισθῆς καὶ τὴν δύναμιν τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ. Διότι αὐτοί, πού εἶχαν ἐκδιωχθῆ, διὰ τὴν μὴ διαφθεῖρουν τοὺς Ἰουδαίους, β' αὐτοὶ ἐφάνησαν τόσον πῶς πρόθυμοι ἀπὸ τῶν Ἰουδαίων, ὥστε καὶ ἀπὸ τὴν χώραν τῶν νά ἐξέλθουν καὶ νά πλησιάσουν τὸν Χριστόν, ἐνῶ ἐκεῖνοι τὸν ἐδίωχναν καὶ δταν ἤρχετο πρὸς αὐτούς. Ἀφοῦ ἐπλησίασε λοιπὸν τίποτε ἄλλο δέν τοῦ λέγει, παρὰ «ἐλέησέ με», καὶ μετὴν κραυγῆς τῆς πολλοῦς περιέργου συνέκέντρωσε. Καὶ πράγματι ἦτο θαῦμα ἀεισθηρῆτον⁸ νά θλήπῃς μιά γυναίκα νά κραυγάζῃ τόσον πονεμένα, καὶ μάλιστα γυναίκα μητέρα, καὶ νά παρακαλῇ διὰ τὴν θυγατέρα τῆς, θυγατέρα σὲ τέτοια θλιθερά κατὰστασιν. Διότι οὔτε κἀν ἐτόλμησε νά φέρῃ τὴν δαιμονισμένην ἔμπρὸς εἰς τὰ μάτια τοῦ διδασκάλου ἄλλ' ἀφοῦ τὴν ἄφησε νά μένῃ εἰς τὸ σπίτι, προσέρχεται ἡ ἴδια διὰ νά παρακαλέσῃ. Καὶ ἀναφέρει μοναχὰ τὴν ἀρωστικήν, καὶ δέν προσθέτει τίποτε πέρα πάντων. (Ὅτε τὸν ἱατρὸν τραβῶ εἰς τὸ σπίτι τῆς, ὅπως ἐκεῖνος ὁ ἀξιωματικὸς τοῦ βασιλέως, πού ἔλεγε «ἔλα, θά'λε ἐπάνω τὸ χεῖρ σου» καὶ «κατέθεα γρήγορα πρὶν ἀποθάνῃ τὸ παιδί μου». Ἄλλ' ἀφοῦ διηγήθη τὴν συμφορὰν τῆς καὶ τὴν ἐπιβεινωσιν τῆς νόσου, ἐπικαλεῖται τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Δεσπότη καὶ φωνάζει δυνατὰ. Καὶ δέν λέγει, εὐσπλαγχνίσει τὴν θυγατέρα μου, ἀλλὰ «εὐσπλαγχνίσει ἐμένα». Διότι ἐκεῖνη δέν ἔχει συναίσθησι τῆς νόσου ἔγὼ ὅμως εἶμαι πού ὑποφέρω ἀναριθμητὰ δεινά, πού ἀισθάνομαι τὴν ἀρρώσθειά μου, πού ἂν καὶ ἔχω τὰ λογικά μου, εἶμαι τρελλή». «Ἐκεῖνος δέν τῆς ἔδωσε ἀπάντησιν». Διατί αὐτὸ τὸ καινούργιο καὶ τὸ παράξενο; Τοὺς μὲν Ἰουδαίους, δηλαδὴ, ἂν καὶ εἶναι ἀχάριστοι τοὺς φέρνει κοντὰ τοῦ, ἂν καὶ τὸν θλασσημοῦν τοὺς παρακαλεῖ, ἂν καὶ τὸν πειράζουν δέν τοὺς ἐγκαταλείπει δέν θεωρεῖ ὅμως ἀξίαν οὔτε ἀπαντήσεως αὐτὴν, πού τρέχει κοντὰ τοῦ, καὶ

7. Ἡ γερμανικὴ λαοὶ πρὸς τὸν Ἰωάννην διακρίνεται καὶ διὰ τὴν μεγάλην τὴν ἀνηθροσύνην.

8. Ὁ ἱερός Χριστοστος ἀναφέρει κυρίως εἰς τὸ Ἰωάν. 4, 46, 48. Κρητιστικῶς ἴσως καὶ τὸ Ματθ. 9, 18.

9. Ἐπισημαίνεται ὁ ἱερός Χριστοστος διαμαρτυρεῖται ὅτι αὐτὸς τῆς δαιμονισμένης μητέρας καὶ πού σφαιλετο εἰς τὴν ἐπίγνησιν τῆς δαιμονισμένης κατὰστασιν τῆς θυγατρὸς τῆς ἐνῶ ἡ θυγατέρα τῆς δέν εἶχε συναίσθησιν ὡς δαιμονισμένη, τῆς νόσου τῆς.

παρακαλεί και ίκετεύει και δείχνει τόσην ευλάβειαν και, που επί τέλους, Ι) δέν είχαν ανατροφή με τον Νάμον και τους Προφήτας. Ποιον δέν θά ήμπορούσε νά σκανδαλίση αυτή ή συμπεριφορά, όταν έθελετε αυτά, που γίνονται νά είναι αντίθετα προς την φήμην; Διότι ήκουσαν πώς περιώδευε τά χωριά και έθεράπευε· αυτήν όμως που ήλθε μόνη της κοντά του την άπακρούει. Και ποιον δέν θά συγκινούσε ή συμφορά και ή παράκλησις, που έκαμε διά την θυγατέρα της, εύρισκομένην εις τόσον κακήν κατάστασιν; Διότι ούτε ώσαν νά έθεώρει τον έαυτον της άξιον προσήλθε, ούτε ώσαν νά εξήτει κάποιο χρέος· αλλά είχαν ανάγκην νά της δείξουν εύσπλαγγνίαν, και την συμφοράν της μονάχα θρηολογούσε· και όμως ούτε δι' άπάντησιν κρίνεται άξία. Ίσως πολλοί από αυτούς, που ήκουον έσκανδαλίσθησαν· Β εκείνη όμως δέν έσκανδαλίσθη. Και τί λέγω από αυτούς, που ήκουον; Νομίζω πώς και οι ίδιοι οι μαθηταί θά έπηρεάσθησαν κάπως από την συμφοράν της γυναίκος και θά εταράχθησαν και θά ελυπήθησαν. Παρ' όλην την ταραχήν τους όμως ούτε έτόλμησαν νά είπουν «δώσε εις αυτήν την χάριν, που ζητεί». Αλλά «Αφού ήλθαν κοντά Του οι Μαθηταί Τον παρεκάλουν και Του έλεγον· έλευθέρασέ την, διότι κραυγάζει όπισω από ημάς»¹⁰. Και ημείς, όταν θέλωμεν νά πείσωμεν τον άλλον, πολλές φορές του λέγομεν τά αντίθετα.

25:9 ■ Και ο Χριστός άπήντησεν· «δέν έχω άποστολή παρά μονάχα διά τά χαμένα πρόβατα του Ίσραηλιτικού λαού»¹¹.

Τι έκανε λοιπόν ή γυναίκα, όταν ήκουσεν αυτά; Έσώπασε και άπεσύρθη; ή μήπως έγκατέλειψε την προθυμία της; Κάθε άλλο· άπ' εναντίας έγινε τού επιθετική. Δέν κάμνομεν όμως ημείς έτσι· αλλά όταν δέν επιτύχωμεν άπομωκρυνόμεθα, ενώ, ακριβώς δι' αυτό, πρέπει νά επιμένωμεν περισσότερο. Και ποιον δέν θά έρριχνε εις άπελπίσιον εκείνος τότε ο λόγος; "Αν και ή σιωπή ήτο άρκετή νά την οδηγήση εις άπελπίσιον ή άπάντησις άκόμη χειρότερα θά έκαίμε. Διότι τού νά διαπιστώση ότι μαζί με αυτήν είχαν άποστομωθή και οι συνήγοροί της, και τά νά αντιληφθή ότι τού πράγμα ειχε φθάσει εις άδι-

10. Ματθ. 15,28.
11. Ματθ. 15,24.

έξοδον, θά ήτο δυνατόν νά την έρριχνεν εις φοβερήν άμηχανίαν. Β 'Αλλά όμως δέν τά έχασε ή γυναίκα· όταν είδεν ότι οι προστάται της δέν είχαν καμίαν δύναμιν, έβειξε και αυτή ώραία άδιαντροπία. Πριν από αυτό ούτε εις τά μάτια των δέν τολμούσε νά φανή· «φανάζει όπισω από ημάς» έλεγον οι 'Απόστολοι· και όταν πλέον ήτο φυσικόν νά φύγη άκόμη πιό μακριά, μετά την άμηχανίαν εις την όποιαν περιέπεσεν, τότε πλησιάζει άκόμη περισσότερο, και πέφτει εις τά πόδια του Κυρίου λέγουσα «Κύριε βοήθησέ με»¹². Τι είναι αυτά γυναίκα; Μήπως έχεις περισσότερο θάρρος από τους 'Αποστόλους; Μήπως μεγαλύτεραν δύναμιν; Θάρρος και δύναμιν καθόλου δέν έχω, — λέγει ή γυναίκα — και από έντροπήν είμαι γεμάτη· άλλ' αυτήν όμως την άναισχυντία παρουσιάζω ώσαν τρόπον παρακλήσεως· θά ασθασθή τού θάρρους μου. Και τί σημαίνει αυτό; (·) Δέν τον ήκουσες νά λέγη ότι «δέν έχω άποστολή παρά μονάχα διά τά χαμένα πρόβατα του Ίσραηλιτικού λαού»; Τον ήκουσα, — άπαντά — άλλ' αυτός είναι ο Κύριος, δι' αυτό και δέν Του έλεγε «παρακάλεσε» και «προσευχίσου»· αλλά «βοήθησέ με». Τι έκανε λοιπόν ο Χριστός μετά από αυτό; Όταν με αυτά Ικανοποιήθηκε, αλλά επιτείνει την άμηχανίαν της πάλιν. «Δέν είναι καλόν» — της λέγει — «νά πάρη κανείς τού φομί άπό τά τέκνα του και νά τού ρίψη εις τήν σκυλάκιαν»¹³. Και όταν την έκαίμε άξίαν νά της όμιλήση, τότε άκόμη χειρότερα την επλήγωσε, παρά με την σιωπήν Του. Και δέν μεταφέρει πλέον εις άλλον την αίτίαν, ούτε λέγει «δέν έχω άποστολή», 'Αλλ' όσον εκείνη έδονάμανε την παράκλησίν της, Ι) τόσον και Έκείνος επιτείνει την άρησίαν Του. Και δέν τους ονομάζει πιά αυτούς πρόβατα, αλλά τέκνα· και έκείνην σκυλάκι. Πώς αντιδρά λοιπόν ή γυναίκα; Από τας ίδίαις του λέξεις συνθέτει την υπεράσπισίν της. "Αν είμαι πράγματι σκυλάκι — Του άπαντά — δέν είμαι ξένη. Πολύ σωστά έλεγεν ο Χριστός· «έγώ ήλθα εις τον κόσμον, διά νά γίνη κρίσις και διάκρισις των ανθρώπων»¹⁴.

12. Ματθ. 15, 25.
13. Ματθ. 15,26.
14. 'Ιωαν. 9,39.

Ἡ γυναίκα φιλοσοφεί καὶ φανερώσει ὅλην τῆς τὴν καρτερίαν καὶ τὴν πίστιν καὶ μάλιστα ἐνῶ δέχεται τοιαύτας προσβολάς. Ἐκείνοι ὁμῶς, μὲ ἄλλον πού τους γίνονται θεραπείαι καὶ τιμαί, πληρώνουν τὸν Εὐεργέτην μὲ τὰ ἀντίθετα. Πῶς ἡ τροφή εἶναι ἀναγκαῖα διὰ τὰ τέκνα — λέγει — καὶ ἐγὼ τὸ γνωρίζω· πλὴν ὁμῶς αὐτὸ δὲν μὲ ἐμποδίζει ἐμένα, ἐπειδὴ εἶμαι σκυλάκι. Διότι ἂν δὲν εἶναι δίκαιον τὸ σκυλάκι νὰ πάρῃ. Ἐ οὔτε εἰς τὰ ψίχουλα θὰ εἶναι δίκαιον νὰ ἔχη μερίδιον· ἂν ὁμῶς πρέπει νὰ ἔχη ἔστω καὶ μικρὸν μερίδιον, τότε οὔτε ἐγὼ ἐμποδίζομαι, ἂν εἶμαι καὶ σκυλάκι. Ὅπως ὅποτε μάλιστα δικαιούμαι νὰ μετέχω εἰς αὐτήν, ἐπειδὴ εἶμαι σκυλάκι. Δι' αὐτὸ ἀνέβαλλεν ὁ Χριστὸς διότι ἐγκώριζε πῶς θὰ ὠμιλοῦσε ἔτσι δι' αὐτὸ ἠρνεῖτο τὴν δωρεάν, διὰ νὰ φανερώσῃ τὴν πίστιν τῆς. **ΒΒΒ** Διότι ἂν δὲν ἐπρόκειτο νὰ τῆς δώσῃ, οὔτε καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὸ θὰ ἔβιδεν, οὔτε πάλιν θὰ τὴν ἀπεστόμωνεν. Ὅπως κάνει εἰς τὸν Ἐκατόνταρχον, πού τοῦ λέγει «ἐγὼ θὰ ἔλθω καὶ θὰ τὸν θεραπεύσω»¹⁵, διὰ νὰ μάθωμεν τὴν εὐλάβειάν του καὶ νὰ τὸν ἀκούσωμεν νὰ λέγῃ «δὲν εἶμαι ἀξίος νὰ εἰσέλθῃς κάτω ἀπὸ τὴν στέγην μου»¹⁶. Ὅπως ἔκαμε καὶ εἰς τὴν αἰμορροῦσαν, πού τῆς λέγει «ἐγὼ κατάλαβα πῶς δύναμις θαυματουργικῆ ἐβγήκε ἀπὸ ἐμέ»¹⁷, διὰ νὰ φανερώσῃ παντοῦ τὴν πίστιν τῆς. Καὶ ὅπως ἔκαμε μὲ τὴν Σαμαρείτιδα διὰ νὰ δείξῃ πῶς καὶ μετὰ τὸν ἔλεγχον, πού τῆς ἐγένετο, δὲν ἀπομακρύνεται. Τὸ ἴδιον ἐπαναλαμβάνει καὶ ἔδδ. Διότι δὲν ἤθελε νὰ μείνῃ κρυμμένη ἢ τόσο μεγάλη ἀρετὴ τῆς γυναικός. **Β** Ὅστε δὲν ἤθελε νὰ προσβάλῃ μὲ ὅσα ἔλεγεν, ἀλλὰ νὰ προκαλέσῃ καὶ νὰ φανερώσῃ τὸν κρυμμένον θησαυρόν.

Σὺ ὁμῶς κάμε μου τὴν χάριν νὰ προσέξῃς μαζί μὲ τὴν πίστιν καὶ τὴν ταπεινοφροσύνην. Ἐκείνος ὠνόμασε παιδιὰ τοὺς Ἰουδαίους· αὐτὴ δὲν περιωρίσθη εἰς αὐτό, ἀλλὰ τοὺς ἀπακαλεῖ κυρίου. Τόσον πολλὸ δὲν ἐπόνησε ἀπὸ τὰ ἐγκώμια διὰ τοὺς ἄλλους. «Ἀλλὰ καὶ τὰ σκυλάκια τρώγουν» — εἶπε — «ἀπὸ τὰ ψίχουλα πού πίπτουν ἀπὸ τὸ

15. Ματθ. 8,7.
16. Ματθ. 8,8.
17. Λουκ. 8,46.

τραπέζι τῶν κυρίων των»¹⁸. Πρόσεξες συνειδήτητα γυναικός; Πῶς δὲν ἐτόλμησε οὔτε ἀντίρρησην, νὰ φέρῃ; Οὔτε διαγκώθηκε ἀπὸ τοὺς ἐπαίνους τῶν ἄλλων; Οὔτε ἠγανάκτησεν ἀπὸ τὴν προσβολήν; Εἶδες εὐψυχίαν; Αὐτὸς ἔλεγε «δὲν εἶναι καλόν», ἐκείνη· «ναί, Κύριε». Αὐτὸς ὠνόμαζε παιδιὰ τοὺς Ἰουδαίους, καὶ ἐκείνη κυρίου. Αὐτὸς ἀνέφερε τὸ δνομα τοῦ σκυλιά καὶ κείνη προσέθεσε καὶ τὸ ἔργον τοῦ σκυλιῶ. **Γ** Εἶδες τὴν ταπεινοφροσύνην τῆς; Ἄκουσε τώρα καὶ τὰ παλαιὰ λόγια τῶν Ἰουδαίων. «Ἀπόγονοι τοῦ Ἀβραάμ εἰμεθα ἡμεῖς καὶ ποτὲ ἕως τώρα δὲν ἐγίνομεν δοῦλοι εἰς κανένα»¹⁹ καὶ «ἀπὸ τὸν Θεὸν ἔχομεν γεννηθῆ»²⁰. Αὐτὴ ὁμῶς δὲν σκέπτεται ἔτσι· ἀλλ' ὀνομάζει τὸν ἑαυτὸν τῆς σκυλάκι καὶ ἐκείνους κυρίου· καὶ δι' αὐτὸ ἀκριθῶς ἔγινε τέκνον. Τί λοιπὸν ἀπήτησεν πρὸς αὐτὴν ὁ Χριστὸς; «Ὡ γυναίκα, εἶναι μεγάλη ἡ πίστις σου»²¹. Δι' αὐτὸ ἀκριθῶς ἀνέβαλλε, διὰ νὰ φωνάξῃ αὐτὸν τὸν λόγον, διὰ νὰ στεφανώσῃ ὡς νικητρίαν τὴν γυναίκα. «Ὡς γίνῃ ὅπως ἀκριθῶς θέλεις»²². Αὐτὸ πού λέγει σημαίνει· «ἡ πίστις σου καὶ μεγαλύτερα ἀπὸ αὐτὰ ἠμπορεῖ νὰ καταρῶσῃ, ἀλλὰ ὡς γίνῃ ὅπως θέλεις». Αὐτὴ ἡ φράσις συγγενεῖται μὲ τὴν φωνήν, πού ἔλεγεν «Ὡς γίνῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἔγινε»²³. **Δ** Καὶ ἐθεραπεύθη ἡ κόρη τῆς ἀπὸ ἐκείνην τὴν ὥραν. Εἶδες πῶς ἐδοῦθη καὶ ἐκείνη ὄχι ὄλιγον διὰ τὴν θεραπείαν τοῦ κοριτσαίου τῆς; Δι' αὐτὸ δὲν εἶπεν ὁ Χριστὸς «ὡς γίνῃ καλὰ τὸ κορίτσι σου», ἀλλὰ «ἡ πίστις σου εἶναι μεγάλη, ὡς γίνῃ ὅπως θέλεις», διὰ νὰ μάθῃς ὅτι δὲν ἦσαν λόγια τυχαῖα, ἢ λόγια κολακείας, ἀλλ' ὅτι ἦτο μεγάλη ἡ δύναμις τῆς πίστεως. Τὸν ἀκριθῆ ἔλεγχον καὶ τὴν ἀπόδειξιν τὰ ἔφησε εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν πραγμάτων. Ἀμέσως λοιπὸν ἐθεραπεύθη τὸ κοριτσαίκι.

Ε Σὺ κάνε μου τὴν χάριν νὰ προσέξῃς πῶς, ἐνῶ ἐνικήθησαν οἱ Ἀπόστολοι καὶ δὲν ἐπέτυχον, αὐτὴ ἐπέτυχε. Τόσον μεγάλην ἀξίαν ἔχει ἡ ἐπιμονὴ εἰς τὴν προσευχὴν.

18. Ματθ. 15,27.

19. Ἰωάν. 8,38.

20. Κατ' Ἐνοῦαν ἐπιδοσεῖς τοῦ ρητοῦ· ἡμεῖς ἐκ κορνεῖας οὐ γεννηθήμεθα· Ἰὼνα Πατέρα ἔχομεν, τὸν Θεόν (Ἰωάν. 8,41).

21. Ματθ. 15,28.

22. Ματθ. 15,28.

23. Γενεα. 1,9.

Διά τὰς ἀνάγκας μας θέλει νά Τόν παρακαλοῦμε περισσότερο ἡμεῖς, πού ἐνδιαφερόμεθα κατ' εὐθείαν, παρά ἄλλοι πρὸς χάριν ἡμῶν. Ἄν καί ἐκεῖνοι οἱ Ἀποστόλοι εἶχον μεγαλύτερον θάρρος, αὐτὴ ὁμῶς ἐβείξε περισσότεραν καρτερίαν. Μὲ τὸ τέλος δὲ πού ἐπῆρε τὸ ζήτημα, **2223** ἐδικαιολογήθη ὁ Κύριος πρὸς τοὺς Μαθητάς του διὰ τὴν ἀναβολὴν καὶ τοὺς ἀπέδειξε, ὅτι δικαιολογημένα ἠντήθη ἀρχικῶς, ὅταν αὐτοὶ Τοῦ τὸ ἐζήτησαν.

ε' Ἐφυγεν ἀπὸ ἐκεῖ ὁ Ἰησοῦς καὶ ἦλθε κοντὰ εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας. Καὶ ἀφοῦ ἀνέβηκε εἰς τὸ θουνοῦ ἐκάθισεν ἐκεῖ. Καὶ ἦλθον τότε κοντὰ Τοῦ πλήθη ἀνθρώπων, πού μετέφεραν κουτσούς, τυφλοὺς, ἀνθρώπους χωρὶς χέρια, κωφαλοῦς καὶ τοὺς ἔρριψαν ἐμπρὸς εἰς τὰ πόδια Τοῦ. Ἐκεῖνος τοὺς ἐθεράπευσε, ὥστε οἱ ὄγλοι νὰ θαυμάζουν, καθὼς ἔβλεπον τοὺς κωφαλοῦς νὰ λαλοῦν, γερούς αὐτοὺς πού δὲν εἶχαν χέρια, τοὺς κουτσούς νὰ περιπατοῦν καὶ τοὺς τυφλοὺς νὰ βλέπουν. Ἐξ αἰτίας αὐτῶν ἐδόξαζαν τὸν Θεὸν τοῦ Ἰσραὴλ²⁴. Πότε λοιπὸν πηγαίνει ὁ ἴδιος, πότε πάλιν κάθεται καὶ περιμένει τοὺς ασθενεῖς καὶ τοὺς κουτσούς ἀνεβάξει εἰς τὸ θρος. β Καὶ οὔτε τὸ ἐνδομά του δὲν ἐγγιζοῦν πιά, ἀλλὰ ἀναβαίνουν ἐπάνω εἰς τὴν κορυφὴν, καὶ πίπτουν ἐμπρὸς εἰς τὰ πόδια των. Καὶ ἔτσι φανεραίνουν διπλά τὴν πίστιν των, καὶ μὲ τὸ ὅτι, ἂν καὶ κουτσὸ ἀναβαίνουν εἰς τὸ θρος καὶ μὲ τὸ ὅτι δὲν ζητοῦν τίποτε ἄλλο, παρά μονάχα νὰ ριφθοῦν εἰς τὰ πόδια του. Καὶ ἦτο μεγάλο τὸ θαῦμα καὶ παράδοξον, νὰ βλέπῃ κανεὶς νὰ περιπατοῦν αὐτοὶ, πού προηγουμένως τοὺς ἔφεραν σηκωτοὺς καὶ οἱ τυφλοὶ νὰ μὴ ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ ἐκείνου, πού τοὺς ἔφεραν ἀπὸ τὸ χέρι. Πράγματι τοὺς ἀφῆνε καταπληκτοὺς καὶ τὸ πλῆθος αὐτῶν, πού ἐθεραπεύοντο καὶ ἡ εὐκολία τῆς θεραπείας των. Εἶδες πὼς τὴν μὲν γυναῖκα ἐθεράπευσε μετὰ ἀπὸ τὴν καθυστέρησιν, γ ἐνῶ αὐτοὺς ἀμέσως; Ὅχι διότι αὐτοὶ ἦσαν καλύτεροὶ ἀπὸ ἐκείνην, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐκείνη ἦτο πῶ πιστὴ ἀπὸ αὐτοὺς. Δι' αὐτὸ εἰς τὴν περίπτωσιν ἐκείνης ἀναβάλλει καὶ καθυστερεῖ, διὰ νὰ φανερώσῃ τὴν

24. Ματθ. 15, 29-31.

ἐκτύχη τῆς ἐνῶ εἰς αὐτοὺς ἀμέσως παρέχει τὴν δωρεάν, διὰ νὰ κλείσῃ τὰ στόματα τῶν ἀπίστων Ἰουδαίων καὶ διὰ νὰ τοὺς ἀφαιρέσῃ κάθε τους ἀντιλογίαν. Διότι ὅσον κανεὶς δέχεται μεγαλύτερας εὐεργεσίας, τόσο περισσότερο γίνεται υπεύθυνος καὶ αὐστηροτέρας τιμωρίας, ὅταν ἐκδηλώσῃ ἀγναμοσύνην καὶ δὲν θελτικῶνται μὲ τὴν τιμὴν πού τοῦ γίνεται. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς οἱ πλούσιοι τιμωροῦνται περισσότερο ἀπὸ τοὺς πτωχοὺς, ὅταν εἶναι κακοὶ, ἐπειδὴ δὲν ἔγιναν ἡμεροὶ οὔτε μέσα εἰς τὴν ἀφθονίαν τῶν ἀγαθῶν τους. Μὴ μοῦ λέγεις ὅτι ἔβωσαν ἐλεημοσύνην. Διότι ἂν δὲν ἔβωσαν ἀνάλογα μὲ τὴν περισούσιαν των, οὔτε ἔτσι θὰ διαφύγουν. **25** Διότι ἡ ἐλεημοσύνη δὲν κρίνεται μὲ τὸ μέτρον τῶν ὅσων δίδονται, ἀλλ' ἀπὸ τὴν γενναϊόδωρον διαθέσιν αὐτοῦ, πού δίδει²⁵. Καὶ ἂν τιμωροῦνται αὐτοὶ, πολὺ περισσότερο θὰ τιμωρηθοῦν ἐκεῖνοι πού συναρπάξονται ἀπὸ τὰ περιττά, πού κτίζουν τὰ τριώροφα καὶ τὰ τετράωροφα, πού καταφρονοῦν ὁμῶς τοὺς πτωχοὺς· αὐτοὶ πού φροντίζουν μὲν διὰ τὴν φιλαργυρίαν των, ἀδιαφοροῦν ὁμῶς διὰ τὴν ἐλεημοσύνην.

Ἄλλὰ ἐπειδὴ ἦλθεν ὁ λόγος διὰ τὴν ἐλεημοσύνην, ἄς συνεχίσωμεν σήμερα τὴν ὑπόθεσιν ἐκείνην, περὶ τῆς φιλανθρωπίας, πού ἀφῆσα ἀτελείωτον, ὅταν ὀμιλοῦσα πρὶν ἀπὸ τρεῖς ἡμέρας²⁶. Ἐνεθυμείσθη, ὅταν προηγουμένως ὀμιλοῦσα διὰ τὴν ἰδιοτροπίαν, πού ἔχουν μερικοὶ διὰ τὰ ὑποδήματα, καὶ διὰ τὴν ματαίαν ἐκείνην ἀσχολίαν, καὶ διὰ τὴν θλακίαν τῶν νέων, γ εἶχε παρεκκλίνει ὁ λόγος ἀπὸ τὴν ἐλεημοσύνην εἰς τὰ ἀμαρτήματα ἐκεῖνα. Ποῖα λοιπὸν ἦσαν ἐκεῖνα πού τότε ἀνεφέροντο; Ἐλέγαμεν ὅτι ἡ ἐλεημοσύνη εἶναι κάποια τέχνη, πού ἔχει τὸ ἐργαστήριόν της εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ διδάσκαλόν της ὄχι ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸν Θεόν. Μετὰ ἔρευνητες τί εἶναι τέχνη καὶ

25. Ὁ ἱερεὺς Χριστόστομος τονίζει, πὸς οὐστὰ, τὴν διαθέσιν τοῦ δίδοντος. Ἀπὸ εἰλιεστὰ ὑπερβάλλοντα καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν, ὅταν ἐπήνεσε τὴν χήραν, διότι ἔβωσε μόνον τὸ δίδετον (Ματθ. 12, 43-44).

26. Ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐκείνην μὲν (19). Βλ. προηγουμένον ὄμιλον δὲ, σελ. 184-189. Ἐνεῖθεν ἀποδεικνύεται ὅτι, ἐπειδὴ ἐκπολοῦσθαι ἀκόρη ὄσο ἐκείνη, αὐτὸ καὶ νὰ, ὁ ἱερεὺς Χριστόστομος ἐξεφώνησε τὰς παραβάσεις ἐκείνης καθ' ἑκάστην.

τί δὲν εἶναι τέχνη, ἐπέσασμεν εἰς ματαιοπονίας καὶ κακοτεχνίας. **2523** Μεταξὺ αὐτῶν ἀναφέραμεν καὶ αὐτὴν τὴν τέχνην τῶν ὑποδημάτων. Ἐνεθυμήθητε τώρα; Ἐμπρὸς λοιπὸν ὡς ἐπαναλάβομεν καὶ σήμερον αὐτὰ πού εἴπαμε τότε καὶ ὡς ἀποβεῖξομεν πῶς ἡ ἐλεημοσύνη εἶναι τέχνη καὶ μάλιστα ἡ ἀνωτέρα ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας τέχνας. Διότι ἂν χαρακτηριστικὸν τῆς τέχνης εἶναι νὰ ἀπολήγῃ εἰς κατὶ χρήσιμον, καὶ ἐπειδὴ τίποτε δὲν εἶναι χρησιμώτερον ἀπὸ τὴν ἐλεημοσύνην, τότε φαίνεται ὀλοκάθαρα ὅτι καὶ τέχνη εἶναι ἡ ἐλεημοσύνη καὶ ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας τέχνας ἡ ἀνωτέρα. Διότι δὲν μᾶς κατασκευάζει ὑποδήματα, οὔτε μᾶς ὀφθαίνει ἐνδύματα, οὔτε μᾶς κτίζει ὕλικὰ σπιτία ἀλλὰ μᾶς γίνεται πρόξενος τῆς αἰωνίου ζωῆς, καὶ μᾶς ἀρπάζει ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ θανάτου. Β μᾶς παρουσιάζει λαμπρούς καὶ κατὰ τὴν παρουσίαν καὶ κατὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν μᾶς κτίζει τὰς οὐρανίους κατοικίας μας, ἐκείνα τὰ παντοτινὰ σκηνώματά μας. Δὲν ἀφήνει αὐτὴ τὰς λαμπάδας μας νὰ σθῆσουν, οὔτε νὰ παρυσιασθῶμεν εἰς τὸν γάμον μὲ ἀκάθαρτα φορέματα, ἀλλὰ τὰ πλένει καὶ τὰ κάνει πῶς καθαρά καὶ ἀπὸ τὸ χιόνι. Διότι, ὅπως λέγει ὁ Θεός· «ἂν αἱ ἁμαρτίαι σας εἶναι κόκκιναί, θὰ τὰς λευκάνω ὡσάν τὸ χιόνι»²⁶. Δὲν μᾶς ἀφήνει νὰ πέσωμεν ἐκεῖ ὅπου ἔπεσαν ἐκεῖνος ὁ πλούσιος, οὔτε νὰ ἀκούσωμεν τὰ φοβερὰ λόγια, ἀλλὰ μᾶς ὀδηγεῖ εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ²⁷. Κάθε μία ἀπὸ τὰς τέχνας τῆς ζωῆς ἔχει ὡσάν σκοπὸν ἕνα κατόρθωμα. Ὅπως ἡ γεωργία τὴν διατροφήν μας ἡ ὀφθαλμικὴ τὴν ἐπέμβυσίν μας. Ἀλλὰ οὔτε καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς, C διότι δὲν εἶναι ἀρκετὴ ἐκάστη τέχνη μόνη τῆς νὰ μᾶς προσφέρῃ τὸ ἐπίτευγμά της.

Καὶ ἂν θέλῃς ὡς ἐξετάσωμεν πρώτην τὴν γεωργίαν. Διότι ἂν δὲν βοηθῆται ἀπὸ τὴν σιδηρουργίαν, διὰ νὰ δαμνωθῇ ἀπὸ αὐτὴν τὴν δικέλλαν καὶ τὸ ὄνι καὶ τὸ δρεπάνι καὶ τὸ τσεκούρι καὶ ἄλλα πολλὰ γεωργικὰ εργαλεία ἂν δὲν ἔχη τὴν ξυλουργικὴν, διὰ νὰ τῆς συντεριῶσιν τὸ ἄλέτρι, καὶ νὰ τῆς κατασκευάσῃ τὸν ζυγὸν καὶ τὸ ἀμά-

26. Ἦσ. 1,18.
27. Λουκ. 16,22.

ξι, διὰ νὰ τρίβῃ τὰ στάχυα ἂν δὲν ἔχη τὴν τέχνην ἐπεξεργασίας τοῦ δέρματος διὰ νὰ τῆς φτιάξῃ ἱμῶτας καὶ τὴν οἰκοδομικὴν διὰ νὰ κτίσῃ σταυλὸν εἰς τὰ θόδια πού ὀργώνουν καὶ κατοικίας εἰς τοὺς γεωργούς πού σπέρνουν ἂν δὲν ἔχη τὴν ὀλοτομικὴν διὰ νὰ κόβῃ δένδρα ἀπὸ τὸ δάσος καὶ τὴν ἀρτοποιητικὴν ὕστερα ἀπὸ ὅλα αὐτὰ, πούθενά δὲν θὰ ἐφαίνετο τὸ ἔργον τῆς γεωργίας. Ἔτσι καὶ ἡ ὀφθαλμικὴ θταν κἀνὴ κατὶ προσκαλεῖ κοντὰ τῆς πολλὰς ἄλλας τέχνας διὰ νὰ τὴν βοηθῆσιν εἰς τὸ ἔργον της. J) καὶ ἂν δὲν προσέλθουν καὶ δὲν τῆς δάσουν χερί βοηθείας παραμένει καὶ αὐτὴ εἰς ἀμηχανίαν. Καὶ κάθε τέχνη ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὴν ἄλλην²⁸. Ὅταν ὁμως πρέπει νὰ ἐλεήσωμεν, τίποτε ἄλλο δὲν χρειάζομεθα παρά καλὴν διάθεσιν μονάχα. Καὶ ἂν νομίξῃς πῶς εἶναι ἀπαραίτητα, διὰ τὴν ἐλεημοσύνην χρήματα καὶ σπιτία καὶ φορέματα καὶ ὑποδήματα, διάβασε ἐκεῖνα τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ, πού εἶπε διὰ τὴν χήραν²⁹ καὶ ἀποδίωξε αὐτὴν τὴν ἀγωνία. Διότι καὶ ἂν ἀκόμη εἶσαι τελείως πτωχός, ἀπὸ αὐτοὺς πού ζητιανεύουν, δύο λεπτὰ ἂν δώσῃς, αὐτὸ εἶναι τὸ πᾶν καὶ ἂν ἀκόμη δώσῃς ἕνα κομμάτι κριθίνου ψωμί, ἐφθάσες πρὸς τὸ τέρμα τῆς τέχνης. J) Ἄς δεχθῶμε λοιπὸν αὐτὴν τὴν ἐπιστήμην καὶ ἂς φροντίσωμεν νὰ τὴν πραγματοποιήσωμεν. Διότι προτιμώτερον νὰ τὴν γνωρίζῃς, παρά νὰ εἶσαι θασιλεύς καὶ νὰ φορᾷς στέμμα. Δὲν εἶναι μονάχα αὐτὸ τὸ πλεονέκτημά της, ὅτι, δηλαδή, δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὰς ἄλλας τέχνας, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἄλλα καὶ διάφορα πράγματα ἐπιτυγχάνει. Διότι τὰ σπιτία οἰκοδομεῖ, πού παραμένουν παντοτινὰ εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ δ.δάσκει θεκίνοους πού τὴν ἔχουν κατορθώσει μὲ πῶλον τρόπον θὰ ἠμποροῦσαν νὰ ἀποφύγουν τὸν ἀθάνατον θάνατον. **2525** καὶ θεσαυρούς σοῦ χαρίζει, πού ποτὲ δὲν ἐξοδεύονται καὶ πού διαφεύγουν κάθε ζήμιαν, πού προ-

28. Μὲ καταπληκτικὴν ἰδνμην ὁ ἱερεὺς Χρυσόστομος ἀναπτύσσει τὴν θεωρητικὴν ἰδέαν τῆς συνεργασίας τῶν τεχνῶν χερίν τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἰδέα αὕτη ἀποτελεῖ τὸ θεμέλιον τῆς κοινωνικῆς ἠθολογίας.

29. «Εἶδε δὲ τινὰ χήραν πενιχρὰν βάλλουσαν ἐκεῖ δύο λεπτὰ, καὶ εἶπεν ἄληθῶς λέγει ἱερὸν ὅτι ἡ χήρα ἢ πτωχὴ αὕτη πλείον πᾶν ἔβαλεν. Ἄκοντες γάρ οἱτοι ἐκ τοῦ περισσεύματος ὀστέος ἔβαλον εἰς τὰ θύρα τοῦ Θεοῦ, αὕτη δὲ ἐκ τοῦ ὑστερήματος αὐτῆς ἄπαντα τὸν βίον ἂν εἶχεν ἔβαλεν» (Λουκ. 21, 2-4).

αυτό· β και έτσι μάς εφάνερωσε πώς Του είναι τούτο πάρα πολύ αξιόλογο. Αφού λοιπόν τα θέλλωμεν καλά εις τόν νούν μας αυτά, ως οδηγήσωμεν και τούς εαυτούς μας, και τὰ παιδιά μας, και τούς γνωστούς μας εις τὸ διδασκαλεῖον τῆς ἐλεημοσύνης· και αὐτὸ πρὸ πάντων ως μονόνη ὁ ἄνθρωπος, ἐπειδὴ ἀκριθῶς αὐτὸ σημαίνει ἄνθρωπος³². Διότι «ὁ ἄνθρωπος εἶναι μεγάλο πρᾶγμα και πολῦτιμος ὁ ἐλεήμων»³³· ἂν δὲν ἤμπορῇ νὰ ἔχη τὸ χάρισμα αὐτὸ, ἐξέπεσε ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι και ἄνθρωπος. Αὐτὸ δημιουργεῖ τούς σοφοὺς. Διατί ἀπορεῖς διν αὐτὸ σημαίνει ἄνθρωπος; Αὐτὸ εἶναι ὁ Θεός³⁴. Διότι λέγει ὁ Κύριος· «Γίνεσθε εὐσπλαγχνοὶ πρὸς τούς συναθρώπους σας, ὅπως ὁ ἐπουράνιος πατέρας σας»³⁵.

Ἄς μάθωμεν λοιπὸν ἀπὸ ὅλα αὐτὰ νὰ εἴμεθα ἐλεήμονες, πρὸ παντός δὲ διότι και ἡμεῖς ἔχομεν ἀνάγκην ἀπὸ πολλὴν εὐσπλαγχνίαν. Γ. Και ἂς νομίζωμεν πὼς οὐτε καν ζῶμεν κατὰ τὸ δόξαγμα, πού δὲν κάνομεν ἐλεημοσύνην. Ἐννοῶ δὲ ἐλεημοσύνην αὐτὴν πού εἶναι καθαρὰ ἀπὸ τὴν πλεονεξίαν. Διότι ἂν αὐτὸς πού ἀρκεῖται εἰς τὰ ἴδικά του ἀγαθὰ και εἰς καλὰ δὲν προσφέρει, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἐλεήμων, πὼς εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι ἐκεῖνος πού παίρνει τὰ ξένα, ἔστω και ἂν δίνη ἀμέτρητα ὡς ἐλεημοσύνην; Διότι ἂν εἶναι ἀπαιθροπία νὰ ἀπολαμβάνης μονάχα τὴν περιουσίαν σου, πολὺ περισσότερον εἶναι τὸ νὰ ἀφαιρῆς ἀπὸ τούς ἄλλους. Ἄν δὲ τιμωροῦνται· αὐτοὶ πού καθόλου δὲν ἠδίκησαν, ἐπειδὴ δὲν ἔδωσαν ἐλεημοσύνην, πολὺ περισσότερον θὰ εἶναι ἀξιοὶ τιμωρίας αὐτοὶ πού παίρνουν και τὰ ξένα. Νὰ μὴ εἴπης λοιπὸν, ὅτι ἄλλος ἔχει ἀδικηθῇ και ἄλλος δέχεται ἐλεημοσύνην. Διότι τοῦτο εἶναι τὸ φοβερόν. Ἐπρεπε, δηλαδὴ, αὐτὸς πού ἀδικεῖται νὰ δέχεται και τὴν ἐλεημοσύνην· τώρα δὲ ὁμως ἄλλους τραυματίζεις και θεραπεύεις αὐτούς, πού

32. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ ἴδικα, πού ἔχουν ὡς διακριτικὸν τὴν ἀγριότητα, οἱ ἄνθρωποι πρέπει νὰ διακρίνονται διὰ τὴν εὐσπλαγχνίαν.

33. Ματθ. 21,41.

34. Ὡς εἰκόνη Θεοῦ ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ ἔχη ἐν ἐαυτῷ και τὴν θεϊκὴν ἰδιότητα τῆς εὐσπλαγχνίας.

35. Λουκ. 6,36.

δὲν ἐπραγματίσας, ἐνῶ θὰ ἔπρεπε τούς πρώτους νὰ θεραπεύης· ἢ καλλίτερα καθόλου νὰ μὴ τραυματίζης. Διότι φιλόανθρωπος δὲν εἶναι αὐτός, πού πληγώνει και θεραπεύει, ἀλλ' αὐτὸς πού ἰατρεῖ αὐτούς, πού ἐπληγώθησαν ἀπὸ ἄλλους. Τὰς πληγὰς, λοιπὸν, πού ἐπροξένησες σὺ νὰ θεραπεύσης, και ὄχι τὰς πληγὰς, πού ἐπροξένησαν ἄλλοι. Καλλίτερα οὐτε νὰ πληγῶνῃς, οὔτε νὰ ρίπτῃς κάτω (ὅ ὅτι αὐτὸ τὸ κάνει ἄνθρωπος χωρὶς θαρρῦτητα), ἀλλὰ νὰ ἀνασηκῶνῃς αὐτούς πού ἔπεσαν. Διότι δὲν εἶναι δυνατόν μετ' ἰδίων μέτρον τῆς ἐλεημοσύνης νὰ θεραπεύσης τὸ κακόν, πού ἐπροξένησεν ἡ πλεονεξία σου. Ἄν, δηλαδὴ, ἀρπάξης, μετ' ἰδίων πλεονεξίαν, εἶνα ὀφθλόν, δὲν πρέπει εἶνα ὀφθλόν πάλιν νὰ δώσης ἐλεημοσύνην, διὰ νὰ ἐποκλώσης τὴν πληγὴν, πού ἐπροξένησεν ἡ πλεονεξία σου, ἀλλὰ εἶνα τάλαντον. Ἐ; Δι' αὐτὸ ἐκεῖνος, πού συνελήφθη διὰ κλοπὴν, πληρώνει ὡς ἀποζημίωσιν τὸ τετραπλάσιον³⁶· αὐτὸς δὲ, πού ἀρπάξει εἶναι χειρότερος ἀπὸ τὸν κλέπτην. Και ἂν αὐτὸς, πού ἐκλεψε πρέπει νὰ πληρῶσῃ ὡς ἀποζημίωσιν τὰ τετραπλάσια, αὐτὸς πού ἀρπάξει θὰ πρέπει νὰ δώσῃ τὰ δεκαπλάσια και πολὺ περισσότερον· και θὰ πρέπει νὰ εἶναι πολὺ εὐχαριστήμενος ἂν ἤμπορῆσῃ ἔτσι νὰ συγχωρηθῇ διὰ τὴν ἀδικίαν· 25,27 ὥστόσοσον οὔτε και τότε θὰ λάθῃ τὸν μισθὸν διὰ ἐλεημοσύνην. Δι' αὐτὸ και ὁ Ζακκαῖος εἶπε πρὸς τὸν Κύριον· «θὰ ἀποζημιῶσω αὐτούς, πού ἐζημίωσα εἰς τὸ τετραπλάσιον, και τὰ μισὰ ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντά μου θὰ τὰ δώσω ἐλεημοσύνην εἰς τούς πτωχοὺς»³⁷. Ἄν δὲ κατὰ τὸν Μωσαϊκὸν Νόμον πρέπει νὰ δοθοῦν τετραπλάσια, πολὺ περισσότερα πρέπει νὰ δοθοῦν τώρα, πού ἐπικρατεῖ ἡ Χάρις. Και ἂν πρέπει νὰ ἀποζημιώσῃ ὁ κλέπτης, πολὺ περισσότερον ὁ πλεονέκτης, πού ἀρπάξει. Διότι ἔδω, ἐκτός ἀπὸ τὴν ζημίαν, εἶναι και ἡ προσβολὴ μεγάλῃ. Ὡστε και ἂν ἀκόμη ἐπιστρέψῃς τὰ ἑκατονταπλάσια, ποτὲ δὲν ἀποκατέστησες τὰ πράγματα εἰς τὸ ἀκέραιον. Βλέπεις πὼς δὲν ἔλεγα ἄσκοπα, ὅτι ἔστω και τάλαντον ἂν ἐπιστρέψῃς, διὰ τὸν ὀφθλόν, πού ἤρπασες, μόλις ἐπανορθῶνεις τὸ κακόν; Και ἂν, μετ' ἰδίων πλεονεξίαν σου αὐτὴν,

36. Ἐξοσ. 22,1.

37. Ἐλεηθέρη ἀπόδοσις τοῦ χερσίου (Λουκ. 21,8).

ελάχιστα διορθώνης τὸ κακόν. πού ἔκανες, ὅταν, ἀντιθέτως, ἀρπάξης ὀλοκλήρους περιουσίας, καὶ δώσης ἐλάχιστα, ἢ καὶ μάλιστα ὄχι εἰς ἐκείνους, πού ἠδικήθησαν, ἀλλ' εἰς ἄλλους ἀντὶ ἐκείνων, τότε ποῖαν ἀπολογίαν θά ἔχῃς; Ποῖαν συγχώρησιν ἀπὸ τὸν Θεόν; Ποῖαν ἐλπίδα σωτηρίας; Θέλεις νὰ μάθῃς πῶσον μεγάλο κακὸῦ κάνεις, ὅταν κάμῃς τέτοια ἐλεημοσύνην; Ἐκούσε τί λέγει ἡ Ἁγία Γραφή: «Ἐκεῖνος, πού προσφέρει θυσίαν ἀπὸ τὰ χρήματα τῶν πτωχῶν, εἶναι ὡςὼν νὰ θυσιάσῃ τὸ παιδί ἐμπρὸς εἰς τὸν πατέρα του»³⁸. Αὐτὴν τὴν ἀπειλὴν ἄς χαραζώμεν εἰς τὴν ψυχὴν μας καὶ ἄς ἀποχωρήσωμεν αὐτὴν ἄς χαραζώμεν εἰς τοὺς τοίχους, αὐτὴν εἰς τὰ χέρια, αὐτὴν εἰς τὴν συνείδησιν, αὐτὴν παντοῦ. Ἔτσι, τουλάχιστον, αὐτὸς ὁ φόβος, πού θὰ διατηρῆται ζωηρὸς εἰς τὴν σκέψιν μας, ἄς συγκρατῆ τὰ χέρια μας ἀπὸ καθημερινούς φόνους. Διότι χειρότερη ἀπὸ τὸν φόβον εἶναι ἡ ἀρπαγὴ, πού σιγά - σιγά σκοτώνει τὸν πτωχόν. Γ. Διὰ νὰ διατηρηθῶμεν λοιπὸν καθαροὶ ἀπὸ αὐτὸ τὸ μίσημα, ἄς μελετοῦμε αὐτὰ καὶ μόνοι μας καὶ μεταξὺ μας. Διότι ἔτσι καὶ προθυμότεροι θὰ γίνωμεν εἰς τὴν ἐλεημοσύνην, καὶ θὰ λάβωμεν ἀπὸ τὸν Θεὸν καθαρὰν ἀμοιβήν, καὶ θὰ ἀπολαύσωμεν τὰ αἰώνια αγαθά, μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Εἰς Αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δυνάμις μαζί μετὰ τὸν πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τὴν ἀτελεύτητον αἰωνιότητα. Ἀμήν.

38. Σοφ. Σειρ. 34 (31), 20.

ΟΜΙΛΙΑ ΝΓ' (53)
(Ματθ. ιε', 32 — ια', 12)

Δ «Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσεκάλεσε τοὺς μαθητάς του καὶ τοὺς εἶπεν Ἀισθάνομαι θαθεῖαν συμπάθειαν διὰ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ, διότι εἶναι τώρα τρεῖς ἡμέραι, ἀφ' οὗτου μένουσιν πλησίον μου, καὶ δὲν ἔχουν τί νὰ φάγουν. Καὶ δὲν θέλω νὰ τοὺς ἀποστείλω εἰς τὰ μέρη τοὺς νηστικούς, μήπως ἀποκάμουν εἰς τὸν δρόμον»¹.

Καὶ προηγουμένως², ὅταν ἐσκόπευε νὰ κἀνῃ τὸ ἴδιον θαῦμα, ἐθεράπευσε κατὰ πρόβον τοὺς πάσχοντας ἀπὸ διαφόρους σωματικὰς ἀσθενείας. Καὶ ἐδῶ, λοιπὸν, κάνει τὸ ἴδιον. Ἐ Δηλασθῆ, μετὰ τὴν θεραπείαν τῶν τυφλῶν καὶ χωλῶν, ἐπαναλαμβάνει τὸ αὐτὸ θαῦμα.

Διὰ ποῖον λόγον, ὁμως, τοῦ εἶπαν τότε οἱ μαθηταὶ του: «Δόσε διαταγὴν νὰ διαλυθῶσιν τὰ πλῆθη τοῦ λαοῦ»³, ἐνῶ τώρα δὲν τοῦ εἶπαν τίποτε, ἂν καὶ εἶχαν περάσει τρεῖς ἡμέραι πού ἦσαν κοντὰ του; Ἡ διότι καὶ οἱ μαθηταὶ εἶχαν γίνει πλέον καλλίτεροι, ἢ διότι ἔθλεπαν τοὺς ἀνθρώπους νὰ μὴ αἰσθάνονται ὑπερβολικὰ τὴν πείναν. Διότι, πραγματικὰ, ἐδόξαζαν τὸν Θεὸν δι' ὅσα συνέβαινον⁴.

ΣΣΣ Κύτταξε, ὁμως, κατὰ ποῖον τρόπον καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν δὲν προχωρεῖ μόνον εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ θαύματος, ἀλλὰ καὶ τοὺς προκαλεῖ εἰς αὐτὸ.

1. Ματθ. 15, 32.
2. Πρὸλ. Ματθ. 14, 14.
3. Ματθ. 14, 15.
4. Πρὸλ. Ματθ. 15, 13.

Διότι τὰ πλήθη τοῦ κόσμου, ἐπειδὴ εἶχαν ἔλθῃ κοντά του μὲ σκοπὸν νὰ ζητήσουν τὴν θεραπεία (τῶν ἀσθενῶν τους), δὲν εἶχαν τὴν τόλμην νὰ τοῦ ζητήσουν τροφάς. Ὁ Κύριος, ὅμως, ὡς φιλόανθρωπος καὶ πλήρως ἐνδιαφέροντος, τοὺς προσφέρει, χωρὶς νὰ ζητήσουν, καὶ λέγει πρὸς τοὺς μαθητάς του «Αἰσθάνομαι θαθεῖαν συμπτώθειαν διὰ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ... καὶ δὲν θέλω νὰ τοὺς ἀποστείλω εἰς τὰ μέρη τους νηστικούς».

Διὰ νὰ μὴ λέγουν, δηλαδὴ, οἱ μαθηταί, ὅτι ὁ κόσμος ἦλθεν ἔχων καὶ τὰ ἀνάλογα τρόφιμα, τοὺς λέγει «Διότι εἶναι τρεῖς ἡμέραι, ἀφ' οὗτο μένουں πλησίον μου». Ὡστε, καὶ ἂν ἀκόμη ἦσαν ἔγοντες προμηθείας, τὰς ἔχουν πλέον κατακαλώσει. Ἐξ ἄλλου, δι' αὐτόν ἀκριβῶς τὸν λόγον καὶ ὁ Ἰησοῦς δὲν ἔκανε τὸ θαῦμα κατὰ τὴν πρώτην ἢ τὴν δευτέραν ἡμέραν, ἀλλ' ὅταν εἶχαν καταναλωθῆ τὰ πάντα, ὥστε νὰ δεχθοῦν μὲ μεγαλυτέραν προθυμίαν τὸ γεγονός, ἢ ἀφοῦ, προηγουμένως, θὰ εἶχαν περιέλθῃ εἰς μεγάλην ἀνάγκην. Δι' αὐτὸ καὶ λέγει «Διὰ νὰ μὴ ἀποκάμουν εἰς τὸν δρόμον», διὰ νὰ δεῖξῃ ὅτι καὶ πολὺ εἶχαν ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὸν τόπον τους καὶ καθόλου τρόφιμα δὲν τοὺς ἀπέμειναν.

Καὶ ἐὰν δὲν θέλῃς νὰ τοὺς ἀφήσῃς νὰ φύγουν νηστικούς, διατί δὲν κάνεις τὸ θαῦμα; Διὰ νὰ καταστήσῃ τοὺς μαθητάς του περισσότερον προσεκτικούς μετὰ τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν καὶ τὴν ἀπάντησιν καὶ νὰ ἀποδείξουν τὴν πίστιν τους ἐρχόμενοι κοντά του καὶ λέγοντες, φτειάζε ἀρτους. Ἄλλ' ὅτε καὶ μετὰ τὸν τρόπον αὐτὸν ἀντελήφθησαν τὴν αἰτίαν τῆς ἐρωτήσεως, δι' αὐτὸ εἰς τὴν συνέχειαν, ὅπως γράφει ὁ Μάρκος, τοὺς λέγει «Ἀκόμη ἔχετε τὸσον παχυλὴν τὴν δίκουσίαν σας; Ἐνῶ ἔχετε μῆτια, δὲν βλέπετε, καὶ ἐνῶ ἔχετε αὐτιά, δὲν ἀκούετε;»⁶.

Ἐπειδὴ δὲν συνέβαινε αὐτὸ, διατί ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς μαθητάς του καὶ τοὺς ἀποδεικνύει ὅτι τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ εἶναι ἀξία νὰ εὐεργετηθοῦν καὶ, ἀκόμη,

5. Μάρκ. 8, 17-18.

προσθέτει καὶ τὴν ἰδικὴν του συμπάθειαν; Ὁ δὲ Ματθαῖος λέγει ὅτι ὑπερα ἀπὸ αὐτὰ ἐπετίμησε τοὺς μαθητάς του καὶ τοὺς εἶπεν ὅτι «Ὀλιγόπιστοι, ἀκόμη δὲν καταλαβαίνετε, οὔτε ἐνθυμείσθε τοὺς πέντε ἀρτους τῶν πέντε χιλιάδων καὶ πόσα κοφίνια περισσευμάτων ἐπήρατε; Οὔτε (ἐνθυμείσθε) τοὺς ἑπτὰ ἀρτους τῶν τεσσάρων χιλιάδων καὶ πόσα μεγάλα κοφίνια περισσευμάτων ἐπήρατε;»⁶. Τόσον πολὺ συμφωνοῦν μεταξύ τους οἱ εὐαγγελισταί.

Τί κάνουν, ὅμως, οἱ μαθηταί; Ἀκόμη σῦρονται εἰς τὴν γῆν. Μολονότι ἔκανε τὸ πᾶν ὁ Κύριος διὰ νὰ μὴ λησμονήσουν ἐκεῖνο τὸ θαῦμα] καὶ μετὰ τὴν ἐρώτησιν καὶ μετὰ τὴν ἀπάντησιν καὶ μετὰ τὸ ὅτι τοὺς ἔκανε συνεργούς εἰς αὐτὸ καὶ μετὰ τὸ ὅτι ἐμοίρασαν τὰ κοφίνια. Ἄλλ' ἀκόμη ἢ πίστις τους ἦτο ἀτελής. Δι' αὐτὸ καὶ τοῦ λέγουν «Ἄπο ποῦ νὰ προμηθευθῶμεν ἐδῶ εἰς τὴν ἐρημίαν τόσον πολλοὺς ἀρτους;»⁷.

Καὶ προηγουμένως καὶ τώρα προβάλλουν τὴν ἐρημίαν τοῦ τόπου. Καὶ αὐτοὶ μὲν τὸ λέγουν αὐτὸ ἀπὸ πνευματικῆν ἀδυναμίας, ἀλλὰ καὶ ἔτσι ἀπαλλάσσουν τὸ θαῦμα ἀπὸ κάθε ὑποψίας. Διὰ νὰ μὴ λέγῃ, δηλαδὴ, κανεὶς, πράγμα ποῦ τὸ εἶπαν ἤδη, ὅτι ἀπὸ κάποιαν κοντινὴν καμὸπολιν ἐπήραν τοὺς ἀρτους, καθορίζεται ὁ τόπος, ὥστε νὰ γίνῃ πιστευτὸν τὸ θαῦμα. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν καὶ τὸ προηγούμενον θαῦμα καὶ τὸ παρὸν τὰ πραγματοποιεῖ εἰς ἐρημον μέρος, ποῦ πολὺ ἀπέχει ἀπὸ τὰς πόλεις.

Οἱ μαθηταί, ὅμως, δὲν ἀντελήφθησαν τίποτε ἀπὸ αὐτὰ, δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγον] «Ἄπο ποῦ νὰ προμηθευθῶμεν ἐδῶ εἰς τὴν ἐρημίαν τόσον πολλοὺς ἀρτους;». Διότι ἐνόμιζαν ὅτι ὁ Κύριος τοὺς τὰ εἶπεν αὐτὰ, ἐπειδὴ ἐσκόπευε νὰ τοὺς δώσῃ ἐντολὴν νὰ διαθρέψουν αὐτοὶ τὸ πλῆθος. Πολὺ ἀνόητος σκέψις. Δι' αὐτὸ ἄλλωστε καὶ προηγουμένως τοὺς ἔλεγεν «Δώσατέ τους σείς νὰ φάγουν»⁸, διὰ νὰ τοὺς δώσῃ τὴν εὐκαιρίαν νὰ τὸν παρακαλέσουν. Εἰς

6. Ματθ. 16, 8-10.

7. Ματθ. 15, 33.

8. Ματθ. 14, 16.

την προκειμένην περίπτωση όμως ούτε αυτό δεν τους λέγει, δηλαδή «Δώσατέ τους σεις να φάγουν», αλλά τι τους λέγει; **Ματθ 9** «Αισθάνομαι θαβείαν συμπόθειαν διά τὸ πλῆθος καὶ δὲν θέλω νὰ τοὺς ἀποστείλω εἰς τὰ μέρη τῶν ἠηστικῶν». Ἔτσι, τοὺς ὁδηγεῖ πλησιέστερα καὶ τοὺς παρῶθει περισσότερο καὶ τοὺς παρέχει τὴν ἀφορμὴν νὰ στραφοῦν καὶ νὰ ζητήσουν ἀπὸ αὐτὸν τοὺς ἄρτους. Διότι, πραγματικά, οἱ λόγοι τοῦ ἐφανερώσαν ὅτι ἠδύνατο νὰ μὴ τοὺς ἀφήσῃ νὰ φύγουν ἠηστικοὶ καὶ ἀπεδεικνύων τὴν ἐξουσίαν τοῦ. Διότι ἡ φράσις, «δὲν θέλω», αὐτὸ ἀκριθῶς ἀπεδείκνυεν.

Ἄφου, λοιπόν, ἀνέφερε τὸ πλῆθος τοῦ κόσμου, τὸν τόπον καὶ τὴν ἐρημίαν («Διότι ἀπὸ ποῦ», λέγει, «νὰ προμηθευθῶμεν ἐδῶ εἰς τὴν ἐρημίαν τὸσον πολλοὺς ἄρτους, ὥστε νὰ χορτάσωμεν τὸσον πλῆθος λαοῦ;»), χωρὶς καὶ ἔτσι νὰ καταλάβουν τὴν σημασίαν τῶν λόγων τοῦ, τότε πλέον προσφέρει τὴν ἰδικὴν του βοήθειαν καὶ τοὺς λέγει «Πόσους ἄρτους ἔχετε; Αὐτοὶ δὲ εἶπαν ἑπτὰ ἄρτους καὶ ὀλίγα μικρὰ ψάρια». Ἀλλὰ τώρα δὲν τοὺς λέγουν πάλιν «Ἀλλὰ τί εἶναι αὐτὰ τὰ ὀλίγα διὰ τὸσον πολὺ λαόν;»⁹ ὅπως τοῦ εἶπαν εἰς τὸ πρῶτον ἀνάλογον θαῦμα.

Β Ἔτσι, ἔστω καὶ ἂν δὲν ἀντελαμβάνοντο τὸ πᾶν οἱ ἀπόστολοι, πάντως σιγά - σιγά ἀνήρχοντο πνευματικῶς. Διότι ὁ Κύριος, διὰ νὰ βοηθήσῃ τὴν μνήμην τοὺς, τοὺς κάνει τὴν ἴδιαν ἐρώτησιν, ποῦ τοὺς ἔκανε καὶ προηγουμένως, ὥστε καὶ μὲ τὸν τρόπον τῆς ἐρωτήσεως νὰ τοὺς υπενθύμισῃ ὅσα παλαιότερα εἶχαν συμβῆ.

Σὺ, όμως, ὅπως διεπίστωσης ἀπὸ τὰ γεγονότα αὐτὰ τὴν πνευματικὴν ἀτέλειαν τῶν μαθητῶν, καθ' ὅμοιον τρόπον νὰ ἀντιληφθῆς καὶ τὴν φιλόσοφον διάθεσίν τοὺς καὶ νὰ θαυμάσῃς τὴν φιλαλήθειάν τοὺς, διότι, ἐνῶ γράφουν οἱ ἴδιοι, δὲν ἀποκρύπτουν τὰ ἐλαττώματά τοὺς, ἔστω καὶ ἂν εἶναι μεγάλα. Διότι δὲν ἦτο ἀσημαντὸς κατηγορία τὸ γεγονὸς ὅτι, μολοντί τὸ προηγούμενον θαῦμα ἦτο πρόσφατον, ἐν τούτοις τὸ ἐλησμόνησαν ἀμέσως. Δι' αὐτὸ ἄλ-

9. Ματθ. 15, 34.
10. Ἰωάν. 6, 9.

λωστε καὶ ἐπιτιμῶνται. **Ο** Ματθι μὲ τὰ παροπλάνω νὰ καταλάβῃς καὶ ἄλλην ἐκδήλωσιν τῆς εὐσεβείας τοὺς. Ὅτι, δηλαδή, ἦσαν ἀνώτεροι ἀπὸ τὰς ἐπιτογὰς τῆς κοιλίας τῶν καὶ ἐτι ἐδιδάσκοντο νὰ μὴ ἀποδίδουν μεγάλην σημασίαν εἰς τὰ φαγητά. Πραγματικά, ἐνῶ εὗρισκοντο εἰς τὴν ἐρημίαν καὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας παρέμειναν ἐκεῖ, ἐν τούτοις ἑπτὰ ἄρτους μόνον εἶχαν.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ ἄλλα περιστατικὰ τοῦ θαύματος, ἐνεργεῖ ὁμοίαν πρὸς τὸ προηγούμενον. Διότι καὶ εἰς τὴν γῆν θάζει τὰ πλῆθη νὰ καθίσουν καὶ κάνει τοὺς ἄρτους νὰ πολλαπλασιασθῶνται εἰς τὰ χέρια τῶν μαθητῶν. Πραγματικά, «ἔβωσεν ἐντολήν», λέγει ὁ εὐαγγελιστής, «εἰς τὰ πλῆθη τοῦ λαοῦ νὰ καθίσουν εἰς τὴν γῆν. Καὶ ἄφου ἐπῆρεν εἰς τὰ χέρια τοὺς ἑπτὰ ἄρτους καὶ τὰ ψάρια, εὐχαρίστησε τὸν Πατέρα τοῦ, τὰ ἔκοψε καὶ τὰ ἐβῶσεν εἰς τοὺς μαθητάς τοῦ, οἱ δὲ μαθηταὶ τὰ ἐβῶσαν εἰς τὰ πλῆθη τοῦ λαοῦ»¹¹. Τὸ τέλος τοῦ θαύματος αὐτοῦ δὲν εἶναι ὁμοίον μὲ τὸ προηγούμενον. «Διότι ἔφαγαν», λέγει, «ὅλοι καὶ ἐχόρτασαν»¹² καὶ ἐσηκώσαν τὰ περισσεύματα τῶν κομματιῶν ἑπτὰ μεγάλα κοφίνια γεμάτα. Ἐκεῖνοι δὲ ποῦ ἔφαγαν ἦσαν τέσσαρες χιλιάδες ἄνδρες, χωρὶς νὰ ὑπολογίζονται εἰς τὸν ἀριθμὸν αὐτὸν γυναῖκες καὶ παιδιὰ»¹³.

Ἀλλὰ διατί τότε, ποῦ ἦσαν πέντε χιλιάδες, ἐπερίσσευσαν δώδεκα κοφίνια¹³, ἐνῶ ἐδῶ, ποῦ ἦσαν τέσσαρες, ἐπερίσσευσαν ἑπτὰ μεγάλα κοφίνια; Διὰ ποῖον λόγον καὶ διὰ ποῖον σκοπὸν ἦσαν ὀλιγώτερα τὰ περισσεύματα, ἂν καὶ ὅσοι ἔφαγαν δὲν ἦσαν ὅσοι ἦσαν οἱ ἄνθρωποι τοῦ πρώτου θαύματος; Ἡ, ἢμποροῦμεν νὰ εἰπώμεν, τὰ κοφίνια ἦσαν μεγαλύτερα, ἢ, ἔαν δὲν συνέβαιεν αὐτὸ, διὰ νὰ μὴ τοὺς κᾶν νὰ λησμονήσουν τὸ θαῦμα αὐτὸ ἢ ἰσότης τῶν περισσευμάτων, ἀλλὰ μὲ τὴν διαφορὰν ἐνισχύει τὴν μνήμην τοὺς, Ἐ ὥστε μὲ τὴν παραλλαγὴν αὐτὴν νὰ ἐνθυμηθοῦν καὶ τὸ ἓνα καὶ τὸ ἄλλο. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον

11. Ματθ. 15, 35 - 36.
12. Ματθ. 15, 37 - 38.
13. Ἠρ6λ. Ματθ. 14, 20 - 21.

τότε μὲν κάνει τὰ κοφίνια ἰσαριθμὰ πρὸς τοὺς μαθητὰς, ἐνῶ τώρα ἐξισώνει τὰ κοφίνια πρὸς τοὺς ἄρτους, καὶ μετὸν τρόπον αὐτὸν ἀποδεικνύει τὴν ἀπεριγραπτὸν δύναμιν του καὶ τὴν εὐκολίαν τῆς ἐξουσίας καὶ ὅτι εἶχε τὴν δυνατότητα καὶ νὰ θαυματοουργῇ καὶ κατὰ τὸν ἕνα καὶ κατὰ τὸν ἄλλον τρόπον. Διότι δὲν ἦτο ἀποδείξις μικρᾶς δυνάμεως τὸ νὰ διατηρήσῃ τὴν ἀντιστοιχίαν τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τότε καὶ τώρα, 15:40 ἐνῶ τότε οἱ διατραφέντες ἦσαν πέντε χιλιάδες, τώρα δὲ τέσσαρες χιλιάδες. Καὶ οὕτε τότε εἰς τὰ συνήθη κοφίνια οὕτε τώρα εἰς τὰ μεγάλα νὰ μὴ ἀφήσῃ νὰ εἶναι περισσότερα ἢ ὀλιγώτερα τὰ περισσεύματα, ἂν καὶ οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἔφαγον ἦσαν διάφοροι ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν.

Τὰ μετὰ τὸ θαῦμα εἶναι ὅμοια πρὸς τὰ προηγούμενα. Διότι καὶ τότε ἄφησε τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ καὶ ἀνεχώρησε μετὰ πλοίων. Τὸ ἴδιον κάνει καὶ τώρα. Καὶ ὁ Ἰωάννης τὸ λέγει αὐτό¹⁴. Ἐπειδὴ, δηλαδή, κανένα ἄλλο θαῦμα δὲν προσετοίμαζε τόσον τὰ πλήθη εἰς τὸ νὰ τὸν ἀκολουθοῦν, ὅσον τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων, καὶ ὅχι μόνον νὰ τὸν ἀκολουθοῦν, ἀλλ' ἤθελαν νὰ τὸν ἀνακηρύξουν καὶ βασίλευσιν, β' δι' αὐτὸ ἀπομακρύνεται ἀμέσως μετὰ τὸ θαῦμα αὐτό, ὥστε νὰ ἀποφύγῃ κάθε ὑποψίαν ὅτι ἐπιδιώκει τὴν κατὰληψιν τῆς ἐξουσίας. Καὶ μάλιστα δὲν φεύγει οὕτε πεζῇ, ἀλλὰ μετὰ πλοίων, διὰ νὰ μὴ τὸν ἀκολουθήσουν. «Καὶ ἀφοῦ διέλυσε τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ», λέγει ὁ εὐαγγελιστὴς, «εἰσῆλθεν εἰς τὸ πλοῖον καὶ ἦλθεν εἰς τὰ σύνορα τῆς Μαγδαλά»¹⁵.

«Καὶ τὸν ἐπλησίασαν οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ Σαδδουκαῖοι καὶ τὸν παρεκάλουν νὰ ἐπιδείξῃ εἰς αὐτοὺς κάποιο θαῦμα ἐξαιρετικὸν ἀπὸ τὸν οὐρανόν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς τοὺς εἶπεν: Ὅταν θραυθῶσῃ καὶ ἔλθῃ ὁ ἥλιος εἰς τὴν δύσιν του, λέγετε: Ἐρχομεν αὐριον καλοκαιρίαν, διότι κοκκινίζει ὁ οὐρανός. Καὶ τὸ πρῶν παροτηρήτε εἰς τὴν ἀνατολὴν καὶ λέγετε: Σήμερον θὰ εἶναι χειμῶνας. Διότι

14. Πρὸς Ἰωάν. 6,17.

15. Ματθ. 15,39. — Μαγδαλά· χωρίον εἰς τὸ κέντρον τῆς δυτικῆς ὁχθῆς τῆς λίμνης Γεννησαρέτ.

κοκκινίζει σκεπασμένος μετὰ σύννεφα ὁ οὐρανός. Τὴν μὲν ἐξωτερικὴν ὄψιν τοῦ οὐρανοῦ ξεύρετε νὰ διακρίνετε, τὰ σημεῖα, ὅμως, ποῦ φανερώνουν ὅτι ἔφθασαν αἱ ἡμέραι τοῦ Μεσσοῦ, δὲν μπορεῖτε νὰ τὰ διακρίνετε; Γενεὰ κακῆ, ποῦ δὲν ἔμεινε πιστὴ εἰς τὸν οὐράνιον Νυμφίον, ἀλλὰ διεφθάρη μακρὰν αὐτοῦ, ζητεῖ ἐπιμόδιος θαῦμα ἐξαιρετικόν. Ἄλλα θαῦμα δὲν θὰ τῆς δοθῇ ἐκτός ἀπὸ τὸ θαῦμα τοῦ προφήτου Ἰωάν. C) Καὶ ἀφοῦ τοὺς ἄφησεν, ἔφυγεν ἀπὸ ἐκεῖ»¹⁶. Ὁ δὲ εὐαγγελιστὴς Μάρκος λέγει ὅτι τὸν ἐπλησίασαν αὐτοὶ καὶ συνέζητουν καὶ ὁ Κύριος «ἀναστέναιξε ἀπὸ τὰς θάψαι τῆς ψυχῆς του καὶ λέγει: Διὰ τὴν ἡ γενεὰ αὕτη ζητεῖ θαῦμα;»¹⁷.

Βέβαια, ἡ ἐρώτησίς του ἦτο ἀξία ὀργῆς καὶ ἀγανακτήσεως. Ὁ φιλόθερος, ὅμως, καὶ πλήρης ἐνδιαφέροντος διὰ τὸν ἄνθρωπον Κύριος δὲν ἐξοργίζεται, ἀλλὰ τοὺς ἐλεεῖ καὶ τοὺς ταλανίζει, ἐπειδὴ ἐνόησαν κατὰ τρόπον ἀθεράπευτον καὶ ὕστερα ἀπὸ τόσας ἀποδείξεις τῆς δυνάμεώς του ἐξηκολούθουν νὰ τὸν περᾶζουν. Διότι δὲν ἐρωτοῦσαν διὰ νὰ πιστεύσουν, ἀλλὰ διὰ νὰ εὕρουν ἀφορμὴν νὰ τὸν κατηγορήσουν. Διαφορετικὰ, ἐὰν τὸν εἶχαν πλησιάσει μετὰ τὴν πρόθεσιν νὰ πιστεύσουν, ἀσφαλῶς, θὰ τοὺς ἔδινε κάποιο θαῦμα ἐξαιρετικόν. Διότι αὐτὸς ποῦ εἶπεν εἰς τὴν γυναῖκα «δὲν εἶναι καλόν...»¹⁸ καὶ εἰς τὴν συνέγειαν τῆς ἔδωσεν ὅτι ἐζήτησεν, πολὺ περισσότερον θὰ ἔδιδεν εἰς αὐτοὺς. J) Ἐπειδὴ, ὅμως, δὲν ἐζητοῦσαν τὸ θαῦμα διὰ νὰ πιστεύσουν, δι' αὐτὸ τοὺς ὀνομάζει καὶ ὑποκριτὰς, διότι ἄλλα ἔλεγαν καὶ ἄλλα ἐσκέπτοντο. Πραγματικὰ, ἐὰν ἐπίστευαν, δὲν θὰ ἐζητοῦσαν θαῦμα. Καὶ ἀπὸ ἄλλην πλευρὰν, εἶναι φανερόν ὅτι δὲν ἐπίστευαν. Ἀπὸ τὸ ὅτι ἐνῶ ἐπετιμῆθησαν καὶ ἠλέγχθησαν, δὲν παρέμειναν κοντὰ του, οὕτε εἶπαν, ὅτι ἀγνοοῦμεν καὶ ζητοῦμεν νὰ μάθωμεν.

Καὶ τί εἶδους θαῦμα ἐζητοῦσαν ἀπὸ τὸν οὐρανόν; Ἡ νὰ σταματήσῃ τὸν ἥλιον, ἢ νὰ θέσῃ ἡνία εἰς τὴν σε-

16. Ματθ. 16, 1-4.

17. Μάρκ. 8, 11-12.

18. Ματθ. 15, 20.

λήνην, ἢ νὰ ρίξῃ κεραυνούς, ἢ νὰ μεταβάλλῃ τὸν ἀέρα, ἢ κατὶ ἄλλο παρόμοιον νὰ κάνῃ. Καὶ ὁ Κύριος τί ἀπάντησεν εἰς αὐτά: «Τὴν μὲν ἐξωτερικὴν ὄψιν τοῦ οὐρανοῦ ἠξεύρετε νὰ διακρίνετε, τὰ σημεῖα, ὅμως, ποῦ φανερῶνουν ὅτι ἐφθασαν αἱ ἡμέραι τοῦ Μεσσίας, δὲν ἠμπορεῖτε νὰ τὰ διακρίνετε;». Βλέπετε τὴν πραότητα καὶ τὴν ἐπιεικείαν τοῦ Κυρίου; Ἐ Διότι δὲν ἠνήθη, ὅπως ἔκανε παλαιότερα¹⁹, καὶ δὲν εἶπεν μόνον, «δὲν θὰ δοθῇ εἰς αὐτήν», ἀλλὰ ἀναφέρει καὶ τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν δὲν τοὺς δίδει θαύμα, μολονότι δὲν ἐρωτοῦσαν μὲ σκοπὸν νὰ μάθουν.

Καὶ ποῖα εἶναι ἡ αἰτία αὐτή; Ὅπως, ἀκριβῶς, διὰ τὸν οὐρανὸν, λέγει, ἄλλο εἶναι τὸ σημεῖον τοῦ χειμῶνος καὶ ἄλλο τῆς καλοκαιρίας, καὶ, ὅταν κάποιος ἴδῃ τὸ διακριτικὸν τοῦ χειμῶνος, δὲν θὰ ζητήσῃ γαλήνην, οὔτε εἰς τὴν ἀσυνέφιαστον γαλήνην θὰ ζητήσῃ χειμῶνα, καθ' ὁμοίον τρόπον πρέπει νὰ σκέπτεσθε καὶ δι' ἐμέ. Διότι ἄλλος εἶναι ὁ καιρὸς αὐτὸς τῆς παρουσίας μου καὶ ἄλλος ὁ μελλοντικός. **24** Ἢ Τώρα χρειάζονται αὐτὰ τὰ ἐπίγεια θαύματα, ἐνῶ τὰ θαύματα εἰς τὸν οὐρανὸν φυλάσσονται διὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον. Τώρα ἦλθα ὡς ἰατρός, τότε θὰ ἔλθω ὡς δικαστής. Τώρα ἦλθα διὰ νὰ ζητήσω τὸ παραστρατημένον (πρόβατον), τότε θὰ ἔλθω διὰ νὰ ζητήσω εὐθύνος. Δι' αὐτὸ ἦλθα χωρὶς νὰ γίνω ἀντιληπτός, τότε, ὅμως, θὰ ἔλθω φανερά, συστρέφων τὸν οὐρανὸν, ἀποκρύπτων τὸν ἥλιον καὶ μὴ ἀφήνω τὴν σελήνην νὰ στείλῃ τὸ φῶς τῆς. Τότε θὰ ταραχθῶν οἱ οὐράνια δυνάμεις καὶ ἡ παρουσία μου θὰ ὁμοιάζῃ ὡς ἀστραπή ποῦ φαίνεται συγχρόνως ἀπὸ ὅλους. Ἀλλὰ ὁ παρὼν καιρὸς δὲν εἶναι διὰ τὰ θαύματα αὐτὰ, διότι ἦλθα διὰ νὰ ἀποθάνω καὶ νὰ ὑποστῶ τὰ βαρύτερα πάθη. Ἐ Δὲν ἠκούσατε τὸν προφήτην ποῦ λέγει: Δὲν θὰ φιλονεικήσῃ, οὔτε θὰ κραυγάζῃ, οὔτε θὰ ἀκουσθῇ ἐξω ἢ φωνῆ του;²⁰ Καὶ ἄλλος πάλιν λέγει: «Θὰ κατεβῇ ὅπως ἡ ὄρουσις κατεβαίνει ἐπάνω εἰς τὰ μαλλιά»²¹. Ἐάν, ὅμως, ἀναφέρῃς τὰ θαύματα ποῦ ἔ-

19. Ἠρῆλ. Ματθ. 12, 89.
20. Ἠρῆλ. Ἠσ. 42, 3.
21. Ἠρῆλ. 71, 6.

γινον κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Φαραῶ, τότε ἦτο ἀνάγκη νὰ ἀπαλλαγῶν ἀπὸ ἐχθρὸν καὶ δικαιολογημένα ἔγιναν ἐκεῖνα. Διὰ τὸν ἐλθόντα εἰς τοὺς φίλους τοῦ δὲν εἶναι, θέβαια, ἀπαραίτητα παρόμοια θαύματα.

Ἀλλὰ κατὰ ποῖαν λογικὴν θὰ δώσω μεγάλα θαύματα, ὅταν τὰ μικρὰ δὲν γίνονται πιστευτά; Τὰ ὀνομάζω μικρὰ ὡς πρὸς τὴν θεαματικότητά, διότι κατὰ τὴν δύναμιν εἶναι πολὺ ἀνώτερα αὐτὰ ἀπὸ ἐκεῖνα. Πραγματικά, τί δύναται νὰ θεωρηθῇ ἴσον πρὸς τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν, τὴν ἀνάστασιν τοῦ νεκροῦ, τὴν ἐκδίωξιν τῶν δαιμόνων, τὴν δημιουργίαν τοῦ σώματος²² καὶ ὅλας τὰς ἄλλας θεραπείας;

Ἢ Σὺ, ὅμως, πρόσεξε τὴν πεπωρωμένην καρδίαν τους, ποῦ ἂν καὶ ἤκουσαν ὅτι «δὲν θὰ τοὺς δοθῇ ἄλλο θαύμα ἐκτὸς ἀπὸ τὸ θαύμα τοῦ προφήτου Ἰωνᾶ», ἐν τούτοις δὲν ἐρωτοῦν, θέβαια, ἀφοῦ ἐγνώριζαν καὶ τὸν προφήτην καὶ ὅλα τὰ σχετικά μὲ αὐτὸν γεγονότα, καὶ τὰ ἤκουαν πάλιν, ἔπρεπε νὰ ἐρωτήσουν καὶ νὰ μάθουν ποῖαν σημασίαν εἶχαν οἱ λόγοι αὐτοί. Ἀλλ' ὅπως εἶπα παραπάνω, αὐτὰ δὲν τὰ κάνουν ἀπὸ ἐπιθυμία διὰ νὰ μάθουν. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον καὶ ὁ Κύριος τοὺς ἀφῆκε καὶ ἐφυγεν.

«Καὶ ὅταν ἦλθαν οἱ μαθηταὶ του εἰς τὴν ἀπέναντι παραλίαν τῆς λίμνης, εἶδαν ὅτι εἶχαν λησμονήσει νὰ πάρουν μαζί τους ἄρτους. Ὁ δὲ Ἰησοῦς τοὺς εἶπεν: Ἄνοιξατε τὰ μάτια σας καὶ προσέχετε ἀπὸ τὴν ζύμην τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν Σαδδουκαίων»²³. Ἢ Καὶ διατί δὲν τοὺς εἶπε καθαρά, προσέχετε ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν; Θέλει νὰ τοὺς ὑπενθυμίσῃ τὰ συμβάντα, διότι γνωρίζει καλὰ ὅτι εὐκόλα τὰ λησμονοῦν. Ἀλλὰ τὸ νὰ τοὺς ἐπιτιμῆσῃ ἀπλῶς δὲν εἶχε καμμίαν σκοπιμότητα, ἐνῶ μὲ τὸ νὰ πάρῃ ἀφορμὴν ἀπὸ αὐτοῦ καὶ νὰ τοὺς μαλώσῃ ἔκανε τὴν κατηγορίαν περισσότερον δεκτικὴν. Καὶ διὰ ποῖον λόγον δὲν τοὺς ἐπετίμησε τότε, ὅταν τοῦ εἶπαν: Ἀπὸ ποῦ νὰ προμθευθῶμεν ἐδῶ εἰς τὴν ἐρημίαν τὸσον πολλοὺς ἄρ-

22. Ἀναφέρεται μετὰ εἰς τὴν θεραπείαν τῶν τυφλῶν.
23. Ματθ. 16, 5 - 6.

τους;» διότι, πραγματικά, ήτο μεγάλη εύκαιρία να λεχθῆ τότε αὐτό. Διὰ τὴν μὴ δόσιν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι διαζέει πρὸ τοῦ θαύματος, Ἐπίσης, δὲν ἤθελε νὰ τοὺς κατηγορήσῃ ἔμπρὸς εἰς τὰ πλῆθη τοῦ κόσμου, οὔτε νὰ ἐπιδειχθῆ εἰς βάρος αὐτῶν. Ἐ Καὶ τώρα, λοιπόν, ἡ κατηγορία εἶναι περισσότερο δικαιολογημένη, διότι ἂν καὶ τὸ θαῦμα εἶχε γίνῃ δύο φορές, αὐτοὶ παρέμειναν οἱ ἴδιοι.

Δι' αὐτὸ, ἀφοῦ ἔκανε καὶ τὸ δεύτερον θαῦμα, τότε τοὺς ἐπιτιμᾷ. Διότι ὅσα ἐσκέπτοντο, αὐτὰ ἀποκαλύπτει. Ἦν ἐσκέπτοντο, ὁμῶς; «Ὅτι δὲν ἐπήραμεν», λέγει ὁ εὐαγγελιστὴς, «ἄρτους»²⁴. Διότι ἀκόμη ἦσαν προσκολλημένοι εἰς τὰς Ἰουδαϊκὰς καθάρσεις καὶ τὰς διακρίσεις τῶν φαγητῶν. **24.4.22** Δι' ἄλλα αὐτὰ, λοιπόν, τοὺς ἐπιτίθει με μεγαλυτέραν σφοδρότητα καὶ τοὺς λέγει· «Διατί ἐπέσατε εἰς σκέψιν καὶ συλλογισμὸν, ὀλιγόπιστοι, ἐπεὶ δὲν πήρατε ἄρτους;»²⁵ Ἀκόμη δὲν ἐννοεῖτε καὶ δὲν καταλασθαίνετε; Ἄκόμη ἔχετε παχυλὴν τὴν διάνοιάν σας; Ἐνῶ ἔχετε μάτια, δὲν βλέπετε; Καὶ ἐνῶ ἔχετε αὐτιά, δὲν ἀκούετε;²⁶ Δὲν ἐνθυμείσθε ἐπὶ τέλους τοὺς πέντε ἄρτους τῶν πέντε χιλιῶδων καὶ πόσα κοφίνια περισσευμάτων ἐπήρατε; Ὅτε τοὺς ἑπτὰ ἄρτους τῶν τεσσάρων χιλιῶδων καὶ πόσα μεγάλα κοφίνια περισσευμάτων ἐπήρατε;»²⁷.

Εἶδες πόσον πολὺ ἠγανάκτησεν; Διότι δὲν φαίνεται πουθενά ἄλλοῦ νὰ τοὺς ἐμάλωσεν τόσο. Διατί, λοιπόν, τὸ κάνει αὐτό; Διὰ νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ καὶ πάλιν ἀπὸ τὰς προλήψεως ποὺ εἶχαν διὰ τὰ φαγητά. Διὰ τὸν ἴδιον λόγον, ἄλλωστε, τότε τοὺς εἶπεν, ὅτι «δὲν ἐννοεῖτε καὶ δὲν καταλασθαίνετε». Ἐνῶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, μαζί με τὴν ἐντονον ἐπιτίθει, τοὺς λέγει· «ὀλιγόπιστοι». Διότι ἡ πραότης δὲν εἶναι πάντοτε καλὴ. Ὅπως, λοιπόν, τοὺς ἔδωκε παρησίαν, ἔτσι καὶ τοὺς ἐπιτιμᾷ, καὶ μετὰ τὴν ποικιλίαν αὐτῆν οἰκονομεῖ τὴν σωτηρίαν τοὺς. Κύτταζε, ὁμῶς, ὅτι καὶ ἡ ἐπιτίμησις εἶναι μεγάλη καὶ ἡ ἐπιείκεια ἐπίσης. Κατὰ κάποιον τρόπον σχεδὸν ἀπολογεῖται πρὸς

24. Ματθ. 16,7.

27. Ματθ. 16,8.

26. Ματθ. 8, 17 - 18.

27. Ματθ. 16, 9-10.

αὐτοὺς δι' ὅσα τοὺς ἐπιτιμῆσε με σφοδρότητα καὶ λέγει· «Δὲν ἐνθυμείσθε τοὺς πέντε ἄρτους καὶ πόσα κοφίνια περισσευμάτων ἐπήρατε; Οὔτε ἐνθυμείσθε καὶ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους καὶ πόσα μεγάλα κοφίνια περισσευμάτων ἐπήρατε;». Δι' αὐτὸ ἀναφέρει τὸν ἀριθμὸν καὶ τῶν διατραφέντων (Ἐ καὶ τῶν περισσευμάτων, ὄσατε ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ τοὺς ὑπενθυμῶσιν τὰ περασμένα, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ τοὺς καταστήσῃ πρὸ προσεκτικῶς διὰ τὰ μέλλοντα.

Καὶ διὰ νὰ μάθῃς πῶσιν ἐπίδρασιν ἤσκησεν ἡ ἐπιτίμησις καὶ κατὰ ποῖον τρόπον δ' ἠγειρε τὴν διάνοιάν τους, τοῦ ἑκομιῆτο, ἀκουσε τί λέγει ὁ εὐαγγελιστὴς. Χωρὶς, δηλαδή, νὰ εἴπῃ τίποτε περισσότερο ὁ Ἰησοῦς, παρὰ μόνον ἐπιτιμῆσεν καὶ προσέθεσεν τὸ ἀκόλουθον μόνον· «Ἦως δὲν καταλασθαίνετε, ὅτι δὲν σὰς εἶπα διὰ τὸν σινηθὺ ὕλικόν ἄρτον, ὅταν σὰς συνέστησα νὰ προσέχετε ἀπὸ τὸ προζύμι τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν Σαδδουκαίων;»²⁸ ὁ εὐαγγελιστὴς συνέχισεν ὡς ἔβη· «Τότε ἐκατάλαθον, ὅτι δὲν εἶπε νὰ προσέχουν ἀπὸ τὸ προζύμι μετὰ τὸ ὅποιον γίνεταί ὁ ἄρτος, ἢ ἀλλ' ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν Σαδδουκαίων»²⁹, μολοντὶ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος δὲν ἔδωκεν ἐρμηνείαν.

Κύτταζε πόσα καλὰ ἐπέτυχεν ἡ ἐπιτίμησις. Πραγματικά, τοὺς ἀπῆλλαξεν ἀπὸ τὰς Ἰουδαϊκὰς προληπτικὰς διακρίσεις καὶ ἀπὸ ραθίμους τοὺς κατέστησε πρὸ προσεκτικούς. Ἐπίσης τοὺς ἠλευθέρωσεν ἀπὸ τὴν φιλοδοξίαν καὶ τὴν ὀλιγοπιστίαν, ὥστε νὰ μὴ φοβοῦνται οὔτε νὰ τρέμουν, εἴαν κάποτε νομίσουν ὅτι ἔχουν ὀλίγους ἄρτους, οὔτε νὰ φροντίζουν ὑπερβολικὰ διὰ τὴν πείναν, ἀλλὰ νὰ ἀδιαφοροῦν δι' ἄλλα αὐτὰ.

Κατὰ συνέπειαν, ὅς μὴ κολοκεύωμεν εἰς κάθε περίπτωσιν τοὺς ἀπέλους ἀνθρώπους, οὔτε νὰ ἐπιδικώμεν τὴν ἐνόσιαν τῶν ἀρχόντων. Διότι ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ χρειάζεται καὶ τὰ δύο αὐτὰ φάρμακα. Ἐ Δι' αὐτῶν τὸν λόγον καὶ ὁ Θεὸς ἔτσι τακτοποιεῖ τὰ ἀφοροῦντα εἰς ὀλιγόληρον τὴν οἰκουμένην, πράττων ἄλλοτε τοῦτο καὶ ἄλλοτε ἐκεῖ-

28. Ματθ. 16,11.

29. Ματθ. 16,13.

νο, χωρίς να αφήνη μόνιμα τὰ εὐχάριστα, ὅτε τὰ λυπηρὰ μόνον τους νὰ ἐπικρατήσουσι. Ὅπως, δηλαδή, ἄλλοτε εἶναι νύκτα καὶ ἄλλοτε ἡμέρα, ἄλλοτε δὲ καλοκαίρι καὶ ἄλλοτε χειμῶν, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἡμεῖς ἄλλοτε ἔχομεν λύπην καὶ ἄλλοτε χαρὰν, ἄλλοτε πάλιν εἴμεθα ἀρρώστοι καὶ ἄλλοτε ὑγιεῖς. Ὡστε, ἄς μὴ παραξενουώμεθα ἐπειδὴ ἀσθενούμεν, 35-43 διότι καὶ ὅταν εἴμεθα ὑγιεῖς πρέπει νὰ μᾶς κατέχη θαυμασμός. Ὅποτε νὰ μᾶς πιάνη ταραχὴ, ὅταν πονῶμεν, διότι καὶ ὅταν χαϊρώμεθα εἶναι φυσικὸν νὰ ταρασώμεθα. Διότι ὅλα γίνονται κατὰ φυσικὴν τάξιν καὶ λογικὴν ἀκολουθίαν. Καὶ διατὶ παραξενεύεσθαι, ἐπειδὴ συμβαίνουν εἰς σέ αὐτά; Διότι ἠμπορεῖς νὰ ἴδῃς ὅτι τὸ ἴδιον συνέβαινε καὶ εἰς τοὺς ἁγίους ἐκείνους.

Καὶ διὰ νὰ τὸ κατολήθῃς αὐτὸ καλά, ἄς πάρωμεν ὡς παράδειγμα ἐκείνων τὸν θῖον, ποὺ νομίζεις ὅτι εἶναι γεμάτος ἀπὸ χαρὰν καὶ ἀπηλλαγμένος ἀπὸ κάθε ἐνόησιν. Θέλεις νὰ ἐξετάσωμεν τὴν ζωὴν τοῦ Ἀβραάμ ἀπὸ τὴν ἀρχήν; Τί ἤκουσεν, λοιπόν, αὐτὸς ἀμέσως; εἴ Ἐξελθε ἀπὸ τὴν χώραν σου καὶ ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς σου³⁰. Εἶδες λυπηρὰν ἐντολὴν ποὺ ἔλασεν; Β' Ἀλλὰ κύπαξε ποὺ τὴν διεδέχθη τὸ εὐχάριστον. «Καὶ ἔλα εἰς τὴν γῆν ποὺ θὰ σοῦ ὑποδείξω, καὶ θὰ σέ κάνω γενάρχην μεγάλου ἔθνους»³¹. Τί λοιπόν; Ὅταν ἔφθασεν εἰς τὴν ὑποδειχθεῖσαν χώραν καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ λιμάνι³², ἔπαυσαν τὰ δυσάρεστα; Καθόλου, θέσασα³³. Ἀλλὰ πάλιν ἄλλα χειρότερα κακὰ διαδέχονται τὰ πρῶτα, ὅπως εἶναι ἡ πείνα, ἡ μετανάστευσις καὶ ἡ ἀρπαγὴ τῆς συζύγου του. Καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτά, ἄλλα εὐχάριστα τὸν ἐπερίμεναν, ὅπως εἶναι ἡ πληγὴ κατὰ τοῦ Φαραῶ, ἡ ἀπελευθέρωσις, ἡ τιμὴ καὶ τὰ πολλὰ ἐκείνα δῶρα καὶ ἡ ἐπάνοδος εἰς τὴν χώραν του. Ἀλλὰ καὶ ἡ ὑπόλοιπος ζωὴ του εἶχε παρομοίαν συνέχειαν καὶ ὕφαινετο μὲ τὰ εὐχάριστα καὶ τὰ δυσάρε-

30. Γεν. 12,1.

31. Γεν. 12,1.

32. Μεταφορικῶς ἡ Παλαιστίνη ὀνομάζεται λιμάνι, ἐπειδὴ ἔχει ἐξέλθει ἀπὸ τὴν ὑπερπόντιον τῆς μετανάστευσις ὁ Ἀβραάμ.

στα γεγονότα³³. Καὶ εἰς τοὺς ἀποστόλους, ὅμως, τὰ ἴδια συνέβαιναν. [Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν «Αὐτὸς μᾶς παρηγορεῖ εἰς κάθε θλίψιν μας, διὰ νὰ ἠμποροῦμεν καὶ ἡμεῖς νὰ παρηγοροῦμεν τοὺς ἄλλους εἰς ὅποιονδήποτε θλίψιν καὶ ἂν εὐρίσκωνται»³⁴.

Καὶ τί συμβουλήν (δίδεις) εἰς ἐμὲ ποὺ διαρκῶς εὐρίσκομαι μέσα εἰς τὰς θλίψεις; ἐρωτᾷ κάποιος. Νὰ μὴ εἶσαι οὔτε ἀγνώμων, οὔτε ἀχάριστος. Διότι εἶναι ἀδιανόητον νὰ εὐρίσκεται κανεὶς συνεχῶς εἰς τὰς θλίψεις, ἐπειδὴ δὲν ἀντέχει ἡ φύσις μας. Ἐπειδὴ, ὅμως, ἐπιθυμοῦμεν νὰ εἴμεθα συνέχεια εἰς τὴν χαρὰν, δι' αὐτὸ καὶ ἔχομεν τὴν ἰδέαν ὅτι εὐρισκόμεθα μέσα εἰς τὰς θλίψεις. Καὶ ὅχι μόνον δι' αὐτὸ, ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ εὐχάριστα καὶ τὰ καλὰ τὰ λησμονώμεν ἀμέσως, ἐνῶ τὰ δυσάρεστα τὰ ἐνθυμούμεθα διαρκῶς, δι' αὐτὸ ὑποστηρίζομεν ὅτι συνέχεια εἰς τὰς θλίψεις εὐρισκόμεθα. Ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατόν ἕνας ἄνθρωπος νὰ εἶναι συνεχῶς στενοχωρημένος. Καὶ ἂν θέλετε, ἄς ἐξετάσωμεν καὶ τὴν ζωὴν τῆς ἀπολαύσεως, τῆς τρυφῆς καὶ τῆς ἀφθονίας, [ ] καθὼς καὶ τὴν ζωὴν τοῦ θάρους, τοῦ πόνου καὶ τῆς ὀδύνης. Θὰ σὰς ἀποδείξω, λοιπόν, ὅτι ἡ πρώτη ἔχει λύπας καὶ ἡ δευτέρα ἀνέσεις.

Ἀλλὰ μὴ ταρασσεσθε. Ἄς πάρωμεν ὡς παράδειγμα ἕνα φυλακισμένον καὶ ἕνα βασίλειον καὶ ὄρφανόν, ποὺ ἐκληρονόμησε μεγάλην περιουσίαν. Ἐπίσης, ἄς πάρωμεν καὶ κάποιον ἐργάτην, ποὺ ὅλην τὴν ἡμέραν κοπιάζει, καὶ ἕνα ἄλλον, ποὺ συνέχεια γλεντᾷ καὶ ἀπολαμβάνει. Θέλεις, λοιπόν, νὰ ἐξετάσωμεν κατὰ πρῶτον τὰς λύπας ἐκείνου ποὺ γλεντᾷ; [ ] Συλλογίσου, πόσον δοκιμάζεται ἡ διάνοιά του, ὅταν ἐπιθυμῇ δόξαν, ποὺ ὑπερβαίνει τὰς δυνατότητάς του, ὅταν καταφρονῆται ἀπὸ τοὺς ὑπρέτας, ὅταν προσβάλλεται ἀπὸ τοὺς κατωτέρους του, ὅταν ἔχη πέρα πολλοὺς κατηγοροὺς καὶ πολλοὶ τὸν ἐπικρίνουν διὰ τὴν σπάταλον ζωὴν του. 35-44 Ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα κακὰ, ὅσα συνήθως συμβαίνουν εἰς τοὺς πλουσίους αὐτοῦ τοῦ εἴδους, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ περιγρα-

33. Πρὸς Γεν. 12 - 25.

34. Β' Κορινθ. 1,4.

φούν, όπως είναι αἱ ἐχθρότητες, αἱ συγκρούσεις, αἱ κατηγορίες, αἱ ζημίες, αἱ ἐπιβουλὴ τῶν φθονερῶν, οἱ ὁποῖοι, ἐπειθεὶ δὲν ἔμπορουν νὰ μεταφέρουν τὸν πλοῦτον ἐκείνου εἰς τὸν ἑαυτὸν τους. σφύρουν, σπαράσσουν ἀπὸ κάθε πλευρὰν τὸν νέον καὶ ἀνυπολόγιστους χεϊμῶνας σηκώνουν ἐναντίον του.

Θέλεις νὰ σοῦ ἐκθέσω καὶ τὴν χαρὰν τοῦ ἐργάτου; Εἶναι ἀπῆλλογιμένος ἀπὸ ὅλα τὰ παραπάνω κακά. Καὶ, ἂν κάποιος τὸν προσβάλῃ, δὲν λυπεῖται, διότι δὲν θεωρεῖ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀνώτερον κανεὸς ἄλλου. Οὔτε φοβεῖται διὰ τὰ χρήματα, ἀλλὰ τρώγει μὲ εὐχαρίστησιν καὶ κοιμάται μὲ μεγάλην εὐφροσύνην. Δὲν νοιώθουν τὴν ἀπόλαυσιν, ἔτσι πίνουν τὸ κρασί τῆς Θάσσης, **Β** δὲν νοιώθει αὐτὸς, ὅταν πηγαίη εἰς τὰς πηγὰς καὶ ἀπολαμβάνῃ τὸ δροσερὸν νερὸ τους. Ἀλλὰ τοῦ πλοῦτου δὲν εἶναι ἔτσι ἡ ζωὴ.

Ἐάν, ὅμως, δὲν σοῦ ἀκοῦν τὰ λεχθέντα, διὰ νὰ καταστήσω μεγαλύτεραν τὴν νίκην, ἔλα, ὅς συγκρίνωμεν τὸν βασιλέα καὶ τὸν φυλακισμένον. Καὶ θὰ ἴδῃς τὸν δεύτερον πολλὰς φορές νὰ εἶναι εὐχαριστημένος, νὰ διασκεδάσῃ καὶ νὰ ἀναπῆδᾷ ἀπὸ χαρὰν, ἐνῶ τὸν βασιλέα θὰ τὸν ἴδῃς νὰ λυπῆται ἔχοντα τὸ στέμμα καὶ τὴν βασιλικὴν πορφύραν, νὰ τὸν ἀποαχολοῦν ἀπειραι φροντίδες καὶ νὰ πεθαίη ἀπὸ τὸν φόβου του.

Ὡστε, δὲν εἶναι δυνατόν, ὅπωςδήποτε δὲν εἶναι δυνατόν, νὰ εὕρῃς τὴν ζωὴν καὶ ἐνὸς ἀνθρώπου χωρὶς λύπην, ἀλλ' οὔτε καὶ χωρὶς ἡδονῆν. Διότι δὲν θὰ ἔμπορουν νὰ ἀνδέξῃ ἡ φύσις μας, ὅπως εἶπα παραπάνω. Ἐάν δὲ ἄλλος μὲν χαίρεται περισσότερο, ἄλλος δὲ λυπεῖται περισσότερο. αὐτὸ προέρχεται ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν λυπούμενον, ὅταν εἶναι μικρόψυχος, (1) καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων.

Πραγματικά, ἐάν θέλωμεν νὰ χαρῶμεθα συνεχῶς, ἔχομεν πολλὰς ἀφορμάς. Διότι ἂν ἀσκῶμεν τὴν ἀρετὴν δὲν ὑπάρχει τίποτε πλέον ἱκανὸν νὰ μᾶς λυπήσῃ. Ἐπειθεὶ ἡ ἀρετὴ προσφέρει ἀγαθὰς ἐλπίδας εἰς ἐκείνους ποὺ τὴν ἔχουν κτῆμά τους, τοὺς κάνει ἀγαπητοὺς εἰς τὸν Θεόν, τοὺς συμπαθοῦν οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι καὶ ἀπερίγραπτον

χαρὰν τοὺς παρέχει. Μολοντί ἡ προσπάθεια διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἀρετῆς συνεπάγεται κόπον, ἐν τούτοις ἡ συνειδήσις γεμίζει ἀπὸ εὐφροσύνην καὶ τὴν χαρὰν δίδει εἰς τὸν ἐσωτερικὸν κόσμον τοῦ ἀνθρώπου, ὅσην κανεὶς λόγος δὲν ἔμπορὲ νὰ παραστήσῃ. Πραγματικά, ποῖον ἀπὸ τὰ πράγματα τῆς παρουσίας ζωῆς σοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι γλυκῆ; **Δ** Τὸ πλοῦσιον τραπέζι, ἡ ὑγεία τοῦ σώματος, ἡ δόξα, τὰ πλοῦτη; Ἀλλ' ὅλα αὐτὰ τὰ εὐχάριστα ἐάν τὰ παραβάλῃς μὲ ἐκείνην τὴν ἡδονῆν, εἶναι πεκρότερα ἀπὸ ὅλα, συγκρινόμενα μὲ αὐτήν. Διότι δὲν ὑπάρχει τίποτε πὸ κλυκὺ ἀπὸ τὴν ἀγαθὴν συνειδήσιν καὶ τὴν καλὴν ἐλπίδα.

Καὶ ἐάν θέλετε νὰ μάθετε αὐτὸ, ὅς ἐξετάσωμεν τὸν ἐτο μωθάντον ἢ ἕνα γέροντα. Ἐάν, λοιπόν, τοῦ ὑπεθυμῶμεν τὰ πλοῦσιον τραπέζια, ποῦ ἀπῆλαυσε, καὶ τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν, ποῦ εἶχεν ἀφ' ἑνός, καὶ ἀφ' ἑτέρου τὰ ἀγαθὰ ἔργα, ποῦ ἐπραξε κατὰ καιροὺς, καὶ τὸν ἐρωτήσωμεν διὰ ποῖα χαίρεται περισσότερο, θὰ ἴδωμεν ὅτι διὰ τὰ πρῶτα αἰσθύνεται καὶ κρύπτει τὸ πρόσωπόν του ἀπὸ ἐντροπῆν, ἐνῶ διὰ τὰ τελευταῖα χαίρει καὶ ἀγάλλεται. **Ε** Ἐπι καὶ ὁ Ἐξέκλιος³⁵, ὅταν ἠσθένησε, δὲν ἐνεθυμήθη τὰ πολυτελῆ τραπέζια, οὔτε τὴν δόξαν, οὔτε τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα, παρὰ μόνον τὴν δικαιοσύνην. Μνήσθητι, λέγει, ὅτι ἐβάδισα ἐνώπιόν σου εἰς ὁδὸν εὐθείαν³⁶. Κύτταξε καὶ τὸν Παῦλον ποῦ χαίρεται διὰ τὰ ἴδια πράγματα καὶ λέγει: «Ἐχω ἀγωνισθῆ τὸν καλὸν ἀγῶνα, ἔχω φθάσει εἰς τὸ τέλος τοῦ δρόμου τῆς ἀρετῆς, ἔχω διαφυλάξει τὴν πίστιν»³⁷.

Καὶ τί ἄλλο θὰ ἔμπορουν νὰ εἴπῃ ὁ Παῦλος; ἐρωτᾷ κάποιος, Παῦλα καὶ μάλιστα περισσότερα (ἀπὸ τοὺς πλοῦσιους). **ΣΤ** Δηλαδή, τὰς τιμὰς ποῦ τοῦ ἔκαναν, τὰς τιμητικὰς σκευαῖας καὶ τὴν μεγάλην ἀφοσίωσιν τῶν

35. Ἐξέκλιος Βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων (720 - 697 π.Χ.). Ἐνέστη τοῦς Ἀσσυρίους καὶ ἔβλεπε σήμερον μὲ τοὺς Ἀγγέλους. Μὲ τὴν συμπόρευσιν τοῦ πρῶτου Ἰεζου ἀποκατέστη τὴν λατρίαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ. Πρβλ. Δ' Παρ. 14 - 20, Β' Παρ. 29 - 32, Ήσ. 36 - 39.

36. Πρβλ. Δ' Βασιλ. 20, 3. Ήσ. 38, 8.

37. Β' Τιμ. 4, 7.

πιστών. "Ἡ δὲν τὸν ἀκούεις ποῦ λέγει: «Ἀλλὰ μὲ ἐδέχθητε ὡς ἄγγελον Θεοῦ, ὅπως θὰ ἐδέχεσθε τὸν Ἰησοῦν Χριστόν»³⁸, καὶ ὅτι «ἐάν ἦτο δυνατόν καὶ τὰ μάτια σας ἀκόμη θὰ ἐβγάλατε καὶ θὰ μοῦ τὰ ἐδίδατε»³⁹, καὶ «Αὐτοὶ διὰ νὰ σώσουν τὴν ζωὴν μου ἔβαλαν τὸν τράχηλόν τους κάτω ἀπὸ τὴν μάχαιραν»;⁴⁰ Καὶ ὅμως, τίποτε ἀπὸ ἐκεῖνα δὲν ἀναφέρει, ἀλλὰ μνημονεῖ τοὺς κόπους, τοὺς κινδύνους καὶ τοὺς στεφάνους δι' αὐτά. Καὶ πολὺ δικαιολογημένα. Διότι ἐκεῖνα μὲν παραμένουν ἐβῶ εἰς τὴν γῆν, ἐνῶ τὰ ἄλλα μᾶς ἀκολουθοῦν εἰς τὴν ἀποδημίαν μας ἀπὸ τὸν κόσμον. Δι' ἐκεῖνα θὰ δώσωμεν λόγον, δι' αὐτά θὰ ζητήσωμεν ἀμοιβήν. Δὲν γνωρίζετε κατὰ ποῖον τρόπον κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν τῆς ζωῆς μας συνταράσσου τὴν ψυχὴν τὰ ἁμαρτήματα; Β Πῶς ἀνακινεῖ τὸ βάθος τῆς καρδίας; Τότε, λοιπόν, ὅταν συμβαίνου αὐτά, ἡ ἀνάμνησις τῶν ἀγαθῶν ἔργων περισταταὶ ὅπως ἡ γαλήνη τῶν χειμῶνα καὶ παρηγορεῖ τὴν ταραγμένην ψυχὴν.

Ἐάν, ὅμως, ἀγρυπνῶμεν πνευματικῶς, τότε καὶ ὅταν ζῶμεν θὰ ἔχωμεν αὐτὸν τὸν φόβον. Ἐπειδὴ, ὅμως, μᾶς κατέχει ἡ ἀνασθησία, ὅταν φεύγωμεν ἀπὸ τὴν παροῦσαν ζωὴν, θὰ μᾶς κυριεύσῃ ὅπωςδήποτε (ὁ φόβος αὐτός). Διότι καὶ ὁ φυλακισμένος τότε ὑποφέρει περισσότερον, ὅταν τὸν ὀδηγοῦν εἰς τὸ δικαστήριον. Τότε τρέμει πρὸ πάντων, ὅταν ἴσταιται κοντὰ εἰς τὸ ἐδῶλιον, ὅταν πρέπει νὰ ὑποστῇ τὰς εὐθύναις τῶν πράξεών του.

Δι' αὐτὸ, λοιπόν, τότε εἶναι δυνατόν νὰ ἀκούσῃ τοὺς πολλοὺς ἀνθρώπους νὰ διηγοῦνται φοβεράς ἱστορίας καὶ ὁράματα φρικτά, ἵνα οὔτε νὰ τὰ ἀντικρύσσουν ἔχουν τὴν δύναμιν οἱ μελλοθάνατοι, καὶ μὲ μεγάλην ὀρμὴν συνταράσσου τὸ κρεββάτι, ποῦ εὐρίσκονται, καὶ μὲ τρόμον κυττάζου τοὺς παρευρισκομένους, ἐπειδὴ ἡ ψυχὴ τους προσπαθεῖ νὰ εἰσχωρήσῃ βαθύτερα καὶ διατάζει νὰ ἀποχωρισθῇ ἀπὸ τὸ σῶμα καὶ δὲν ὑποφέρει τὴν θέαν τῶν ἐρχομένων ἀγγέλων. Πραγματικὰ, ἐάν μᾶς κυριεύῃ φόβος, ὅταν ἀντικρύζωμεν ἀνθρώπους φοβεροῦς, τί δὲν θὰ

38. Γαλ. 4.14.

39. Ἰωλ. 4.15.

40. Ρωμ. 16.4.

πάθωμεν, ὅταν βλέπωμεν ἀγγέλους ποῦ μᾶς ἀπειλοῦν, καὶ δυνάμεις ὑπερμεγέθεις, ἐνῶ ἡ ψυχὴ μας ἀποχωρίζεται ἀπὸ τὸ σῶμά μας καὶ σύρεται καὶ ὀδύρεται συνεχῶς ἄσκοπα καὶ μάταια; Διότι καὶ ὁ γνωστός ἐκεῖνος πλοῦσιος μετὰ τὸν θάνατόν του ἐπένησεν πολὺ, ἀλλὰ καμμίαν ὠφέλειαν δὲν ἀπεκόμισεν.

Ἡ "ΟΛ' αὐτά, λοιπόν, ἔχοντες εἰς τὸν νοῦν μας καὶ γυρίζοντες συνεχῶς μέσα μας, διὰ νὰ μὴ πάθωμεν καὶ ἡμεῖς τὸ ἴδιον, ἅς διατηροῦμεν ἀκμασίον τὸν φόβον δι' αὐτά, ὥστε νὰ ἀποφύγωμεν τὴν κόλασιν αὐτὴν καὶ ἐπιτύχωμεν τὰ αἰώνια ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα εἶδε ὁλοι μας νὰ ἀποκτήσωμεν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον μαζὶ μὲ τὸν Πατέρα καὶ συγχρόνως τὸ ἅγιον καὶ ζωοποιὸν Πνεῦμα ἀθήκει ἡ δόξα, τῶρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΝΔ' (54)

(Ματθ. 13', 13 - 23)

13-16 «Όταν δὲ ὁ Ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὰ μέρη τῆς Καισαρείας τοῦ Φιλίππου, ἠρώτα τοὺς μαθητὰς Του λέγων· ποῖος νομίζουν οἱ ἄνθρωποι, ὅτι εἶμαι ἐγώ, ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου;» (Ματθ. 16, 13).

Διὰ ποῖον λόγον ἀνέφερε τὸν Ἰδρυτὴν τῆς πόλεως; Ἐπειδὴ ὑπάρχει καὶ ἄλλη, ἡ Καισαρεία τοῦ Στράτωνος¹. Καὶ δὲν ἐρωτᾷ τοὺς μαθητὰς εἰς ἐκείνην, ἀλλ' εἰς αὐτήν², ὁδηγῶν αὐτοὺς μακρὰν τῶν Ἰουδαίων, ὥστε, ἀφοῦ ἀπαλλαγῶν πάσης ἀγωνίας, νὰ εἰπουν μετὰ θάρρους ὅλας τὰς ἐνδομύχους σκέψεις των. **13** Καὶ διατί δὲν ἐζήτησε νὰ μάθῃ ἀμέσως τὴν γνώμην αὐτῶν, ἀλλὰ τὴν γνώμην τῶν πολλῶν; Πρὸς τὸν σκοπὸν, ἀφοῦ ἀναφέρουν τὴν γνώμην ἐκείνων καὶ ἔπειτα ἐρωτηθῶν, «Σεῖς δὲ ποῖος λέγετε, ὅτι εἶμαι;», ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς ἐρωτήσεως ὁδηγηθῶν εἰς ὑψηλότεραν σκέψιν καὶ μὴ καταλήξουν μετὰ τῶν πολλῶν εἰς τὴν αὐτὴν ταπεινὴν ἰδέαν περὶ τοῦ Χριστοῦ.

Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς οὔτε κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ κηρύγματος ζητεῖ νὰ μάθῃ τὴν γνώμην των, ἀλλ' ὅταν ἔκαμε πολλὰ θαύματα καὶ ὠμίλησεν εἰς αὐτοὺς περὶ τῶν δια-

1. Ἡ Καισαρεία τοῦ Φιλίππου ἔκειτο κατὰ τὸς πρόποδες τοῦ ὄρους Ἐρμόν πλησίον τῶν πηγῶν τοῦ Ἰορδάνου. Ἐνομιζέτο πρότερον Πανακί, ἐπεκαθελθεῖ δὲ ἐπὶ τοῦ Φιλίππου τοῦ Τετραρχοῦ, ἐπὶ τοῦ Μ. Ἡρώδου, ἐνομιμάσθη δὲ αὐτὸς πρὸς τιμὴν τοῦ Ἱερέως Κιζάρου, Κιζαρεία.

2. Ἡ Καισαρεία αὕτη, πόλις παράλιος μεταξύ Τύρου καὶ Ἱερουσ., ἐλέγετο πρότερον Πύργος Στράτωνος. Ὁ Μέγας Ἡρώδης τὴν ἀντικαθίστησεν ἐκ νέου καὶ τὴν ὀνόμασε Καισαρεία, πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀδριανοῦ.

3. Εἰς τὴν Καισαρείαν τοῦ Φιλίππου ὁ ἕρως προεκήρυξε τὸ πρῶτον τὸν ἴδιον θάνατον καὶ τὴν ἀνάστασιν, ὡς καὶ τὰ παθήματα καὶ τὰς δοκιμασίας τῶν μαθητῶν του.

φόρων καὶ ὑψηλῶν ἀληθειῶν τῆς πίστεως (δογματῶν) καὶ παρέσχε πολλὰς ἀποδείξεις περὶ τῆς θεότητός Του καὶ τῆς ἐνότητος καὶ συμφωνίας μετὰ τὸν Πατέρα, τότε ὑποβάλλει εἰς αὐτοὺς τὴν ἐρώτησιν αὐτήν. Καὶ δὲν εἶπε, ποῖος λέγουσιν ὅτι εἶμαι, οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι; Ὡς καὶ θέσται αὐτοὶ πολλὰς φορές ἐπιλήσιασεν τὸν Κύριον καὶ συνωμίλου³· ἀλλὰ, «Ποῖος νομίζουν οἱ ἄνθρωποι, ὅτι εἶμαι ἐγώ, ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου;», ἐξετάζων τὴν ἀμερόληπτον γνώμην τοῦ λαοῦ. Διότι, ἂν καὶ ἦτο πολὺ κατωτέρα τῆς ἀληθοῦς γνώμης, ὅμως ἦτο ἀπληλασμένη ποιηρίας· ἡ γνώμη ὅμως τῶν Φαρισαίων καὶ γραμματέων ἦτο γεμάτη ἀπὸ κακίας.

Καὶ διὰ νὰ δεῖξῃ, πὸς θέλει νὰ ἐπιθεβαιώσῃ ἀσφαλῶς τὴν θεῖον οικονομίαν τῆς Ἐνανθρωπήσεως, λέγει, «τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου»⁴, μαρτυρῶν ἀπὸ ἐδῶ καὶ τὴν θεότητά Του, πρῶγμα τὸ ὅποιον κάνει καὶ ἄλλοι πολλὰς φορές. Διότι λέγει, «Κανεὶς δὲν ἀνέστηκε εἰς τὸν οὐρανόν, παρὰ μόνον ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος εἶναι εἰς τὸν οὐρανόν»⁵ καὶ πάλιν, «Ἐὰν δὲ ἴδωτε τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἀνεβαῖν ἐκεῖ ὅπου ἦτο προητέρας»⁶. Ἐπειτα, ἐπειδὴ εἶπον, «Ἄλλοι μὲν λέγουσιν, ὅτι εἶσα ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής, **14** ἄλλοι δὲ ὁ Ἡλίας, καὶ ἄλλοι ὁ Ἰερεμίας ἢ ἕνας ἀπὸ τῶν προφητῶν»⁷ καὶ ἐξέθεσαν τὴν ἐσφαλμένην γνώμην αὐτῶν τότε προσέθεσεν, «Σεῖς δὲ ποῖος λέγετε ὅτι εἶμαι;»⁸ προκαλῶν αὐτοὺς διὰ τῆς δευτέρας ἐρωτήσεως εἰς τὸ νὰ συλλάβουν κατὰ ὑψηλότερον περὶ Αὐτοῦ, καὶ διὰ νὰ τοὺς δεῖξῃ ὅτι ἡ προτέρα γνώμη εἶναι κατὰ πολὺ ὑποβεστέρας τῆς ἀξίας Του. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπιζητεῖ ἀπὸ αὐτοῦ ἀλλὴν γνώμην καὶ ὑποβάλλει δευτέραν ἐρώτησιν, διὰ νὰ μὴ συμφωνήσουν μετὰ τοὺς πολλοὺς, οἱ ὅποιοι, ἐπειδὴ εἶδον θαύματα μεγαλύτερα τῆς

4. Διὰ τῆς ἀνομιμασίας αὐτῆς ἐξαιρέται ἄλλοις ἡ ἀνθρωπίνη φύσις τοῦ Κυρίου, ὡς διὰ τὸν ὀνομαστικὸν «Υἱὸς Θεοῦ», «Μονογενὴς Υἱός» καὶ ἡ θεία φύσις. Τὸ ἐν συνεχείᾳ ἀναφερόμενον χωρίον Ἰωάν. 3,13 μαρτυρεῖ καὶ τὴν θεότητα καὶ τὴν ἀνθρωπότητα τοῦ Κυρίου.

5. Ἰωάν. 3,13.

6. Ἰωάν. 6,62.

7. Ματθ. 16,14.

8. Ματθ. 16,15.

ανθρωπίνης δυνάμεως, **¶** ἐνόμιζον μὲν ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ἄνθρωπος ἐκ νεκρῶν ἀναστάς καὶ φανεῖς εἰς τοὺς ἐνθρώπους, ὅπως ἀκριβῶς ἔλεγε καὶ ὁ Ἡρώδης⁹. Ἄλλ' ὁ Χριστὸς ἀπομακρύνων τοὺς μαθητὰς τῆς ὑποψίας αὐτῆς, λέγει· «Σεῖς δὲ ποῖος λέγετε, ὅτι εἰμαι;». Σεῖς δηλαδή, οἱ ὅποιοι εἶσατε πάντοτε μαζί μου καὶ με θάλεπετε νὰ θαυματουργῶ καὶ ἔχετε ἐπιτελέσει καὶ οἱ ἴδιοι διὰ τῆς δυνάμεώς μου πολλὰ θαύματα. Τὶ λέγει λοιπὸν ὁ Πέτρος, τὸ στόμα τῶν ἀποστόλων, ὁ πάντοτε θερμὸς, ὁ κορυφαῖος τοῦ χοροῦ τῶν ἀποστόλων; Ἄν καὶ οἱ οἱ ἠρωτήθησαν, αὐτὸς ἀπαντᾷ, **¶** 47 Καὶ ὅταν μὲν ἐξήτει νὰ μάθῃ τὴν γνώμην τοῦ λαοῦ, οἱ οἱ ἀπήντησαν εἰς τὴν ἐρώτησιν ὅταν δὲ ἐξήτει νὰ μάθῃ τὴν ἰδικὴν των, ὁ Πέτρος προτρέχει, προλαμβάνει τοὺς ἄλλους καὶ λέγει· «Σὺ εἶσαι ὁ Χριστὸς, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος»¹⁰. Τί λοιπὸν ὁ Χριστὸς; «Μακάριος εἶσαι, Σίμων υἱὸ τοῦ Ἰωάν, διότι ἄνθρωπος δὲν σοῦ ἀπεκάλυψε τοῦτο»¹¹.

Ὅπως δὴ ποτε τοῦτο δὲν θὰ ἦτο ἔργον θείας ἀποκαλύψεως, ἐάν ὁ Πέτρος δὲν ἔκαμνε τὴν ἀληθῆ περὶ τοῦ Χριστοῦ ὁμολογίαν, ὡς φυσικοῦ Υἱοῦ γεννηθέντος ἐξ Αὐτοῦ τοῦ Πατρὸς· ἐάν ἐθεώρει ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς πολλοὺς κατὰ χάριν υἱοὺς τοῦ Θεοῦ, τὸ λεχθὲν δὲν θὰ ἦτο ἀξίον μακαρισμοῦ. Καθ' ὅσον καὶ πρὸ αὐτοῦ εἶπον οἱ μαθηταὶ ποῦ εὗρισκαντο εἰς τὸ πλοῖον μετὰ τὴν θαλασσοταραχὴν ποῦ συνήτησαν, Ἐληθῶς εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ¹², καὶ δὲν ἐμακαρίσθησαν, ἂν καὶ θέβαια εἶπον τὴν ἀληθειαν. **¶** Δὲν ὁμολόγησαν ὅμως τοιαύτην Υἱότητα (φυσικὴν), ὅποιαν ὁ Πέτρος· ἀλλ' ἐνόμιζον ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι πράγματι ἕνας ἀπὸ τοὺς πολλοὺς υἱοὺς¹³, ὁ πῶτερος θέβαια μεταξὺ τῶν πολλῶν, ὄχι ὁμῶς καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς.

9. Ὁ Ἡρώδης ὁ Τετάρτης εἶπεν περὶ τοῦ Κυρίου «ὁὗτος ἐστὶν Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής; αὐτὸς ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ διὰ τοῦτο αἱ θυνάμεις ἀνεργαῖον ἐν αὐτῷ» Ματθ. 14,2.

10. Ματθ. 16,16.

11. Ματθ. 16,17.

12. Ματθ. 14,33.

13. Κατ' ἀρχὰς ἐκλήθησαν υἱοὶ Θεοῦ οἱ ἀπόγονοι τοῦ Σὴθ, πρὸς διακρίσιν ἀπὸ τῶν ἀπογόνων τοῦ Κάιν. Ἀποκόσμος οἱ ἄγγελοι, ἔπειτα οἱ Ἰουδαῖοι. Ὁ Παῦλος λέγει διὰ τοὺς χριστιανούς εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολὴν 8,26 «πάντες υἱοὶ Θεοῦ ἐστέ διὰ τῆς πίστεως ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ».

Καὶ ὁ Ναθαναὴλ ἐπίσης εἶπε, «Διδάσκαλε, σὺ εἶσαι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σὺ εἶσαι ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ»¹⁴, καὶ ὄχι μόνον δὲν ἐμακαρίσθη ἀλλὰ καὶ ἠλέγχθη ἀπὸ τὸν Χριστόν, ὡς νὰ εἶπε κάτι πολὺ κατώτερον τῆς ἀληθείας. Διότι προσέθεσεν· «Ἐπειδὴ σοῦ εἶπον ὅτι σὲ εἶδον κάτω ἀπὸ τὴν σικκὴν, πιστεύεις; θὰ ἴδης μεγαλύτερα ἀπὸ αὐτά»¹⁵. Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν μακαρίζεται ὁ Πέτρος; Διότι ὁμολόγησε τὸν Χριστόν πραγματικὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς περὶ ἐκείνων μὲν δὲν εἶπε τίποτε σχετικόν· εἰς τὴν περίπτωσιν ὁμῶς τοῦ Πέτρου ἐφανερώσασκε καὶ ἑκεῖνον, ὁ ὅποιος τοῦ ἀπεκάλυψε τὴν ἀληθειαν. **¶** Διὰ νὰ μὴ νομίσουν δηλαδὴ οἱ πολλοὶ, ἔπειδὴ ὁ Πέτρος ἠγάπα θερμῶς τὸν Χριστόν, ὅτι τὰ λόγια εἶναι καρποὶ φιλίας καὶ κολακείας καὶ εὐνοϊκῆς πρὸς Αὐτὸν διαθέσεως, φανερώσει ἑκεῖνον, ὁ ὅποιος τὸν ἐνέπνευσε, διὰ νὰ μάθῃς ὅτι ὁ Πέτρος μὲν ὁμύλησε, ὁ Πατὴρ ὁμῶς τὰ ὑπηγόρευσε, καὶ πιστεύσῃς ὅτι τὰ λεχθέντα δὲν ἀποτελοῦν πλέον ἀνθρωπίνην γνώμην, ἀλλὰ θεῖον δόγμα.

Καὶ διὰτὶ δὲν ἀποκαλύπτεται ὁ ἴδιος, οὔτε λέγει· ἐγὼ εἰμαι ὁ Χριστὸς; ἀλλὰ προετοιμάζει αὐτὸ διὰ τῆς ἐρωτήσεώς του, παρακινῶν τοὺς μαθητὰς νὰ ὁμολογήσουν; **¶** Διότι αὐτὸ ἦτο τὸ προσφορώτερον τότε καὶ ἀναγκαῖον, καὶ προσεῖλκε περισσότερον τοὺς μαθητὰς εἰς τὸ νὰ πιστεύσουν τὰ λεγόμενα. Εἶδες πῶς ὁ Πατὴρ ἀποκαλύπτει τὸν Υἱόν; πῶς ὁ Υἱὸς τὸν Πατέρα; «Διότι κανεὶς δὲν γνωρίζει τὸν Πατέρα παρὰ ὁ Υἱὸς καὶ ἐκεῖνος, εἰς τὸν ὅποιον ὁ Υἱὸς θέλει νὰ Τὸν ἀποκαλύψῃ»¹⁶. Ἐπομένως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γνωρισῶμεν ἀπὸ ἄλλον τὸν Υἱόν, παρὰ μόνον ἀπὸ Αὐτὸν τὸν Πατέρα· οὔτε ἀπὸ ἄλλον νὰ γνωρισῶμεν τὸν Πατέρα; παρὰ μόνον ἀπὸ τὸν Υἱόν. Ἐπομένως καὶ ἀπὸ ἐδῶ εἶναι φανερόν καὶ

14. Ἰωάν. 1,49.

15. Ἰωάν. 1,50.

16. Λοκ. 10,22.

17. Ὁ Θεολογικὸς οὗτος ὅρος ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀθανασίου καὶ τῆς Ἀ' Οἰκ. Συνόδου (325 μ.Χ.) εἰς ἀντίθεσιν τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἀρείου ὅστις ἐβίασε ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι κτίσμα τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπομένως ἑτεροούσιος τοῦ Πατρὸς. Εἰς τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως λέγομεν· «γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ Πατρί».

ἡ ἰσχυρία (Πατρός καὶ Υἱοῦ) καὶ τὸ Ὁμοούσιον¹⁷ τῶν Προσώπων. Τί λοιπὸν ὁ Χριστός; «Σὺ εἶσαι ὁ Σίμων, ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωάν᾽ οὗ θὰ ὀνομασθῆς Κηφᾶς»¹⁸. Ἐπειδὴ ὠμολόγησε τὸν Πατέρα μου (τὴν ἐκ τοῦ Πατρὸς μου γέννησιν), λέγει, καὶ ἐγὼ ὀνομάζω ἐκεῖνον πού σὲ ἐγέννησε· ὡσάν νὰ ἔλεγε, ὅτι ὅπως ἀκριβῶς σὺ εἶσαι υἱὸς τοῦ Ἰωάν᾽, ἔτσι καὶ ἐγὼ εἶμαι Υἱὸς τοῦ Πατρὸς μου. Διότι ἦτο περὶ τὸν νὰ εἶπῃ, «Σὺ εἶσαι ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωάν᾽ ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Πέτρος ὠμολόγησε τὸν Χριστὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, διὰ τὸ νὰ δεῖξῃ, ὅτι κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὡς ἀκριβῶς ἐκεῖνος εἶναι υἱὸς τοῦ Ἰωάν᾽, τῆς αὐτῆς οὐσίας πρὸς τὸν Πατέρα, δι' αὐτὸ προσέθεσε τοῦτο. «Καὶ ἐγὼ σοῦ λέγω, σὺ εἶσαι ὁ Πέτρος, καὶ ἐπὶ τῆς πέτρας αὐτῆς θὰ οἰκοδομήσω τὴν Ἐκκλησίαν μου»¹⁹, δηλαδὴ ἐπὶ τῆς πίστεως τῆς ὁμολογίας²⁰. Ἀπὸ ἐδῶ ὑποδεικνύει, ὅτι πολλοὶ πρόκειται ἤδη νὰ πιστεύσουν, καὶ ἀναπτερόναι τὸ φρόνημά του, καὶ τὸν καθιστᾷ ποιμένα (λογικῶν προβάτων). «Καὶ αἱ πόλεις τοῦ Ἄβου δὲν θὰ ὑπεριχύσουν αὐτῆς». Ἐάν δὲ τῆς Ἐκκλησίας δὲν θὰ ὑπεριχύσουν, πολὺ περισσότερον ἐμοῦ. Συνεπῶς μὴ ἀνυπαχῆς, ὅταν πρόκειται νὰ ἀκούῃς, ὅτι θὰ παραδοθῶ καὶ θὰ σταυρωθῶ.

Ἐπειτα ὁμιλεῖ καὶ περὶ ἄλλης τιμῆς: «Καὶ ἐγὼ θὰ σοῦ δώσω τὰ κλεῖδιά τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν». Τί σημαίνει, «Καὶ ἐγὼ θὰ σοῦ δώσω»; Ὅπως ἀκριβῶς ὁ Πατὴρ σοῦ ἔδωκε τὸ νὰ γνωρίσῃς ἐμέ, ἔτσι καὶ ἐγὼ θὰ σοῦ δώσω. Καὶ δὲν εἶπε, ἔσθ' ἂν παρακαλέσω τὸν Πατέρα ἂν καὶ αὐτὸ²¹ ἀπεδείκνυε μεγάλην ἐξουσίαν καὶ ἦτο ἀ-

18. Ὅταν προσεφώνησε ὁ Κύριος εὐθὺς ὡς εἶδε τὸν Πέτρον καὶ τὸν προσέλαβεν ὡς μαθητὴν του (Ἰωάν. 1, 42). Ἀπὸ ἐπιθέσεως πρὸς τὸ Ματθ. 16, 17 ὁ Ἱερός Χρυσόστομος τὸ χρονοσκοπεῖ καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτῆν, ὡς ἀπάντησιν θελαδὴ τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Πέτρον.

19. Ματθ. 16, 18.

20. Ἦ ἐξ ἀποκαλύψεως αὐτῆ ἀλήθεια, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι «ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ» ἀποκαλεῖ τὸν Πέτρον ἐπὶ τῆς οὐσίας στήριξται ἡ Ἐκκλησία. Ἐνεκα τῆς πίστεως τοῦ αὐτοῦ καὶ ὁ Πέτρος ἀποκαλεῖται πέτρα, ὡς μέλλον γενέσθαι πέτρα πίστεως μετὰ τὴν ἀρνησίν κατὰ τὸν Κιζαβόν. Ἐξ ἑλλου, κατὰ τὸν Ἀργέντιν, «Πέτρα πᾶς ὁ Χριστὸς μαθητῆς». Πρὸς καὶ Πέτρ. Α' 2, 4-6.

21. Ἦ ἀπόστολος θελαδὴ, τὴν ὁμοίαν ἔδωκε εἰς τὸν Πέτρον.

22. Ματθ. 16, 18.

νέκφραστον τὸ μέγεθος τῆς δωρεᾶς, ἀλλ' «Ἐγὼ θὰ σοῦ δώσω». Τί δίδεις, Κύριε; εἶπέ μου. «Τὰ κλεῖδιά τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν» καὶ ὅσα θὰ δέσῃς εἰς τὴν γῆν, θὰ εἶναι δεμένα εἰς τοὺς οὐρανοὺς· καὶ ὅσα θὰ λύσῃς εἰς τὴν γῆν, θὰ εἶναι λυμένα εἰς τοὺς οὐρανοὺς»²². Πῶς λοιπὸν τὸ νὰ προσφέρῃ τὴν ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ ἀριστερῶν θέσιν δὲν εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν Αὐτοῦ²³ ὁ ὁποῖος λέγει, «Ἐγὼ θὰ σοῦ δώσω»; Εἶδες πῶς καὶ ὁ Χριστὸς ὡδηγεῖ τὸν Πέτρον εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ ὑψηλὴν περὶ Αὐτοῦ ἀντίληψιν, καὶ ἀποκαλύπτει Ἐαυτὸν, καὶ φανερώσει διὰ τῶν δύο αὐτῶν ὑποσχέσεων, ὅτι εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ; Διότι ἐκαίνα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἴδια μόνον τοῦ Θεοῦ, τὸ νὰ λύσῃ τὰ ἁμαρτήματα, ὃ καὶ νὰ καταστήσῃ τὴν Ἐκκλησίαν ἀπαρασάλευτον ἐν μέσῳ τοιαύτης ἀναταραχῆς τῶν κυμάτων, καὶ νὰ ἀναδείξῃ ἄνθρωπον ἀλίεα ἰσχυρότερον ἀπὸ κάθε πέτραν, καθ' ἣν στιγμὴν δέκετο ἐχθρικῶς καὶ ἐπολέμει ὅλη ἡ οἰκουμένη, αὐτὰ ὑπόσχεται ὅτι θὰ τοῦ δώσῃ ὅπως ἀκριβῶς ὁ Πατὴρ συνομιλῶν μετὰ τοῦ Ἱερεμίου ἔλεγε: «σὲ ἔχω θέσει ὡσανὺ χαλκὴν στήλην καὶ ὡσανὺ τείχος ἀπόρρητον»²⁴· ἀλλ' ἐκεῖνον μὲν τὸν κατέστησεν εἰς ἓνα ἔθνος, αὐτὸν δὲ εἰς κάθε μέρος τῆς οἰκουμένης. Εὐχαρίστως θὰ ἠρώτων ἐκεῖνους πού θέλουν νὰ μειώσουν τὴν ἀξίαν τοῦ Υἱοῦ, ποῖα εἶναι μεγαλύτερα δώρα, αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἔδωκεν ὁ Πατὴρ εἰς τὸν Πέτρον, ἢ αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἔδωκεν ὁ Υἱός; Διότι ὁ μὲν Πατὴρ ἐγάρισε εἰς τὸν Πέτρον τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ Υἱοῦ· ὁ δὲ Υἱὸς διέδωσε τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Ἐαυτοῦ του εἰς κάθε τόπον τῆς οἰκουμένης, ἢ ἐνεχείρισε τὴν ἐξουσίαν ὅλων τῶν ἐπουρανίων πραγμάτων εἰς θνητὸν ἄνθρωπον, μὲ τὸ νὰ παραδώσῃ εἰς αὐτὸν τὰ κλεῖδιά τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐπέστεινε τὴν Ἐκκλησίαν εἰς κάθε μέρος τῆς οἰκουμένης καὶ τὴν ἀνεδείξεν ἰσχυρότερον τοῦ οὐ-

22. Ματθ. 16, 19.

23. Ἦ φράσις τοῦ Κυρίου «ὅτι ἐστὶν ἐξὸν δοῦναι, ἀλλ' οὐκ ἐστὶν ἐξὸν λαβεῖν» (Ματθ. 23, 23), εἰ ἢν ἐναντιῶν ἀναφέρται ὁ Ἱερός Πατὴρ, δὲν ἀποτελεῖ κατάρτησιν ἐξουσίας ἢ μάλιστα τῆς θέσεως καὶ ἀξίας τοῦ Υἱοῦ, ἀλλ' ἐλέγχῃ διὰ τὸ νὰ τοῦσθ' εἰς τὴν μαθητῆς ἢ εἰς τὸν προσκοπιστὴν ἄνομος καὶ τῆς ἀρετῆς, εἶδι «οὐκ αὐτὸν μόνον ἐπὶ δοῦναι, ἀλλὰ καὶ τὸν λαβεῖν» (Ματθ. 23, 23). Ὅρα σχετικῶς ὁμοίαν τὸν Ἱερόν Χρυσόστομον εἰς 2ου τόμον τῆς παρατάξεως ἀρετῆς (λόγος Η').

24. Ἱερ. 1, 18.

ρανοῦ· διότι, «ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ θὰ παρέλθουν, οἱ λόγοι μου ὅμως δὲν θὰ παρέλθουν»²⁵. Πῶς λοιπὸν εἶναι μικρότερος τοῦ Πατρὸς ὁ Υἱός, ὁ ὁποῖος ἀπένευμε τοιαύτας τιμὰς, ὁ ὁποῖος ἐπέτελεσε τοιαύτα ἔργα. Καὶ λέγω αὐτά, ὄχι διὰ νὰ διαχωρίσω τὰ ἔργα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ· διότι, «ὅλα ἔγιναν δι' Αὐτοῦ καὶ χωρὶς Αὐτοῦ δὲν ἔγινε τίποτε ἀπὸ ὅσα ἔχουν γίνεῖ»²⁶, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποστομώσω τὴν ἀκαίσιμον γλῶσσαν ἐκείνων, ποὺ τολμοῦν νὰ λέγουν αὐτά²⁷.

Ἐξ αὐτῶν ὄλων λοιπὸν παρατήρει τὴν ἐξουσίαν Του. **Β** «Ἐγὼ σοῦ λέγω, σὺ εἶσαι ὁ Πέτρος· ἐγὼ θὰ οἰκοδομήσω τὴν Ἐκκλησίαν· ἐγὼ θὰ σοῦ δώσω τὰ κλειδιά τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν». Καὶ ἀφοῦ εἶπεν αὐτά, «τότε διέταξε ἀσσηρῶς τοὺς μαθητὰς του νὰ μὴ εἰπουν εἰς κανένα, ὅτι Αὐτὸς εἶναι ὁ Χριστὸς»²⁸. Καὶ διατί διέταξε ἀσσηρῶς; Διὰ νὰ ἐντυπωθῆ καθαρά καὶ ἀμετάβλητος ἡ ἀρμόζουσα περὶ Αὐτοῦ γνώμη εἰς τὴν σκέψιν τῶν ἀκουόντων, ὅτε πλέον θὰ εἶχον ἐκλείψει τὰ προξενούοντα τὸν σκανδαλισμὸν καὶ θὰ εἶχε συντελεσθῆ ἡ Σταυρική Θυσία καὶ θὰ εἶχον συμπληρωθῆ ὅλα τὰ ἄλλα τὰ ὁποῖα ἔπαθε καὶ δὲν θὰ ὑπῆρχε τίποτε ποῦ ἠδύνατο νὰ ἀνακόμῃ καὶ **24** **25** συσκοτίσῃ τὴν εἰς Αὐτὸν πίστιν τῶν περισσοτέρων. Καθ' ὅσον ἀκόμη δὲν εἶχεν ἐκλόμψῃ εἰς ὄλον τῆς τῆς μεγαλείου ἢ δυνάμει Του. Δι' αὐτὸ λοιπὸν ἤθελε νὰ κηρύσσεται ἀπὸ τοὺς μαθητὰς, ὅταν καὶ ἡ ὀλοφανερὸς ἀλήθεια τῶν πραγμάτων καὶ ἡ δύναμις τῶν ἐπιτελουμένων ὑπεστήριξε τὰ λεγόμενα ὅπῃ τῶν Ἀποστόλων. Διότι δὲν εἶναι ἴσον νὰ θλέπῃς τώρα μὲν εἰς τὴν Παλαιστίνην νὰ θαυματούργῃ, τώρα δὲ νὰ ὑβρίζεται καὶ νὰ διώκεται· καὶ μάλιστα ὅταν ὁ Σταυρὸς ἐπρόκειτο νὰ διαβεχθῆ τὰ ἐπιτελούμενα θαύματα· καὶ τὸ νὰ θλέπῃς νὰ προσκυνῆται καὶ νὰ πιστεύεται εἰς κάθε μέρος τῆς οἰκουμένης. **Β** καὶ τίποτε εἰς τὸ ἐξῆς νὰ μὴ πάσχῃ ἐξ αὐτῶν τὰ ὁποῖα ἔπαθε. Δι' αὐτὸ λέγει νὰ μὴ εἰπουν εἰς κανένα. Καθ'

²⁵ Ματθ. 24,35.

²⁶ Ἰωάν. 1,3.

²⁷ Δηλαδή τῶν κερκετῶν.

²⁸ Ματθ. 16,20.

ὅσον ὅ,τι μίαν φοράν ἐφυτεύθη, ἔκαμε ρίζας, καὶ ἔπειτα ἐξερριζώθη, ἂν πάλιν ἐφυτεύετο δυσκόλως ἤθελε διατηρηθῆ (καὶ προκειμένου περὶ τῆς πίστεως, δυσκόλως θὰ ἐγένετο ἀνεκτὴ καὶ ἐπεκράτει εἰς τοὺς πολλούς)· ὅ,τι ὅμως μετὰ τὴν πρώτην στερέωσιν αὐτοῦ ἐμεινεν ἀκίνητον καὶ οὐδεμίαν ὑπέστη ἀπὸ πουθενὰ θλάθην, εὐκόλως ἀνέρχεται καὶ ἀναπτύσσεται γρήγορα. Διότι, ἐάν ἐκείνοι οἱ ὁποῖοι εἶδον πολλὰ θαύματα καὶ συμμετέσχον εἰς τὸσα ἀνεκφραστά μυστήρια, ἐσκανδαλίσθησαν μὲ τὸ νὰ ἀκούσουν μόνον τὰ περὶ τῶν παθῶν· μᾶλλον δὲ ὄχι μόνον αὐτοὶ, ἀλλὰ καὶ ὁ κορυφαῖος ὄλων Πέτρος· σκέψου τί φυσικὸν ἦτο νὰ πάθουν οἱ πολλοὶ, **Κ** μὲ τὸ νὰ μάθουν μὲν, ὅτι εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, θλέποντες ὅμως νὰ σταυρῶνται καὶ νὰ ἐμπτύεται, μὴ γνωρίζοντες τὸ ἀπόρητον τῶν μυστηρίων αὐτῶν, οὔτε ἔχοντες λάβῃ Πνεῦμα Ἁγίον. Διότι, ἐάν ἔλαγεν εἰς τοὺς μαθητὰς· «ἔγω πολλὰ νὰ σᾶς εἶπω, ἀλλὰ δὲν ἠμπορεῖτε νὰ τὰ θαυμάζετε τώρα· πολὺ περισσότερο λοιπὸν θὰ κατέρρει ὁ ὑπόλοιπος λαός, ἐάν τοῦ ἀπεκαλύπτετο πρὸ τοῦ καταλλήλου καιροῦ τὸ ὑπέριστα αὐτῶν τῶν μυστηρίων. Δι' αὐτὸ λοιπὸν ἐμποδίζει τοὺς μαθητὰς νὰ ἀμολογήσουν.

Καὶ διὰ νὰ μάθῃς πάλιν σημασίαν εἶχε τὸ νὰ γνωρίσουν μετὰ ταῦτα τὴν πλήρη διδασκαλίαν, ὅταν εἶχον ἐκλείψει ἐκεῖνα ποῦ ἐσκανδαλίζον, **Κ** μάθε το ἅπ' αὐτὸν τὸν ἴδιον τὸν κορυφαῖον Ἀπόστολον. Διότι αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ Πέτρος, ὁ ὁποῖος ἐφάνη τὸσον ἀσθενής μετὰ ἀπὸ τόσα θαύματα, ὥστε νὰ φθάσῃ καὶ μέχρις ἀρνήσεως καὶ νὰ φοβηθῆ εὐτελεῖ νεάνιδα, ἐπειδὴ ἐπέτελεσθῆ ἡ Σταυρική Θυσία καὶ ἔλαθε σαφεῖς ἀποδείξεις τῆς Ἀναστάσεως καὶ δὲν ὑπῆρχε πλέον κάτι ποῦ τὸν ἐσκανδαλίζε καὶ τὸν ἀνησυχεῖ, τὸσον ἐνεστερνίσθη ἀκλόνητον τὴν διδασκαλίαν τοῦ Πνεύματος, ὥστε καὶ ἀπὸ λέοντα σφοδρότερον νὰ ὀρμᾷ εἰς τὸν Ἰουδαϊκὸν λαόν, ἂν καὶ ὑπῆρχε φόβος καὶ ἡ ἀπειλὴ κινδύνων καὶ μωρίων θανάτων. Εὐλόγως λοιπὸν διέταξε νὰ μὴ εἰπουν εἰς τοὺς πολλούς (τὴν περὶ Αὐτοῦ ἀλήθειαν), ἀφοῦ θέβαια δὲν ἐτόλμησε νὰ ἐμπιστευθῆ τὰ πάντα οὔτε καὶ εἰς αὐτοὺς ποῦ ἐπρόκειτο νὰ διδάσκουν.

«Ἐγω πολλὰ νὰ σᾶς εἶπω, λέγει, **Κ** ἀλλὰ δὲν ἠμπο-

ρείτε να τὰ βαστάζετε τώρα»²⁹. Ἄλλωστε καὶ πολλὰ ἀγνοοῦν ἀπὸ τὰ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ, ὅσα δὲν κατέστησε σαφῆ πρό τοῦ Σταυροῦ. Ὅταν ἀνέστη λοιπὸν, τότε ἐγνώρισαν μερικὰ ἀπὸ τὰ λεχθέντα.

Ἐκ τὸ τότε ἤρξατο νὰ δεκνύη εἰς τοὺς μαθητάς, ὅτι πρέπει νὰ πάθῃ πολλά³⁰. Ἀπὸ τότε, (λέγει), τότε; Ἄφ' ἧτου ἰσχυροποιήσεν εἰς τὴν ψυχὴν των τὸ δόγμα (περὶ τοῦ Σταυροῦ καὶ τῆς Ἀναστάσεως). Ἄφ' ἧτου ὠμίλησε περὶ τῆς ἐξαπλώσεως τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὰ ἔθνη. **35** **36** Ἄλλ' οὔτε καὶ ἔτσι ἀντελήφθησαν τὸ λεγόμενον. Διότι ἦτο, λέγει, κρυμμένη ἡ σημασία αὐτῶν τῶν λόγων εἰς αὐτούς³¹, καὶ περιστρέφοντο ὡσάν εἰς ἓνα ἀνεξήγητον σκότος, μὴ γνωρίζοντες ὅτι αὐτὸς πρέπει νὰ ἀναστήθῃ. Δι' αὐτὸ καὶ χρονοτριβεῖ εἰς τὰ δύσκολα σημεῖα τῆς διδασκαλίας Του καὶ κάμνει τὸν λόγον μακρότερον διὰ νὰ φωτίσῃ τὴν σκέψιν των καὶ καταλάβουν τί τέλος πάντων εἶναι τὸ λεγόμενον. Ἄλλὰ «δὲν ἐκατάλαθαν καὶ ἡ σημασία τῶν λόγων αὐτῶν ἔμενε κρυμμένη ἀπὸ αὐτούς» καὶ ἐφοβοῦντο νὰ τὸν ἐρωτήσουν, ὅχι ἕαν θὰ ἀποθάνῃ, ἀλλὰ πῶς καὶ κατὰ ποῖον τρόπον. Καὶ τί τέλος πάντων εἶναι αὐτὸ τὸ μυστήριον; Οὔτε θέσασα ἐγνωρίζον τί ἐπὶ τέλος εἶναι αὐτῆ αὔτη ἡ Ἀνάστασις Του, καὶ ἐνόμιζον ὅτι παλὺ καλύτερον εἶναι τὸ νὰ μὴ ἀποθάνῃ. **37** Δι' αὐτὸ ἐνθ' οἱ ἄλλοι ἀησιάζουν καὶ ἐορίσκοντο εἰς ἀμηχανίαν, πάλιν ὁ Πέτρος μὲ τὸ νὰ εἶναι φλογερός, τολμᾷ νὰ συζητήσῃ περὶ αὐτῶν καὶ αὐτὸς δὲν συνομιλεῖ φανερώς, ἀλλ' ἀφοῦ ἐπῆρε τὸν Κύριον ἰδιαίτερος ἀφοῦ δηλαδὴ ἀπεχωρίσθη τῶν λοιπῶν μαθητῶν καὶ λέγει «ὁ Θεὸς νὰ σὲ φυλάξῃ, Κύριε, ὥστε νὰ μὴ σοῦ συμβῆ τοῦτο»³².

Τί εἶναι πάλιν αὐτὸ; Ἐκεῖνος ποῦ ἠξιώθη τῆς θείας ἀποκαλύψεως, ποῦ ἐμακαρίσθη, αὐτὸς ἐξηπατήθη καὶ ἐσφαλε τὸσον γρηγορά, ὥστε νὰ φοβῆθῃ διὰ τὸ Πάθος; Καὶ τί τὸ παράδοξον νὰ πάθῃ αὐτὸ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν

29. Ἰωάν. 16, 12.

30. Ματθ. 16, 21.

31. Λουκ. 18, 34.

32. Ματθ. 16, 22.

ἔλαθε περὶ αὐτῶν ἀποκάλυψιν; Πράγματι διὰ νὰ μῶθῃ ὅτι καὶ ἐκεῖνα δὲν τὰ εἶπεν ἐξ ἑαυτοῦ, πρόσεξε πῶς ἀησιοῦχαι καὶ κλονίζεσθαι δι' αὐτὰ, τὰ ὅποια δὲν τὸ ἀπεκαλύφθησαν, **38** καὶ ἂν καὶ ἀναριθμήτους φορὰς ἀκούῃ, δὲν γνωρίζει τί τέλος πάντων εἶναι τὸ λεγόμενον. Διότι ἔμαθε μὲν τὸ ὅτι εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ· τί περίπου ὅμως εἶναι τὸ μυστήριον τοῦ Σταυροῦ καὶ τῆς Ἀναστάσεως, μέχρι τότε δὲν εἶχε γίνεαι φανερὸν εἰς αὐτόν. «Καθ' ὅσον, λέγει, ἡ σημασία τῶν λόγων αὐτῶν ἦτο κρυμμένη ἀπὸ αὐτούς». Βλέπεις ὅτι ὀρθῶς διέταξε νὰ μὴ ἀνακοινώσουν αὐτὰ εἰς ἄλλους; Διότι, ἕαν ἐπροξένησαν τὴν ἀνησυχίαν καὶ φόβον εἰς αὐτούς, οἱ ὁποῖοι ἔπρεπε νὰ τὰ γνωρίσουν, τί δὲ θὰ ὕψισταντο οἱ λοιποὶ; Ὁ Χριστὸς ὅμως, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι δὲν ἐρχεται ἐπὶ τὸ πάθος τοῦ Σταυροῦ παρὰ τὴν θέλησίν Του, ἐπέτιμψε τὸν Πέτρον καὶ τὸν ἀπεκάλεσε Σατανᾶν.

Ἄς τὸ ἀκούσουν ὅσοι ἐντρέπονται διὰ τὰ πάθη καὶ τὸν Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ. **39** Ἐάν ὁ κορυφαῖος Ἀπόστολος, καὶ πρὶν νὰ γνωρίσῃ τὰ πάντα καλῶς, ἀπεκληθῆ Σατανᾶς, ἐπειδὴ ἐπάθε τοῦτο, ποῖαν συγγνώμην θὰ ἔχουν ἐκεῖνοι ποῦ ἀνοῦνται τὴν θείαν οἰκονομίαν ἔπειτα ἀπὸ τόσας ἀποδείξεις; Ὅταν, δηλαδὴ, ἀκούῃ τοιαῦτα πράγματα ἐκεῖνος ποῦ τὸσον ἐμακαρίσθη, ποῦ ὠμολόγησε τοιαῦτα ἀληθείας, σκέψου τί θὰ πάθουν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἔπειτα ἀπὸ αὐτὰ ἀθετοῦν τὸ μυστήριον τοῦ Σταυροῦ. Καὶ δὲν εἶπεν, ὁ σατανᾶς ὠμίλησε διὰ σοῦ ἄλλ' «Ἦπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ»³³. Καθ' ὅσον τὸ νὰ μὴ πάθῃ ὁ Χριστὸς, ἦτο ἐπιθυμία τοῦ διαβόλου· δι' αὐτὸ ἐπέτιμψε τὸν Πέτρον μετὰ τοιαύτης αἰσθηρότητος, ἐπειδὴ ἐγνώριζε ὅτι αὐτὸ κατ' ἐξοχὴν φοβοῦνται καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἄλλοι καὶ ὅτι δὲν τὸ ἀνεχόνται εὐκόλως. **40** Δι' αὐτὸ καὶ ἀποκαλύπτει τὰς σκέψεις του λέγων «Δὲν σκέπτεσαι τὰ ἀρεστὰ εἰς τὸν Θεόν, ἀλλὰ τὰ ἀρεστὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους». Τί σημαίνει, «δὲν σκέπτεσαι τὰ ἀρεστὰ εἰς τὸν Θεόν, ἀλλὰ τὰ ἀρεστὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους»; Ἐκεῖνος ἐνόμισεν ὅτι εἶναι ἐπονεῖδιστον καὶ ἀρεπὲς διὰ τὸν Χριστὸν τὸ νὰ πάθῃ αὐτὸ, ἐξετάζων τὸ πρᾶγμα μὲ ἂν

33. Ματθ. 16, 23.

θρώπινα και υλικά φρονήματα. Διά να τόν μεμφθή λοιπόν λέγει· δέν είναι ανάρμοστον εις έμέ τό να πάθω' άλλα σὺ ἔχεις αὐτήν τήν γνώμην σκεπτόμενος κοσμικῶς.³⁷ Ὅπως, εἰάν ἤκουες τά λεγόμενα συμφώνως πρός τό θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀποφασῶν τήν κοσμικήν σκέψιν, θά ἐγνώριζες ὅτι αὐτό κατ' ἐξοχήν ἀρμόζει εις 'Εμέ· διότι σὺ θέβαια νομίζεις, ὅτι εἶναι ἀνάξιον δι' 'Εμέ τό να πάθω· ἐγὼ ὅμως σοῦ λέγω, ὅτι τό να μὴ πάθω, εἶναι ἐπιθυμία τοῦ διαβόλου· ἔτσι ἀπό τά ἀντίθετα καταστέλλει τήν ταραχήν καί τήν αγωνίαν σου. Ὅπως ἀκριβῶς δηλαδὴ τὸν 'Ιωάννην, ὁ ὁποῖος ἐνόμιζεν ὅτι εἶναι ἀνάξιον τοῦ Χριστοῦ να θωπεισθῆ ὑπ' αὐτοῦ, ἔπεισε να τὸν θωπείσῃ εἰπών, «ἔτσι εἶναι πρέπον εις ἡμᾶς»³⁸· καί εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον δὲ τὸν Πέτρον, ὁ ὁποῖος ἠμποδίζε τὸν Κύριον να τοῦ νύξη τά πόδια, εἶπεν, «Δέν ἔχεις θέσιν μαζί μου, εἰάν δέν τῶνα τά πόδια σου»³⁹· ἔτσι καί ἐδῶ ἀπό τά ἀντίθετα τὸν συνεκράτησε **Β** καί μετ' τήν αὐστηρότητα τοῦ ἐλέγχου κατέσειλε τὸν φόβον διὰ τό Πάθος.

Κανείς λοιπὸν ἂς μὴ αἰσθάνεται ἐντροπήν διὰ τά σέμνα σύμβολα τῆς σωτηρίας μας καί διὰ τό ὕψιστον ὄλον τῶν ἀγαθῶν (τὸν Σταυρὸν), διὰ τό ὅποιον καί ζῶμεν, καί διὰ τό ὅποιον ὑπάρχομεν⁴⁰· ἀλλ' ὡς στέφανον, ἔτσι ἂς περιφέρωμεν τὸν Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ· καθ' ὅσον ὅλα ἐκεῖνα τά ὅποια ἀποβλέπουν εις τήν σωτηρίαν μας δι' αὐτοῦ πραγματοποιοῦνται. Εἴτε πρόκειται να ἀναγεννηθῶμεν, ὁ Σταυρὸς παρευρίσκειται· εἴτε να τραφῶμεν ἀπὸ τὴν μυστικὴν ἐκείνην τροφήν, εἴτε να χειροτονηθῶμεν, εἴτε ὀτιδήποτε ἄλλο να ἐπιτελέσωμεν, παντοῦ παρευρίσκειται χάριν ἡμῶν τό σύμβολον τοῦτο τῆς νίκης. Δι' αὐτὸ χαράσσομεν τό σημεῖον τοῦ Σταυροῦ μετ' πολλήν προθυμίαν καί εις τὴν οἰκίαν καί εις τοὺς τοίχους καί εις τὰ παράθυρα **Γ** καί εις τὴν διάνοιαν, διότι τό σημεῖον αὐτὸ εἶναι ἡ πιστοποίησις τῆς σωτηρίας μας καί τῆς

37. Ματθ. 3,13.

38. 'Ιωάν. 13,8.

39. Ποία ἡ σημασία καί ἡ ἀξία τῆς ζωῆς μας ἀνεῖς τῆς λυτρωτικῆς θυσίας τοῦ Κυρίου; καί ποῖος ὁ λόγος ἀπαρθεῖς μας ἀνεῖς πίστεως, ἀνεῖς ἐλπίδος, ἀνεῖς Χριστοῦ; «Ὁ 'Ιησοῦς εἶναι ἡ ζωὴ τῶν πιστῶν... ὁ θάνατος εἶναι ἡ ζωὴ χάρις τὸν Χριστόν» ἔλεγεν ὁ Θεσσαλὸς 'Ιγνατίος, Ἰβρίδ. Φιλίππ. 1,31.

πανανθρώπινης ἐλευθερίας³⁷ καί τῆς πρὸς ἡμᾶς ἀγαθότητος τοῦ Κυρίου· διότι, ὡς πρόβατον ὠδηγήθη εις τὴν σφαγήν³⁸.

Ὅταν λοιπὸν κάμνης τό σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, σκέψου ὄλην τὴν ὑπόθεσιν τῆς Σταυρικῆς θυσίας, καί σῆσε τὸν θυμὸν καί ὅλα τά ὑπόλοιπα πάθη. Ὅταν σταυροκοπήσαι γέμισε τό πρόσωπόν σου μετ' πολλὸν θάρρος, κάμε τὴν ψυχὴν σου ἐλευθέραν τῶν ἄτόπων παθῶν. Γνωρίζετε θέβαια ποῖα εἶναι ἐκεῖνα τοῦ παρεχόν τὴν ἐλευθερίαν. Διὰ τοῦτο καί ὁ Παῦλος ὠδηγῶν ἡμᾶς εις αὐτό, ἐνωῶ εις τὴν ἀρμόζουσαν εις ἡμᾶς ἐλευθερίαν, ἔτσι μᾶς ὠδηγεῖ, διὰ τῆς ὑπομνήσεως τοῦ Σταυροῦ καί τοῦ Θεοστυτικοῦ Αἵματος. «Ἐγετε ἀγορασθῆ. **Δ** λέγει, μετ' ἡμᾶς μὴ γίνεσθε δούλοι ἀνθρώπων»³⁹. Σκέψου, λέγει, τό τίμημα ποῦ κατεβλήθη πρὸς χάριν σου, καί εις οὐδένα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους θά εἶσαι δούλος· ὡς τίμημα ἐνωῶν τὸν Σταυρὸν.

Δέν πρέπει θέβαια να κάμνωμεν τό σημεῖον τοῦ Σταυροῦ ἀπλῶς διὰ τῶν δοκτύλων, ἀλλὰ προηγουμένως διὰ τῆς διαθέσεως καί τῆς πολλῆς πίστεως. Ἐάν κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν χαράξῃς τὸν Σταυρὸν εις τό πρόσωπόν σου, κανεῖς ἀπὸ τοὺς ἀκαθάρτους δαίμονας δέν θά δυνηθῆ να σταθῆ πλησίον σου, βλέπων τό ἔξωθεν διὰ τοῦ ὁποῖου ἐπλήγη θωπιτηφόρως. Διότι, εἰάν ἡμεῖς φρίττωμεν βλέποντες τοὺς τόπους εις τοὺς ὁποῖους ἐκτελοῦνται οἱ κατὰδικοί, σκέψου τί θά πάθουν ὁ διάβολος **Β** καί οἱ δαίμονες, βλέποντες τό ὄπλον διὰ τοῦ ὁποῖου ὁ Χριστὸς παρέλυσεν ὄλην τὴν δύναμιν τῶν καί ἀπέκοψε τὴν κεφαλὴν τοῦ δράκοντος⁴⁰.

Μὴ ἐντροπής λοιπὸν διὰ τό τόσον μεγάλο ἀγαθόν,

37. Ὁ Κύριος μᾶς ἐλευθέρασεν ἐκ τῶν δεσμῶν τῆς ἀμαρτίας, τοῦ θανάτου καί τοῦ θανάτου. Διὰ τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς ἀπολαβῆσαν τῆς πραγματικῆς ἐλευθερίας.

38. Ἰβρίδ. 8,32. Ἰβ. 53,7.

39. Α' Κορ. 7,23.

40. «Καὶ ἐπεὶ τὰς κέρας τῶν θρακτικῶν συνθέτασται» (3' ὄμιλος χειρογραφῶν τοῦ Σταυροῦ).

διά να μὴ ἐντραπή καὶ διά σέ ὁ Χριστός ἦταν ἔρχεται μετὰ τῆς δόξης Του καὶ τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ⁴¹ φαίνεται ἔμπροσθέν του λαμπρότερον τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων. Καθ' ὅσον θὰ ἔλθῃ ὁ Σταυρός, ἀφήναι φωνὴν διά τῆς ἐμφανίσεώς του, **15:32** καὶ κἀμνον ἀπολογίαν ὑπὲρ τοῦ Κυρίου ἐνώπιον ὅλης τῆς οἰκουμένης καὶ δεικνῶν ὅτι (ὁ Κύριος) τίποτε δὲν παρέλειψε νὰ πράξῃ ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἐξήρτωντο ἀπὸ Αὐτὸν (διά τὴν σωτηρίαν μας). Τοῦτο τὸ σημεῖον καὶ διά τοὺς προγόνους μας καὶ δι' ἡμᾶς τώρα ἠνοιξε τὰς κεκλεισμένας θύρας (τοῦ "Ἄδου")· τοῦτο κατέστρεψε τὰ δηλητηριώδη φάρμακα· τοῦτο παρέλυσε τὴν δύναμιν τοῦ κανείου· τοῦτο ἐθεράπευσε τὰ σαγκώματα τῶν ἰσθῶν ἡθρῶν. Διότι, ἐὰν ἠνοιξε τὰς θύρας τοῦ "Ἄδου" καὶ ἤπελωσε τὰς ἀψίδας τῶν οὐρανῶν καὶ καθιέρωσε τὴν εἴσοδον εἰς τὸν Παράδεισον καὶ ἀπέκοψε τὰ νεύρα τοῦ διαβόλου, τί τὸ παράδοξον ἐὰν ὑπερίσχυσε καὶ τῶν δηλητηριωδῶν φαρμάκων καὶ τῶν ἡθρῶν καὶ τῶν ἄλλων τοιούτων; **16** Αὐτὸ λοιπὸν τὸ σημεῖον ἐγγράραε εἰς τὴν σκέπην σου καὶ ἐξησφάλισε τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σου. Διότι αὐτὸς ὁ Σταυρός ἔσωσε τὴν οἰκουμένην καὶ τὴν μετέθελαε, ἐξεδιῶξε τὴν πλάνην, ἐπανέφερε τὴν ἀλήθειαν, ἔκαμε τὴν γῆν οὐρανόν, κατέστησε τοὺς ἀνθρώπους ἀγγέλους· ἐξ αἰτίας αὐτοῦ οἱ δαίμονες δὲν εἶναι πλέον φοβεροί, ἀλλ' εὐκαταφρόνητοι· οὔτε ὁ θάνατος εἶναι θάνατος, ἀλλ' ὕπνος· ἐξ αἰτίας Αὐτοῦ ὅλα τὰ ἀντιστρατευόμενα τὴν σωτηρίαν μας ἔπεσαν κάτω καὶ κατεπατήθησαν. "Ἄν λοιπὸν σοῦ εἴπῃ κάποιος, τὸν Ἐσταυρωμένον προσκυνεῖς; εἰπέ μὲ δυνατὴν φωνήν, μὲ χαρούμενον πρόσωπον, καὶ τὸν προσκυνᾷ καὶ δὲν θὰ παύσω κότε νὰ τὸν προσκυνῶ. "Ἄν γελᾷσῃ, δάκρυσε δι' αὐτόν, ὅ ὅτι εἶναι τρελλός. «· Ἐὐχαρίστησε τὸν Κύριον, διότι παρέσχεν εἰς ἡμᾶς τοιαύτας εὐεργεσίας, τὰς ὁποίας οὔτε νὰ γνωρίσῃ κανεὶς δὲν ἠμπορεῖ ἄνευ τῆς θείας ἀποκαλύψεως. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς καὶ αὐτὸς γελᾷ, διότι «ὁ φυσικὸς ἀνθρώπος δὲν δέχεται ὅσα προέρχονται ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ»⁴². Ἐπειδὴ καὶ τὰ παιδιὰ παθαίνουσι αὐτό, ἔταν ἴδουσι κάτι ἀπὸ τὰ μεγάλα καὶ ἀξιοθαύ-

41. Ματθ. 21,30.
42. Α' Κορ. 2,11.

μαστα πράγματα· καὶ ἂν δηγήσῃς καιδί εἰς κατανόησιν μυστηρίου, θὰ γελᾷσῃ. Πράγματι, μὲ αὐτὰ τὰ παιδιὰ δμοιάζουν καὶ οἱ εἰδωλολάτραι· μᾶλλον δὲ καὶ ἀπὸ αὐτὰ εἶναι περισσότερο ἀτελεῖς. Δι' αὐτὸ εἶναι καὶ περισσότερο ἀξιοθαύματα, διότι ὄχι εἰς ἀνώριμον ἡλικίαν, ἀλλ' εἰς τελείαν πάσχουν ὅτι τὰ νήπια συνειπῶς δὲν εἶναι ἐξ ἰσῶν συγγνώμης.

Ἄλλ' ἡμεῖς ὡς διακηρύσσωμεν καὶ ὡς λέγωμεν μὲ καθαράν φωνήν κραυγάζοντες εἰς ὑψηλὸν τόνον· καὶ μὲ περισσότερο θάρρος ὅταν παρευρίσκονται ὅλοι οἱ εἰδωλολάτραι, **17** ὅτι ὁ Σταυρός εἶναι τὸ καύχημά μας καὶ τὸ κεφάλαιον ὅλων τῶν ἀγαθῶν, τὸ θάρρος μας καὶ ὁ ἄλλος ὁ στέφανος τῆς νίκης μας. Ἦθελα νὰ ἠμποροῦσα νὰ λέγω μοῦ μὲ τὸν Παῦλον, ὅτι «δι' Αὐτοῦ ὁ κόσμος εἶναι ἑσταυρωμένος ὡς πρὸς ἐμὲ καὶ ἐγὼ ἔχω σταυρωθῆ ὡς πρὸς τὸν κόσμον»⁴³· ἀλλὰ δὲν δύναμαι, διότι κατέχομαι ἀπὸ ποικίλα πάθη. Δι' αὐτὸ συμβουλεύω καὶ σὰς καὶ πρὶν ἀπὸ σὰς φυσικὰ τὸν ἑαυτὸν μου νὰ σταυροῦμεθα ὡς πρὸς τὸν κόσμον καὶ τίποτε κοινὸν νὰ μὴ ἔχωμεν μὲ τὴν γῆν, ἀλλὰ νὰ ἐπιθυμῶμεν διακαῶς τὴν αἰωνίαν πατρίδα, τὴν ἀπὸ ἐκεῖ δόξαν καὶ τὰ οὐράνια ἀγαθὰ. Καθ' ὅσον εἰμεθα στρατιῶται τοῦ οὐρανοῦ βασιλείας καὶ ἔχομεν ἐνδοθῆ ὅπλα πνευματικὰ, διαστὶ λοιπὸν διάγομεν ζωὴν κατήλων καὶ ἀγυρτῶν, μᾶλλον δὲ σκωλήκων; **18** Ὅπου εἶναι ὁ βασιλεὺς, ἐκεῖ πρέπει νὰ εἶναι καὶ ὁ στρατιώτης. Καθ' ὅσον ἐγίναμεν στρατιῶται· ὄχι ἀπὸ τοὺς εὐρισκόμενους μακρὰν τοῦ βασιλείου, ἀλλ' ἀπὸ τοὺς πλησίον αὐτοῦ. Διότι ὁ μὲν ἐπίγειος βασιλεὺς δὲν θὰ ἠνείχετο νὰ εὐρίσκωνται ὅλοι οἱ στρατιῶται εἰς τὰ ἀνάκτορα, οὔτε παρὰ τὸ πλευρὸν του· ὁ βασιλεὺς ὁμοῦ τῶν οὐρανῶν θέλει νὰ εὐρίσκωνται ὅλοι πλησίον τοῦ βασιλικοῦ θρόνου. **19** Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν, θὰ εἴπῃ κανεὶς, ἐνῶ εὐρισκόμεθα ἐδῶ νὰ ἰστάμεθα πλησίον ἐκείνου τοῦ θρόνου; Καὶ ὁ Παῦλος εὐρισκόμενος εἰς τὴν γῆν, ἦτο ὅπου τὰ Σεραφίμ, ὅπου τὰ Χερουβίμ, καὶ ἐγγύτερον τοῦ Χριστοῦ, παρ' ὅσον αὐτοὶ οἱ ἀσπίδοφόροι τοῦ βασιλείου. Διότι αὐτοὶ μὲν περιφέρουν τὰ θλέμματα τῶν παντοῦ· ἐκείνου δ-

43. Γαλ. 6,14.

μας τίποτε δὲν τὸν ἐξήπατα, οὔτε τὸν παρέσυρεν, ἀλλ' ὄλην τὴν διάνοιάν του εἶχε τεταμένη πρὸς τὸν βασιλέα Χριστόν. Ἐπομένως ἐὰν θελήσωμεν, εἶναι δυνατόν τοῦτο καὶ εἰς ἡμᾶς. Διότι, ἐὰν μὲν ἦτο κεχωρισμένος ἀπὸ ἡμᾶς τοπικῶς, θεὸς εἶχε εὐλογον ἀπορίαν· ἐὰν δὲ μὴ εὐρίσκειται παντοῦ διὰ τὸν πρόθυμον καὶ τὸν ἀγρυπνον, (αὐτὸ σημαίνει ὅτι) εἶναι πλησίον μας. Δι' αὐτὸ ἔλεγεν ὁ προφήτης· «Δὲν θά φοβηθῶ κακὰ, ἰὴ διότι σὺ εἰσαι μετ' ἐμοῦ»⁴⁴ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς πάλιν· «Ἐγὼ εἰμαι Θεὸς πλησίον, καὶ ὄχι Θεὸς μακρῶν»⁴⁵. Ὅπως λοιπὸν αἱ ἁμαρτίαι μᾶς ἀποξενώνουν ἀπὸ τὸν Θεόν, ἔτσι καὶ αἱ ἀρεταὶ μᾶς φέρουν πλησίον Του. Διότι λέγει, «καθ' ὅν χρόνον σὺ ὁμιλεῖς, θά εἴπω, ἰδοὺ εἰμαι παρῶν»⁴⁶. Ποῖος πατήρ θά ὑπήκουε ποτε τὸσον εὐκόλως εἰς τὰ τέκνα; ποῖα μήτηρ εἶναι τὸσον προπαρασκευασμένη καὶ στέκεται συνεχῶς, μὴ τυχόν τὴν ζητήσουν τὰ παιδιά; Δὲν ὑπάρχει κανεὶς, οὔτε πατήρ, οὔτε μήτηρ, ἀλλ' ὁ Θεὸς ἀναμένει συνεχῶς ἕτοιμος πρὸς βοήθειαν, ἐὰν κάποιος ἀπὸ τοὺς δούλους Του τὸν προσκαλέσῃ ποτέ. Οὐδέποτε δὲ ὁ Θεὸς ἠγνόησε παράκλησίν μας, ἢ ὅποια ἔγινε κατὰ τὸν προσήκοντα τρόπον. Δι' αὐτὸ λέγει· Ἐνῶ ἀκόμη οὐ ὁμιλεῖς, «δὲν περιμένω νὰ τελειώσῃς, καὶ ὑπακούω ἀμέσως.

Ἄς καλέσωμεν λοιπὸν τὸν Θεόν (πρὸς βοήθειάν μας) ὅπως θέλει νὰ τὸν καλέσωμεν. Πῶς λοιπὸν θέλει; «Λύε, λέγει, κάθε δεσμόν καὶ σύνδεσμον μετὰ τὴν ἀδικίαν, σχίσε τὰς διεστραμμένας συμφωνίας, τὰς ὁποίας διὰ θίας καὶ ἐξανγκισμῶ ἐκείνας. Κόψε τὸ ψωμί σου καὶ μοιράσου το μετὰ τὸν πτωχόν. Βάλε ἀστέγους εἰς τὸν οἶκόν σου, ἐὰν ἴδῃς γυμνὸν ἐνδύσῃ τον, καὶ ἀπέναντι τῶν οἰκείων σου μὴ δεῖξῃς ἀδιαφορίαν καὶ περιφρόνησιν. Τότε θά ἀναλάβῃ ὡσαν τῆς αὐγῆς τὸ φῶς σου, καὶ θά ἀνατελεῖ ἡ θεραπεία τῶν πληγῶν σου, καὶ θά προπορεύεται ἔμπροσθέν σου ἡ ἀρετὴ σου, ἢ δὲ δόξα τοῦ Θεοῦ θά σὲ περιβάλλῃ πάντοτε. Τότε θά με ἐπικαλεσθῇς καὶ θά σὲ

44. Ψαλ. 22, 4.
45. 1 Περ. 23, 28.
46. Ἦε. 68, 9.

ἀκούσω. **16** Ἐνῶ ἀκόμη ὁμιλεῖς θά εἴπω, ἰδοὺ ἐγὼ εἰμαι παρῶν»⁴⁷.

Καὶ ποῖος, θά εἴπῃ κανεὶς, θά ἠμπορέσῃ νὰ πράξῃ ὅλα αὐτά; Καὶ ποῖος δὲν ἠμπορεῖ; εἰπέ μου· διότι τί εἶναι δύσκολον ἀπὸ τὰ λεχθέντα; τί δὲν εἶναι εὐκόλον; Δὲν εἶναι δὲ δυνατὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸσον εὐκόλα, ὥστε πολλοὶ ὑπερέβαλον καὶ τὸ μέτρον τῶν λεχθέντων, ὄχι μόνον μετὰ τὸ νὰ ξεσχίζου ἀδίκους συμφωνίας, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ νὰ ἀπογυμνοῦνται ὅλων τῶν ὑπαρχόντων τῶν ὄχι μόνον μετὰ τὸ νὰ παραχωροῦν εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην στέγην καὶ τροφήν, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ νὰ ἰδρῶνουν καὶ νὰ κοπιάζου ὥστε νὰ τοὺς διατρέψου ὄχι μετὰ τὸ νὰ εὐεργετοῦν μόνον τοὺς συγγενεῖς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐχθρούς.

Ποῖον δὲ εἶναι τὸ κατ' ἐξοχὴν δύσκολον ἀπὸ τὰ λεχθέντα; Διότι δὲν εἶπεν, **16** ἀνάβα ὑψηλότερον τοῦ δρους, διάσχισε τὸ πέλαγος, σκόψε τὸσα καὶ τὸσα πλέθρα γῆς, παραμένε νηπτικός, φέρεσε σάκκον»⁴⁸ ἀλλὰ πρόσφερε μέρος τῶν ἀγαθῶν σου εἰς τοὺς οἰκείους σου, ὡς εἶναι κομμάτι ψωμί, σχίσε τὰς ἀδίκους συμφωνίας. Εἰπέ μου, τί εἶναι εὐκολώτερον ἀπὸ αὐτά; Ἄν δὲ νομίζῃς ὅτι εἶναι δύσκολα, λάβε ὑπ' ἄψιν σου, παρακαλῶ, καὶ τὰ ἐπαθλα, καὶ τότε θά σοῦ φανοῦν εὐκόλα. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς οἱ βασιλεῖς εἰς τοὺς ἵπποδρόμους τοποθετοῦν πρὸ τῶν ἀγωνιζομένων τοὺς στεφάνους καὶ τὰ βραβεῖα καὶ τὰ ἐνδύματα (τῆς νίκης), καθ' ὅμοιον λοιπὸν τρόπον καὶ ὁ Χριστὸς τοποθετεῖ εἰς τὸ μέσον τοῦ σταδίου τὰ ἐπαθλα, **16** ἐκθέτοντας αὐτὰ ὡσαν μετὰ πολλὰ χεῖρα διὰ τῶν λόγων τοῦ προφήτου. Καὶ οἱ μὲν βασιλεῖς, μυρίας φορές καὶ ἂν εἶναι βασιλεῖς, ἐπειδὴ εἶναι ἄνθρωποι, καὶ τὰ πλοῦτη τῶν ἐξοδεύονται εὐκόλως καὶ ἡ γενναϊοδωρία τῶν ἐξαντλεῖται, φιλοδοξοῦν νὰ δεῖξου τὰ ὀλίγα ὅτι εἶναι πολλὰ δι' αὐτὸ ἐγχειρίζοντες εἰς ἕκαστον ἀπὸ τοὺς ὑπηρετας κάθε ἑνα ἀπὸ αὐτά, ἔτσι τὰ ἐκθέτου ἔμπροσθεν ὅλων ὁ ἰδικὸς μας δῆμος βασιλεὺς ἀντιθέτως, ἐπειδὴ εἶναι πάρα πολὺ πλούσιος καὶ δὲν πράττει κάτι πρὸς

47. Ἦε. 68, 9-9.

48. Ὁ σάκκος ἦτο ἐπιπέδιον ἐκ τριχίνου ἐξ εὐχρίνου ὀφθαλμοῦ καὶ τὸν ἀγέρουσι οἱ ἐν λύπῃ, θλίβει καὶ μετανοεῖ διατελούσας.

ἐπιδειξίν, ἀφοῦ τὰ συναθροίσθη ὅλα μαζί, ἔτσι τὰ παρουσιάζει, καί τὰ ὅποια ἂν ἐξαπλωθοῦν θά εἶναι ἀπειραί καί θά χρειασθοῦν πολλά χέρια νά τὰ κρατήσουν. **ΕΒ** Καί διὰ νά μάθῃς τοῦτο, πρόσθε με ἀκριβείαν κάθε ἕνα ἀπό αὐτά. «Τότε ραγίησεται, λέγει, πρῶτον τὸ φῶς σου». Δέν φαίνεται τάχα ὅτι εἶναι ἕνα τὸ δῶρον αὐτό; Ὅμως δέν εἶναι ἕνα καθ' ὅσον περιέχει πολλά θραβεῖα καί στεφάνους καί ἄλλα ἐπαθλα. Καί ἐάν θέλετε, ἄς δεῖξωμεν, ἀφοῦ τὸ ἀναλύσωμεν, ὅλον τὸν πλοῦτον, ὅσον θέθαια εἶναι δυνατὸν εἰς ἡμᾶς νά δεῖξωμεν μόνον μὴ κουρασθῆτε. Καί πρῶτα ἄς μάθωμεν τί σημαίνει, «ραγίησεται». Διότι δέν εἶπε, θά φαῖν, ἀλλά «θά ἀναλάμψῃ» διὰ νά δηλώσῃ τὸ γρήγορον καί πλουσιοπάροχον τῶν ἀμοιβῶν, καί ὅτι δικαίως ἐπιθυμεῖ τὴν σατηρίαν μας, καί τὸ πόσον θιάζεται καί πάσχει ὥστε νά γίνωμεν μέτοχοι αὐτῶν τῶν ἀγαθῶν ἐπίσης σημαίνει ὅτι τίποτε δέν θά ὑπάρξῃ ἐμπόδιον εἰς τὴν ἀκατάσχετον αὐτὴν ὁρμὴν τῶν πλουσιῶν δωρεῶν δι' ἑλῶν αὐτῶν λοιπὸν ἀποδεικνύει τὸ πλουσιοπάροχον τῶν δωρεῶν. **Ε** καί τὴν ἀπειρον περιουσίαν. Τί σημαίνει δέ, «πρῶτον»; Δηλαδή ὅτι θά φαῖν ὄχι μετὰ τοὺς πειρασμούς καί τὰς δοκιμασίας, οὔτε μετὰ τὴν ἐπέλευσιν τῶν κακῶν, ἀλλὰ καί πρό αὐτῶν. Ὅπως ἀκριβῶς περὶ τῶν καρπῶν λέγομεν πρῶτον αὐτὸν ποῦ ὤριμασε πρό τοῦ καταλλήλου καιροῦ, ἔτσι καί ἐδῶ ὁμιλήσῃ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, διὰ νά δηλώσῃ πάλιν τὸ γρήγορον, ὡς καί ἀνωτέρω ἔλεγεν «ἐνῶ ἀκόμη ὁμιλῆς, θά εἶπω, ἰδοὺ εἶμαι παρών». Ποῖον πράγμα δέ καλεῖ φῶς; καί τί περίπου εἶναι αὐτὸ τὸ φῶς; Δέν εἶναι αὐτὸ τὸ αἰσθητὸν, ἀλλὰ κάποιο ἄλλο πολὺ καλύτερον, τὸ ὅποιον παρουσιάζει εἰς ἡμᾶς τὸν οὐρανόν, τοὺς ἀγγέλους, τοὺς ἀρχαγγέλους, τὰ Χερουβὶμ, τὰ Σεραφίμ, **ΙΒ** τὰς ἀρχάς, τὰς ἐξουσίας, τοὺς θρόνους, τὰς κυριότητας, ὁλόκληρον τὸ στρατόπεδον (τοῦ οὐρανοῦ Βασιλείας), τὰς βασιλικὰς αὐλάς, τὰς σκηνάς. Πράγματι, ἂν καταξιώθῃς τοῦ φωτός ἐκείνου, καί αὐτὰ θά ἴθης, καί θά ἀπαλλαγῇς τῆς γένης καί τοῦ ἰσθλοῦ σκόληκος καί τοῦ θρυγμοῦ τῶν ὀδόντων καί τῶν ἄλλων δεσμῶν καί τῆς στενωχρίας καί τῆς θλίψεως καί τοῦ φοβεροῦ σκότους καί τῶν βασανιστηρίων καί τῶν ποταμῶν τοῦ πυρός καί τῆς κατάρας καί τῶν τόπων τῆς ὀδύνης, καί θά ὑπάγῃς ἐκεῖ ὅπου εἶναι μακρὰν ὁ πόνος καί ἡ λύπη· ἐκεῖ ὅπου ὑπάρ-

χει ἡ πολλὴ χαρὰ καί ἡ εἰρήνη, ἡ ἀγάπη, ἡ εὐφροσύνη, καί ἡ ἀπόλαυσις· **Ε** ὅπου ἡ αἰώνιος ζωὴ καί ἡ ἀνέκφραστος δόξα καί ἡ ἀπερίγραπτος ὠραϊότης ὅπου αἱ αἰώνια σκηναί καί ἡ ἀσύλληπτος δόξα τοῦ βασιλέως, καί τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα, «τὰ ὅποια ὀφθαλμὸς δέν εἶδε καί οὖς δέν ἤκουσε καί νοῦς ἀνθρώπου δέν διανοήθη»⁴⁹ ὅπου ὁ πνευματικὸς ὑμψικὸς θάλαμος, καί τὰ οὐράνια δωμάτια καί αἱ παρθέναι αἱ κρατούσαι τὰς ἀνημένας λαμπάδας⁵⁰, καί οἱ ἔχοντες τὸ ἐνδύμα τοῦ γάμου⁵¹ ὅπου εἶναι πολλά τὰ ὑπάρχοντα τοῦ δεσπότου, καί τὰ βασιλικὰ ταμεῖα.

Εἶδες πόσον μεγάλα εἶναι τὰ ἐπαθλα, **ΕΒΕΒ** καί πόσα διὰ μιᾶς ἐκφράσεως μᾶς ἐφάνερωσε, καί πῶς τὰ συνῆθροισεν ὅλα; Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον ἐὰν ἀναπτύξωμεν καί τὰς ἐπομένους φράσεις, θά εὐρωμεν πολλὸν πλοῦτον, καί ἀχανές πέλαγος. Ἀκόμη λοιπὸν θά ἀναδοῦλωμεν, εἰπέ μου, καί θά διατάξωμεν νά ἐλεῶμεν τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην; Μὴ, παρακαλῶ, ἀλλά κι' ἂν χρειασθῇ νά ἐγκαταλείψωμεν ὅλα τὰ ὑπάρχοντά μας, κι' ἂν εἰς τὴν φωτιὰν νά πέσωμεν, κι' ἂν τὸ ζῆφος νά ὑπομείνωμεν, κι' ἂν ἐπὶ μαχαίρων νά ἀνατινασώμεθα, κι' ἂν ἐτιθήποτε νά πάθωμεν, ὅλα ἄς τὰ ὑποφέρωμεν εὐκόλως, διὰ νά ἐπιτύχωμεν τοῦ ἐνδύματος τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν καί τῆς ἀπεριγράπτου ἐκείνης δόξης. Εἶθε ὁλοι ἡμεῖς νά ἀξιοθῶμεν τῆς δόξης αὐτῆς, **Ε** διὰ τῆς χάριτος καί τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καί ἡ ἐξουσία εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Γένοιτο.

49. Α' Κορ. 2,9.

50. Ματθ. 25, 1-13.

51. Ματθ. 22, 1-14.

ΟΜΙΛΙΑ ΝΕ' (55)

(Ματθ. ια' 24 - 27)

«Τότε ὁ Ἰησοῦς εἶπεν εἰς τοὺς μαθητάς του· ἔάν κανεῖς θέλη νὰ με ἀκολουθήσῃ ἕως ἀπαρνηθῆ τὸν ἑαυτὸν του καὶ ἕως σηκώσῃ τὸν σταυρὸν του καὶ ἕως με ἀκολουθήσῃ» (Ματθ. 16, 24).

☩ Τότε, (λέγει ὁ ἱερός Εὐαγγελιστής), τότε: ὅταν ὁ Πέτρος εἶπεν, «ὁ Θεὸς νὰ σὲ εὐσπλαγχνισθῆ, ὥστε νὰ μὴ σοῦ συμβῆ τοῦτο» καὶ ἔλαθε τὴν ἀπάντησιν, «Ἐπάγε ὀπίσω μου, σατανᾶ», διότι δὲν ἠρέσθη εἰς τὴν ἐπιτίμησιν μόνον, ἀλλὰ θέλων νὰ δείξῃ καὶ μετὰ τὸ παραπάνω καὶ τὸ ἀνάρμοστον τῶν λεγθέντων ὑπὸ τοῦ Πέτρου, καὶ τὸ κέρδος τὸ προερχόμενον ἀπὸ τὸ πάθος, λέγει· σὺ μοῦ λέγεις, «ὁ Θεὸς νὰ σὲ εὐσπλαγχνισθῆ, ὥστε νὰ μὴ σοῦ συμβῆ τοῦτο»· ἐγὼ ὁμοῦ σοῦ λέγω, ὅτι δὲν εἶναι μόνον ἐπιβλαβὲς εἰς σὲ καὶ ἀλέθριον τὸ νὰ με ἐμποδίσῃς καὶ νὰ δυσαναγετῆς διὰ τὸ πάθος μου, ἀλλ' ὅτι οὔτε θὰ δυνηθῆς νὰ σώθῃς, ἔάν καὶ σὺ ὁ ἴδιος δὲν εἶσαι προπαρασκευασμένος διαπαντός εἰς τὸ νὰ ἀποθάνῃς. Διὰ νὰ μὴ νομίσουν δηλαδὴ ὅτι εἶναι ἀνάξιον Αὐτοῦ τὸ νὰ πάθῃ διδάσκει εἰς αὐτοὺς τὸ κέρδος τοῦ πράγματος, ☩ ὅχι μόνον διὰ τῶν προηγουμένων, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἀκολουθῶν. Πρὸς μὲν τὸν Ἰωάννην· λοιπὸν λέγει· «ἔάν ὁ σπῆρος τοῦ σίτου δὲν πέσῃ εἰς τὴν γῆν καὶ πεθάνῃ, μένει αὐτὸς μόνος, ἔάν ὁμοῦ πεθάνῃ φέρει πολὺν καρπὸν»¹· ἐδῶ δὲ προετοιμάζων τοῦτο καὶ μετὰ τὸ παραπάνω, δὲν στρέφει τὸν λόγον μόνον πρὸς τὸν ἑαυτὸν του, περὶ τοῦ ὅτι πρέπει νὰ ἀποθάνῃ, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐκείνους. Εἶναι δηλαδὴ τόσον τὸ κέρδος αὐτοῦ τοῦ πράγματος, ὥστε καὶ διὰ σᾶς τὸ νὰ μὴ θέλετε μὲν νὰ ἀποθάνετε εἶναι φο-

1. Ἰωάν. 12, 24 - 25.

βερόν· τὸ νὰ εἰσθε ὁμοῦ ἐτοιμοὶ πρὸς αὐτὸ εἶναι ἀγαθόν.

Ἄλλ' αὐτὸ μὲν φανερώνει διὰ τῶν ἐπομένων, ἐν τῷ μεταξύ δὲ ἐξετάζει αὐτὸ ὡς πρὸς τὴν μίαν πλευράν. Καὶ πρόσγε πῶς δὲν ὁμιλεῖ κατὰ τρόπον ἀναγκαστικόν. Διότι δὲν εἶπεν, ☩ ὅτι καὶ ἂν θέλετε, καὶ ἂν δὲν θέλετε, πρέπει νὰ πάθετε σεῖς τοῦτο· ἀλλὰ πῶς; *Ἐάν κανεῖς θέλῃ νὰ με ἀκολουθήσῃ». Δὲν ἐκείαζω, δὲν ἐξαναγκάζω, ἀλλὰ κάθε ἓνα ἀφήνω κύριον τῆς διαθέσεώς του· διὰ τοῦτο λέγω, «ἔάν κανεῖς θέλῃ». Διότι πρὸς ἀγαθὰ προσκαλῶ· ὅχι πρὸς κακὰ καὶ δυσάρεστα ὅχι πρὸς κόλασιν καὶ τιμωρίαν, διὰ νὰ ἀναγκάσω. Αὐτὴ ἡ φύσις τοῦ πράγματος εἶναι ἱκανὴ νὰ προσελκύσῃ. Λέγων δὲ αὐτὸ προσελκυε περισσότερο, ☩☩☩ Διότι ἐκεῖνος μὲν, ὁ ὁποῖος ἐκείαζει, ἀπομακρύνει πολλακίς· ἐκεῖνος ὁμοῦ ποῦ ἀφήνει ἐλεύθερον τὸν ἀκροατὴν, περισσότερο προσελκύει. Διότι ἔχει μεγαλυτέραν δύναμιν ἀπὸ τὴν θίαν ἢ ἐλευθέρᾳ ἐκλογῇ. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ὁ Κύριος ἔλεγεν· «ἔάν κανεῖς θέλῃ». Εἶναι μεγάλα, λέγει, τὰ ἀγαθὰ τὰ ὁποῖα σᾶς δίδω καὶ τοιαῦτα, ὥστε νὰ σπεύδετε μετὰ τὴν θέλησίν σας. Δὲν θὰ προσεκάλεῖ κανεῖς βίαιως, ἔάν προσέφερε χρυσὸν καὶ ἐτοποθετεῖ θησαυρὸν ἔμπροσθέν μας. Ἐάν δὲ πρὸς ἐκεῖνα δὲν προσκαλεῖ κανεῖς βίαιως, πολὺ περισσότερο ὁ Θεὸς πρὸς τὰ ἐπουράνια ἀγαθὰ. Διότι, ἔάν δὲν σὲ πείθῃ νὰ προστρέξῃς ἢ φύσις τοῦ πράγματος, οὔτε νὰ λάθῃς εἶσαι ἀξίος· οὔτε ἔάν λάθῃς, θὰ γνωρίσῃς καλῶς ἐκεῖνο ποῦ ἔλασες.

Διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς δὲν ἀναγκάζει, ☩ ἀλλὰ προτρέπει, σεβόμενος τὴν ἐλευθερίαν μας. Ἐπειδὴ δὲ ἐφαίνοντο νὰ διατυμπανίζουν πολλὰ, ἰδιαίτερος στενωχωρούμενοι διὰ τὸ λεχθέν, λέγει· δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη θορύβου καὶ ταρογῆς. Ἐάν δὲν νομίζετε ὅτι τὸ λεχθέν εἶναι αἴτιον ἀναριθμητῶν ἀγαθῶν καὶ πρόξενον τῆς σωτηρίας σας, δὲν ἐκείαζω, οὔτε ἀναγκάζω, ἀλλ' ἔάν κανεῖς θέλῃ νὰ με ἀκολουθήσῃ, αὐτὸν προσκαλῶ. Μὴ νομίζετε ὁμοῦ ὅτι τοῦτο εἶναι τὸ νὰ με ἀκολουθήσῃ, αὐτὸ τὸ ὁποῖον πράττετε τώρα ἀκολουθοῦντες με. Εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπομείνετε πολλοὺς κόπους, πολλοὺς κινδύνους, ἔάν πρόκειται νὰ με ἀκολουθήτε. Δὲν πρέπει λοιπὸν, Πέτρε, ἐπειδὴ τώρα με ὠμαλόγησες Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, νὰ περιμένῃς διὰ τοῦτο μόνον στεφάνους καὶ νὰ νομίζῃς ὅτι εἶναι ἀρετὸν

τοῦτο διὰ σέ πρός σωτήριαν, καί νά ἀσθάνεσαι λοιπόν ἑαυτὸν ἀσφαλῆ, διότι τάχα ἐπραγματοποίησες τὸ πᾶν. **Ⲙ** Δύναμαι βέβαια ἐπειδὴ εἶμαι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, νά μὴ σέ ἀφήσω νά λάθῃς πείραν τῶν δυσχερῶν· δὲν θέλω ἁπλῶς διὰ σέ, διὰ νά συνεισφέρῃς καὶ ὁ ἴδιος κᾶτι καὶ νά γίνῃς τελειότερος. Οὔτε βέβαια, ἐὰν κανεῖς εἶναι κριτὴς τῶν ἀγῶνων καὶ ἔχῃ ἀθλητὴν φίλον, θά θελήσῃ νά στεφονώσῃ αὐτὸν μόνον ἀπὸ εὐνοίας, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς ἰδικούς του κόπους, καὶ προπαντὸς δι' αὐτό, ἐπειδὴ τὸν ἀγαπᾷ· ἔτσι καὶ ὁ Χριστὸς αὐτοὺς τοὺς ὁποίους ἰδιαίτερώς ἀγαπᾷ, αὐτοὺς κατ' ἐξοχίην θέλει καὶ ἐξ ἰδίας διαθέσεως νά προκόπτουν, ὄχι ἀπὸ μόνης τῆς βοήθειας Αὐτοῦ.

Πρόσεξε δὲ πῶς καὶ τὸν λόγον κάνει ὑποφερτόν. Δὲν σταματᾷ, δηλαδὴ, μέχρις αὐτῶν μόνον τὰ θεοεργὰ, ἀλλὰ καὶ προβάλλει τὴν διδασκαλίαν αὐτὴν κοινὴν εἰς ἅλην τὴν οἰκουμένην λέγων «Ἐὰν κανεῖς θέλη», **Ⲙ** εἴτε γυναῖκα, εἴτε ἄνδρα, εἴτε ἄρχων, εἴτε ἀρχόμενος, ἂς ἀκολουθῇ αὐτὴν τὴν ὁδόν. Καὶ φαίνεται μὲν ὅτι ἐν πράγματι ἐτόνισεν, τρία ἁπλῶς εἶναι τὰ λεγόμενα· τὸ «ἂς ἀπαρνηθῇ κανεῖς τὸν ἑαυτὸν του», τὸ «ἂς σηκώσῃ τὸν σταυρὸν του», καὶ τὸ «ἂς με ἀκολουθήσῃ» καὶ τὰ μὲν δύο εἶναι ἀλληλένδετα, τὸ δὲ ἄλλο ἐλέγχῃ καθ' ἑαυτό. Ἄλλὰ ἂς ἴδωμεν προηγουμένως τί περίπου σημαίνει τὸ νά ἀρνηθῶμεν τὸν ἑαυτὸν μας. Ἄς μάθωμεν προηγουμένως τί σημαίνει νά ἀρνηθῶμεν ἄλλον, καὶ τότε θά γνωρίσωμεν καλῶς τί περίπου σημαίνει νά ἀρνηθῶμεν τὸν ἑαυτὸν μας. Τί σημαίνει λοιπὸν νά ἀρνηθῶμεν ἄλλον; **Ⲙ** Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀρνήται ἄλλον, λόγου χάριν τὸν ἀδελφόν ἢ τὸν δοῦλον, ἢ ὁποιοσδήποτε, καὶ ἂν ἀκόμη (τὸν) ἴδῃ νά μαστιγώνεται, ἢ νά ἀλυσοδένηται, ἢ νά ὀδηγῆται εἰς φυλακὴν, ἢ θτιδήποτε νά πάσχῃ, δὲν συμπαιρίσταται, δὲν βοηθεῖ, δὲν κόμπηται, δὲν ὑποφέρει κᾶτι χάριν αὐτοῦ, ἐπειδὴ ἄπασ ὑποπαντὸς ἀπεξενώθη. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν θέλει νά ἀμελῶμεν τοῦ σώματός μας, **ⲘⲚⲟⲩ** ὥστε καὶ ἂν τὸ μαστιγώσουν, ἢ τὸ καταδιώκουν, ἢ τὸ καίουν, ἢ θτιδήποτε τὸ κάνουν νά μὴ λυπούμεθα. Διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὸ λυπούμεθα. Ἐπειδὴ καὶ οἱ γονεῖς τότε πραγματικῶς λυποῦνται τὰ τέκνα, ὅταν, ἀφοῦ τὰ παραδώσουν εἰς τοὺς διδασκάλους, δώσουν ἐπιτολὴν εἰς αὐτοὺς νά μὴ τὰ λυπῶνται. Τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ Χριστὸς

δὲν εἶπε νά μὴ λυπηθῶμεν τὸν ἑαυτὸν μας, ἀλλὰ τὸ πλεον ὑπερβολικόν, «νά ἀπαρνηθῶμεν τὸν ἑαυτὸν μας» δηλαδὴ· νά μὴ ἔχῃς τίποτε κοινόν πρός τὸν ἑαυτὸν σου, ἀλλὰ νά τὸν παραδίδῃς εἰς τοὺς κινδύνους, εἰς τοὺς ἀγῶνας, καὶ ὡσάν νά ἔπασχε κάποιος ἄλλος αὐτά, τοιοῦτοτρόπως νά συμπεριφέρεσαι. Καὶ δὲν εἶπε, «ἂς ἀρνηθῇ», ἀλλ' «ἂς ἀπαρνηθῇ»· φανερώων πάλιν καὶ διὰ τῆς μικρᾶς **Ⲙ** αὐτῆς προσθήκης τὸ ἔπακρον τῆς ἀρνήσεως τοῦ ἑαυτοῦ μας. Καθ' ὅσον τοῦτο ὑπερέχει ἐκείνου.

«Καὶ ἂς σηκώσῃ τὸν σταυρὸν του». Τοῦτο προέρχεται ἐξ ἐκείνου. Διὰ νά μὴ νομίσης δηλαδὴ, ὅτι πρέπει νά ἀπαρνηθῇς τὸν ἑαυτὸν σου ὅσον ἀφορᾷ μόνον τὰ (ἐναντίον σου) λόγια καὶ τὰς ὕβρεις καὶ τὰς κατηγορίας, λέγει καὶ μέχρι ποίου βαθμοῦ πρέπει νά ἀπαρνηθῇς τὸν ἑαυτὸν σου· δηλαδὴ μέχρι θανάτου, καὶ θανάτου ἐπονειδίστου (σπαυρικοῦ). Διὰ τοῦτο δὲν εἶπεν, «ἂς ἀπαρνηθῇ τὸν ἑαυτὸν του μέχρι θανάτου», ἀλλὰ, «ἂς σηκώσῃ τὸν σταυρὸν του», δηλώνων τὸν ἀξιοκατάκριτον θάνατον· καὶ ὅτι ὄχι μίαν φοράν, οὔτε δύο, ἀλλὰ καθ' ἅλην μας τὴν ζωὴν, πρέπει νά κάνωμεν τοῦτο. Συνεχῶς δηλαδὴ, λέγει, νά σκέπτεσαι τὸν θάνατον αὐτόν, καὶ καθημερινῶς νά εἶσαι ἔτοιμος πρός σφαγὴν. **Ⲙ** Διότι, ἐπειδὴ πολλοὶ μὲν περιεφρόνησαν τὰ χρήματα καὶ τὴν τρυφήν καὶ τὴν δόξαν, δὲν περιεφρόνησαν ἁπλῶς τὸν θάνατον, ἀλλ' ἐφοβήθησαν τοὺς κινδύνους· ἐγὼ, λέγει, θέλω ὁ ἰδικός μου στρατιώτης νά παλαίῃ μέχρις αἵματος, καὶ οἱ ἀγῶνες νά φθάσουν μέχρι σφαγῆς. Ὅστε καὶ ἂν εἶναι ἀνάγκη καὶ θάνατον νά ὑπομείνωμεν, εἴτε τὸν ἀξιοκατάκριτον θάνατον, εἴτε τὸν κατηραμένον θάνατον, εἴτε (νά ὑποφέρωμεν) ἐξ αἰτίας κακῆς ὑποψίας, ὅλα πρέπει νά τὰ ὑποφέρωμεν με γενναϊότητα, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νά χαίρωμεθα πῶς πολὺ.

«Καὶ ἂς με ἀκολουθῇ». Ἐπειδὴ εἶναι δυνατόν νά πάσχῃ κανεῖς χωρὶς νά ἀκολουθῇ τὸν Χριστόν, ὅταν κανεῖς δὲν πάσχῃ χάριν Αὐτοῦ· (καθ' ὅσον οἱ λησταὶ καὶ τυμωρῶχοι καὶ ἀπατεῶνες ὑποφέρουν παλλὰ καὶ φοβερά), **Ⲙ** δ' ἂν νά μὴ νομίσης, ὅτι ἀρκεῖ ἡ ὑπαρξίς (μόνη) τῶν δεινῶν, προσθέτει τὴν προὔθεσιν τῶν δεινῶν. Ποία λοιπὸν εἶναι αὕτη; Ὅπως πραγματοποιῶν αὐτὰ καὶ πάσχων ἀκολουθῆς Αὐτὸν διὰ τὰ ὑπομένεις τὰ πᾶν-

τα χάριν Αὐτοῦ· διὰ τὴν ἔχρησιν καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν. Καθ' ὅσον καὶ τοῦτο φανερώμεν τὸ, « Ἄς μὲ ἀκολουθήσῃ· ὥστε νὰ μὴ ἐπιδεικνύωμεν μόνον ἀνδρείαν κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν δεινῶν, ἀλλὰ καὶ φρόνησιν καὶ πραότητα καὶ πάσαν φιλοσοφίαν. Αὐτὸ εἶναι τὸ νὰ ἀκολουθῶμεν τὸν Χριστὸν ὅπως πρέπει, τὸ νὰ φρονιζώμεν καὶ διὰ τὴν ἄλλην ἀρετὴν καὶ τὸ νὰ ὑψιστάμεθα τὰ πάντα δι' Αὐτόν. Διότι ὑπάρχουν ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἀκολουθοῦν τὸν διάβολον καὶ πάσχουν αὐτά, καὶ χάριν ἐκείνου παραδίδουν τὰς ψυχὰς τῶν ἄλλ' ἡμεῖς χάριν τοῦ Χριστοῦ, ἢ μᾶλλον δὲ χάριν ἡμῶν τῶν ἰδίων. Ἐκεῖνοι μὲν, διὰ τὴν ἐλάφρυν τῶν ἑαυτοῦ τῶν καὶ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ (εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν) ἡμεῖς δὲ διὰ τὴν κερδίσωμεν καὶ τὰς δύο. Πῶς λοιπὸν δὲν εἶναι χαρακτηριστικὸν τελείως ἀνοησίας, τὸ νὰ μὴ ἐπιδεικνύωμεν τὴν ἴδιαν ἀνδρείαν μὲ αὐτοὺς οἱ ὅποιοι χάνονται, καὶ μάλιστα ἐνῶ πρόκειται νὰ ἀποκομίσωμεν τόσους στεφάνους; Ἄν καὶ εἰς ἡμᾶς θέσθαι καὶ ὁ Χριστὸς παρίσταται, ὡς βοηθός, **23** εἰς ἐκείνους ἄλλως κοινῶς.

Ἔδωσε φυσικὰ καὶ προηγουμένως· αὐτὴν τὴν παραγγελίαν ὅταν ἀπέστειλεν αὐτοὺς λέγων· « Πρὸς τοὺς ἔθνικοὺς μὴ πηγαίνετε· (διότι σὰς ἀποστέλλω ὡς πρόβατα μέσα εἰς τοὺς λύκους. Καὶ θὰ ἀδηγηθῆτε ἐνώπιον ἡγεμόνων καὶ βασιλέων) »² τὴν δὲ ἐκτενεστέρον μᾶλλον καὶ ἀσπληρότερον. Διότι τότε ἀνέφερε μόνον τὸν θάνατον ἐδῶ δὲ ἔκαμεν λόγον καὶ περὶ τοῦ σταυροῦ, καὶ μάλιστα περὶ συνεχῶς σταυροῦ· διότι, λέγει, « ἄς σηκώσῃ τὸν σταυρὸν τοῦ· δηλαδὴ, ἄς θασιάξῃ συνεχῶς καὶ ἄς φέρῃ (τὸν σταυρὸν). Καὶ τοῦτο συνηθίζει νὰ κἀν παντοῦ, ὄχι ἐξ ἀρχῆς καὶ ἐν προλόγῳ, ἀλλ' ἡσυχῶς καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ φέρῃ εἰς τὸ μέσον τὰ μεγαλύτερα τῶν παραγγελμάτων, διὰ τὴν νὰ μὴ παραξενεῶνται οἱ ἀκούοντες. **3**

Ἐπειτα, ἐπειδὴ ἐφάνετο ὅτι εἶναι ὑπερβολικὸν τὸ λεχθέν, ἔλεγε πᾶς διὰ τῶν ἐπομένων τοὺς παρηγορεῖ καὶ ὑπόσχεται θραβεῖα τὰ ὅποια ὑπερτεροῦν τῶν ἰδῶτων· καὶ ὄχι μόνον θραβεῖα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀντιμισθίαν τῆς

2. Ματθ. 10, 5, 16-17.

κακίας. Πράγματι, δι' αὐτὴν χρονοτριβεῖ περισσότερον, παρὰ δι' ἐκείνα, ἐπειδὴ τοὺς περισσότερους συνηθίζει νὰ σωφρονίζῃ ὄχι τόσον ἢ προσφορὰ τῶν ἀγαθῶν, ὅσον ἢ ἀπειλὴ τῶν φοβερῶν. Πρόσεχε λοιπὸν πῶς καὶ ἀπὸ ἐδῶ ἀρχίζει καὶ εἰς αὐτὸ καταλήγει. « Διότι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θέλει νὰ σώσῃ τὴν ζωὴν του, αὐτὸς θὰ τὴν χάσῃ. Ἐκεῖνος δὲ πού θὰ χάσῃ τὴν ζωὴν του ἐξ αἰτίας μου, αὐτὸς θὰ τὴν εὕρῃ. Διότι τί ἔχει νὰ ἀφελῆθῃ ὁ ἀνθρώπος, ἐάν κερδίσῃ τὸν κόσμον ὅλον, ζημιωθῇ δὲ τὴν ψυχὴν του; **3** ἢ τί εἶναι δυνατόν νὰ δώσῃ ὁ ἀνθρώπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς του; »³. Αὐτὸ δὲ πού λέγει, σημαίνει· ὄχι ἀπὸ ἐλλείψιν λύτης πρὸς σὰς, ἀλλὰ ἀπὸ ὑπερβολικὴν λύτην (καὶ φροντίδα) παραγγέλλω αὐτά. Καθ' ὅσον ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος λυπεῖται νὰ τιμωρῆσῃ τὸ τέκνον του, καταστρέφει αὐτό· ἐκεῖνος ὅμως ὁ ὁποῖος δὲν λυπεῖται, τὸ διασώζει. Τοῦτο ἔλεγε καὶ κάποιος σοφός· « Διότι ἐάν κτυπήσῃς τὸν υἱόν σου διὰ τῆς ράβδου, δὲν θὰ ἀποθῶνῃ· θὰ ἐλευθερώσῃς δὲ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν θανάτων »⁴· καὶ πάλιν, « ἐκεῖνος πού παραγαῖβεται τὸν υἱόν του, ἔπειτα θὰ δέσῃ τὰ τραύματά του »⁵· τοῦτο γίνεται καὶ προκειμένου περὶ στρατοπέδου. Ἄν δηλαδὴ ὁ στρατηγός, λυπούμενος διὰ τοὺς στρατιώτας, διατάξῃ νὰ παραμένουν συνεχῶς ἐντός αὐτοῦ, καὶ τοὺς εὐρισκομένους ἐντός χάνει μαζὶ μὲ αὐτούς. **4** Διὰ τὴν νὰ μὴ συμβαίη λοιπὸν τοῦτο καὶ εἰς σὰς, λέγει, πρέπει σὺς νὰ εἰσθε παρατεταγμένοι συνεχῶς πρὸς θάνατον. Καθ' ὅσον καὶ τώρα πρόκειται νὰ ἀνάπῃ ἐκ νέου πόλεμος φοβερὸς. Μὴ καθίσῃς λοιπὸν ἐντός, ἀλλ' ἄς ἐξέρχῃσαι καὶ ἄς πολεμήσῃς· καὶ ἐν πέσει εἰς τὴν παράταξιν τῆς μάχης, τότε ἐξήσῃς. Διότι ἐάν ἐπὶ τῶν πραγματικῶν πολέμων ἐκεῖνος πού εἶναι ἔτοιμος πρὸς σφάγην, αὐτὸς πῶς πολὺ ὑπερισχέει τῶν ἄλλων καὶ εἶναι ἀκατάβλητος καὶ φοβερώτατος εἰς τοὺς ἐχθρούς, ἂν καὶ θεσθαῖος ὁ βασιλεὺς, πρὸς χάριν τοῦ ὁποῖου πολεμεῖ, δὲν δύνανται μετὰ θάνατον νὰ τὸν ἀνοστήσῃ· πολὺ περισσότερον ἐπὶ τῶν πολέμων αὐτῶν (τῶν πνευματικῶν), ὅτε ὑπάρχουν καὶ τόσοι

3. Ματθ. 10, 25-26.

4. Περικ. 23, 14.

5. Σοφ. Σαρ. 30, 7.

πολλὰ ἐλπίδες ἀναστάσεως, ὁ παραβιδῶν τὴν ψυχὴν τοῦ εἰς θάνατον θά τὴν σῶσῃ· κατ' ἓνα μὲν τρόπον, διότι δὲν θά ἀιχμολωτωσθῆ εὐκόλως· **11** κατὰ δεύτερον δέ, διότι καὶ ἂν πῶσῃ, θά ὀδηγήσῃ αὐτὴν πρὸς ὑψηλοτέραν ζωὴν.

Ἐπειτα, ἐπειδὴ εἶπεν, ὅτι «ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θέλει νὰ σῶσῃ (τὴν ζωὴν του), θά τὴν χάσῃ, ἐκεῖνος δὲ ὁ ὁποῖος θά τὴν χάσῃ, θά τὴν σῶσῃ» καὶ εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν ἀνέφερε σωτηρίαν καὶ ἀπώλειαν καὶ εἰς τὴν δευτέραν σωτηρίαν καὶ ἀπώλειαν, διὰ νὰ μὴ νομίσῃ κανεὶς ὅτι εἶναι τῆς αὐτῆς ἀξίας ἡ ἀπώλεια καὶ ἡ σωτηρία εἰς τὴν πρώτην καὶ εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν, ἀλλὰ γνωρίσῃ καλῶς, ὅτι μεταξὺ τῆς σωτηρίας ἐκείνης καὶ αὐτῆς τῶσῃ εἶναι ἡ διαφορά, **12** ὅση μεταξὺ ἀπωλείας καὶ σωτηρίας· καὶ ἐκ τῶν ἀντιθέτων ἀποδεικνύων αὐτὰ διὰ μίας λέγει· «διότι τί ἔχει νὰ ὠφελῆθῃ ὁ ἄνθρωπος, εἰάν κερδίσῃ τὸν κόσμον ὅλον, ζημιωθῆ δὲ τὴν ψυχὴν του»; Ἐβδὸς πῶς ἡ παρά τὸ πρέπον σωτηρία αὐτῆς, εἶναι ἀπώλεια, καὶ χειροτέρα κάθε ἀπωλείας, ἐπειδὴ καὶ ἀθεράπευτος εἶναι, ἐφ' ὅσον δὲν ὑπάρχει κάτι ποῦ δύναται νὰ τὴν ἐξαγοράσῃ; Διότι μὴ μοῦ λέγῃς τοῦτο, λέγει, ὅτι ἔσωσα τὴν ζωὴν του ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος διέφυγε τοὺς τόσους μεγάλους κινδύνους, ἀλλὰ μετὰ τῆς ζωῆς του συναρίθμησε (ὅτι ἐκέρδισε) καὶ ὅλην τὴν οἰκουμένην. Καὶ τί τὸ περισσότερο εἰς αὐτὸν ἐκ τούτου, ὅταν χάνεται ἡ ψυχὴ του; **13** Εἶπέ μοι, εἰάν ἴδῃς τοὺς δούλους σου ζῶντας ἐν πολυτελείᾳ τὸν ἑαυτὸν σου ὅμως εὐρισκόμενον εἰς χεῖριστα κακά, ἄραγε θά κερδίσῃς κάτι ἐκ τοῦ ὅτι εἶσαι κύριος; Καθόλου. Τοῦτο λοιπὸν σκέψου καὶ προκειμένου περὶ τῆς ψυχῆς, ὅταν αὐτὴ ἀναμένῃ τὴν μέλλουσαν καταστροφὴν καθ' ἣν στιγμήν τὸ σῶμα διάγει ἐν πολυτελείᾳ καὶ πλούτῳ. «Τί εἶναι δυνατόν νὰ δώσῃ ὁ ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς του»; Πάλιν ἐπιμένει εἰς τὸ ἴδιον. Μήπως, λέγει, ἔχῃς νὰ δώσῃς ἄλλην ψυχὴν ἀντὶ τῆς ψυχῆς σου; Ἄν χάσῃς θέσθαια χρήματα, θά δώσῃς χρήματα ἢ οἰκίαν, ἢ δούλους, ἢ ἐτιδήποτε ἄλλο ἐκ τῶν ὑπαρχόντων σου· ἂν χάσῃς ὅμως τὴν ψυχὴν, ἄλλην ψυχὴν δὲν θά δυνηθῇς νὰ προσφέρῃς· ἀλλὰ καὶ ἂν ἔχῃς τὸν κόσμον, **14** καὶ ἂν εἶσαι θσαυλεύς τῆς οἰκουμένης, δὲν θά δυνηθῇς, καὶ ἂν ἀκόμη καταθέλῃς ὅλα τὰ πρά-

γματα τῆς οἰκουμένης μαζί με αὐτὴν τὴν οἰκουμένην, νὰ ἀγοράσῃς μίαν ψυχὴν. Καὶ τί τὸ παράδοξον εἰάν τοῦτο συμβαίῃ περὶ τῆς ψυχῆς; Καθ' ὅσον καὶ περὶ τοῦ σώματος θά ἐβλεπε κανεὶς νὰ γίνεταί τοῦτο. Καὶ ἂν εἶσαι περιβεβλημένος ἀναρίθμητα διαθήματα, ἔχεις ὅμως ἐκ φύσεως ἀσθενικὸν σῶμα καὶ δυσθεράπευτον, δὲν θά δυνηθῇς, καὶ ἂν ἀκόμη προσφέρῃς ὅλην τὴν βασιλείαν, νὰ θεραπεύσῃς τὸ σῶμα αὐτό, καὶ ἂν ἀκόμη προσθέσῃς ἀναρίθμητα σώματα καὶ πόλεις καὶ χρήματα· τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν σκέψου καὶ διὰ τὴν ψυχὴν· μάλλον καὶ πολὺ σοβαρώτερον διὰ τὴν ψυχὴν, καὶ ἀφοῦ ἀφήσῃς ὅλα τὰ ἄλλα, δι' αὐτὴν νὰ διαπαύῃς ὅλην σου τὴν φροντίδα **15**.

Μὴ λοιπὸν φροντίζων διὰ τὰ ξένα, παύσῃς νὰ ἐνδιαφέρεσαι διὰ τὸν ἑαυτὸν σου καὶ τὰ ἰδικά σου· τοῦτο κάνουν οἱ πολλοὶ τώρα, ὁμοιάζοντες πρὸς αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι ἐργάζονται εἰς τὰ μεταλλεῖα (ὡς κατάδικοι). Πράγματι, ἐκεῖνοι οὐδὲν ὄφελος ἔχουν ἐκ τῆς ἐργασίας αὐτῆς, οὔτε ἐκ τοῦ πλοῦτου· ἀντιθέτως εἶναι μεγάλη ἡ ζημία των, καὶ διότι κινδυνεύουν ἀσκόπως, καὶ διότι κινδυνεύουν χάριν ἄλλων, οὐδὲν ἀποκομίζοντες ἐκ τῶν ἱδρώτων ἐκείνων καὶ τῶν θανάτων. Ὑπάρχουν καὶ τώρα πολλοὶ οἱ ὁποῖοι τοὺς μιμοῦνται, οἱ ἐργαζόμενοι πρὸς πλουτισμὸν ἄλλων· μάλλον δὲ καὶ ἀπὸ αὐτοῦ εἰμῶθα ἀθλιώτεροι, καθ' ὅσον ἀναμένει ἡμᾶς καὶ ἡ γέεννα μετὰ τοὺς κόπους αὐτοῦ. Διότι εἰς ἐκεῖνους μὲν ὁ θάνατος ἀποτελεῖ τὸ τέρμα τῶν ἱδρώτων ἐκείνων· **16** εἰς ἡμᾶς ὅμως ὁ θάνατος γίνεται ἀρχὴ ἀναριθμητῶν κακῶν. Ἐάν δὲ λέγῃς ὅτι ἀπολαύεις τῶν κόπων σου μετὰ τὸ νὰ πλουτῇς, ἀπόδειξε ὅτι ἡ ψυχὴ σου ἠὲφράνθη (ὠφελήθη) καὶ τότε θά πεισθῶ. Διότι ἐξ ὅσων ἔχομεν, κυριώτερον εἶναι ἡ ψυχὴ· εἰάν δὲ τὸ σῶμα ποχύνεται, ἐνῶ ἐκείνη σθείρεται, οὐδὲν προσφέρει εἰς σὲ ἡ εὐεξία αὐτῆ· ὅπως πράγματι, καὶ ὅταν εὐφραίνεται ἡ δούλη, οὐδὲν προσφέρει ἡ εὐημερία τῆς ὑπηρετρίδας πρὸς τὴν κινδυνεύουσαν οἰκοδόστειον· **17** οὔτε ἡ λαμπρότης τῆς στολῆς εἰς τὴν ἀσθένειαν τοῦ σώματος· ἀλλὰ θά σοῦ εἴπῃ πάλιν ὁ Χριστός· «Τί εἶναι δυνατόν νὰ δώσῃ ὁ ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα ὑπὲρ τῆς ψυχῆς του»; προτρέπων σὲ νὰ στρέψῃς συνεχῶς πρὸς ἐκείνην, καὶ διὰ μόνην αὐτὴν νὰ ἐνδιαφέρεσαι.

Ἄφοῦ ἐπένευσε λοιπὸν τὸν φόβον ἀπὸ ἐδῶ, παρη-

γορεί (τώρα) και διά τῆς ὑπενωμῆσεως τῶν ἀγαθῶν. «Διότι μέλλει ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἔλθῃ περιβεβλημένος τὴν δόξαν τοῦ πατρὸς του με τοὺς ἀγγέλους του, καὶ τότε θὰ ἀποδώσῃ εἰς ἕκαστον σύμφωνα με τὰ ἔργα του»⁶. Εἶδες πῶς εἶναι μία ἡ δόξα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ; Ἐάν δὲ ἡ δόξα εἶναι μία φανερὸν ὅτι καὶ ἡ οὐσία εἶναι μία. Διότι ἐάν ὑπάρχῃ διαφορά δόξης εἰς μίαν οὐσίαν («διότι ἄλλη εἶναι ἡ λαμπρότης τοῦ ἡλίου, καὶ ἄλλη τῆς σελήνης»⁷, καὶ ἄλλη ἡ λαμπρότης τῶν ἀστέρων διότι ἄστρον ἀπὸ ἄστρον διαφέρει κατὰ τὴν λάμψιν» καίτοι πρόκειται περὶ μίαν οὐσίαν), πῶς ἐκείνων τῶν ὁποίων ἡ δόξα εἶναι μία, ἡ οὐσία θὰ νομισθῇ ἄλλη; Διότι δὲν εἶπεν, (ὅτι θὰ ἔλθῃ) εἰς τοιαύτην δόξαν τὴν ὅποιαν ἔχει καὶ ὁ Πατήρ, διὰ νὰ μὴ ὑποπεύσῃς πάλιν κάποιαν διαφοράν ἀλλὰ φανερώων τὸ ἀκριβές, λέγει ὅτι θὰ ἔλθῃ περιβεβλημένος αὐτὴν ταύτην τὴν δόξαν (τοῦ Πατρὸς), ὥστε μίαν αὐτὴν καὶ νὰ θεωρῶμεν. Διὰ τοῦτο φοβείσαι, Πέτρε, λέγει, μὲ τὸ νὰ ἀκούῃς θάνατον; Διότι τότε θὰ μὲ ἴδῃς περιβεβλημένον τὴν δόξαν τοῦ Πατρὸς. Ἐάν δὲ ἐγὼ θὰ εἶμαι ἐν δόξῃ, καὶ σεις? Δὲν θὰ παύσων εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν τὰ ἰδικὰ σας ἀλλὰ θὰ σᾶς ἀναμένῃ κάποιον ἄλλο καλύτερον τέλος. Καίτοι θυμὸς ἀνέφερε τὰ εὐχάριστα, δὲν ἐσταμάτησε μέχρις αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀνέμιξε καὶ τὰ φοβερά. **¶** μὲ τὸ νὰ φέρῃ εἰς τὸ μέσον τὸ δικαστήριον ἐκεῖνο καὶ τὰς ἀναποφύκτους εὐθύνους, καὶ τὴν ἀμερόληπτον ψήφον καὶ τὴν μὴ ἐξαπατωμένην κρίσιν. Ἀσφαλῶς δὲν ἤσπασεν νὰ φανῇ ὁ λόγος μόνον μελαγχολικός, ἀλλὰ τὸν συνθέσασε καὶ μὲ εὐχαρίστους ἐλπίδας. Διότι δὲν εἶπε, θὰ τιμωρήσῃ τότε τοὺς ἀμαρτωλοὺς, ἀλλὰ «θὰ ἀποδώσῃ εἰς ἕκαστον σύμφωνα με τὰ ἔργα του». Ἐλεγε δὲ τοῦτο ὑπενωμίζων ὄχι μόνον τὴν τιμωρίαν εἰς τοὺς ἀμαρτωλοὺς, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἐναρέτους τὰ θρασυεῖα καὶ τοὺς στεφάνους.

⁶ Ἄλλ' ὁ Κύριος μὲν εἶπεν αὐτά, διὰ νὰ ἐνισχύσῃ τοὺς καλοὺς ἀνθρώπους, ἐγὼ θυμὸς πάντοτε φρίττω ἀκούων

⁶ Ματθ. 16,27.
⁷ «Πάτερ, σὺς δέδωκάς μοι, θέλω νὰ ἴδω ὅπου εἶμι ἐγὼ κάκεινος ὅσι με» ἔμοι, νὰ θεωρῶμαι τὴν δόξαν τὴν ἐμὴν ὡς ἐδωκάς μοι. (Ἰωάν. 17, 24).

αὐτά **¶** διότι δὲν εἶμαι μεταξὺ τῶν στεφανουμένων. Νομίζω δὲ ὅτι καὶ ἄλλοι συμμετέχουν εἰς τὸν φόβον καὶ τὴν ἀγωνίαν μου. Διότι ποῖον δὲν εἶναι ἱκανὸς νὰ φοβῆσθαι αὐτὸς ὁ λόγος ἐν τὸν συλλεηθητοποιήσῃ κανεῖς, καὶ νὰ τὸν κάμῃ νὰ φρίττῃ, καὶ νὰ τὸν πείσῃ ὅτι ἔχομεν ἀνάγκην τοῦ σώκκου τῆς μετανοίας, πολὺ πῶς μεγάλης νηστείας καὶ ἀπὸ τῶν λαῶν τῶν Μινευιτῶν; Διότι ὁ λόγος δι' ἡμᾶς δὲν εἶναι περὶ καταστροφῆς πόλεως καὶ τοῦ κοινοῦ θανάτου, **¶** ἀλλὰ περὶ τῆς αἰωνίου κολάσεως καὶ τοῦ ἀσθέτου πυρός.

Διὰ τοῦτο ἐπαινῶ καὶ θαυμάζω τοὺς μοναχοὺς, οἱ ὅποιοι κατέλαθον τὰς ἐρήμους, καὶ δι' ἄλλους λόγους, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν φράσιν αὐτὴν. Ἐκεῖνοι δηλαδὴ μετὰ τὸ μεσημεριῖον φαγητῶν, μάλλον δὲ μετὰ τὸ δείπνον (διότι μεσημεριῖον φαγητῶν δὲν γνωρίζουν ποτέ καθ' ἑσπέρην γινώσκουν ὅτι ὁ παρὼν καιρὸς εἶναι καιρὸς πένθους⁸ καὶ νηστείας) μετὰ τὸ δείπνον λοιπὸν λέγοντες μερικὸς εὐχαριστηρίους ὕμνους εἰς τὸν Θεὸν ἐνωθυμῶνται καὶ αὐτὴν τὴν φράσιν. Καὶ ἐν θέλει νὰ ἀκούσῃτε καὶ τὸν ὕμνον αὐτῶν, διὰ νὰ τὸν λέγετε καὶ σεις συνεχῶς. **¶** **¶** θὰ σᾶς ἀπαγγεῖλω ὀλόκληρον ἐκεῖνην τὴν ἱερὰν ὁδὸν. Ὡς ἐξῆς λοιπὸν ἔχουν τὰ λόγια αὐτῆς: «Ὅσον εὐλογημένος ὁ Θεὸς ὁ ὁποῖος μὲ τρέφει ἐκ νεότητός μου, ὁ ὁποῖος δίδει τροφήν εἰς πᾶσαν ζωσαν ὑπαρξίν γέμισε με χαρὰν καὶ εὐφροσύνην τὰς καρδίας μου, ὥστε ἔχοντες πάντοτε κάθε ἐπάρκειαν νὰ πλεονάζωμεν εἰς κάθε καλὸν ἔργον διὰ τῆς χάριτος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μου, μετὰ τοῦ ὁποῦ εἰς Σὲ ἀνήκει ἡ δόξα, ἡ τιμὴ καὶ ἡ ἐξουσία μαζί με τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἰς τοὺς αἰῶνας. Γένοιτο. Δόξα εἰς Σὲ, Κύριε, δόξα εἰς Σὲ, Ἅγιε, δόξα εἰς Σὲ, Βασιλεῦ, ὅ ὅτι ἐδωκάς εἰς ἡμᾶς τροφὰς πρὸς εὐφροσύνην γέμισέ μου με Πνεῦμα Ἅγιον, διὰ νὰ εὐρεθῶμεν ἀρεστοὶ ἐνώπιόν σου **¶** καὶ μὴ ἐντροπέμενοι, ὅταν θὰ ἀποβίθῃς εἰς ἕκαστον σύμφωνα με τὰ ἔργα του». Ἀεὶ ζεῖ θεθαλίως νὰ θαυμάσωμεν ὀλόκληρον τὸν ὕμνον, κατ' ἐξοχὴν θυμὸς αὐτὸ ἐδῶ τὸ τέλος. Διότι ἐπειδὴ ἡ τράπεζα καὶ ἡ τροφή συνηθίζει νὰ περισσᾷ καὶ νὰ θαυρῶν τὸν

⁸ Πρβλ. Ἀποκ. 6,21. Ἰωάν. 16,20.

άνθρωπον, ὡσάν ἀκριβῶς κάποιον χαλινόν ἐπιθέπουν εἰς τὴν ψυχὴν τὸν λόγον αὐτὸν κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀνάσεως, ἀνακαλοῦντες εἰς τὴν μνήμην των τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως. Διότι ἐπληροφόρηθησαν τί ἔπαθον οἱ Ἰσραηλίται ἐξ αἰτίας τῆς πολυτελοῦς τραπέζης. «Διότι ἔφαγε, λέγει, καὶ ἐπαχύνθη, καὶ ἐκλώτισεν ὁ ἡγαπημένος»⁹. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Μωϋσῆς ἔλεγε· «ἀφοῦ φάγης καὶ πίης καὶ χορτάσης, ἐνθυμήσου Κύριον τὸν Θεόν σου»¹⁰. Διότι μετὰ τὴν τράπεζαν ἐκείνην ἀπειτόλησαν αὐτοὶ τότε τὰς παρανόμους ἐκείνας πράξεις. «Πρόσεξε λοιπὸν καὶ σύ, μὴ τυχὸν πάθης κατὰ παρόμοιον. Καὶ ἂν δὲν θυσιάσης εἰς τὸν λίθον μήτε εἰς τὸν χρυσὸν καὶ πρόβατα καὶ μόσχους, πρόσεξε μὴ θυσιάσης τὴν ψυχὴν σου εἰς τὸν θυμὸν, μὴ θυσιάσης τὴν σωτηρίαν σου εἰς τὴν πορνείαν, μὴ εἰς ἄλλα παρόμοια πάθη. Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ ἐκείνοι μετὰ τὴν τράπεζαν, μᾶλλον δὲ μετὰ τὴν νηστείαν (καθ' ὅσον καὶ ἡ τράπεζα αὐτῶν εἶναι νηστεία), φοβούμενοι αὐτοὺς τοὺς κρημνοὺς, ὑπειθυμίζουσαν εἰς τοὺς ἑαυτοῦς των τὸ φοβερὸν δικαστήριον καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Ἐάν δὲ ἐκείνοι, οἱ ὅποιοι σωφρονίζουσαν τοὺς ἑαυτοῦς των μὲ νηστείας καὶ χαμαικοιτίας καὶ ἀγρυπνίας καὶ σάκκων καὶ μὲ ἀναριθμητὰ (ἄλλα), ἔχουσαν ἀνάγκην ἀκόμη καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ὑπόμνησιν, ποτε θὰ δυνηθῶμεν ἡμεῖς νὰ ζήσωμεν εὐπρεπῶς, ἢ οἱ ὅποιοι παραβέτομεν τραπέζας προξένους ἀναριθμητῶν ναυαγίων καὶ οὐτε κἄν προσευχόμενοι, μήτε κατὰ τὴν ἀρχὴν, μήτε κατὰ τὸ τέλος;

Διὰ τοῦτο λοιπὸν, διὰ νὰ εξαλείψωμεν τὰ ναυάγια αὐτὰ ἀφοῦ φέρωμεν εἰς μέσον τὸν θυμὸν ἐκείνων, ἅς τὸν ἀναπτύξωμεν ὀλοκλήρον, ὥστε, ἀφοῦ ἴδωμεν τὸ ἐξ αὐτοῦ κέρδος, καὶ οἱ ἴδιοι ἀπαγγέλλωμεν αὐτὸν συνεχῶς εἰς τὴν τράπεζαν, καὶ καταστειλώμεν τὰ σκιρτήματα τῆς κοιλίας, εἰσάγοντες τοιοῦτοτρόπως τὰ ἤθη καὶ τοὺς νόμους τῶν ἀγγέλων ἐκείνων εἰς τὰς οἰκίας μας. Ἐπρεπεῖ θέβαια νὰ πηγαίνωμεν ἐκεῖ, καὶ νὰ καρπούμεθα αὐτὰ τὰ ὀφέλη· ἐπειδὴ ἡμᾶς δὲν θέλετε, ἀκούσατε τοῦλάχισ-

9. Δευτ. 32,13.

10. Δευτ. 6, 11-12.

στον διὰ τῶν λόγων μας τὴν πνευματικὴν αὐτὴν μελωδίαν, ἢ καὶ κάθε ἓνας ἅς λέγη μετὰ τὴν τράπεζαν τὰ λόγια αὐτὰ ἀρχίζων τοιοῦτοτρόπως· «Ἄς εἶναι εὐλογημένος ὁ Θεός». Ἐκπληροῦν δηλαδὴ ἀμέσως τὸν ἀποστολικὸν νόμον ὁ ὁποῖος διατάζει· «Κάθε τι τὸ ὅποσον κάμνωμεν με λόγον ἢ με ἔργον, νὰ τὸ κάμνωμεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εὐχαριστοῦντες δι' αὐτοῦ τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα»¹¹. Ἐπειτα ἡ εὐχαριστία δὲν γίνεται διὰ τὴν μίαν μόνην ἐκείνην ἡμέραν, ἀλλὰ δι' ὀλοκλήρον τὴν ζωὴν. ἢ ἢ «Εκείνος δηλαδὴ ὁ ὁποῖος με τρέφει, λέγει, ἐκ νεότητός μου». Καὶ ἀπὸ ἐδῶ ἔχομεν διδασκαλίαν πλήρη φιλοσοφίας. Ἐφ' ὅσον δηλαδὴ μᾶς τρέφει ὁ Θεός, δὲν πρέπει νὰ μεριμνῶμεν. Διότι ἐάν θὰ ἦσαν πλήρης θάρρους, ἐάν βασιλεὺς σου ὑπέσχετο τὴν χορήγησιν τῆς καθημερινῆς τροφῆς ἐκ τῶν ἀποθηκῶν του, πολὺ περισσότερο ἢ ἐάν ὁ Θεὸς χορηγῇ, καὶ ὅλα χύνονται πρὸς χάριν σου ὡσάν ἀκριβῶς ἀπὸ πηγᾶς, πρέπει νὰ εἶσαι ἀπηλλαγμένος ἀπὸ κάθε φροντίδα. Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ αὐτὰ λέγουσαν ὥστε καὶ τοὺς ἑαυτοῦς των καὶ τοὺς ὑπ' αὐτῶν μαθητευομένους νὰ πείσουσαν νὰ ἀποβάλωσαν κάθε φροντίδα καὶ κοσμικὴν μέριμναν. Ἐπετα, διὰ νὰ μὴ νομίσης, ὅτι διὰ μόνους τοὺς ἑαυτοῦς των ἀποδίδουσαν τὴν εὐχαριστίαν αὐτὴν, συνεχίζουσαν λέγοντες, ἢ «ἐκείνος ὁ ὁποῖος δίδει τροφήν εἰς πᾶσαν ζῶσαν ὑπαρξίν», εὐχαριστοῦντες δι' ὅλον τὸν κόσμον καὶ ὡσάν ἀκριβῶς πατέρες ὅλης τῆς οἰκουμένης, τοιοῦτοτρόπως χάριν ὁλων τῶν ἀνθρώπων δοξαλογοῦν τὸν Θεὸν καὶ ἐξασκοῦν τοὺς ἑαυτοῦς των διὰ (μίαν) πραγματικὴν ἀδελφικὴν ἀγάπην. Δὲν δύναται νὰ μισοῦν ἐκείνους, πρὸς χάριν τῶν ὁποίων εὐχαριστοῦσαν τὸν Θεόν, διὰ τὸ ὅτι τοὺς τρέφει. Εἶδες ὅτι διὰ τῆς εὐχαριστίας καλλιεργεῖται καὶ ἡ ἀγάπη καὶ ἐκδιώκεται ἡ κοσμικὴ μέριμνα, καὶ διὰ τῶν προηγουμένων καὶ δι' αὐτῶν; Διότι ἐάν τρέφῃ κάθε ζῶσαν ὑπαρξίν, πολὺ περισσότερο αὐτοὺς οἱ ὅποιοι εἶναι ἀφιερωμένοι εἰς Αὐτὸν ἐάν (τρέφῃ) αὐτοὺς οἱ ὅποιοι περιβάλλονται ἀπὸ κοσμικὰς φροντίδας, πολὺ περισσότερο αὐτοὺς οἱ ὅποιοι εἶναι ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ αὐτὰς. Τοῦτο ὑποστηρίζουσαν καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγε· «Ἄπο πόσα

11. Κόλ.α. 3,17.

σπουργίτια δὲν εἰσθε ἀνώτεροί σεις;»¹². Ἐλεγε δὲ αὐτὰ διὰ τὴν παιδείαν ἡμᾶς νὰ μὴ ἔχωμεν θάρρος εἰς τὸν πλούτον καὶ εἰς τὴν γῆν καὶ εἰς τοὺς καρπούς. Διότι δὲν εἶναι αὐτὰ ποῦ μᾶς τρέφουν, ἀλλ' ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. Δι' αὐτῶν ἀποστειμμένων καὶ τοὺς Μανιχαίους¹³ καὶ τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Οὐαλεντίνου¹⁴, καὶ ἄλλους τοὺς διόφρονας ἐκείνους. Διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι κακὸς ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος χορηγεῖ εἰς ἄλλους τὰ ἀγαθὰ του, ἀκόμη καὶ εἰς αὐτοὺς ποῦ τὸν θλασφομοῦν. Ἐπειτα ἡ παράκλησις γέμισε τὰς καρδίας μας μὲ χαρὰν καὶ εὐφροσύνην. Ποῖαν ἀραγε χαρὰν ἔνοου; μῆπως τὴν κοσμικὴν; Μὴ γένοιτο· διότι δὲν θὰ κατελάμβανον τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων καὶ τὰς ἔρημιας καὶ θὰ περιεβάλλοντο μὲ σάκκον, ἐὰν ἐπέδιωκον αὐτὴν· ἀλλ' ἔνοου ἐκείνην τὴν χαρὰν, ἡ ὁποία οὐδὲν κοινὸν ἔχει πρὸς τὴν παρούσαν ζωὴν, τὴν χαρὰν τῶν ἀγγέλων, **11** τὴν οὐράνιον. Καὶ δὲν ζητοῦν αὐτὴν ἀπλῶς, ἀλλ' ὑπερβολικῶς τῷ τρόπῳ· διότι δὲν λέγουν, δῶσε, ἀλλά, «γέμισε»· καὶ δὲν λέγουν «ἡμᾶς», ἀλλά, «τὰς καρδίας μας»· διότι αὐτὴ κατ' ἐξοχὴν εἶναι ἡ χαρὰ τῆς καρδίας· «διότι ὁ καρπὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶναι ἡ ἀγάπη, ἡ χαρὰ, ἡ εἰρήνη»¹⁵. Ἐπεὶ ἰδὴ δηλοῦν ἡ ἀμαρτία ἔφερε εἰς τὸν κόσμον τὴν λύπην, θεωροῦν πρέπον νὰ ἐμφυτευθῇ εἰς αὐτοὺς διὰ τῆς χαρᾶς ἡ ἀρετὴ· διότι δὲν θὰ ἦτο δυνατόν κατ' ἄλλον τρόπον νὰ ὑπάρξῃ ἐντός των χαρὰ. «Ὡστε ἔχοντες πάντοτε κάθε ἐπάρκειαν πλεονάζωμεν εἰς κάθε καλὸν ἔργον». Βλέπε δτι ἐκπληροῦνται ὁ εὐαγγελικὸς ἐκείνος λόγος, ὁ ὁποῖος ἀναφέρει· «δίδοι μας κάθε ἡμέραν τὸν ἀναγκαῖον πρὸς συντήρησιν ἄρτον μας»¹⁶. **12** Καὶ αὐτὴν δὲ τὴν ἐπάρκειαν ζητοῦν χάριν τῶν πνευματικῶν· «διὰ τὴν πλεονάζωμεν, λέγει, εἰς

12. Λουκ. 12,7.

13. Μανιχαῖοι ἐκκλῆστοι οἱ ὁπαδοὶ τοῦ Πέρσου Μάνιου ἢ Μανιχαίου (7' μ.Χ. αἰών). Οὗτος εἰκόσκει τὴν διαρκίαν, καθ' ἣν τὰ δύο βασίλεια, τὸ φῶς καὶ τὸ σκότος, κυβερνοῦνται ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Σατανᾶ, ἀντιμαχοῦνται πρὸς ἑλληκεν ἐν τῷ κόσμῳ.

14. Ὁ Οὐαλεντίνος ἦτο αἰρετικὸς τῶν μέσων τοῦ Β' αἰῶνος, ἐκ τῶν Ἰνσοικῶν τῆς Ἀλεξανδρείας. Οἱ Ἰνσοικαὶ γενικῶς ἐπεδίωκον νὰ συνθέσωσι θεῶς ἐκ τῆς ἑλλητικῆς καὶ ἀνατολικῆς φιλοσοφίας μετὰ τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας καὶ νὰ ἀναγάγουν τὴν πίστιν εἰς γυμνάσιον.

15. 1αλ. 5,22.

16. Ματθ. 6,11, Λουκ. 11,3.

κάθε καλὸν ἔργον». Δὲν εἶπον, διὰ τὴν κάμνωμεν αὐτὸ ποῦ ὀφειλομεν μόνον, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐπιτόχωμεν καὶ περισσώτερα ἀπὸ τὰ παραγγελθέντα· αὐτὴν τὴν ἔννοιαν ἔχει τὸ, «διὰ τὴν πλεονάζωμεν». Καὶ ζητοῦν μὲν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τὴν ἐπάρκειαν εἰς τὰ ἀναγκαῖα· οἱ ἴδιοι δμως δὲν θέλουν νὰ ὑπακούσουν (εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ) μὲ ἐπάρκειαν μόνον, **13** ἀλλὰ καθ' ὑπερβολὴν, καὶ εἰς ἄλλα τοῦτο εἶναι χαρακτηριστικὸν τῶν εὐγνωμόνων δοῦλων, τοῦτο ἴδιον τῶν φιλοσόφων ἀνδρῶν, τὸ νὰ ὑπερτεροῦν πάντοτε καὶ εἰς ἄλλα. Ἐπειτα ἀναλογιζόμενοι τὴν ἰδικὴν των ἀδυναμίαν, καὶ δτι δὲν δύναται νὰ γίνῃ τίποτε ὑψηλὸν ἄνευ τῆς θείας βοηθείας, ἀφοῦ εἶπουν, «διὰ τὴν περισσεύωμεν εἰς κάθε ἔργον ἀγαθόν», λέγουν ἐν συνεχείᾳ· «διὰ τῆς χάριτος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, μετὰ τοῦ ὁποῦ εἰς Σὲ ἀνήκει ἡ δόξα, ἡ τιμὴ καὶ ἡ ἐξουσία εἰς τοὺς αἰῶνας. Γένοιτο». Ὁμοίον μὲ τὴν ἀρχὴν σχεδιάζουν τὸ τέλος διὰ τῆς εὐχαριστίας.

Ἐπειτα φαίνονται πάλιν ὡσάν νὰ ἀρχίζουσι ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, ἐπαναλαμβάνουσι δὲ τὸν αὐτὸν λόγον. **14** Τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ Παῦλος ἀφοῦ ἐτελείωσε τὸν πρόλογον τῆς ἐπιστολῆς μὲ δοξολογίαν, καὶ ἀφοῦ εἶπε· «συμφώνως πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, Ἀμήν»¹⁷, ἀρχίζει πάλιν τὴν ὑπόθεσιν περὶ τῆς ὁποίας ἔγραφε. Καὶ εἰς ἄλλο μέρος πάλιν ἀφοῦ εἶπε· «εὐσεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τὴν κτίσιν ἀντὶ τοῦ Δημιουργοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι πρέπον νὰ εὐλογηθῆται εἰς τοὺς αἰῶνας, Ἀμήν»¹⁸, δὲν ὠλοκλήρωσε τὸν λόγον, ἀλλὰ συνεχίζει πάλιν. Ἄς μὴ κατηγορώμεν λοιπὸν οὔτε τοὺς ἀγγέλους¹⁹ αὐτοὺς δτι δῆθεν δὲν ἀκολουθοῦν τὴν τάξιν, διότι ἀφοῦ ἐτελείωσαν τὸν λόγον μὲ δοξολογίαν, πάλιν ἀρχίζουσι τοὺς ἱεροὺς ὕμνους. Ἀκολουθοῦν δηλαδὴ τοὺς ἀποστολικούς νόμους, ἀρχίζοντες ἀπὸ δοξολογίας καὶ καταλήγοντες εἰς αὐτάς, **15** καὶ μετὰ τὸ τέλος αὐτὸ ἀρχίζοντες ἐκ νέου ἀπὸ τὴν ἀρχὴν. Διὰ τοῦτο λέγουν· «Δόξα εἰς Σὲ, Κύριε, δόξα εἰς Σὲ,

17. 1αλ. 14,5.

18. Ρωμ. 1,25.

19. οἱ ἄγγελοι χαρακτηρίζονται ὡς «ἔγγελοι ἐπὶ γῆς» καὶ ἐμοναχικῶς ὡς ὡς «ἀγγελικὸς εἶος».

«Άγιε, δόξα εἰς Σέ, Βασιλεῦ, διότι μᾶς ἐδωκες τροφάς πρὸς εὐφροσύνην». Διότι δὲν πρέπει νὰ εὐχαριστῶμεν μόνον διὰ τὰ μεγάλα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ μικρά. Εὐχαριστοῦν δὲ καὶ δι' αὐτά, ἐντροπιάζοντες τὴν αἵρεσιν τῶν Μανιχαίων, καὶ θεοὺς λέγουσι δι' ἡ παρούσα ζωὴ εἶναι κακὴ. Διὰ νὰ μὴ ὑποπέυσης θηλαδὴ περὶ αὐτῶν, ἐνεκα τῆς ὀψίστες φιλοσοφίας καὶ τῆς καταφρονήσεως τῆς κοιλίας, ὅτι ἀπεχθάνονται τὰς τροφάς, ὅπως ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἀπαγορεύονται, διὰ τῆς εὐχῆς σὲ παιδεύουν. **¶** ὅτι ἀπέχουσι τῶν περισσοτέρων τροφῶν ὄχι διότι ἀπεχθάνονται τὰ κτίσματα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ διότι ἀσκοῦν τὴν φιλοσοφίαν. Καὶ πρόσθε πὼς ἀπὸ τῆς εὐχαριστίας διὰ τὰ ἤδη δοθέντα, παρακαλοῦν διὰ τὰ μεγαλύτερα, καὶ δὲν σταματοῦν εἰς τὰ κοσμικά, ἀλλ' ἀνσθαινοῦν ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν, καὶ λέγουσι «γέμισέ μας μὲ Πνεῦμα Ἅγιον». Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ προκόπη κανεὶς ὅπως πρέπει, ἐὰν δὲν πληρωθῆ ἀπὸ τὴν χάριν ἐκείνην, ὅπως ἀκριβῶς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτύχη κανεὶς κατὰ τὸ ὕψηλόν καὶ μεγάλο ἐὰν δὲν ἀπολαύσῃ τῆς βοηθείας τοῦ Χριστοῦ. Ὅπως ἀκριβῶς λοιπὸν εἰπόντες, «διὰ νὰ πλεονάζωμεν εἰς κάθε ἔργον ἀγαθόν» προσέθεσαν, «διὰ τῆς χάριτος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ» εἶσι καὶ ἐδῶ λέγουσι, «γέμισέ μας μὲ Πνεῦμα Ἅγιον, **¶** διὰ νὰ εὐρεθῶμεν εὐάρεστοι ἐνώπιόν σου». Εἶδες πὼς διὰ μὲν τὰ θιαστικά δὲν εὐχονται, ἀλλὰ μόνον εὐχαριστοῦν διὰ τὰ πνευματικά ὅμως ὅτι καὶ εὐχαριστοῦν καὶ εὐχονται; «Διότι ζητεῖτε, λέγει, τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ ὅλα αὐτὰ θὰ προστεθοῦν εἰς σᾶς». Παρατήρησε δὲ καὶ τὴν ἄλλην φιλοσοφίαν αὐτῶν. «Διὰ νὰ εὐρεθῶμεν, λέγει, ἐνώπιόν σου ἀρεστοὶ καὶ μὴ ἐντροπόμενοι». **¶** Οὐδόλωσ ἐνδιαφερόμεθα, λέγει, διὰ τὴν ἐκ μέρους τῶν πολλῶν περιφρόνησιν ἀλλ' ὅσα καὶ ἂν εἶπουν οἱ ἄνθρωποι ἐναντίον μας γελῶντες, κατηγοροῦντες, δὲν ὀπισθοχωροῦμεν ὀλόκληρος δὲ ὁ ἀγὼν μας (ἀποδέλπει) εἰς τὸ νὰ μὴ αἰσθανθῶμεν ἐντροπήν τότε. Ὅταν δὲ εἴπουν αὐτά, ἐνθυμοῦνται καὶ τὸν ποταμὸν τοῦ πυρός καὶ τὰ ἔπαθλα καὶ τὰ θραβεῖα. Δὲν εἶπον, διὰ νὰ μὴ κολασθῶμεν, ἀλλὰ, διὰ νὰ μὴ ἐντροπώμεν. Διότι τοῦτο εἶναι δι' ἡμᾶς πολὺ φοβερώτερον τῆς γέννησιν, τὸ νὰ φανῶμεν δι' ἠθρομέν εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὸν Κύριον. Ἄλλ' ἐπειδὴ τοὺς περισσότερους καὶ ραθυμότερους δὲν φοβίζει τοῦτο, συνεχί-

ζοῦν. «ὅταν ἀπαθίδης εἰς κάθε ἕνα συμφώνως πρὸς τὰ ἔργα τοῦ». Εἶδες εἰς πόσον μεγάλα μᾶς ὠφέλησαν οἱ ξένοι αὐτοὶ καὶ παρεπιθήμοι. **¶** οἱ πολῖται τῆς ἐρήμου, μᾶλλον δὲ οἱ πολῖται τῶν οὐρανῶν; Ἡμεῖς θέθαια εἴμεθα ξένοι διὰ τοὺς οὐρανοὺς, καὶ εἴμεθα πολῖται τῆς γῆς αὐτοὶ ὅμως ἀντιθέτως.

Μετὰ δὲ τὸν ὕμνον αὐτὸν ἀφοῦ ἐμπληροῦν ἀπὸ πολλῆν κατάνυξιν καὶ θερμὰ καὶ πολλὰ δάκρυα, τοιοῦτοτρόπως θεοβίζουσι πρὸς ὕπνον, τόσον μόνον κοιμώμενοι, ὅσον ἀρκεῖ διὰ μικρὰν ἀνάπαυσιν. Καὶ πάλιν τὰς νύκτας κἀμινον ἡμέρας, ζῶντες μὲ εὐχαριστίας καὶ ψαλμοδίας. Ὅχι δὲ μόνον ἄνδρες, ἀλλὰ καὶ γυναῖκες ἀσκοῦν αὐτὴν τὴν φιλοσοφίαν, νικῶσαι τὴν ἀδυναμίαν τῆς φύσεως μὲ τὴν υπερβολικὴν προθυμίαν. Ἄς ἐντροπώμεν ἡμεῖς οἱ ἄνδρες λοιπὸν διὰ τὴν ἀνδρείαν ἐκεῖνων, καὶ ἂς παύσωμεν νὰ προσκολλώμεθα εἰς τὰ παρὰ τὰ πράγματα, εἰς τὴν σκιάν, εἰς τὰ ὄνειρα, εἰς τὸν καπνόν. Καθ' ὅσον τὸν περισσότερον χρόνον τῆς ζωῆς μας διερχόμεθα ἀσυναισθήτως. **¶** Διότι καὶ ἡ πρώτη ἡλικία εἶναι γεμάτη ἀπὸ πολλῆν μαρτίαν ἢ δὲ ἄλλη πάλιν προχωροῦσα πρὸς τὸ γῆρας, ἐξαλείφει τὴν ἀντιληπτικὴν μας ἰκανότητα καὶ εἶναι ὀλιγον τὸ μέσον, τὸ ὅποιον δυνάμεθα νὰ ἀπολαύσωμεν ἔχοντες συνείσθησιν εὐτυχίας, μᾶλλον δὲ οὔτε ἐκεῖνη ἢ ἡλικία ἀπολαύει πραγματικῆς εὐτυχίας, διότι ὑπάρχουσι ἀναριθμητοὶ φροντίδες καὶ κόποι πού τὴν καταστρέφουσι.

Διὰ τοῦτο παρακαλῶ, ἂς ζητήσωμεν τὰ ἀμετάβλητα καὶ ἀθάνατα ἀγαθὰ, καὶ τὴν ζωὴν, ἢ ὅποια οὐδέποτε γηράσκει. Διότι ὑπάρχει ἡ δυνατότης νὰ ποιήσῃ κανεὶς μετὰ ζήλου τὴν φιλοσοφίαν τῶν μοναχῶν καὶ ὅταν ἀκόμη κατοική εἰς τὴν πόλιν εἶναι δυνατόν νὰ προσεῦχεται κανεὶς καὶ νὰ νηστεύῃ καὶ νὰ ζῆ μὲ κατάνυξιν (νηφαλιότητα), καίτοι ἔχει γυναῖκα καὶ φροντίζει διὰ τὴν οἰκίαν. **¶** Ἐπειδὴ καὶ ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ἐκατηχῆθησαν κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων κατὰ κουν μὲν τὰς πόλεις, ἐπεδείκνυον ὅμως τὴν εὐλάβειαν ἐκείνων πού κατέλαθον τὰς ἐρημίας καὶ ἄλλοι δὲ πάλιν προσιτάμενοι ἐργαστηρίων, ὅπως ἡ Πρίσκιλλα καὶ

ὁ Ἀκύλας²⁰. Καὶ ὅλοι δὲ οἱ προφῆται εἶχον καὶ γυναῖ-
 κας καὶ οἰκίας, ὅπως ὁ Ἡσαίας, ὅπως ὁ Ἰεζεκιήλ, ὅπως
 ὁ μέγας Μωϋσῆς, καὶ εἰς οὐδὲν παρεθλάθησαν ἐκ τού-
 των εἰς τὴν ἀρετὴν. Τούτους λοιπὸν ἀφοῦ μιμηθῶμεν καὶ
 ἡμεῖς, ὡς εὐχαριστῶμεν συνεχῶς τὸν Θεόν, ὡς ὑμνοῦμεν
 Αὐτὸν καθ' ὅλην μας τὴν ζωὴν, **Ἔ** καὶ ὡς φροντίζομεν
 διὰ τὴν σωφροσύνην καὶ τὰς ἄλλας ἀρετάς, καὶ ὡς φέ-
 ρομεν εἰς τὰς πόλεις τὴν ἀσκουμένην εἰς τὰς ἐρημίας
 φιλοσοφίαν, διὰ νὰ φανώμεν καὶ εἰς τὸν Θεὸν ἀρεστοὶ
 καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἀμεμπτοὶ, καὶ ἐπιτύχωμεν τῶν
 μελλόντων ἀγαθῶν, διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλοφρω-
 πίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῦοι
 καὶ μετὰ τοῦ ὁποῦοι εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα, ἡ τι-
 μὴ, ἡ ἐξουσία, συγχρόνως εἰς τὸ Ἅγιον καὶ ζωοποιὸν
 Πνεῦμα, τῶρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰ-
 ῶνων. Γένοιτο.

20. Πρῆξ. 18, 1-3.

ΟΜΙΛΙΑ ΝΣΤ' (56)

(Ματθ. ια', 28 - ιζ', 9)

5655 «Ἀληθῶς σὰς λέγω ὅτι ὑπάρ-
 χουν μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ στέ-
 κονται ἐδῶ, οἱ ὁποῖοι δὲν θά γευ-
 θοῦν τὸν θάνατον, ἕως ἔτου Ἰδου
 τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἔρχε-
 ται εἰς τὴν βασιλείαν του» (Ματθ. 16, 28).

Ἐπειδὴ ἀνέφερα πολλὰ περὶ κινδύνων καὶ θανάτου
 καὶ τοῦ ἰδικοῦ τοῦ πάθους καὶ τῆς σφαγῆς τῶν μαθη-
 τῶν, **Ἔ** καὶ διέταξεν ὁμοίως τὰ δύσκολα, καὶ αὐτὰ
 μὲν ἦσαν κατὰ τὴν παρούσαν ζωὴν καὶ εἰς χεῖρας, τὰ δὲ
 ἀγαθὰ συμφῶνως πρὸς τὰς ἐλπίδας καὶ τὰς προσδοκίας,
 ὅπως τὸ ὅτι θά σωσούν τὴν ψυχὴν των ἐκεῖνοι ποὺ θά
 τὴν χάσουν, τὸ ὅτι θά ἔλθῃ ὁ ἴδιος περιβεβλημένος τὴν
 δόξαν τοῦ Πατρὸς, τὸ ὅτι θά ἀποδώσῃ τὰ ἐπαθλὰ θέλων
 νὰ καταστήσῃ γνωστὴν καὶ τὴν δὴν αὐτῶν καὶ νὰ δεί-
 ξῃ τί περίπου εἶναι ἡ δόξα ἐκεῖνη μετὰ τῆς ὁποίας πρό-
 κείται νὰ ἔλθῃ, ὅσον ἦτο δυνατόν εἰς αὐτοὺς νὰ γνωρί-
 σουν, καὶ κατὰ τὴν παρούσαν ζωὴν τὴν φανερώσει εἰς
 αὐτοὺς καὶ τὴν ἀποκαλύπτει, ὥστε νὰ μὴ ὑποφέρουν εἰς
 τὸ ἐξῆς, μήτε διὰ τὸν ἰδικὸν των θάνατον, μήτε διὰ τὸν
 θάνατον τοῦ Κυρίου, καὶ κατ' ἐξοχὴν ὁ Πέτρος, ὅστις ἔ-
 φερεν αὐτὸν θαρῶς. «Ὁ Πρόσεξε δὲ τί ἔκαμε, ἀναφερ-
 θεὶς εἰς τὰ περὶ γέννης καὶ βασιλείας» (καὶ μὲ τὸ νὰ
 εἶπῃ θηλαδῆ, «ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θά σώσῃ τὴν ζωὴν του,
 θά τὴν χάσῃ» καὶ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θά τὴν χάσῃ πρὸς χά-
 ριν μου, θά τὴν σώσῃ» καὶ μὲ τὸ νὰ εἶπῃ, ὅτι «θά ἀπο-
 δώσῃ εἰς ἕκαστον κατὰ τὰ ἔργα του» ἐδήλωσε καὶ τὰ
 δύο αὐτά). Ἐνῶ λοιπὸν ὁμιλήσεν καὶ περὶ τῶν δύο, πα-
 ρουσιάζει μὲν τὴν βασιλείαν καὶ κατὰ τὴν δὴν αὐτῆς,
 ὅχι ὁμοῦ καὶ τὴν γέννηαν. Διὰ ποῖον λόγον; Ἄν θέσθαι
 ἦσαν κάποιοι ἄλλοι γουδρόμοιοι καὶ τοῦτο ἦτο ἀναγα-
 καῖον ἔπειδὴ ὁμοῦ ἦσαν καλοπροαίρετοι, καὶ αὐετοί,
 τοὺς στήριζει προβάλλον εἰς αὐτοὺς τὰ ἀγαθὰ. Καὶ δὲν
 τοὺς παρουσιάζει μόνον τὴν βασιλείαν διὰ τὸν λόγον

αυτόν, αλλά και διότι αυτό τουτο ήρμοζεν περισσότερον εις Αυτόν.

«Όμως δέν παραστέπει και την άλλην πλευράν, **11** αλλά πολλάκις φέρει σχεδόν πρό των οφθαλμών των και αυτά τά πράγματα τής γενένης¹ όπως όταν αναφέρει την εικόνα του Λαζάρου και φέρει εις ενθύμωσιν εκείνον όπως άπήτησε τά εκατόν δηνάρια και εκείνον που είχαν ενδυθή τά ρυπαρά ένδύματα, και άλλα πολλά.

«Και μετά έξ ημέρας παραλαμβάνει τον Πέτρον, τον 'Ιάκωβον και τον 'Ιωάννην»². «Άλλος Ευαγγελιστής² λέγει μετά οκτώ ημέρας, μη έρχόμενος εις αντίθεσιν προς τον Ματθαίον, αλλά συμφωνών άπολύτως. Διότι ό μόν συμπεριέλαβεν και αυτήν την ημέραν κατά την όποιαν άνεβίθασεν αυτούς εις τό θρος³ ό δε Ματθαίος άνέφερον τάς έν τώ μεταξύ ημέρας μόνον. Σύ δε σκέψου, παρακαλώ, πώς ό Ματθαίος φιλοσοφεί, μη άποκρύπτων εκείνους, οι όποιοι προετιμήθησαν από τον έαυτών του. **12** Τουτό κάμνει και ό 'Ιωάννης εις πολλά μέρη αναγράφων με πσαν ακρίθειαν τους έξαιρετικούς έπαίνους του Κυρίου προς τον Πέτρον. Διότι από κάθε πλευράν ήτο καθαρός ό σύλλογος των άγιων τούτων από βασκανίαν και κεινοδοξίαν.

Άφοϋ έπήρε λοιπόν τους κορυφαίους, «όδηγει αυτούς ιδιαίτερώς εις θρος ύψηλόν και μετεμορφώθη εμπροσθεν αυτών και έλαμβεν τό πρόσωπον Αυτού ως ό ήλιος, τά δε ένδύματα Αυτού έγιναν λευκά ως τό φώς. **13-14** Και έφανερώθησαν εις αυτούς ό Μωϋσής και ό 'Ηλίας συναμλουύντες μετά του Κυρίου»³. Διότι παραλαμβάνει μόνον αυτούς; Διότι αυτοί υπερείχον των άλλων και ό μόν Πέτρος υπερείχε έκ του ότι ήγαπα υπερβολικά τον Χριστόν⁴ ό δε 'Ιωάννης έκ του ότι πάρα πολύ ήγαπάτο⁵ και ό 'Ιάκωβος πάλιν ένεκα τής άποκρίσεως, την όποιαν έδωσε μετά του αδελφου λέγων «δυνάμεθα να

1. Ματθ. 17,1.

2. Πρόκειται περί του Ευαγγελιστου Λουκα (9,28).

3. Ματθ. 17,2-3.

πίωμεν τό ποτήριον»⁴. Όχι δε μόνον ένεκα τής άποκρίσεως, αλλά και ένεκα των έργων, και εκτός των άλλων, και διότι έπραγματοποίησεν εκείνα τά όποια ειπεν⁵ πράγματι ήτο τόσοσ όρμητικός και θείαις προς τους 'Ιουδαίους, ώστε και ό 'Ηρώδης να νομίση ότι δέν θα είχε καμμίαν άλλην μεγαλυτέραν χάριν να κάμη προς τους 'Ιουδαίους από τό να φονεύση εκείνον».

Διότι δε δέν άντιθέζει αυτούς άμέσως; **13** Πρός τον σκοπόν να μη πάθουν τίποτε ανθρώπινον οι λοιποί μαθηταί. Δι' αυτό ούτε τά ένδύματα αναφέρει αυτών που έπρόκειτο να άνέλθουν εις τό θρος. Καθ' όσον θα έπεθόμεν πάρα πολύ να ακολουθήσουν και οι λοιποί, προκειμένου να λάθουν μίαν εικόνα τής δόξης εκείνης, και θα έστενοχωρούντο ως άγνοηθέντες. Έάν έθέσαι και τουτό άπεδείκνυε κάποιαν ανθρώπινην μικρότητα, άλλ' όμως ήτο πράγμα πάρα πολύ επιθυμητόν. Διότι λοιπόν πρόλεγει; Διά να προετοιμασθούν καλλίτερον και γνωρίσουν τον Θεόν, έξ εκείνων τά όποια προείπεν, και άφοϋ πληρωθούν έξ άκατασγέτου επιθυμίας κατά τον έν τώ μεταξύ αριθμόν ημερών, τοιουτοτρόπως προσέλθουν με ηφάλιον και γεμάτην προσοχήν σκέψιν.

Διότι δε τους παρουσιάζει τον Μωϋσήν και τον 'Ηλίας; **14** Πολλούς λόγους θα είχε να αναφέρη κανείς⁶ και πρώτον μόν αυτόν, ότι επειδή οι όγλοι έλεγον τον Κύριον, άλλοι μόν ως τον 'Ηλίας, άλλοι δε ως τον 'Ιερεμίαν, άλλοι δε ως ένα από τους αρχαίους προφήτας, παρουσιάζει τους κορυφαίους αυτών, διά να ίδουν και άπί' έδώ την άπόστασιν μεταξύ των δούλων και του Δεσπότου, και ότι αξίως έπηνήθη ό Πέτρος βολολογήσας Αυτόν Υιόν του Θεου. Μετά δε τον λόγον αυτών είναι δυνατόν να είπωμεν και άλλον. Έπειδή δηλαδή κατηγορούμεν Αυτόν συνεχώς, ότι παραβαίνει τον Νόμον, και ενόμιζον ότι αυτός είναι θλάσφημος, διότι τάχα σφετερίζεται την μη έ-

4. Ματθ. 24,22.

5. Ο 'Ιάκωβος, πύς του Ζαβεδάου και τής Σαλώμης και αδελφός του Ευαγγελιστου 'Ιωάννου, έμαρτύρησε έκ έλασιν, διαταγή του 'Ηρώδου Άγριππά το 44 π.Χ., κατατάξ όστος ό πρώτος μάρτυρ έν τοις Άποστόλοις (Πράξ. 12, 1-2).

νῆκουσαν εἰς Αὐτόν δόξαν τοῦ Πατρὸς, **Δ** καὶ ἔλεγον «Αὐτὸς δὲν εἶναι ἐκ τοῦ Θεοῦ διότι δὲν τηρεῖ τὸ Σάββατον»⁶ καὶ πάλιν «δὲν σέ λιθοβολοῦμεν διὰ κάποιο κἀλὸν ἔργον ἀλλὰ διὰ φλασφημίαν, διότι σὺ, ἐνῶ εἶσαι ἀνθρώπος, κἀνεὶς τὸν ἑαυτὸν σου Θεόν»⁷ διὰ τὰ δειγθῆναι ὅτι καὶ αἱ δύο κατηγορίαι προήρχοντο ἀπὸ φθόνου καὶ ὅτι καὶ αἱ κατηγορίαι προήρχοντο ἀπὸ φθόνου καὶ ὅτι καὶ τῶν δύο τούτων κατηγοριῶν ἦτο ἀνεύθυνος καὶ ὅτι τὸ γεγονός δὲν ἀπετέλει παράβασιν νόμου, οὔτε ἦτο σφετερισμὸς τῆς μὴ ἀρμοζούσης εἰς Αὐτὸν δόξης τὸ νὰ λέγῃ Ἐαυτὸν ἴσον πρὸς τὸν Πατέρα, φέρει εἰς τὸ μέσον αὐτοῦς οἱ ὅποιοι ἐλαμψαν εἰς ἐκάστην ἀπὸ τὰς δύο αὐτὰς περιπτώσεις. Καθ' ὅσον ὁ Μωϋσῆς ἔδωκε τὸν Νόμον, καὶ ἠδύνατο νὰ σκεφθοῦν οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι δὲν θὰ παρέελεπε νὰ καταπατήται ὁ Νόμος, ὅπως ἐνόμιζον, οὔτε θὰ ἐτίμα ἐκεῖνον ὅστις παρέβαινε αὐτόν **Β** καὶ ἦτο ἐχθρὸς πρὸς τὸν νομοδότην. Καὶ ὁ Ἥλιος δὲ ἦτο πλήρης ζήλου ὅπερ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ ἴδιος δὲν θὰ παρίστατο καὶ δὲν θὰ ὑπῆκουε, ἐάν ὁ Χριστὸς ἦτο κάποιος ἀντίθεος καὶ ἔλεγεν ἑαυτὸν Θεόν, ἐξισῶν τὸν ἑαυτὸν τοῦ πρὸς τὸν Πατέρα, χωρὶς πράγματι νὰ εἶναι ἐκεῖνο ἀκριβῶς τὸ ὅποιον ἔλεγε ἰσχυρίζομενος τοῦτο ψευδῶς.

Μετὰ τῶν ἀνωτέρω δὲ λεχθέντων εἶναι δυνατόν νὰ εἰπωμεν καὶ ἄλλην αἰτίαν. **267** Ποία εἶναι αὕτη; Διὰ τὰ νὰ μάθουν ὅτι ἔχει τὴν ἐξουσίαν τοῦ θανάτου καὶ τῆς ζωῆς καὶ ἐξουσιάζει τῶν οὐρανόων καὶ τῶν ἐπιγείων. Διὰ τοῦτο παρουσιάζει καὶ τὸν ἀποθανόντα Μωϋσεῶς, καὶ ἐκεῖνον ὅστις οὐδέποτε ὄπισθη θάνατον. Τὴν πέμπτην δὲ αἰτίαν (διότι αὕτη ὡς πέμπτη ἀριθμεῖται) ἐφανερώσε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Εὐαγγελιστής. Ποία εἶναι αὕτη; Διὰ τὰ δεῖξαι τὴν δόξαν τοῦ Σταυροῦ καὶ νὰ παρηγορήσῃ τὸν Πέτρον καὶ τοὺς ἄλλους φοβουμένους διὰ τὸ πάθος καὶ τοὺς ἀναπερώσῃ τὰ φρονήματά των. Καθ' ὅσον ὅταν ἦλθον δὲν εἰσάπων, ἀλλ' ὠμίλουν, λέγει, περὶ τῆς δόξης, τὴν ὅποιαν ἐπρόκειτο νὰ πραγματοποιήσῃ εἰς τὴν

6. Ἰωάν. 9,16.
7. Ἰωάν. 10,38.

Ἱερουσαλήμ⁸ ὠμίλουν δηλαδὴ περὶ τοῦ πάθους καὶ τοῦ Σταυροῦ⁹ **Β** τοιούτοτρόπως ἀποκαλοῦν αὐτὸ πάντοτε.

Δὲν προητοίμαζεν δὲ αὐτοὺς μόνον κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτῆς τῆς ἀρετῆς τῶν ἀνδρῶν, τὴν ὅποιαν ἰδιαιτέρως ἀπὸ αὐτοῦ ἐζητεῖ. Ἐπειδὴ δηλαδὴ εἶπεν, «ἐάν κανεὶς θέλῃ νὰ ἔλθῃ ὀπίσω μου, ἅς σηκώσῃ τὸν σταυρὸν τοῦ καὶ ἅς με ἀκολουθήσῃ», φέρει ὡς παράδειγμα αὐτοῦς, οἱ ὅποιοι ἀπέθανον ἀναριθμήτους φεράς χάριν τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ λαοῦ, τὸν ὅποιον ἐνεπιστεύθη εἰς αὐτοὺς ὁ Θεός. Πράγματι κάθε ἓνας ἀπὸ αὐτοῦς, ἀφοῦ ἔλασε τὴν ζωὴν τοῦ, τὴν ἔσωσε. Διότι καὶ ἐνόμιον τυραννῶν ἕκαστος ὠμίλησε μετὰ παρηγορίας¹⁰ ὁ μὲν Μωϋσῆς πρὸς τὸν Αἰγύπτιον Φαραῶν¹¹ ὁ δὲ Ἥλιος πρὸς τὸν Ἀχαῶν¹², καὶ πρὸς χάριν ἀγνωμόνων καὶ ἀπειθῶν ἀνθρώπων. **13** Καὶ ἀπὸ αὐτοῦς, τοὺς ὁποίους αὐτοὶ ἐπροστάτευον καὶ διέσωζον, ὠδηγήθησαν εἰς τὸν ἔσχατον κίνδυνον, θέλων κάθε ἓνας ἀπὸ αὐτοῦς νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρίαν, μολοντι κάθε ἓνας ἀπὸ αὐτοῦς ἦτο ἰδιώτης¹³ διότι ὁ μὲν Μωϋσῆς ἦτο θραδύγλωσσος καὶ ἰσχυρόφωνος, ὁ δὲ Ἥλιος συμπεριεφέρετο μᾶλλον τραχέως. Εἶχον δὲ καὶ οἱ δύο τελείαν ἀκτῆμοσύνην¹⁴ διότι οὔτε ὁ Μωϋσῆς κατεῖχε κάτι, οὔτε ὁ Ἥλιος εἶχε κάτι περισσότερον τῆς μηλωτῆς¹⁵ καὶ ὅλα αὐτὰ συνέβαινον εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην, ὅτε ἀκόμη δὲν εἶχον λάβει τὴν χάριν ἐπιτελέσεως θαυμάτων. Διότι, ἂν καὶ ὁ Μωϋσῆς ἔσχισε τὴν θάλασσαν, ἀλλ' ὁ Πέτρος ἐθάδισεν ἐπὶ τῆς ὄγρης θαλάσσης καὶ ἦτο ἱκανὸς νὰ μετακινήσῃ ὄρη καὶ νὰ θεραπεύσῃ παντοίας σωματικὰς ἀσθενείας καὶ ἐξεδιώκεν τοὺς ἀγρίους δαίμονας, **14** καὶ μετὰ τὴν σκιάν τοῦ σώματος τοῦ ἐπέτελει τὰ μεγάλα καὶ παράδοξα ἐκεῖνα θαύματα καὶ μετέστρεψεν ὀλόκληρον τὴν οἰκουμένην. Ἄν δὲ καὶ ὁ Ἥλιος ἀνέστησε νεκρόν¹⁶, ἀλλ' αὐτοὶ ἀνέστησαν μωρίους, καὶ μάλιστα ἐνῶ ἀκόμη δὲν εἶχον καταζωσθῆ Πνεύματος Ἁγίου.

8. Λουκ. 9,31.

9. Ἐξ. 8, 9, 10.

10. Ἰ' Βασ. 17, 18, 19.

11. Τὸν υἱὸν τῆς χήρας εἰς Σαρεπτά (Ἰ' Βασ. 17, 17-24).

Παρουσιάζει λοιπόν αυτούς και δ' α' τον λόγον αὐτὸν διότι ἤθελε νὰ θαυμάσῃσιν και νὰ ἀποκτήσῃσιν και οἱ ἴδιοι τὴν ἱκανότητα ἐκείνων πρὸς καθοδήγησιν τοῦ λαοῦ, και τὸ νευρώδες και τὸ ἀνυποχώρητον' και νὰ γίνῃσιν ἐπεικεῖς (ἀγαθοί) ὡς ὁ Μωϋσῆς, και ζήλωται ὡς ὁ Ἥλιος, και προστάται ὁμοίως. Διότι ὁ μὲν Ἥλιος ἐπέφερε πείναν τριῶν ἐτῶν χάριν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ· ὁ δὲ Μωϋσῆς ἔλεγεν· «Ἐάν μὲν συγχώρησῃς εἰς αὐτοὺς τὴν ἀμαρτίαν, συγχώρησε· ἄλλως ἐξάλειψε και ἐμὲ ἐκ τῆς γῆλου τὴν ὁποίαν ἔγραψες»¹² Ε.

Ἄρα αὐτὰ λοιπὸν ὑπειθόμεζεν εἰς αὐτοὺς διὰ τῆς θεωρίας τῆς δόξης του. Καὶ τοὺς ἔφερε θέσσαι νὰ τὴν γνωρίσῃσιν, ὅχι διὰ νὰ σταματήσῃσιν μέχρις αὐτοῦ, ἀλλὰ και διὰ νὰ ὑπερηθοῦν τὰ ἐμπόδια. Ὅταν λοιπὸν εἶπον, «νὰ εἰπώμεν νὰ καταθῆ φωτιὰ ἀπὸ τὸν οὐρανόν»¹³, και ἀνέφεραν τὸν Ἥλιον ἐπειδὴ αὐτὸς εἶχε πράξει τοῦτο, λέγει· «δὲν γνωρίζετε ποίου πνεύματος εἰσθε»¹⁴· ὁ δὲ πηγὼν αὐτοῦ εἰς ἀνεξικακίαν συμφάνως και πρὸς τὰ διαφορετικὰ χαρίσματα. Ἄς μὴ νομίῃ δὲ κανεῖς, ὅτι ἡμεῖς κατηγοροῦμεν ὡς ἀτελεῖ τὸν Ἥλιον· δὲν ἰσχυρίζομεθα τοῦτο, διότι ἦτο τέλειος καθ' ἑαυτὸν. Ἄλλ' ἦτο τέλειος ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἰδικὴν του ἐποχὴν, ὅτε ἡ διάνοια τῶν ἀνθρώπων ἦτο περισσότερο παιδική, και οἱ ἄνθρωποι εἶχον ἀνάγκη και αὐτῶν τῶν παιδαγωγικῶν μέσων· διότι και ὁ Μωϋσῆς ἐν ἀγέσει πρὸς τὴν ἐποχὴν του ἦτο τέλειος, ἀλλ' ὅμως ἀπὸ τοὺς μαθητὰς ζητοῦνται περισσότερο ἢ ὅσα ἀπὸ ἐκείνου. «Διότι ἐάν ἡ ἀρετὴ σας δὲν ὑπερβαίνει τὴν ἀρετὴν τῶν γραμματέων και τῶν Φαρισαίων, δὲν θὰ εἰσέλθετε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν»¹⁴. Διότι δὲν ἐπήγαν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀλλ' εἰς ἀλόκληρον τὴν οἰκουμένην, τῆς ὁποίας ἡ κατάστασις ἦτο χειροτέρα τῶν Αἰγυπτίων·¹⁵ οὔτε διὰ νὰ συνμιλήσῃσιν μετὸν Φαραῶ, ἀλλὰ δ' α' νὰ πυγμαγῆσῃσιν μετὸν τὸν διάβολον, τὸν τύραννον τῆς κακίας. Καθ' ὅσον ἀνελάμβανον ἀγῶνα και ἐκείνου νὰ βέσῃσιν και νὰ διαρπάσῃσιν διὰ τὰ ὑ-

12. Ἰεζ. 42, 32.
13. Λουκ. 9, 54-55.
14. Ματθ. 5, 20.

πάρχοντά του (τοὺς ὑπ' αὐτοῦ ἀχμαλώτους)· και ἔκαμνον αὐτὰ ὅχι σχίζοντες θάλασσαν, ἀλλὰ τὸν θυτὸν τῆς ἀσεβείας, διὰ τῆς ράβδου τοῦ Ἰεσοῦ, ποῦ εἶχε πολὺ φοβερῶτερα κύματα. Βλέπε λοιπὸν πόσα ἐνέπνεον φόβον εἰς τοὺς ἀνθρώπους· ὁ θάνατος, ἡ πτωχεία, ἡ ἀσημότης, τὰ ἀναριθμητὰ πάθη· και περισσότερο δι' αὐτὰ ἐπρόμαζον, παρὰ διὰ τὸ πέλαιος ἐκεῖνο τότε οἱ Ἰουδαῖοι. Ἄλλ' ὅμως ἐπεισεν αὐτοὺς νὰ ἀψηφίσῃσιν διὰ αὐτὰ και νὰ διαθοῦν ὡσαν ἀκριβῶς διὰ ζήτῃς μετὰ πᾶσαν ἀσφάλειαν. «Προετοιμάζων λοιπὸν αὐτοὺς δ'· ὅλα αὐτὰ, παρουσίασε τοὺς εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην διακριθέντας.

Τί εἶπε λοιπὸν ὁ θερμὸς Πέτρος· «Καλὸν εἶναι νὰ μείνωμεν ἐδῶ»¹⁵. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἤκουσεν, ὅτι πρέπει ὁ Χριστὸς νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα και νὰ πάθῃ, φοβούμενος ἀκόμη και ἀγωνίων δι' Αὐτόν, δὲν τολμᾷ μὲν νὰ πλησιάσῃ και νὰ εἰπῇ τὸ ἴδ' οὐ πάλιν μετὰ τὴν ἐπιτίμησιν, ὅτι «ὁ Θεὸς νὰ σὲ εὐσπλαγχνωθῇ»¹⁶, ἐξ αἰτίας δὲ τοῦ φόβου ἐκείνου τὰ ἴδια ὑπαινίσσεται μετὰ ἄλλα λόγια. Διότι ἐπειδὴ εἶδεν ἄρος και μεγάλην ἀπόστασιν και ἐρημίαν, ὑπέθεσεν ὅτι ὁ Χριστὸς θὰ ἔχῃ πολλὴν ἀσφάλειαν ἕνεκα τοῦ τόπου· ὅχι δὲ μόνον ἕνεκα τοῦ τόπου, ἀλλὰ και μετὰ τὸ νὰ μὴ ἀναχωρήσῃ πλέον εἰς Ἱεροσόλυμα·¹⁷ διότι ὁ Πέτρος θέλει νὰ παραμένῃ ὁ Χριστὸς ἐκεῖ συνεχῶς· διὰ τοῦτο ἀναφέρει τὰς σκηνάς. Ἐάν συμβῆ τοῦτο, λέγει, δὲν θὰ ἀνασθῶμεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα· ἐάν δὲ δὲν ἀνασθῶμεν, δὲν θὰ ἀποθάνῃ· διότι εἶπεν ὅτι ἐκεῖ θὰ τοῦ ἐπιτεθοῦν οἱ γραμματεῖς. Ἄλλὰ δὲν ἐτόλμησε μὲν νὰ ὁμιλήσῃ τοιοῦτοτρόπως· ἐπιθυμῶν ὅμως νὰ ἐπιτύχῃ αὐτὰ ἔλεγε κατὰ τρόπον ἀσφαλῆ· «Καλὸν εἶναι νὰ μείνωμεν ἐδῶ», ὅπου παρευρίσκοντα ὁ Μωϋσῆς και ὁ Ἥλιος· ὁ Ἥλιος ὁ ὁποῖος διέταξε νὰ κατέλθῃ ἐξ οὐρανοῦ πῦρ ἐπὶ τοῦ βροῦ, και ὁ Μωϋσῆς ὁ ὁποῖος εἰσῆλθε εἰς τὸ σκότος και συνωμίλησε μετὸν Θεόν και οὐδεὶς θὰ γνωρίσῃ ὅπου εὐρισκόμεθα.

Εἶδες τὸν ἐνθερμον φίλον τοῦ Χριστοῦ; Μὴ ζητῆς

15. Ματθ. 17, 4.
16. Ματθ. 16, 22.

λοιπόν αυτό. **17** ὅτι δὲν ἦτο λογικὴ ἢ παράκλησις, ἀλλὰ πρόσεχε τὸ πόσον ὁ Πέτρος ἦτο διαπυρρός, πῶς ἐφλέγετο διὰ τὸν Χριστόν. Τὸ ὅτι δὲ δὲν ἔλεγεν αὐτὰ φοβούμενος τόσον πολὺ διὰ τὸν ἑαυτόν του, ἀκούσε τί εἶπεν, ὅταν τοῦ ἐδήλωσε τὴν σύλληψιν καὶ τὸν μέλλοντα θάνατόν Του· «τὴν ψυχὴν μου θὰ θεσάσω πρὸς χάριν Σου» καὶ ἂν εἶναι ἀνάγκη ἐγὼ νὰ ἀποθάνω μαζί Σου, δὲν θὰ Σε ἀπαρηθῶ»¹⁷. Βλέπε δὲ πῶς διεκινδύνευε εὐρισκόμενος ἐν μέσῳ αὐτῶν τῶν κινδύνων. **18** Ἄν καὶ τὸν περιεστοίχιζε τόσον πολὺ πλῆθος, ὅχι μόνον δὲν ἔφυγεν, ἀλλὰ καὶ τὴν μάχαιραν ἀφῶ ἀνέστυρεν, ἀπέκοψε τὰ αὐτὶ τοῦ δούλου τοῦ ἀρχιερέως. Τόσον πολὺ ἠδιαφόρει διὰ τὸν ἑαυτόν του, ἀλλ' ἀνησυχεῖ διὰ τὸν διδάσκαλον.

Ἐπειτα ἐπειδὴ ἐξέφρασε τὴν γνώμην του, συνέρχεται καὶ ἀφῶ ἐσκέφθη μήπως πάλιν ἐπιτιμηθῆ, λέγει· «Ἐάν θέλῃς, ἄς κατασκευάσωμεν ἐδῶ τρεῖς σκηνάς, μίαν διὰ Σε, μίαν διὰ τὸν Μωϋσῆα καὶ μίαν διὰ τὸν Ἥλιον. Τί λέγεις, Πέτρε; Δὲν ἐξεχώρισες πρὸ ὄλλου τὸν Χριστόν ἀπὸ τοὺς δούλους; πάλιν μὲ τοὺς δούλους συναριθμοῦς Αὐτόν; Εἶδες πόσον πολὺ ἀτελεῖς ἦσαν πρὸ τοῦ Σταυροῦ; **19** Διότι ἂν καὶ ἀπεκάλυπεν εἰς αὐτόν ὁ Πατήρ (τὴν περὶ Χριστοῦ ἀλήθειαν), ἀλλὰ δὲν ἐνεπνέετο συνεχῶς ὑπὸ τῆς θείας ἀποκαλύψεως ἀλλὰ συνεταράχθη ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν, ὅχι μόνον αὐτὴν τὴν ὁποίαν ἀνέφερα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλην, ἢ ὁποία προήρχετο ἐκ τῆς θείας ἐκείνης. Τοῦτο πράγματι δηλοῦντες οἱ ἄλλοι Εὐαγγελισταὶ, δεκνύοντες ὅτι ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν ἐκείνην ἐπήλασε ἡ διανοητικὴ σύγχυσις αὐτοῦ μετὰ τῆς ὁποίας ἐφώναζεν αὐτὰ, ἔλεγον· ὁ μὲν Μάρκος, ὅτι «δὲν ἐγνώριζε τί νὰ εἴπῃ· διότι ἦσαν φοβισμένοι»¹⁸· ὁ δὲ Λουκᾶς μετὰ τὴν φράσιν· «ἄς κατασκευάσωμεν τρεῖς σκηνάς», προσέθεσε· «ἢ γνωρίζων ἐκεῖνο ποῦ λέγει»¹⁹. Ἐπειτα φανερώων ὅτι ἦσαν κατατρομαγμένοι καὶ αὐτὸς καὶ οἱ λοιποὶ, λέγει· «εἶχον πέσει εἰς θαθῦν ὕπνον· ὅταν δὲ ἐξύπνησαν εἶδον τὴν δόξαν Του»²⁰ (ὕπνον ἐδῶ ἀποκαλῶν τὴν νάρκην

17. Μάρκ. 14,31.
18. Μάρκ. 9,6.
19. Λουκ. 9,33.
20. Λουκ. 9,32.

εἰς τὴν ὁποίαν περιέπεσαν ἔνεκα τῆς θείας ἐκείνης. Ὅπως ἀκριβῶς δηλαδὴ οἱ ὀφθαλμοὶ θαμβοῦνται ἀπὸ ὑπερβολικὴν λάμπριν, τοιοῦτοτρόπως ἔπαθον καὶ τότε. Δὲν ἦτο θέασις ὡς, ἀλλ' ἡμέρα· καὶ ἡ ὑπερβολικὴ λαμπρότης κατεπόνοι τὴν ἀδυναμίαν τῶν ὀφθαλμῶν).

Τί λοιπόν; Ὁ μὲν Κύριος δὲν λέγει τίποτε, οὔτε ὁ Μωϋσῆς, οὔτε ὁ Ἥλιος· ἀλλ' ὁ μεγαλύτερος ἀπὸ ὅλων καὶ ὁ πλέον ἀξιόπιστος, ὁ Πατήρ²¹, ὁμιλεῖ ἐκ τῆς νεφέλης. Διὰ τί ἐκ τῆς νεφέλης; Ἐπειὶ ὁ Θεὸς φαίνεται πάντοτε· διότι «νεφέλη καὶ γνόφος ἀπλώνεται γύρω Του»²²· καὶ πάλιν, «Αὐτὸς ποῦ ἐπιβάσκει ἐπάνω εἰς τὰ νέφη»²³· καὶ πάλιν, «ὁ Κύριος κάθεται ἐπάνω εἰς εὐαφρᾶν νεφέλην»²⁴· καὶ «νεφέλη ἀπέκρυψε Αὐτόν ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοῦς τῶν»²⁵· καὶ, «ὡσανὺ Υἱὸς ἀνθρώπου ἤρχετο ἐπὶ τῶν νεφελῶν»²⁶. Διὰ νὰ πιστεῦσουν λοιπόν ὅτι ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ ἔρχεται ἡ φωνὴ, ἀπὸ ἐκεῖ ἔρχεται ἡ ἐσκήλασις αὐτοῦ. Καὶ φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης ἔλεγε· Αὐτὸς εἶναι ὁ Υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, εἰς τὸν ὁποῖον εὐαρεστοῦμαι· Αὐτόν νὰ ἀκούετε»²⁷.

Ὅταν θέασις ἀπειλῆ, παρουσιάζει σκοτεινὴν νεφέλην, ὅπως ἀκριβῶς εἰς τὸ Σινᾶ· διότι λέγει, «εἰσῆλθεν ὁ Μωϋσῆς εἰς τὴν νεφέλην καὶ εἰς τὸν γνόφον, καὶ ὡς ἀτιμὸς ἔτσι ἀνήρχετο ὁ καπνός»²⁸. **16** καὶ ὁ προφήτης λέγει ὁμιλῶν περὶ τῆς ἀπειλῆς τοῦ Θεοῦ· «σκοτεινὰ νέφη φρογῆς μεταφερόμενα ἀπὸ τοὺς πνέοντας ἀνέμους»²⁹· ἐδῶ δὲ ἐπειδὴ δὲν ἤθελε νὰ φοβῆσθαι, ἀλλὰ νὰ διδάξῃ, πα-

21. «Ὁ Πατήρ μου μετῶν μου ἐστὶ» (Ἰωάν. 14,28), εἶπεν ὁ Κύριος ὁμιλῶν ὡς ἄνθρωπος, διότι ὡς Θεὸς εἶναι ἐραστός τοῦ Πατρὸς. Ἀνεπὶ τῶν ὀφθαλμῶν ὁμιλεῖ ὅτι, διὰ νὰ τονίσῃ τὴν σημασίαν καὶ εἶσαν τῆς μαρτυρίας τοῦ Θεοῦ Πατρὸς περὶ τοῦ Χριστοῦ.

22. Ψαλμ. 96,2.
23. Ψαλμ. 103,3.
24. Πέτ. 1,11.
25. Πράξ. 1,9.
26. Δευτ. 7,13.
27. Ματθ. 17,5.
28. Ψαλμ. 24,18.
29. Ψαλμ. 117,12.

ρουσιάζεται νεφέλη φωτεινή. Καί ὁ μὲν Πέτρος ἔλεγεν, «ὡς κατασκευάσωμεν τρεῖς σκηνάς»· ὁ δὲ Χριστὸς ἔδειξεν ἀχειροποιήτων σκηνῆν. Διὰ τοῦτο ἐκεῖ μὲν κοπνός, καὶ ἀτίμος κομίνου· ἐδῶ δὲ ἀπερίγραπτον φῶς, καὶ φωνή. **270** Ἐπειτα διὰ τὴν πιστοποίησίν, ὅτι δὲν ἐλέγθη ἀπλῶς περὶ ἑνὸς ἐκ τῶν τριῶν, ἀλλὰ μόνον περὶ τοῦ Χριστοῦ ὅταν ἠκούσθῃ ἡ φωνή, ἐκείνοι ἔγιναν ἀφαντοί. Οὕτε θέβαια, ἐάν ἐλέγετο ἀπλῶς περὶ ἑνὸς ἐξ αὐτῶν, θὰ παρέμενεν ὁ Χριστὸς μόνος, ἀπομακρυνθέντων τῶν δύο ἄλλων. Τί λοιπόν; ἡ νεφέλη δὲν ἐσκόπασεν ὅλους καὶ ὄχι μόνον τὸν Χριστόν; Ἐάν ἐσκόπασε μόνον τὸν Χριστόν, θὰ ἐνομιζέτο ὅτι ἐκ μέρους τοῦ Χριστοῦ ἠκούσθῃ ἡ φωνή. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς διὰ τὴν προστασίαν ἀπὸ τοιαύτην ὑπόνοιαν λέγει, ὅτι ἡ φωνὴ προήρχετο ἐκ τῆς νεφέλης, δηλαδὴ ἐκ τοῦ Θεοῦ. Καὶ τί εἶπεν ἡ φωνή; «Αὐτός ἐστὶν ὁ Υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός». Ἐάν λοιπόν εἶναι «ὁ ἀγαπητός», μὴ φοβῆσαι, Πέτρε. Ἐπρεπε θέβαια σὺ νὰ γνωρίζῃς ἤδη καὶ τὴν δυνάμιν Του, καὶ νὰ ἔχῃς θεβαιωθῆ περὶ τῆς ἀναστάσεως; **271** Ἐπειδὴ ὁμοίως ἀγνοεῖς, τοῦλάχιστον ἀπὸ τῆν φωνῆν τοῦ Πατρὸς λάβε θάρρος. Διότι ἐάν ὁ Θεὸς εἶναι δυνατός, ὅπως καὶ πράγματι εἶναι δυνατός, φανερόν ἐστι καὶ ὁ Υἱὸς ὁμοίως. Μὴ φοβῆθῃς λοιπόν τὰ θεϊνά. Ἐάν ὁμοίως ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ παραδέχεσαι τοῦτο, τοῦλάχιστον σκέψου ἐκεῖνο, ὅτι εἶναι Υἱὸς καὶ ἀγαπάται. Διότι λέγει, «Αὐτός ἐστὶν ὁ Υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός». Ἐάν λοιπόν ἀγαπάται, μὴ φοβῆσαι. Διότι κανεὶς δὲν ἐγκαταλείπει ἐκεῖνον ποῦ ἀγαπᾷ. Μὴ ἀναστατώνεσαι λοιπόν· καὶ ἂν χιλίας φορές ἀγαπᾷς Αὐτόν, δὲν τὸν ἀγαπᾷς ἐξ Ἰσοῦ μὲ τὸν Πατέρα. «Εἰς τὸν ὅποιον εὐαρεστοῦμαι». Δὲν τὸν ἀγαπᾷ μόνον, ἐπειδὴ τὸν ἐγέννησε, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ εἶναι ἴσος κατὰ πάντα πρὸς τὸν Πατέρα καὶ ἔχει τὴν ἴδιαν γνώμην μετὰ τοῦ Πατρὸς. Ἐπομένως ἡ ἀγάπη εἶναι διπλῆ, **272** μᾶλλον δὲ καὶ τριπλῆ· ἐπειδὴ εἶναι Υἱὸς, ἐπειδὴ εἶναι ἀγαπητός, ἐπειδὴ εἰς αὐτὸν εὐαρεστεῖται. Τί δὲ σημαίνει, «εἰς τὸν ὅποιον εὐαρεστοῦμαι»; Ὡσαν ἀκριθῶς νὰ ἔλεγε, εἰς τὸν ὅποιον ἀναπαύομαι, εἰς τὸν ὅποιον εὐχαριστοῦμαι διὰ τὸ ὅτι εἶναι ἴσος κατὰ πάντα πρὸς τὸν Πατέρα, καὶ ὑπάρχει μία θέλησις μετὰ αὐτοῦ καὶ τοῦ Πατρὸς, καὶ παραμένει ὁ Υἱὸς εἶναι ἕνα κατὰ πάντα πρὸς τὸν Πατέρα. «Αὐτὸν νὰ ἀκούετε». Ἐπομένως καὶ αὐτὴ θέλησις νὰ σταυρωθῇ, μὴ ἀντισταθῆς.

«Καὶ ὅταν ἤκουσαν, ἔπεσαν μετὰ τὸ πρόσωπόν των εἰς τὴν γῆν καὶ ἐφοβήθησαν πάρα πολύ. Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀφοῦ τοὺς ἐπλησίασε, τοὺς ἤγγιξε καὶ εἶπε· σηκώθητε καὶ μὴ φοβῆσθε. Ὅταν δὲ ἐσήκωσαν τοὺς ὀφθαλμοὺς των δὲν εἶδον κανένα παρὰ μόνον τὸν Ἰησοῦν»³⁰ **273**.

Διὰ τὴν καταταράχην, ὅταν ἤκουσαν αὐτὰ; Διότι καὶ πρὶν ἀπὸ τὸ γεγονός αὐτὸ ἠκούσθῃ τοιαύτη φωνὴ εἰς τὸν Ἰερδάνην καὶ παρευρίσκετο πλῆθος, καὶ κανεὶς δὲν ἔπαθε κατὰ τέτοιον· καὶ κατόπιν πάλιν, ὅταν ἔλεγον ὅτι ἔγινε θρονή³¹, ἀλλ' οὕτε τότε ὑπέστησαν κατὰ παρόμοιον. Πῶς λοιπόν εἰς τὸ ἄρος ἔπεσαν κατὰ γῆς; Διότι ἦτο ἐρημία καὶ ὕψος καὶ ἡσυχία πολλή, καὶ μεταμόρφωσις πλήρης θάμβους καὶ δέους, καὶ καθαρῶτατον φῶς καὶ ἐκτεταμένη νεφέλη· αὐτὰ ἀκριθῶς ὅλα ἐπέβαλλον αὐτοὺς εἰς ἀγωνίαν. Καὶ ἀπὸ παντοῦ ἐπροκαλεῖτο τὸ δέος, καὶ ἔπεσαν κατὰ γῆς φοβηθέντες συγχρόνως καὶ προσκυνήσαντες. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ νὰ μὴ χάσουν τὴν μνήμην των μετὰ τὸ νὰ κυριαρχῇ ὁ φόβος εἰς τὰς ψυχὰς των ἐπὶ πολύ, **274** ἀμέσως τοὺς ἀπήλασε ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν των, καὶ παρουσιάζεται Αὐτὸς μόνος, καὶ παραγγέλλει εἰς αὐτοὺς νὰ μὴ εἰπουν τοῦτο εἰς κανένα, ἕως ὅτου ἀναστῇ ἐκ νεκρῶν. «Ἐνῶ δὲ κατέβαινον ἀπὸ τὸ ὄρος, τοὺς διέταξεν εἰς κανένα νὰ μὴ εἰπουν τὸ ἄραμα, ἕως ὅτου ἀναστῇ ἐκ νεκρῶν»³². Διότι ὅσον ὑψηλότερα ἐλέγοντο περὶ Αὐτοῦ, τόσοσον δυσκολώτερον ἦσαν ἀποδεκτὰ τότε εἰς τοὺς πολλούς· **275** καὶ τὸ σκανδαλον δὲ ἐκ τῆς Σταυρικής θυσίας ἐλάμβανεν ἐκ τούτου μεγαλυτέραν ἔκτασιν. Δι' αὐτὸ διατάζει νὰ σιωποῦν, καὶ ὄχι χωρὶς λόγου, ἀλλ' ὑπειθυμίζων εἰς αὐτοὺς πάλιν τὸ πάθος, καὶ λέγων κατὰ κάποιον τρόπον τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν διέταξε νὰ σιωποῦν. Οὕτε θέβαια διέταξε νὰ μὴ ἀναφέρουν τοῦτο εἰς κανένα ἐπ' ἀπειρον, ἀλλ' ἕως ὅτου ἀναστῇ ἐκ νεκρῶν. Καὶ ἀποσιωπήσας ὅτι ἦτο σκληρὸν, εἶπε μόνον ὅτι ἦτο εὐχάριστον. Τί λοιπόν, ἐπρόκειτο νὰ σκανδαλιζῶνται μετὰ ταῦτα; Καθόλου. Διότι τὸ πρόβλη-

30. Ματθ. 17, 6-8.

31. Ἰωάν. 12, 28.

32. Ματθ. 17, 9.

μα ἦτο κατὰ τὸν πρό τῆς Σταυρώσεως χρόνον· μετὰ ταῦτα κατηξιώθησαν καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ εἶχον καὶ τὴν φωνὴν τῶν θαυμάτων ἢ ὅποια συνηγόρει ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ὅσα ἔλεγον ἦσαν ἀποδεκτά, ὁ σφημίζοντα καὶ δυνατώτερον ἀπὸ σάβιγγα τὴν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ αὐτὰ τὰ πράγματα, **13** καὶ οὐδὲν τοιοῦτον σκάνδαλον ἐμεσολάθει εἰς τὰ γινόμενα.

Ἐπομένως τίποτε δὲν ἦτο μακαριώτερον τῶν ἀποστόλων, καὶ μάλιστα τῶν τριῶν, οἱ ὅποιοι κατηξιώθησαν νὰ γίνων ὁμόστεγοι μετὰ τοῦ Κυρίου εἰς τὴν νεφέλην. Ἄλλ' ἐάν θέλωμεν, θὰ ἴδωμεν καὶ ἡμεῖς τὸν Χριστὸν ὄχι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὅπως ἐκείνοι τότε εἰς τὸ ὄρος, ἀλλὰ κατὰ πολὺ λαμπρότερον. Διότι δὲν θὰ ἔλθῃ ὕστερον τοιοῦτοτρόπως. Τότε θέθαια φροντίζων διὰ τοὺς μαθητὰς, τὸσον μόνον ἐπέτρεψε νὰ φανερωθῇ ἡ λαμπρότης Του, ὅσον ἠδύνατο νὰ ἀνθέξουν ὕστερον ὅμως θὰ ἔλθῃ περιβεβλημένοι τὴν δόξαν τοῦ Πατρὸς, ὄχι μόνον μετὰ τοῦ Μωυσέως καὶ τοῦ Ἥλια, ἀλλὰ μετὰ τῆς ἀπείρου στρατίας τῶν ἀγγέλων, μετὰ τῶν ἀρχαγγέλων, μετὰ τῶν Χερουβὶμ, μαζί μὲ τὰ ἀναρίθμητα ἐκείνα πλήθη· ὄχι μὲ τὸ νὰ παρουσιάζεται νεφέλη ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς Αὐτοῦ, **14** ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ νὰ συστέλλεται ὁ Ἰδιος ὁ οὐρανός. Ὅπως δηλαδὴ εἰς τοὺς δικαστάς, ὅταν κρίνουν δημοσίως, οἱ θυρωροὶ ἀφοῦ συμμαχεύσουν τὰ παραπετάσματα, τοὺς παρουσιάζουν ἔμπροσθεν ὄλων ἔτσι λοιπὸν καὶ τότε ὄλοι θὰ ἴδουν Αὐτὸν καθήμενον, καὶ θὰ παραστῇ ὅλη ἡ ἀνθρωπότης, καὶ ὁ Ἰδιος ἐξ ἑαυτοῦ θὰ ἀπακριθῇ εἰς αὐτούς· καὶ εἰς ἄλλους μὲν θὰ εἴπῃ· «Ἐλᾶτε οἱ ἐδλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου· διότι ἐπείνασα καὶ μοῦ ἐδώκατε νὰ φάγω»³³· εἰς τοὺς ἄλλους δὲ θὰ εἴπῃ· «εἶδε δοῦλε καλὲ καὶ πιστὲ, εἰς ὀλίγα ἐφάνης πιστός, εἰς πολλὰ θὰ σὲ ἐγκαταστήσω»³⁴ **15**. Καὶ πάλιν τὰ ἀντίθετα ἀποφασίζων εἰς ἄλλους μὲν θὰ ἀποκριθῇ· «φύγετε ἀπ' ἐμέ, καταραμένοι, εἰς τὸ αἰώνιον πῦρ, ποῦ ἔχει ἐτοιμασθῆ διὰ τὸν διάβολον καὶ τοὺς ἀγγέλους του»³⁵.

33. Ματθ. 25,34.
34. Ματθ. 25,31.
35. Ματθ. 25,41.

εἰς ἄλλους δὲ· «ποιηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνηρὲ»³⁶. Καὶ τοὺς μὲν θὰ χωρίσῃ εἰς δύο καὶ θὰ τοὺς παραδώσῃ εἰς τοὺς θασανιστάς, τοὺς δὲ θὰ διατάξῃ ἀφοῦ δεθοῦν χεῖρας καὶ πόδας νὰ ριφθοῦν εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. Καὶ μετὰ τὸν πέλεκυν θὰ ἐπακολουθήσῃ ἡ κόμιση, καὶ ὅσα ἀπορρίπτονται ἀπὸ τὸ δίκτυον θὰ ἐμπέσουν ἐκεῖ. «Τότε οἱ δίκαιοι θὰ λάμψουν ὅπως ὁ ἥλιος»³⁷· μᾶλλον δὲ καὶ περισσώτερον τοῦ ἡλίου. Ἐλέγηθ' ἔτι τὸσον, ὄχι διότι θὰ εἶναι τὸσον μόνον τὸ φῶς τῶν δικαίων· **16** ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν γνωρίζομεν ἄλλο ἄστρον λαμπρότερον αὐτοῦ, ἠθέλησε νὰ παραστήσῃ ἐπὶ τῆ θάσει τοῦ γνωστοῦ ἄστρου τὴν μέλουσαν λαμπρότητα τῶν ἁγίων. Ἐπειθὶ καὶ εἰς τὸ ὄρος εἶπῶν, ὅτι, «Ἐλαμψεν ὅπως ὁ ἥλιος», διὰ τὸν ἴδιον λόγον ἀμίλησεν τοιοῦτοτρόπως. Τὸ ὅτι δὲ τὸ φῶς ἦτο περισσώτερον τοῦ ὑποδείγματος, τὸ ἀπέδειξον οἱ μαθηταὶ πεσόντες κατὰ γῆς. Ἐάν ὅμως δὲ ἦτο τὸ φῶς ἀπλετον, ἀλλ' ἀνάλογον τοῦ ἡλίου, δὲν θὰ ἐπιπτόν, ἀλλ' εὐκόλως θὰ τὸ ὑπέφερον. **17** **18** Οἱ μὲν λοιπὸν δίκαιοι θὰ λάμψουν ὅπως ὁ ἥλιος καὶ περισσώτερον τοῦ ἡλίου τότε· οἱ δὲ ἀμαρτωλοὶ θὰ ὑποστοῦν τὰ χειρίστα δεινά. Τότε δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη ὑπομνημάτων, οὔτε ἐλέγχων, οὔτε μαρτύρων· διότι ὁ δικάζων τὰ πάντα εἶναι ὁ Ἰδιος, (εἶναι) ὁ μάρτυς, ὁ ἐξεταστής, ὁ κριτής. Ὅλα τὰ γνωρίζει ἐπακριθῶς· διότι, «ὅλα εἶναι γυμνά καὶ φανερά εἰς τοὺς ὀφθαλμούς Αὐτοῦ»³⁸· κανεὶς δὲν θὰ φανῇ ἐκεῖ, οὔτε ὡς πλούσιος, οὔτε ὡς πτωχός, οὔτε ὡς δυνάστης, οὔτε ὡς ἀσθενής, οὔτε ὡς σοφός, οὔτε ὡς ἀσοφός, οὔτε ὡς δοῦλος, οὔτε ὡς ἐλεύθερος, **19** ἀλλ' ἀφοῦ συντριβοῦν ὅλα τὰ προσώπεια αὐτὰ, θὰ ὑπάρξῃ μόνον ἡ ἐξέτασις τῶν ἔργων. Διότι, ἐάν εἰς τὰ δικαστήρια, ὅταν κανεὶς δικάζεται δι' ἐπιβολὴν τυραννικῆς ἐξουσίας ἢ διὰ φόνον, ὅτι καὶ ἂν εἶναι, εἴτε ὑπαρχός, εἴτε ὑπάτος, εἴτε ὁποιοῦνδήποτε ἀξίωμα ἔχει, ὅλα τὰ ἀξιώματα κάνουν πτερά, καὶ ὁ συλληφθεὶς καταδικάζεται εἰς τὴν ἐσχάτην τῶν πινῶν, πολὺ περισσώτερον θὰ συμβῇ τοῦτο ἐκεῖ.

Διὰ τὰ μὴ συμβῆ λοιπὸν αὐτό, ἅς ἀποθάλωμεν τὰ

36. Ματθ. 25,26.
37. Ματθ. 13,43.
38. 1Πετ. 4,13.

ριπαρά ἐνδύματα, καὶ ὡς ἐνδυσθῆμεν τὰ ἄπλα τοῦ φωτός, καὶ θά μᾶς περιβάλῃ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ. Διότι ποῖον εἶναι θαρὺ ἀπὸ τὰ παραγγέλματα τοῦ Θεοῦ; ποῖον δὲν εἶναι εὐκόλον; Ἄκουσε λοιπὸν τὸν προφήτην, ὁ ὁποῖος λέγει, καὶ τότε θὰ γνωρίσῃς τὴν εὐκόλιαν «οὔτε, ἐάν ἀπὸ τὴν πολλὴν νηστείαν κάμῃς τὸν τράχηλόν σου, ὡσαν τὸν κρῖνον, 39 καὶ στρώσῃς νὰ κοιμηθῆς ἐπάνω εἰς στάκτην, οὔτε κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν δύνασθε νὰ ὀνομάσετε τὴν νηστείαν σας εὐπρόσδεκτον εἰς ἐμέ· ἀλλὰ λύε κάθε δεσμὸν καὶ σύνδεσμον μὲ τὴν ἀδικίαν, σχίσε τὰς διεστραμμένας συμφωνίας, τὰς ὁποῖας διὰ θίας καὶ ἐξαναγκασμοῦ ἐσύναιψες»³⁹. Πρόσεχε τὴν σοφίαν τοῦ προφήτου. Ἀφοῦ ἀνέφερε προηγουμένως ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα εἶναι κοπιαστικά καὶ ἠρηιήθῃ τὴν ἀξίαν των, ἀξιώνει νὰ ἐπιζητῶμεν τὴν σωτηρίαν ἀπὸ τὰ εὐκόλα, δεκνύων ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἔχει ἀνάγκη τῶν ἐκ μέρους μας κόπων, ἀλλὰ τῆς ὑπακοῆς μας. Ἐπειτα δεικνύων ὅτι ἡ ἀρετὴ μὲν εἶναι εὐκόλον πρᾶγμα, ἡ δὲ κακία θαρὺ, ἀπ' αὐτῆς τῆς γυμνῆς ὀνομασίας τῶν πραγμάτων μᾶς τὸ φανερῶνει. Διότι ἡ μὲν κακία εἶναι, λέγει, δεσμός καὶ σύνδεσμος, ἡ δὲ ἀρετὴ ἀπαλλαγὴ καὶ διάλυσις ἁλῶν αὐτῶν. 40 «Σχίσε κάθε συμβόλαιον ἀδικίαν συναλλαγῆς» ἀποκαλῶν ἔτσι τὰ γραμμάτια τῶν τόκων καὶ τῶν δανείων «Στείλε ἐλευθέρους τοὺς συντετριμμένους ἀπὸ τὸν πόνον» αὐτοὺς δηλαδὴ οἱ ὅποιοι ἔχουν ταλαιπωρηθῆ (ἀπὸ τὴν ἀσιταγγνον μεταχειρισίν σου). Διότι ἔτσι εἶναι ὁ χρεώστης· ὅταν ἴθῃ τὸν δανειστήν, συνταράσσεται ὁ νοῦς του, καὶ ἀπὸ θηρίον περισσότερο τὸν φοβεῖται. «Βάλε ἀστέγους πτωχοὺς εἰς τὸν οἶκόν σου, ἐάν ἴθῃς γυμνὸν ἐνδυσέ τον, καὶ ἀπέναντι τῶν οἰκείων σου μὴ δείξῃς ἀδιαφορίαν καὶ περιφρόνησιν»⁴⁰.

Εἰς τὴν προηγουμένην θέθειαν διάλεξίν μας ἀναφέροντες τὰ θραβεῖα, ἐδεικνύομεν τὸν πλοῦτον τῶν ἀρετῶν αὐτῶν· τῶρα ὁμως ὡς ἴδωμεν, ἐάν κάτι ἀπὸ τὰ παραγγέλματα εἶναι δύσκολον καὶ ὑπερβαίνει τὴν δύναμιν τῆς φύσεώς μας. 41 Ἀλλὰ κανένα δὲν θὰ εὐρωμεν τοιοῦτον,

39. Ἰω. 58, 5-6.
40. Ἰω. 58, 7.

ἀλλὰ γενικῶς τὸ ἀντίθετον αὐτὰ μὲν νὰ ἔχουν πολλὴν εὐκόλιαν, τὰ δὲ πράγματα τῆς κακίας πολὺν ἰδρώτα.

Πράγματι, τί εἶναι δυσκολώτερον ἀπὸ τὸ νὰ δανείζη κανεὶς, καὶ νὰ φρονιζῇ διὰ τόκους καὶ συναλλαγματικὰς, καὶ νὰ ἀπαιτῇ ἐγγυήσεις, καὶ νὰ φοβῆται καὶ νὰ τρέμῃ διὰ τὰ ἐνέχυρα, διὰ τὰ γραμμάτια, διὰ τὸ κεφάλαιον, διὰ τοὺς τόκους, διὰ τὰς ὑποθήκας; Τοιαῦτα εἶναι τὰ κοσμικὰ πράγματα. Καὶ αὐτὴ ἡ νομιζομένη καὶ ἐπινοουμένη ἀσφάλεια ἀπ' ὅλα εἶναι σαθροτέρα καὶ ὑποπτος· 42 τὸ νὰ ἐλεῆ ὁμως κανεὶς εἶναι εὐκόλον, καὶ σὲ ἀπαλλάττει ἀπὸ κάθε φροντίδα. Ἄς μὴ ἐκμεταλλευώμεθα λοιπὸν τὰς ξένας συμφορὰς, μῆτε νὰ αιοχροκερδῶμεν ἀπὸ τὴν φιλανθρωπίαν.

Γνωρίζω θέθειαι, ὅτι πολλοὶ ἀκούουν μετ' ἀποστροφῆς τὰ λόγια αὐτὰ· ἀλλὰ ποῖον τὸ κέρδος τῆς σωπῆς; Κι' ἂν σωπῆσω, καὶ εἰς τίποτε δὲν σὰς ἐνοχλήσω μὲ τὰ λόγια, εἶναι ἀδύνατον μὲ τὴν σωπὴν αὐτὴν νὰ σὰς ἀπαλλάξω ἀπὸ τὴν κόλασιν, ἀλλὰ θὰ συμβῆ ἔξ αὐτοῦ ἐντελῶς τὸ ἀντίθετον ἢ τιμωρία θὰ γίνῃ μεγαλυτέρα, καὶ ὄχι διὰ σὰς μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ἐμέ ἢ τοιαύτῃ σιγῇ θὰ προξενήσῃ τὴν κόλασιν. Ποῖα λοιπὸν ἡ ἐκ τῶν λόγων ὠφέλεια, ὅταν δὲν ἔρχεται ἀρωγὸς εἰς τὰ ἔργα, ἀλλὰ καὶ θλάττει τὰ μέγιστα; 43 Ποῖον τὸ κέρδος, νὰ σὰς χεροποιήσω μὲ τὰ λόγια, καὶ νὰ σὰς λυτήσω μὲ τὰ πράγματα; νὰ σὰς εὐχαριστήσω εἰς τὴν ἀκοήν, καὶ νὰ κολάσω τὴν ψυχὴν; Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι ἀναγκαῖον νὰ σὰς λυτῶμεν ἔδῳ, διὰ νὰ μὴ ὑποστῶμεν τιμωρίαν ἐκεῖ. Καθ' ὅσον φοφερὸν, ἀγαπητέ μου, φοφερὸν νόσημα καὶ πολλῆς ἔχον ἀνάγκη θεραπείας ἐνέσκηψεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἐκεῖνοι, δηλαδὴ, οἱ ὅποιοι διεταχθήσαν νὰ μὴ θησαυρίζουν οὔτε ἐκ δικαίων κόπων, ἀλλὰ νὰ ἀνοίγουν τὰς οἰκίας εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκη, καρποῦνται τὴν πτωχείαν τῶν ἄλλων, ἐπινοοῦντες εὐσηχημον ἀρπαγὴν, εὐκόλον πρόφασιν πλεονεξίας⁴¹. Διότι μὴ μοῦ λέγῃς τοὺς κοσμικοὺς νόμους· διότι καὶ ὁ τελῶνης ἐφαρμόζει τὸν

41. Ἡρέκειται περὶ τῆς τοκογλοφίας, ἧς τὸ δανεισμὸς ἐστὶ ὑπερβολικῶς τόκος.

νόμον τῆς πολιτείας, ἀλλ' ὁμως τιμωρεῖται (ὅπο τοῦ Θεοῦ). **Ⲯ** Ἀὐτὸ θὰ πάθωμεν καὶ ἡμεῖς, ἐν δὲν ἀποκριθῶμεν ἀπὸ τὸ νὰ ἀφανίζωμεν τοὺς πτωχοὺς καὶ ὡς πρὸς θεὰ χρειάζονται καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀναγκαίαν τροφήν, ἐκμεταλλευόμενοι τὴν πτωχείαν τῶν πρὸς ἀναίσχυντον πλουτισμόν. Δι' αὐτὸ ἔχεις χρήματα, διὰ νὰ ἀπαλλάξῃς ἀπὸ τὴν πτωχείαν, ὅχι διὰ νὰ ἐμπορευθῆς τὴν πτωχείαν οὐδὲ ὁμως ὑπὸ τὸ πρόσχημα παρηγορίας προξενεῖς μεγαλύτεραν συμφορὰν, καὶ πωλεῖς τὴν φιλοφροσύνην σου ἀντὶ χρημάτων. Πώλησε, δὲν ἐμποδίζω, ἀλλὰ διὰ νὰ κερδίσῃς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν διὰ νὰ μὴ λάθῃς τὴν τιμὴν τοῦ τόσο μεγάλου κατορθώματος τόκον ἐκατοστιαίον, ἀλλὰ τὴν ἀθάνατον ἐκείνην ζωὴν. Διὰ τὴν εἴσαι πτωχὸς καὶ ἄπορος; καὶ διὰ τὴν μικροπρεπῆς νὰ πωλῆς τὰ μεγάλα ἀντὶ ὀλίγου; **ⲟ** ἀντὶ χρημάτων τὰ ὅποια χάνονται, ἐνῶ θὰ ἔπρεπε νὰ κερδίσῃς τὴν ἀτελεύτητον βασιλείαν; διὰ τὴν, ἐγκαταλείψας τὸν Θεόν, ἐπιδιώκεις ἀνθρώπινα κέρδη; διὰ τὴν παρατρέξας τὸν ἀμπλότον, ἐνοχλεῖς τὸν μὴ ἔχοντα, καὶ ἐγκαταλείψας ἐκείνον ποῦ ἀνταποδίδει (πλουσιοπαρόχος), συνομιλεῖς καὶ διαπραγματεύεσαι μὲ τὸν ἀγνώμονα δούλον; Ἐκείνος ἐπιθυμῆ νὰ ἀνταποδώσῃ; αὐτὸς ὁμως ἐπιστρέφω τὰ δανεισθέντα σου ἀποδίδει κέρδος ὁ Θεὸς ὁμως ἐκατὸ φοράς περισσότερα, καὶ ζωὴν αἰώνιον. Αὐτὸς μαζὶ μὲ ὕβρεις καὶ συκοφαντίας; ἐκείνος μὲ ἐπαίνους καὶ ἐγκώμια. Αὐτὸς σὲ φθονεῖ καὶ σὲ ἐπιβουλεύεται; ἐκείνος δὲ σου πλέκει καὶ στεφάνους. Αὐτὸς μόνον εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν σου ἀποδίδει, ὁ δὲ Θεὸς καὶ εἰς τὴν παρούσαν καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν. Ἄρα λοιπὸν δὲν εἶναι αὐτὰ ἀποδείξεις τελείας ἀνοσιότητος. **ⲟ** τὸ νὰ μὴ γνωρίζῃς οὔτε πῶς νὰ κερδίσῃς; Πόσοι διὰ τοὺς τόκους ἔγασαν καὶ τὸ κεφάλαιον; πόσοι διὰ τοὺς τόκους περιέπεσαν εἰς κινδύνους; πόσοι ἐξ αἰτίας τῆς ἀνεκδιγῆτου πλεονεξίας περιέβαλον καὶ τοὺς ἑαυτοῦς τῶν καὶ τοὺς ἄλλους μὲ τελείαν πτωχείαν;

Μὴ μοῦ εἶπῃς τοῦτο, ὅτι εὐχαριστῶς δέχεται, καὶ χρεωστῆ εὐγνωμοσύνην διὰ τὸ δάνεισμα. Διότι αὐτὸ γίνεται διὰ τὴν ἀπανθρωπίαν σου. Ἐπειδὴ καὶ ὁ Ἀβραάμ, ὅταν παρέδωκε τὴν γυναῖκα του εἰς τοὺς θερά-

ρους. **Ⲯⲉⲗ** ὁ ἴδιος συνετέλεσε εἰς τὸ νὰ γίνῃ εὐκόλως ἀποδεκτὴ ἡ ἐπιβουλή του, ἀλλ' ὅχι μὲ τὴν θέλησίν του, ἀλλὰ διὰ τὸν φόβον τοῦ Φαραῶ⁴². Ἔτσι καὶ ὁ πτωχός, ἐπειδὴ νομίζει ὅτι αὐτὸς δὲν εἶναι ἄξιός οὔτε αὐτοῦ τοῦ δανείου, ἀναγκάζεται νὰ σοῦ χρεωστῆ εὐγνωμοσύνην διὰ τὴν ἀπανθρωπίαν σου.

Σὺ λοιπὸν μοῦ φαίνεσαι, ὅτι καὶ ἐν ἀκόμῃ ἀπαλλάξῃς κάποιον ἀπὸ κινδύνους, θὰ ζητήσῃς ἀπὸ αὐτὸν μισθὸν διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτήν. Ὅπως ἀπ' ἐδῶ, λέγει, μὴ γένοιτο! Τί λέγεις; Ἐνῶ ἀπαλλάτῃς ἀπὸ μεγαλύτερον κακόν, δὲν θέλεις νὰ ἀπαιτήσῃς χρήματα διὰ μίαν δὲ μικρὰν ἐξυπηρέτησιν ἐπιδεικνύεις τόσην ἀπανθρωπίαν; Δὲν θέλεις πόση τιμωρία ὑπάρχει διὰ τὴν πράξιν αὐτήν; δὲν ἀκούεις ὅτι καὶ εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην ἔχει ἐμποδισθῆ τοῦτο;⁴³ Ἄλλὰ ποῖα ἡ δικαιολογία τῶν περισσοτέρων; **ⲟ** Ἀφοῦ λάθω τὸν τόκον, λέγει, τὸν δίδω εἰς τὸν πτωχόν. Σιωπῆ, ἀνθρώπε μου! δὲν θέλει ὁ Θεὸς τοιαύτας θυσίας. Μὴ καταστρατηγῆς τὸν νόμον. Καλύτερον νὰ μὴ δώσῃς εἰς τὸν πτωχόν, παρὰ νὰ δώσῃς ἀπὸ ἐδῶ διότι τὸ χρέμα τὸ ἀποκτηθὲν κατόπιν δικαίαν κόπων, τὸ κάμνεις πολλακίς νὰ εἶναι παράνομον διὰ τὰς κακὰς παραφυῶδας, ὅπως ἀκριθῶς ἐὰν θὰ ἐξηγνάγκαζε κανεὶς κάποιαν καλὴν (γόνιμον) κοιλίαν νὰ τίκῃ σκορπίους. Καὶ διὰ τὴν ἀναφέρω τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ; Μήπως καὶ σεῖς δὲν ἀποκαλεῖτε τὴν πράξιν αὐτὴν ρύπον; Ἐὰν δὲ σεῖς ποῦ κερδίζετε ἔχετε αὐτὴν τὴν γνώμην, σκεφθῆτε ποῖαν ἀπόφασιν θὰ λάβῃ διὰ σὰς ὁ Θεός.

Ἐὰν δὲ θέλῃς νὰ ἐρωτήσῃς καὶ τοὺς κοσμικοὺς νομοθέτας, θὰ ἀκούσῃς ὅτι καὶ εἰς ἐκείνους ἡ πράξις αὐτὴ νομίζεται ὅτι εἶναι ἀπόδειξις τελείας ἀνοσιουσίας. **Ⲯ** Πράγματι αὐτοὶ οἱ ὅποιοι κατέχουν τὰ πολιτικὰ ἀξιώ-

42. Ἡ φρασίτης τῆς Σάρρας θὰ ὄθῃγε; ἐνδοξαίονος τὸν Φαραῶ εἰς φθόνον τοῦ Ἀβραάμ. Διὰ νὰ ἀπαρτίθῃ τοῦτο ὁ Ἀβραάμ προσεκοιτῆθαι ὅτι ἡ Σάρρα ἦτο ἀδελφὴ τῆς (Γεν. 12, 11-13).

43. Ὁ Μωσῆς ἔλεγε ὅτι ἀπαγορεύεται: οὐκ ἐκτακίετῃ τῇ ἀδελφῇ σου τὸν τόκον ἀργυρίου καὶ τὸν τόκον χρυμάτων καὶ τὸν παντὸς πρόχματος, οὐδὲν ἐκτακίετῃ. Τῷ ἄλλοτρίῳ ἐκτακίετῃ, τῷ δὲ ἀδελφῷ σου οὐκ ἐκτακίετῃ (Λευτ. 23, 20-21).

ματα και υπηρετοῦν εἰς τὴν μεγάλην βουλήν, τὴν ὁποῖαν
 ὀνομάζουσι συγκλητον, δὲν εἶναι θεμιτὸν νὰ ἐξευτελίζων-
 ται μὲ τοιαῦτα κέρδη· ἀλλ' ὑπάρχει νόμος εἰς αὐτοὺς, ὁ
 ὁποῖος ἀπαγορεύει τὰ τοιαῦτα κέρδη. Πῶς λοιπὸν δὲν
 εἶναι ἀξίον φρίκης, ἐὰν δὲν ἀπονέμησι εἰς τὴν πολιτείαν
 τῶν οὐρανῶν οὗτε τὴν τιμὴν, ὅσην οἱ νομοθέται εἰς τὴν
 βουλήν τῶν Ῥωμαίων, ἀλλὰ νομίζεις ὅτι εἶναι μικρότε-
 ρος ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τὴν γῆν, καὶ δὲν ἐντρέπεται οὗτε δι'
 αὐτὴν τὴν παράλογον πράξιν; Διότι τί θὰ ἐγίνετο περισ-
 σότερον παράλογον ἀπὸ αὐτό, ἀπὸ τὸ νὰ διαζέται κα-
 νεὶς νὰ στείρῃ, ὅταν δὲν ὑπάρχῃ ἡ κατάλληλος γῆ καὶ
 ἡ βροχὴ καὶ τὸ ἄρτρον; Διὰ τοῦτο θερίζουσι ζιζάνια, τὰ
 ὁποῖα παραδίδονται εἰς τὸ πῦρ, ἐκεῖνοι ποὺ ἐπεινόησαν
 τὴν κακὴν αὐτὴν καλλιέργειαν. **11** Μήπως δὲν ὑπάρχουσι
 δίκαιαι ἐμπορικαὶ συναλλαγαί; τῶν ἀγρῶν, τῶν ποιμνί-
 ων, τῶν βοῶν, τῶν θρεμμάτων, τῶν προϊόντων τῆς χει-
 ρωνακτικῆς τέχνης, ὄλων τῶν ὑπαρχόντων ἀγαθῶν; Δια-
 τί ἀνοηταίνεις καὶ παραλογίζεσαι καλλιερῶν ματαίως
 ἀκάνθας; Ἄλλ' ἔχουσι ἀποτυχίας οἱ καρποὶ τῆς γῆς, καὶ
 χάλαζαν καὶ σιναπίδι καὶ καταρρακτώδεις βροχάς;
 Ἄλλ' ὅχι τόσας πολλὰς, ὅσας οἱ τόκοι. Καθ' ὅσον ὅσα
 καὶ ἂν συμβοῦν τοιαῦτα, ἡ ζημία θὰ εἶναι μόνον ὡς πρὸς
 τὴν συγκομιδὴν τὸ κεφάλαιον, ὅμως, ὁ ἀγρὸς, παραμέ-
 νει. Ἐδῶ δὲ πολλοὶ ὑπέστησαν πολλάκις τὸ νακάγιον εἰς
 τὸ κεφάλαιον καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν ζημίαν διακατέχονται
 ὑπὸ συνεχοῦς ἀγωνίας. **12** Διότι οὐδέποτε ἀπολαύει τῶν
 ὑπαρχόντων τοῦ ὀδοντιστῆς, οὗτε εὐχαριστεῖται δι' ὅσα
 ἔχει, καὶ ὅταν ἀκόμη ληφθῇ ὁ τόκος, δὲν χαίρεται διότι
 ἐπραγματοποίησε κάποιο ἔσθον, ἀλλὰ λυπεῖται, διότι
 ἀκόμη ὁ τόκος δὲν ἔφθασε τὸ κεφάλαιον, καὶ πολὺ ἀκόμη
 γεννηθῆ τέλειον τὸ κακὸν αὐτὸ γέννημα, τὸ ἀναγκάζει
 καὶ αὐτὸ νὰ γενῶ, κἀμῶν τοὺς τόκους κεφάλαιον, καὶ
 διαζόμενος νὰ φέρῃ εἰς φῶς τὰ ἀνώριμα καὶ προῶρος
 γεννώμενα ἔμβρυα τῶν ἐχιδνῶν. Διότι τέτοιο πρᾶγμα
 εἶναι οἱ τόκοι, καὶ περισσότερο ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ θηρία
 κατατρώγουσι καὶ σπαράττουσι τὰς ψυχὰς τῶν ἀθλίων.
13-15 Τοῦτο σύνδεσμος μὲ τὴν ἀδικίαν τοῦτο δεσμός
 ἐκθιαστικῶν συμφωνιῶν. Δίδω, λέγει, ὅχι διὰ νὰ λάβω
 περισσότερα, ἀλλὰ διὰ νὰ προσφέρω περισσότερα. Καὶ
 ὁ μὲν Θεὸς διατάζει διὰ μὴ παίρνωμεν ὀπίσω οὗτε αὐτὸ
 ποὺ ἔχομεν δώσειν διότι λέγει, «δίδετε εἰς αὐτοὺς, ἀπὸ

τοὺς ὁποίους δὲν περιμένετε νὰ λάβετε»⁴⁴. σὺ δὲ ἀπαιτεῖς
 περισσότερα ἐκείνου ποὺ ἔχεις δώσειν· καὶ αὐτὸ ποὺ δὲν
 ἔδωκες, ἀναγκάζεις αὐτὸν ποὺ δὲν τὸ ἔλαβε, νὰ σοῦ τὸ
 καταβάλῃ ὡς φειδόμενον. Καὶ σὺ μὲν ἔχεις τὴν ἐντόπω-
 σιν, ὅτι ἀξιάται ἡ περιουσία σου ἐξ αὐτοῦ· ἀντὶ ὅμως
 τῆς ἀξίσεως τῆς περιουσίας σου ἀνάπτεσι τὸ ἀσθεστον
 πῦρ.

Διὰ νὰ μὴ συμβῇ λοιπὸν αὐτὸ ὡς καταστρέψωμεν τὴν
 κακὴν αὐτὴν κοιλίαν τῶν τόκων, ὡς τὴν καταστήσωμεν
 ἀνάκηρον καὶ ἀνίκανον διὰ τὰς παρανόμους ἀδυναίας τῆς,
 ὡς ἀποξηράνωμεν τὴν καταστρεπτικὴν αὐτὴν κοιλίαν
13 καὶ ὡς ἐπιδιώκωμεν μόνον τὰ ἀληθινὰ καὶ μεγάλα
 (πνευματικὰ) κέρδη. Ποῖα δὲ εἶναι αὐτά; Ἄκουσε τὸν
 Παῦλον, ὁ ὁποῖος λέγει, ὅτι «ἡ εὐσέβεια εἶναι πηγὴ κέρ-
 δους, ὅταν ἀρκῆται κανεὶς εἰς ἐκεῖνα ποὺ ἔχει»⁴⁵.

Ἄς ἐπιδιώκωμεν λοιπὸν τὴν ἀπόκτησιν αὐτοῦ τοῦ
 πλοῦτου, διὰ νὰ ἀπολαύσωμεν καὶ τῆς ἐδῶ ἐλευθερίας,
 καὶ ἐπιτύχωμεν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν διὰ τῆς χάριτος
 καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,
 εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ ἐξουσία συγχρόνως
 εἰς τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε,
 καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

44. Λευκ. 6,35.
 45. Α' Τιμ. 6,18.

ΟΜΙΛΙΑ ΝΖ' (57)

(Ματθ. ζ', 10 - 21)

«Και ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες· διατί λοιπὸν λέγουν οἱ γραμματεῖς ὅτι πρέπει νὰ ἔλθῃ πρῶτα ὁ Ἥλιος;» (Ματθ. 17, 10).

Δὲν ἐγνώριζον ἐπομένως τοῦτο ἀπὸ τὰς Γραφάς, ἀλλ' οἱ γραμματεῖς διεσπίνιζον αὐτὸ εἰς ἐκεῖνους, καὶ διεδίδετο ὁ λόγος αὐτὸς μεταξὺ τοῦ ἀπίστου πλῆθους, ὅπως ἀκριβῶς καὶ προκειμένου περὶ τοῦ Χριστοῦ. Δι' αὐτὸ καὶ ἡ Σαμαρεΐτις ἔλεγε· «θὰ ἔλθῃ ὁ Μεσσίας, καὶ ὅταν ἔλθῃ, ἐκεῖνος θὰ μᾶς τὰ γνωρίσῃ ὅλα!»¹ καὶ οἱ ἴδιοι (οἱ γραμματεῖς) ἠρώτων τὸν Ἰωάννην, **Δ** «εἶσαι ὁ Ἥλιος, ἢ ὁ προφήτης;»². Διεδίδετο θέσφατα ὁ λόγος, πράγμα τὸ ὁποῖον ἀνέφερε, καὶ περὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ περὶ τοῦ Ἥλιου, μὴ ἐρμηνευόμενος διωκτὸς ἀπὸ ἐκεῖνους ὁρθῶς. Διότι αἱ μὲν Γραφαὶ ἀναφέρουν δύο παρουσίας τοῦ Χριστοῦ, καὶ αὐτὴν ἣ ὅποια ἐπραγματοποιήθη καὶ τὴν μέλλουσαν· αὐτὰς δηλώνων ὁ Παῦλος ἔλεγεν· «ἐφανερώθη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, ποῦ εἶναι σωτήριος δι' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, παιδαγωγῶσα ἡμᾶς, ἵνα, ἀφοῦ ἀρνηθῶμεν τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ κόσμου, ζήσωμεν μετὰ σωφροσύνην καὶ δικαιοσύνην καὶ εὐσεβείαν»³. Ἰδοὺ ἡ μίσις (παρουσία). «Ἀκουσε πῶς φανερῶναι καὶ τὴν ἄλλην. Διότι, ἀφοῦ εἶπεν αὐτὰ, προσέθεσε· ἀναμένοντες τὴν εὐλογημένην ἐλπίδα μας καὶ ἐμφάνισιν **Ω** τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος μας Ἰησοῦ Χριστοῦ»⁴. Καὶ οἱ προφῆται δὲ ὑπενθυμίζουσι καὶ τὰς δύο· τῆς μίσις δέ, δηλαδή τῆς δευτέρας, λέγουσι ὅτι πρόδρομος θὰ εἶναι ὁ Ἥλιος⁵. Διότι

1. Ἰωάν. 4, 25.

2. Ἰωάν. 1, 21.

3. Τίτ. 2, 11 - 12.

4. Τίτ. 2, 13.

5. «Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ἔμπρὸν Ἥλιου τὸν Θεοσίτην, πρὶν ἢ εἰσελθεῖ τὴν χιτῶνα Κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἀσπασθῆναι Μαλαχ. 4, 4.

τῆς προηγουμένης ὑπῆρξε ὁ Ἰωάννης, τὸν ὁποῖον ὁ Χριστὸς ἀπεκάλει καὶ Ἥλιον· ὅχι ἐπειδὴ ἦτο ὁ Ἥλιος, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπιτέλει τὸ ἔργον ἐκεῖνου. **ΣΤΘ** Ὅπως δηλαδή ἐκεῖνος θὰ εἶναι πρόδρομος τῆς δευτέρας παρουσίας, τοιοῦτοτρόπως καὶ αὐτὸς ἔγινε πρόδρομος τῆς προηγουμένης. Ἄλλ' οἱ γραμματεῖς συγχέοντες αὐτὰ καὶ διαστρέφοντες τὸν λαόν, ὑπενθυμίζον εἰς αὐτὸν μόνον ἐκείνην, τὴν δευτέραν παρουσίαν, καὶ ἔλεγον, ὅτι ἐάν αὐτὸς εἶναι ὁ Χριστὸς, ἔπρεπε νὰ ἦρχετο πρὸ αὐτοῦ ὁ Ἥλιος. Δι' αὐτὸ λέγουσι καὶ οἱ μαθηταὶ· «διατί λέγουσι οἱ γραμματεῖς ὅτι πρέπει νὰ ἔλθῃ πρῶτα ὁ Ἥλιος;». Διὰ τοῦτο καὶ οἱ Φαρισαῖοι, ἀφοῦ ἔστειλαν ἀντιπροσώπους πρὸς τὸν Ἰωάννην, ἠρώτων· «εἴαν εἶσαι σὺ ὁ Ἥλιος;»⁶ μὴ ἀναφέροντες πούθεν τὴν πρώτην παρουσίαν.

Ποῖα λοιπὸν εἶναι ἡ λύσις, τὴν ὁποίαν ἔδωκεν ὁ Χριστὸς; Ὅτι ὁ Ἥλιος μὲν θὰ ἔλθῃ τότε πρὸ τῆς δευτέρας μου παρουσίας⁷· καὶ τώρα δὲ ἦλθεν ὁ Ἥλιος ἀποκαλῶν οὕτω τὸν Ἰωάννην. Αὐτὸς ὁ Ἥλιος ἦλθεν. **Β** Ἐάν δὲ ἀναζητῆς τὸν Θεοσίτην, θὰ ἔλθῃ. Δι' αὐτὸ ἔλεγε· «ὁ Ἥλιος μὲν θὰ ἔλθῃ, καὶ θὰ τὰ τακτοποιήσῃ ὅλα». Ποῖα ὅλα; Ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἔλεγεν ὁ προφήτης Μαλαχίας· «θὰ ἀποστελῶ εἰς σᾶς τὸν Ἥλιον τὸν Θεοσίτην, ὁ ὁποῖος θὰ ἐπιστρέψῃ τὴν καρδίαν τῶν πατέρων πρὸς τὰ τέκνα, διὰ νὰ μὴ ἔλθῃ καὶ πλήξῃ τὴν γῆν μετὰ τελείαν καταστροφῆν»⁸. Εἶδες ἀκριβῆ προφητικὴν ῥῆσιν; Ἐπειδὴ δηλαδή ὁ Χριστὸς ἀπεκάλεσε τὸν Ἰωάννην Ἥλιον, διὰ τὴν ὁμοιότητα τῆς διακονίας, διὰ νὰ μὴ νομισθῇ ὅτι τὸ ἴδιον λέγεται καὶ τώρα ἐκ μέρους τοῦ προφήτου, προσέθεσε καὶ τὴν πατρίδα του, εἰπὼν, «τὸν Θεοσίτην». Ὁ Ἰωάννης θέσφατα δὲν ἦτο Θεοσίτης. Μετὰ δὲ ἀπὸ αὐτοῦ θέτει καὶ ἄλλο διακριτικὸν σημεῖον λέγων, **Κ** «διὰ νὰ μὴ ἔλθῃ καὶ πλήξῃ τὴν γῆν μετὰ τελείαν καταστροφῆν», ἀποκαλύπτων τὴν φοβερὰν δευτέραν τοῦ παρουσίαν. Διότι κατὰ τὴν πρώτην δὲν ἦλθε διὰ νὰ πατάξῃ τὴν γῆν. Δὲν ἦλθεν, λέγει, διὰ

6. Ἰωάν. 1, 21.

7. Ὁ Κύριος ἐπιθεσάμενος τὴν πρῆρησιν τοῦ προφήτου Μαλαχίου. Πρὸς Μάρκ. 9, 12.

8. Μαλαχ. 4, 5.

νά κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλὰ διὰ νὰ σώσω τὸν κόσμον»⁹. Εἶπε λοιπὸν αὐτὸ φανερώων ὅτι ὁ Θεοῦτος θὰ ἔλθῃ πρὸ ἐκείνης, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ γίνῃ ἡ κρίσις. Διδάσκει δὲ συγχρόνως καὶ τὴν αἰτίαν τῆς παρουσίας του. Ποία λοιπὸν ἡ αἰτία; Πρὸς τὸν σκοπὸν, ἀφοῦ ἔλθῃ, νὰ πείσῃ τοὺς Ἰουδαίους νὰ πιστεύσουν εἰς τὸν Χριστὸν, διὰ νὰ μὴ καταστραφῶν ὅλοι γενικῶς, ὅταν θὰ ἔλθῃ ὁ ἴδιος (ὁ Χριστός). Δι' αὐτὸ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς ἀνακαλεῖ εἰς τὴν μνήμην τῶν τὸ γεγονός αὐτὸ λέγων **Δ** «καὶ θὰ τακτοποιήσῃ τὰ πάντα» δηλαδή θὰ κάμῃ τοὺς τότε εὐρισκόμενους Ἰουδαίους νὰ ἀρνηθοῦν τὴν ἀπιστίαν τῶν¹⁰. Δι' αὐτὸ καὶ τὸ ἐτόνισε μὲ πᾶσαν ἀκρίβειαν. Διότι, δὲν εἶπεν, «θὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν καρδίαν τοῦ υἱοῦ πρὸς τὸν πατέρα», ἀλλὰ, «τοῦ πατρὸς πρὸς τὸν υἱόν». Ἐπειδὴ δηλαδή οἱ Ἰουδαῖοι ἦσαν πατέρες τῶν ἀποστόλων, λέγει τοῦτο, ὅτι θὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πίστιν (εἰς τὰς δογματικὰς ἀληθείας) τῶν υἱῶν τῶν, δηλαδή τῶν ἀποστόλων, τὰς καρδίας τῶν πατέρων, δηλαδή τὴν ψυχὴν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ γένους. «Σὰς λέγω ὅμως, ὅτι ὁ Ἥλιος ἤδη ἦλθε, καὶ δὲν τὸν ἀνεγνώρισαν ἀλλὰ τοῦ ἔκαναν ὅτι ἤθελαν. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει νὰ πάθῃ ἀπὸ αὐτοῦ». **Ε** Τότε ἀντελήφθησαν οἱ μαθηταί, ὅτι τοὺς ὠμίλησε περὶ τοῦ Ἰωάννου¹¹. «Ἄν καὶ δὲν εἶχον ἀναφέρει τοῦτο οὐτὲ οἱ γραμματεῖς οὐτὲ αἱ Γραφαί¹², ἀλλ' ὅμως τὸ ἀντελήφθησαν γρηγορὰ ἐπειδὴ ἔγιναν διανοητικώτεροι καὶ προσείχον καλῶς εἰς τὰ λεγόμενα. Ἀπὸ τοῦ δὲ τὸ κατάλαβαν οἱ μαθηταί; Εἶχεν εἶπει ἤδη προηγουμένως εἰς αὐτοὺς, «Αὐτός ἐστὶν ὁ Ἥλιος, ὁ ὁποῖος πρόκειται νὰ ἔλθῃ» εἰς αὐτὴν δὲ τὴν περίπτωσιν εἶπεν, «ὅτι ἦλθεν» καὶ πάλιν, ὅτι «ὁ Ἥλιος θὰ ἔλθῃ καὶ θὰ ἀποκαταστήσῃ τὰ πάντα».

Ἀλλὰ μὴ παραξενευθῆς, μήτε νὰ νομίσης ὅτι εἶναι ὁ λόγος ἀσαφής, **Β** διότι ἄλλοτε μὲν εἶπεν ὅτι αὐτός ἦλθεν, ἄλλοτε δὲ ὅτι θὰ ἔλθῃ. «Ὅλα αὐτὰ εἶναι ἀληθῆ»

9. Γ' Ματθ. 12,47.

10. Πρὸς Ρωμ. 11, 25-26.

11. Ματθ. 17, 12-13.

12. Ἦν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ προσγεγραμμέναι ἡ παρουσία καὶ τὸ κήρυγμα τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου ἐπὶ καὶ τὰ παθήματα αὐτοῦ. Ματθ. 3,1. Ἦσ. 40,3.

διότι, ὅταν μὲν λέγῃ, ὅτι «ὁ Ἥλιος μὲν θὰ ἔλθῃ καὶ θὰ ἀποκαταστήσῃ τὰ πάντα», ἔννοεῖ τὸν ἴδιον τὸν Ἥλιον, καὶ τὴν ἐπιστροφήν τῶν Ἰουδαίων ποῦ πρόκειται νὰ γίνῃ τότε ὅταν δὲ λέγῃ, ὅτι «Αὐτός ἐστὶν ὁ Ἥλιος» ποῦ πρόκειται νὰ ἔλθῃ», ἕνεκα τῆς ὁμοιότητος τῆς διακονίας, τὸν Ἰωάννην ἀποκαλεῖ Ἥλιον. Ἔτσι καὶ οἱ προφῆται κάθε ἓνα ἀπὸ τοὺς ἀκακεκρίμενους βασιλεῖς τῶν ἀπεκάλλου Δαυιδ, καὶ τοὺς Ἰουδαίους «ἄρχοντας τῶν Σοδόμων»¹³ καὶ «υἱοὺς Αἰθίοπων», ἕνεκα τῶν τρόπων. Ὅπως λοιπὸν ἐκεῖνος θὰ εἶναι πρόδρομος τῆς δευτέρας παρουσίας, ἔτσι καὶ αὐτὸς ἔγινε πρόδρομος τῆς προηγουμένης.

Β Δὲν ὀνομάζει δὲ αὐτὸν παντοῦ Ἥλιον μόνον διὰ τὸν λόγον αὐτόν, ἀλλὰ διὰ νὰ δείξῃ τὸ πόσον πολὺ εἶναι σύμφωνος μετὰ τὴν Παλαιάν Διαθήκην, καὶ ὅτι καὶ αὐτὴ ἢ παρουσία τοῦ Ἰωάννου, ὡς προδρόμου, εἶναι κατόπιν προφητείας. Διὰ τοῦτο προσθέτει πάλιν, ὅτι «ἦλθε καὶ δὲν τὸν ἀνεγνώρισαν ἀλλὰ τοῦ ἔκαναν ὅτι ἤθελαν. Τί σημαίνει, τοῦ ἔκαναν ὅτι ἤθελαν; Τὸν ἔρριψαν εἰς τὴν φυλακὴν, τὸν ἐφόβησαν, τὸν ὕβρισαν, ἔφεραν τὴν κεφαλὴν του μέσα εἰς δίσκον φαγητοῦ. «Ἔτσι καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πρόκειται νὰ πάθῃ ἀπὸ αὐτοῦ». Βλέπετε πῶς εἰς τὴν κατάλληλον στιγμήν ὑπενθυμίζει εἰς αὐτοὺς τὸ πάθος, **Γ** προξενῶν εἰς αὐτοὺς ἀπὸ τὸ πάθος τοῦ Ἰωάννου μεγάλην παρηγορίαν; Ὅχι δὲ μόνον κατὰ τὸν τρόπον αὐτόν, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ νὰ πραγματοποιήσῃ ἀμέσως μεγάλα θαύματα. Καθ' ὅσον ὅταν ὀμίλῃ περὶ τοῦ πάθους, ἀμέσως θαύματοργεῖ, καὶ μετὰ τοὺς λόγους, καὶ πρὸ τῶν λόγων αὐτῶν, καὶ, ἂν ἐξετάσωμεν, εἶναι δυνατόν νὰ εὐρωμεν τοῦτο εἰς πολλὰς περιπτώσεις. «Τότε λοιπὸν, λέγει, ἤρξατο νὰ φανερώη εἰς τοὺς μαθητάς του, ὅτι πρέπει νὰ ὑπάγῃ εἰς τὰ Ἱερουσόλυμα καὶ πολλὰ νὰ πάθῃ καὶ νὰ θανατωθῇ»¹⁴. Τότε, πότε; «Ὅταν ἔγινε ἡ ὁμολογία περὶ αὐτοῦ, ὅτι εἶναι ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Πάλιν εἰς τὸ ἄρος, ὅταν ἐφανερώσεν εἰς αὐτοὺς τὴν θαυμαστὴν εἰκόνα τῆς δόξης του, καὶ οἱ προφῆται ὠμίλησαν περὶ τῆς δόξης Του, ὑπενθυμίσαμεν εἰς αὐτοὺς τὸ πά-

13. Ψα. 1,10.

14. Ματθ. 16,21.

θος. Διότι αφού ανέφερε την σχετική Ιστορίαν του 'Ιωάννου, προσέθεσεν «ἔτσι καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πρόκειται νὰ πάθῃ ἀπὸ αὐτούς». **15** Καὶ μετ' ἄλλων πάλιν, ὅταν ἐξεδίωξε τὸν δαίμονα, τὸν ὁποῖον δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐκδιώξουν οἱ μαθηταί· καθ' ὅσον καὶ τότε, «ὅταν περιεφέροντο εἰς τὴν Γαλιλαίαν», λέγει, «εἶπεν εἰς αὐτούς ὁ 'Ιησοῦς, ὅτι πρόκειται ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου νὰ παραδοθῆ εἰς χεῖρας ἀμαρτωλῶν ἀνθρώπων, καὶ θὰ τὸν θανατώσων καὶ κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν θὰ ἀναστῆσῃ»¹⁵. Ἐκαμινε δὲ τοῦτο, διὰ νὰ μειώσῃ μὲ τὸ μέγεθος τῶν θαυμάτων τὴν ὑπερβολικὴν λύπην, καὶ μὲ κάθε τρόπον νὰ παρηγορήσῃ αὐτούς, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ἐδῶ μὲ τὴν μνήμην τοῦ θανάτου τοῦ 'Ιωάννου παρέσχεν εἰς αὐτούς μεγάλην παρηγορίαν. **16**

Ἐάν δὲ κανεὶς ἤθελεν εἶπει, διότι νὰ μὴ ἀναστήσῃ καὶ στείλῃ τὸν Ἥλιαν καὶ τώρα, ἐάν θέθαια ἡ παρουσία του μαρτυρεῖ τόσα ἀγαθὰ; θὰ ἀπατήσωμεν, ὅτι καὶ τώρα νομίζοντες τὸν Χριστὸν ὅτι εἶναι ὁ Ἥλιος, δὲν ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. «Διότι ἄλλοι μὲν, λέγει, σὲ λέγουσιν Ἥλιον, ἄλλοι δὲ Ἰερεμίαν»¹⁶. Καὶ μεταξύ δὲ τοῦ 'Ιωάννου καὶ τοῦ Ἥλιου δὲν ὑπῆρχε καμμία διαφορὰ, παρὰ μόνον ὡς πρὸς τὸν χρόνον. Πῶς λοιπὸν θὰ πιστεύσουν τότε; λέγει. Ἐκεῖνος θέθαια θὰ ἀποκαταστήσῃ τὰ πάντα, ὅχι μόνον διότι θὰ εἶναι γνωστός, **17** ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ὅτι μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης θὰ ἔχῃ ἐξαπλωθῆ παντοῦ ἡ δόξα τοῦ Χριστοῦ καὶ εἰς ὄλους θὰ εἶναι καὶ ἀπὸ τὸν Ἥλιον πῶς φανερά. Ὅταν λοιπὸν θὰ ἔλθῃ ἐκεῖνος, καθ' ὃν χρόνον θὰ ἔχῃ ἐξαπλωθῆ ἡ φήμη καὶ ἡ δόξα τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐπὶ τόσον χρόνον θὰ κυριαρχῆ εἰς τὰς ψυχὰς ἡ ἀναμονὴ τῆς παρουσίας Του, καὶ διδάσκῃ τὰ ἴδια μὲ τὸν Χριστὸν, καὶ ὁ ἴδιος κηρύττῃ τὸν 'Ιησοῦν, θὰ δεχθῶν εὐκολώτερον τὰ λεγόμενα.

Ὅταν δὲ λέγῃ, «δὲν τὸν ἀνεγνώρισαν» καὶ ἐκεῖνος φαίνεται νὰ ὑπερασπίσῃ καὶ δὲν παρηγορεῖ τοὺς μαθητάς μόνον μὲ τὸν τρόπον αὐτόν, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ νὰ εἰ-

15. Ματθ. 17, 22 - 23.

16. Ματθ. 14, 14.

εἶν ὅτι ἀδίκως πάσχει ἀπὸ αὐτοῦ τὰ θεὰ πάσχει, καὶ μὲ τὸ νὰ συγκαλύψῃ τὰ λυπηρὰ μὲ δύο θεῖα σημεῖα, τὸ τῆς εἰς τὸ ὄρος μεταμορφώσεως καὶ ἐκείνου ποῦ ἐπρόκειτο νὰ συμβῆ (ἐκ νεκρῶν Ἀναστάσεως).

Αὐτὰ λοιπὸν ἀκούσαντες, δὲν ἔρωτοῦν τὸν Χριστὸν, **18** πότε θὰ ἔλθῃ ὁ Ἥλιος, ἢ ὅτι ἐστενοχωροῦντο ἐξ αἰτίας τοῦ πάθους, ἢ διότι ἐφοβοῦντο. Διότι εἰς πολλὰς περιπτώσεις, ὅταν ἴδωσιν ὅτι δὲν θέλει νὰ εἴπῃ κάτι σαφὲς, εἰς τὸ ἐξῆς σωποῦν. Πράγματι ὅταν παρέμενον εἰς τὴν Γαλιλαίαν καὶ εἶπε, «πρόκειται ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου νὰ παραδοθῆ, καὶ θὰ τὸν θανατώσων», ὁ Εὐαγγελιστὴς προσέθεσε, «καὶ ἐλυτήθησαν πάρα πολὺ»· τοῦτο ὑπονοοῦν οἱ δύο Εὐαγγελισταὶ ὅταν λέγουσιν, ὁ μὲν Μάρκος, ὅτι «ἦτο ἀσαφὴς ὁ λόγος, καὶ ἐφοβοῦντο νὰ τὸν ἐρωτήσων»¹⁷, ὁ δὲ Λουκάς, ὅτι «παρέμενε κρυμμένος ἀπὸ αὐτοῦ ὁ λόγος, διὰ νὰ μὴ τὸν ἐνοήσων, καὶ ἐφοβοῦντο νὰ τὸν ἐρωτήσων διὰ τὸν λόγον αὐτῶν»¹⁸.

Καὶ ὅταν ἦλθον πρὸς τὸ πλῆθος, τὸν ἐπλησίασε κάποιος ἄνθρωπος, ποῦ ἐγονάτισεν ἔμπρὸς του καὶ ἔλεγε, Κύριε, ἐλέησε τὸν υἱόν μου, **19** διότι σεληνιάζεται καὶ ὑποφέρει πολὺ. Πολλὰς φορές πίπτει εἰς τὴν φωτιάν καὶ πολλὰ φορές εἰς τὸ νερό. Καὶ τὸν ἔφερα εἰς τοὺς μαθητάς σου καὶ δὲν ἠμπόρουν νὰ τὸν θεραπεύσωσιν»¹⁹. Αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον ἡ Γραφὴ μᾶς τὸν παρουσιάζει πᾶσα πολὺ ἀσθενῆ ὡς πρὸς τὴν πίστιν· καὶ τοῦτο εἶναι φανερόν ἀπὸ πολλὰ σημεῖα, καὶ ἐξ αὐτοῦ τὸ ὁποῖον εἶπεν ὁ Χριστός, «εἰς ἐκεῖνον ποῦ πιστεύει ὅλα εἶναι δυνατά» καὶ ἐξ αὐτοῦ τὸ ὁποῖον εἶπε αὐτὸς ποῦ προσῆλθε, «βοήθησε τὴν ἀπιστίαν μου»· καὶ ἀπὸ τὸ νὰ διατάξῃ ὁ Χριστὸς τὸν δαίμονα νὰ μὴ εἰσέλθῃ πλέον εἰς αὐτόν· καὶ ἀπὸ τὸ νὰ εἶπῃ πάλιν ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν Χριστόν, «ἐάν δύνῃσαι»²⁰.

Καὶ διὰτὶ κατηγορεῖ τοὺς μαθητάς, θὰ εἶπῃ κανεὶς, ἐάν ἡ ἀπιστία αὐτοῦ ὑπῆρξε ἡ αἰτία τοῦ νὰ μὴ ἐξέλθῃ ὁ δαίμων; **20** Διὰ νὰ δείξῃ ὅτι εἶναι δυνατόν εἰς αὐτοὺς εἰ-

17. Μάρκ. 9, 32.

18. Λουκ. 9, 45.

19. Ματθ. 17, 14 - 16.

20. Μάρκ. 9, 23 - 24.

χοντες πίστιν νά θεραπεύσουν πολλές φορές τους άσθε-
νείς, και χωρίς τήν πίστιν τῶν προσερχομένων. Διότι, ὡ-
πως ἀκριβῶς ἤρκει πολλὰκις ἡ πίστις τοῦ προσερχομέ-
νου, εἰς τό νά λάθῃ βοήθειαν και ἀπό μικρότερον ὡς πρὸς
τό ἀέλωμα ἀκόμη, ἔτσι πολλές φορές ἤρκεσεν ἡ δύναμις
(καί ἡ πίστις) τῶν ἐνεργούντων τὰς ἰάσεις εἰς τό νά
θαυματουργήσῃ, και χωρίς νά πιστεύουν οἱ προσευχό-
μενοι. Αἱ θεαί Γραφαί πιστοποιοῦν και τὰ δύο αὐτά· διότι
καί οἱ περὶ τὸν Κορνήλιον²¹ ἔνεκα τῆς πίστεως τῶν προσ-
ελκυσαν τὴν θεῖαν χάριν· και προκειμένου περὶ τοῦ Ἐ-
λισσαίου, χωρίς καιεὶς νά πιστεύσῃ, ἀνέστη νεκρός. Διό-
τι ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ἔρριψαν (τό σῶμα εἰς τὸν τάφον) ὄ-
χι ἔνεκα πίστεως, ἀλλ' ἔνεκα δειλίας τό ἔρριψαν ἀπλῶς
καί ὡς ἔτυχε, **12** ἐπειδὴ ἐφοβήθησαν τὸν βασανισμὸν διὰ
τὸν γενόμενον φόνον, και ἔφυγον· και αὐτὸς πού ἐρρίφη
εἶχεν ἀποθάνει, και ἀπὸ μόνης τῆς δυνάμεως τοῦ ἁγίου
σώματος ἀνεστήθη ὁ νεκρός²². Ἐπομένως εἶναι φανερόν
ὅτι εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν οἱ μαθηταὶ ἐφάνησαν ἀσθε-
νεῖς εἰς τὴν πίστιν, ἀλλ' ὄχι ὅλοι· διότι οἱ στυλοὶ²³ δὲν
παρευρίσκοντο ἐκεῖ.

Ἄλλὰ και ἀπὸ τὴν ἄλλην πλευρὰν βλέπε τὴν ἀγνω-
μοσύνην τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ, **25-29** πὺς συναντᾷ τὸν
Ἰησοῦν ἐνώπιον τοῦ λαοῦ λέγων κατὰ τῶν μαθητῶν, ὅτι
«ἔφερα αὐτὸν εἰς τοὺς μαθητὰς σου και δὲν ἠμπόρεσαν
νά τὸν θεραπεύσουν». Ἄλλ' ὁ Χριστὸς ἀπαλάσσωσεν τοὺς
μαθητὰς τῶν κατηγοριῶν ἐνώπιον τοῦ λαοῦ, ἐπιρρίπτει
εἰς ἐκεῖνον τὴν μεγαλύτεραν εὐθύνην· «Ὡ γενεά, πού
εἶσαι ἀπίστος και διεστραμμένη, ἕως πότε θά εἶμαι μαζί
σας;»²⁴, μὴ ἀπευθυνόμενος μόνον εἰς τὸ πρόσωπον αὐ-
τοῦ, διὰ νά μὴ φέρῃ εἰς δύσκολον θέσιν τὸν ἀνθρώπον,
ἀλλὰ και εἰς ὄλους τοὺς Ἰουδαίους. Διότι φυσικὸν ἦτο
νά σκανδαλισθοῦν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς παρόντας και νά
σκέφθοῦν περὶ τῶν μαθητῶν τὰ μὴ ἀρμόζοντα.

21. Μάρκ. 10, 1-4.

22. Δ' Βασ. 13,21.

23. Ἀγλαβὴ ὁ Πέτρος, ὁ Ἰακώβος και ὁ Ἰούδας. Ὁ πατὴρ ἔγραψε
τὸν ἀπομνημόνιον τοῦ εἰς τοὺς ἄλλους μαθητὰς. Ἐπεὶ οἱ τρεῖς μαθηταὶ ἐπί-
σκουον εἰς τὸ ἔργον τῆς μεταμορφώσεως.

24. Μάρκ. 17,17.

Ἄλλὰ τί λέγει; «Φέρετέ μου αὐτὸν ἐδῶ». Καί ὁ ἴδιος δὲ ἔ-
ρωτᾷ τὸν πατέρα, ἐπὶ πόσον χρόνον εἶναι ὁ υἱὸς τοῦ ἀ-
σθενούς, και τοὺς μαθητὰς δικαιολογῶν, και ἐκεῖνον ὀ-
δηγῶν εἰς καλὴν ἐλπίδα, και εἰς τό νά πιστεύσῃ, ὅτι θά
ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τό κακόν. Καί τὸν ἀφήνει νά σπαράξῃ
ὄχι χάριν ἐπιδειξέως (πράγματι ἐπειδὴ συνεκεντρώετο
τό πλῆθος, τὸν ἐπέτιμησε), ἀλλὰ δι' αὐτὸν τὸν πατέρα,
ὥστε ὅταν ἴδῃ τό δαιμόνιον νά ταράσσεται ἐξ αἰτίας τοῦ
ὅτι προσεκληθῆ μόνον ἐνώπιον τοῦ Χρ. στοῦ. «ἔτσι τοῦ-
λόχιστον ὡδηγήθῃ εἰς τὴν πίστιν περὶ τοῦ ἐπικειμένου
θαύματος. Ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνος εἶπεν, ὅτι «ἐκ παιδικῆς ἡ-
λικίας», και ὅτι, «ἐάν δύνασαι, βοήθησέ με», ὁ Χριστὸς
λέγει, «εἰς ἐκεῖνον πού πιστεύει ἔλα εἶναι δυνατὸν»²⁵, ἀ-
ποδίδων πάλιν τὴν κατηγορίαν εἰς αὐτόν. Καί ὅταν μὲν
ὁ λεπρὸς ἔλεγε, «ἐάν θέλῃς, μπορεῖς νά με καθαρῶσῃς»
μαρτυρῶν τὴν δύναμιν τοῦ, ὁ Χριστὸς διὰ νά ἐπιθεωρῶ-
σῃ τό λεχθέν και νά τὸν ἐπαινέσῃ ἔλεγε, «θέλω, καθα-
ρίσου»²⁶. Ὅταν ὁμοίως αὐτὸς δὲν εἶπε τίποτε ἀντάξιον τῆς
δυνάμεως τοῦ με τό νά εἴπῃ, «ἐάν δύνασαι, βοήθησέ με»,
βλέπε πὺς τό διορθώνει, ἐπειδὴ δὲν ἐλέχθη καλῶς. Τί
λέγει λοιπόν; «Ἐάν μπορεῖς νά πιστεύσῃς, ἔλα εἶναι δυ-
νατὰ εἰς τὸν πιστεύοντα» αὐτὸ σημαίνει: ἔχω τὸσον με-
γάλαν πλοῦτον δυνάμεως και ἐξουσίας, **13** ὥστε δύνα-
μαι νά καταστήσω ἱκανοὺς και ἄλλους νά ἐπιτελοῦν αὐ-
τὰ τὰ θαύματα. Ἐπομένως ἐάν πιστεύσῃς ὅπως πρέπει,
λέγει, και ὁ ἴδιος μπορεῖς νά θεραπεύσῃς και αὐτόν και
ἄλλους πολλούς.

Και ἀφοῦ εἶπεν αὐτά, ἠλευθέρωσε τὸν δαιμονιζόμε-
νον. Σὺ δὲ μὴ σκέπτεσαι μόνον ἐξ αὐτοῦ τὴν πρέσβειαν

25. Μάρκ. 9, 22-23.

26. Λοκ. 5, 12-13.

καί τὴν εὐεργεσίαν Του, ἀλλὰ καὶ ἔκ τοῦ χρόνου ἐκεῖνου κατὰ τὸν ὅποιον ἐπέτρεψε τὴν ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου παραμονὴν τοῦ δαίμονος. Διότι ἐάν ὁ ἀνθρώπος δὲν εἶχεν μεγάλην βοήθειαν καὶ κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον, πρὸ πολλοῦ θὰ εἶχε χαθῆ. Καθ' ὅσον τὸν ρίπτει, λέγει, καὶ εἰς τὴν φωτιάν καὶ εἰς τὸ νερό. Ἐκεῖνος δὲ πού ἀπετόλμα αὐτὰ ἀσφαλῶς καὶ θὰ τὸν ἐσκότανε, ἐάν ὁ Θεὸς δὲν τοῦ συνεκράτει τὴν μεγάλην μαιάν με ἰσχυρὸν χαλινόν· ὅπως ἀκριβῶς συνέθη τοῦτο καὶ προκειμένου περὶ τῶν δύο ἐκεῖνων γυμνῶν (δαιμονιζομένων). **■** οἱ ὅποιοι ἔτρεχον εἰς τὰς ἐρήμους, καὶ κατέκοπτον τὰ σώματά των με πέτρας²⁷.

Μὴ φοβηθῆς δέ, ἐάν τὸν ἀποκαλῆ σεληνιαζόμενον· διότι ἡ ὀνομασία ἀνήκει εἰς τὸν πατέρα τοῦ δαιμονιζομένου. Πῶς ὅμως ὁ Εὐαγγελιστὴς λέγει, ὅτι θεράπευσεν πολλοὺς σεληνιαζομένους;²⁸ Τοὺς ὀνομάζει ἔτσι σπηριζόμενος εἰς τὴν ἀντίληψιν τῶν πολλῶν²⁹. Διότι ὁ διάβολος διὰ τὴν ὁσάλη τὸ φυσικὸν στοιχεῖον, κάμνει τοὺς δαιμονιζομένους νὰ καταλαμβάνονται ἀπὸ κρίσεις καὶ πάλιν τοὺς ἐλευθερώνει κατὰ τὰς περιστροφάς τῆς σελήνης· **■** ὄχι διότι ἐκεῖνη ἐπενεργεῖ, μὴ γένοιτο· ἀλλ' ὁ διάβολος διαπράττει τὴν κακοουργίαν αὐτῆν, πρὸς διαβολὴν τοῦ φυσικοῦ στοιχείου. Δι' αὐτὸ καὶ ἐπεκράτησε μεταξύ τῶν ἀνοήτων ἡ ἐσφαλμένη αὐτῆ ἀντίληψις, καὶ ἐξαπατάμενοι σεληνιαζομένοις καλοῦν τοὺς δαιμονιζομένους.

«Τότε ἀφοῦ προσήλθον οἱ μαθηταὶ τοῦ ἰδιαίτερος τὸν ἠρώτησαν, διατί δὲν ἠμπέρισαν αὐτοὶ νὰ ἐκδιώξουν τὸν δαίμονα»³⁰. Εἰς ἐμὲ φαίνοντα ὅτι ἀγωνιοῦν καὶ φοβοῦνται, μὴ τυχὸν ἀπώλεσαν τὴν χάριν, τὴν ὅποιαν ἐνεπιστεύθησαν. Διότι ἔλαθον ἐξουσίαν κατὰ δαιμόνων ἀκαθάρτων³¹. Δι' αὐτὸ καὶ ἐρωτοῦν, ἀφοῦ τὸν ἐπλησίασαν ἰδαι-

27. Ματθ. 8,26.

28. Ματθ. 4,24.

29. Κατὰ τὴν λαϊκὴν ἀνοήτην ἐπὶ τῆς δοθεμένης αὐτῆς ἐκείνῳ ἐπὶ ἑρμηνείᾳ τῆς σελήνης. Μπορεῖ τινὲς τῆς νόσου κατὰ τὴν Α. Π. ὁ φείνεται εἰς τὴν ἐπενεργεσίαν τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων.

30. Ματθ. 17,19.

31. Ματθ. 10,8.

τέρως, χωρὶς νὰ ἐντρέπονται, (διότι, ἐφ' ὅσον συνέθη ὅ,τι συνέθη, καὶ ἠλέγχθησαν, ἦτο περιττὸν νὰ ἐντρέπονται εἰς τὸ ἐξῆς νὰ ὁμολογήσων με τὰ λόγια τῆν ἀδυναμιάν των), **■** ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ τὸν ἐρωτήσουν περὶ μυστικοῦ καὶ μεγάλου πράγματος. Τί εἶπε λοιπὸν ὁ Χριστός; «Διὰ τὴν ἀπιστίαν σας. Διότι ἐάν ἔχετε πίστιν ὡσάν τὸν σπῆρον τοῦ σιναιτιοῦ, θὰ εἶπτε εἰς τὸ ἕδος αὐτό, πῆγαινε ἀπ' ἐδῶ ἐκεῖ, καὶ θὰ μετακινήθῃ, καὶ τίποτε δὲν θὰ σὰς εἶναι ἀδύνατον»³². Ἄν δὲ ἐρωτῆς, ποῦ μετεκίνησαν ὄρος; ἐκεῖνος θὰ εἴπω, ὅτι ἐπραγματοποίησαν πολὺ μεγαλύτερα θαύματα, ἀναστήσαντες μωρούς νεκρούς. Διότι δὲν εἶναι ἴσον, τὸ νὰ μετακινήσῃς ὄρος, καὶ νὰ διώξῃς τὸν θάνατον ἀπὸ τὸ (νεκρὸν) σῶμα. Ἀναφέρονται δὲ μετὰ τοὺς ἀποστόλους, ὡς ἄγιοι μερικοὶ πολὺ μικρότεροι (ὡς πρὸς τὸ ἀξίωμα) ἀπὸ ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι, ὅταν παρέστη ἀνάγκη νὰ μετακινήσων ὄρη, τὰ μετεκίνησαν³³. Ἐπομένως εἶναι φανερόν, ὅτι καὶ οἱ ἀπόστολοι θὰ τὰ μετεκίνησαν, ἐάν παρίστατο ἀνάγκη. «· Ἐάν δὲ τότε δὲν παρέστη τοιαύτη ἀνάγκη, μὴ κατηγορῆς. Ἐξ ἄλλου καὶ ὁ Χριστός; δὲν εἶπεν, ὅτι ὅπωςδήποτε θὰ μετεκινήσετε ὄρη, ἀλλ' ὅτι θὰ ἠμπορέσετε νὰ πράξετε καὶ τοῦτο. Ἄν δὲ δὲν μετεκίνησαν ὄρη, (τοῦτο συνέθη) ὄχι διότι δὲν ἠδυνήθησαν, (πῶς ἦτο δυνατόν, ἀφοῦ κατάρθωσαν τὰ μεγαλύτερα) ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἠθέλησαν, διὰ τὸ ὅτι δὲν παρέστη ἀνάγκη. Φυσικὸν δὲ καὶ νὰ ἔχη συμβῆ τοῦτο, καὶ νὰ μὴ ἔχη γραφῆ καθ' ὅσον δὲν ἔγραψαν ὅλα ὅσα ἔβαυματούργησαν.

Τότε θέθαια ἦσαι κατὰ πολὺ ἀτελεῖς. Τί λοιπὸν; οὐτε αὐτὴν τὴν πίστιν δὲν εἶχον τότε (ὡσάν τὸν σπῆρον τοῦ σιναιτιοῦ); Ἀσφαλῶς δὲν εἶχον· διότι δὲν ἦσαν πάντοτε οἱ ἴδιοι· ὁ Πέτρος ἐπὶ παραδείγματι τῶρα μὲν μακαρίζεται, τῶρα δὲ ἐπιτιμᾶται· **■** καὶ οἱ λοιποὶ δὲ μαθηταὶ ἐλέγχονται ἀπὸ τὸν Χριστὸν δι' ἑλλειψιν νομοσύνῃς, ὅταν δὲν κατενόησαν τὸν λόγον περὶ τῆς ζώμης³⁴. Συνέθη δὲ καὶ

32. Ματθ. 17,20.

33. Καὶ ὁ ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτουλὸς εἰς κήρυγμα τοῦ περὶ τῆς διδάμης τῆς πίστεως, μὴ ἀναφέρει περὶ τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Ἰουκαίμ (1487 — 1568 μ.Χ.) ὅτι ἐπέταξε παρῆσαι ὄρη.

34. Ματθ. 16, 8-7.

τάτε να φανοῦν ἀδύνατοι οἱ μαθηταί· ἔτσι ἦσαν πρὸ τοῦ Σταυροῦ καὶ τοῦ Πάθους.

Πίστιν δὲ ἐννοεῖ αὐτὴν, τὴν ἱκανὴν διὰ θαύματα, καὶ ἀναφέρει τὸν σπόρον τοῦ σιναπιῦ, διὰ τὴν ταύτην τὴν ἀπερίγραπτον τῆς πίστεως δύναμιν. Διότι ἂν καὶ κατὰ τὸ μέγεθος τὸ σινάπι φαίνεται μικρόν, ὅμως ἔχει ἀπὸ θλατὴν τὴν μεγαλύτεραν δύναμιν ἀξήλαστος. Ἀναφέρει λοιπὸν τὸ σινάπι, διὰ τὴν βεβῆ ὅτι καὶ τὸ ἐλάχιστον τῆς γνησίας (ἀληθοῦς) πίστεως δύναται νὰ ἐπιτύχη μεγάλα. **¶** καὶ δὲν ἐσταμάτησε μέχρις αὐτοῦ μόνον, ἀλλὰ προσέθεσε καὶ ἄλλο, καὶ προέβη ἀκόμη περισσότερο· διότι λέγει, «καὶ τίποτε δὲν θὰ σᾶς εἶναι ἀδύνατον».

Σὺ ὅμως θαύμασε καὶ ἀπὸ ἐδῶ τὴν φιλοσοφίαν των, καὶ τὴν δύναμιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὴν μὲν φιλοσοφίαν των, διότι δὲν ἀπέκρυψαν τὸ ἐλάττωμά των τὴν δύναμιν δὲ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διότι αὐτοὺς οἱ ὅποιοι δὲν εἶχον πίστιν οὔτε σπόρον σιναπιῦ τόσον πολὺ τοὺς ἐξέψωσε καὶ τοὺς ἀνέδειξε ὀλίγον κατ' ὀλίγον. **¶¶¶** ὥστε νὰ ἀναθλάσουν ἀπὸ ἐκείνου ποταμοὶ καὶ πηγαὶ πίστεως.

«Αὐτὸ δὲ τὸ γένος δὲν θγαίνει ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον, παρὰ μὲ προσευχὴν καὶ νηστειάν»³⁵, προσέθεσεν, ἐννοῶν ὅλον τὸ γένος τῶν δαιμόνων, ὅχι μόνον αὐτοὺς ποὺ κατέχουν τοὺς σεληνιαζομένους. Βλέπεις πῶς ρίπτει ἐξ ἀρχῆς τὰ σπέρματα τῆς νηστείας; Διότι μὴ μοῦ ἀναφέρῃς σποραδικὰς καὶ σπανίας περιπτώσεις, ὅτι μερικοὶ καὶ χωρὶς νηστειῶν ἐξεδίωξαν τοὺς δαίμονας. Θὰ ἠδύνατο ἴσως νὰ τὸ εἶπῃ κανεὶς περὶ ἐκείνων ποὺ ἐπιτιμοῦν καὶ δι' ἓνα ἢ τὸ πολὺ δύο ἐξ αὐτῶν, ἀλλ' εἶναι ἀδύνατον, ἂν πάσῃ κάποιος, νὰ ἀπαλλαγῇ κάποτε ἀπὸ τὴν μαγίαν αὐτῆν ζῶν ἐν εὐμαρείᾳ. Ὅλος δὲ ἰδιαίτερος ἔχει ἀνάγκη τῆς νηστείας καὶ τῆς προσευχῆς ἐκεῖνος ὁ ὅποιος πάσχει ἀπὸ τὴν ἀσθενείαν αὐτῆν. Ἄλλ' ὅμως, ἐάν ὑπάρχῃ ἀνάγκη πίστεως, θὰ εἶπῃ κανεὶς, διότι ὑπάρχει ἀνάγκη καὶ νηστείας; **¶** Διότι μετὰ τῆς πίστεως καὶ ἡ νηστεία

³⁵ Ματθ. 17, 21.

προσθέτει ὅχι μικρὰν δύναμιν καὶ βοηθῆσαν ἐναποθέτει εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου πολλὴν ἀρετὴν, ἀπὸ ἀνθρώπου τὸν κάμνει ἄγγελον, συνάπτει μάχην μὲ τὰς ἀσωμάτους δυνάμεις· ἀλλ' ὅχι μόνη τῆς, ἀλλ' εἶναι ἀπαραίτητος καὶ ἡ προσευχή, καὶ πρώτη ἡ προσευχή.

Πρόσεξε λοιπὸν πόσα ἀγαθὰ πηγάζουν ἐκ τῶν δύο αὐτῶν ἀρετῶν. Ὁ προσευχόμενος ὅπως πρέπει καὶ νηστεύων, δὲν ἔχει ἀνάγκην πολλῶν· ἐκεῖνος δὲ ὁ ὅποιος δὲν ἔχει ἀνάγκην πολλῶν δὲν θὰ γίνῃ φιλοχρήματος· ὁ δὲ ἀφιλοχρήματος εἶναι ὁ πλέον διατεθειμένος δι' ἐλεημοσύνην. Ἐκεῖνος ποὺ νηστεύει εἶναι ἀνάλαφρος καὶ φέρει περὰ, καὶ προσεύχεται μὲ πνευματικὴν διαύγειαν, καὶ σθῆναι τὰς κακὰς ἐπιθυμίας, καὶ τὸν Θεὸν κάμνει ἴλεων, καὶ ταπεινώνει τὴν ὑπερηφανευομένην ψυχὴν. **¶** Δι' αὐτὸ καὶ οἱ Ἀπόστολοι ἐνήστειον σχεδὸν πάντοτε. Ὁ προσευχόμενος καὶ νηστεύων ἔχει διπλᾶς πτέρυγας, ἐλαφρότερας καὶ αὐτῶν τῶν ἀνέμων. Διότι, ὅταν προσεύχεται, οὔτε χασμουριέται, οὔτε τεντώνεται, οὔτε ἀποκοιμίζεται, πράγμα τὸ ὅποῖον παθαίνουν οἱ πολλοὶ· ἀλλ' εἶναι σφοδρότερος τοῦ πυρός, καὶ ἀνώτερος ὢλων τῶν γηίνων πραγμάτων διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἄνθρωπος αὐτός εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν ἕχθρος καὶ ἀντίπαλος τῶν δαιμόνων. Πράγματι, τίποτε δὲν εἶναι ἀνώτερον ἀπὸ ἄνθρωπον ποὺ προσεύχεται εἰλικρινῶς. Διότι, ἐάν γυναικα κατώρρωσε νὰ λυγίσῃ κάποιον ἀπᾶνθρωπον ἄρχοντα, ὁ ὅποιος οὔτε τὸν Θεὸν ἐφοβείτο, οὔτε ἄνθρωπον ἐντρέπετο, πολὺ περισσότερο δύναται νὰ προσελκύσῃ τὸν Θεὸν ἐκεῖνος, ποὺ παρακαλεῖ Αὐτὸν συνεχῶς διὰ τῆς προσευχῆς. **¶** καὶ κυριαρχεῖ τῆς κοιλίας, καὶ ἀποπέμπει τὴν τρυφήν. Ἐάν δὲ τὸ σῶμα σου εἶναι ἀσθενικόν, ὥστε νὰ μὴ ἡμπορῆς νὰ νηστεύῃς συνεχῶς, ἀλλὰ διὰ τὴν προσευχὴν δὲν εἶναι ἀσθενικόν, οὔτε ἀνέκτανον πρὸς περιφρόνησιν τῶν παραλόγων ἀπαιτήσεων τῆς κοιλίας. Ἐάν, πράγματι, νὰ νηστεύῃς δὲν ἡμπορεῖς, ὅμως νὰ μὴ ζῆς τρυφήν ἡμπορεῖς· δὲν εἶναι δὲ μικρὸν πράγμα καὶ αὐτὸ, οὔτε ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τῆς νηστείας· ἀλλ' εἶναι ἀρκετὸν καὶ αὐτὸ νὰ συντριψῇ τὴν μαγίαν τοῦ διαβόλου. Καθ' ὅσον τίποτε δὲν εἶναι τόσο ἀγαπητὸν εἰς ἐκεῖνον τὸν δαίμονα, ὅσον ἡ τρυφήν καὶ ἡ μέθη· ἐπειδὴ εἶναι καὶ πηγὴ καὶ μήτηρ ὢλων τῶν κακῶν. Δι' αὐτῆς κάποτε ἔρριψε τοὺς Ἰσραήλ

λίτας εις ειδαλωλατριάν δι' αὐτῆς τοῦ κατοίκους τῶν Σοδόμων ἐξηρέθισεν εἰς ἀνηθικούς ἔρωτας. **¶** Διότι λέγει, «αὐτὴ ἦτο ἡ παρανομία τῶν Σοδόμων, ἡ ὑπερηφάνεια ἔξω σπατάλας καὶ ἀσώτως μέσα εἰς τὴν πληρωμὴν τῶν ἄρτων καὶ τὴν ἀφθονίαν τῶν ἀγαθῶν»³⁶. Δι' αὐτῆς κατέστρεψε ἀναριθμήτους ἄλλους, καὶ τοὺς παρέδωκε εἰς τὴν γέενναν. Διότι ποῖον κακὸν δὲν προξενεῖ ἡ τρυφή; Μεταβάλλει τοὺς ἀνθρώπους εἰς χοίρους καὶ χειρότερον ἀπὸ χοίρους. Διότι ὁ μὲν χοῖρος κυλιεταί εἰς τὸν θόρυβον καὶ τρέφεται μετὰ τὴν κόπρον αὐτοῦ, δὲ τρέφεται ἀπὸ τράπεζαν περισσότερον ἐκείνης ἀκάθαρτον καὶ μολυσμένην. **¶** μετὰ τὸ νὰ ἐπινοῖ ἀθεμίτους μίξεις καὶ παρανόμους ἔρωτας. Αὐτὸς ὁ ἀνθρώπος εἰς τίποτε δὲν διαφέρει ἀπὸ δαιμονιζόμενον· κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον εἶναι ἀναίσχυντος καὶ μανιακός. Καὶ τὸν μὲν δαιμονιζόμενον τοῦλάχιστον τὸν εὐσπλαγχνιζόμεθα, αὐτὸν δὲ τὸν ἀπεχθανόμεθα καὶ τὸν ἀντιπαθόμεν. Διατί; Διότι γίνεται μετὰ τὴν θέλησιν του μανιακός, καὶ τὸ στόμα καὶ τοὺς ὀφθαλμούς καὶ τὴν οἶνα καὶ ὅλα γενικῶς τὰ μεταβάλλει εἰς λάκκους ὅπου χύνοντα· ἀκάθαρτα αὐλάκια καὶ ὄχετοί. Ἐάν δὲ παρατηρήσῃ καὶ τὸν ἑσωτερικὸν ἀνθρώπον, θὰ ἴδῃ τὴν ψυχὴν ὡσαν εἰς κάποιον χειμῶνα παγαμένην ἀπὸ τὸ κρύο καὶ ἀκασθησαν, μὴ δυναμένη εἰς τίποτε νὰ ἀφελεῖ τὸ σκάφος (τὸ σῶμα) ἐξ αἰτίας τοῦ φοβεροῦ χειμῶνος.

Ἐντρέπομαι νὰ ἀναφέρω τὰ ὅσα κακὰ παθαίνουν καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐξ αἰτίας τῆς τρυφῆς. **¶** τὸ ἀφῆνω εἰς τὴν συνείδησίν των, ἡ ὅποια γνωρίζει τὰ πάντα ἀκριθέστερον. Τί εἶναι, πράγματι, αἰσχρότερον ἀπὸ γυναῖκα ἢ ὅποια μεθύει, ἢ ἀπλῶς περιφέρεται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ; Διότι ὅσον τὸ σκεδὸς εἶναι ἀσθενέστερον, τόσον μεγαλύτερον εἶναι τὸ ναυάγιον, εἴτε περὶ ἐλευθέρου πρόκειται, εἴτε περὶ δούλης. Ἡ μὲν ἐλευθέρη παραφέρεται καὶ ἀσχημονεῖ εἰς τὸ μέσον τοῦ θεάτρου τῶν δούλων· ἡ δὲ δούλη ὁμοίως μετὰ τῶν δούλων· καὶ γίνονται αἰτία καὶ ἀφορμὴ ὥστε οἱ ἀνόητοι νὰ βλασφημοῦν τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ. Διότι ἀκούω πολλοὺς νὰ λέγουν, ὅταν συμβαίνουν

36. Ἰεζεκ. 16,49.

αὐτὰ τὰ ἐπαίσχυντα κακὰ, ὅς μὴ ὑπῆρχε ὁ οἶνος. Τί ἀνοησία! τί (ἠθική) παραουσία. **¶** Ἐνῶ ἄλλοι ἀμαρτάνουν, κατηγορεῖς τὰς δωρεὰς τοῦ Θεοῦ; Πόσην τρέλλαν δὲν μαρτυρεῖ αὐτό; Μήπως ὁ οἶνος, ἀνθρώπῳ μου, διέπρωξε τὸ κακόν; Ὅχι ὁ οἶνος, ἀλλ' ἡ ἀκράτεια ἐκείνων ποὺ τὸν πίνουν χωρὶς μέτρον καὶ ὄρια. Εἰπέ λοιπὸν καὶ αὐτό, ὅς μὴ ὑπάρχη μέθη, ὅς μὴ ὑπάρχη τρυφή· ἂν ὅμως λέγῃς, ὅς μὴ ὑπάρχη οἶνος, θὰ φθάσῃς νὰ εἰπῇς σιγά - σιγά, ὅς μὴ ὑπάρχη σιδήρος (σιδηρὰ ἀντικείμενα), διὰ νὰ μὴ ὑπάρχουν φονεῖς; ὅς μὴ ὑπάρχη νύκτα, διὰ νὰ μὴ ὑπάρχουν κλέπται; ὅς μὴ ὑπάρχη φῶς, διὰ νὰ μὴ ὑπάρχουν συκοφάνται; ὅς μὴ ὑπάρχη γυναῖκα, διὰ νὰ μὴ ὑπάρχουν μοιχεῖαι; καὶ ὅλα γενικῶς θὰ τὰ καταργήσῃς.

Ἄλλ' αὐτὸ μὴ τὸ κάμνης εἶναι ἴδιον διαβολικῆς γνώμης· μήτε νὰ κατηγορῇς τὸν οἶνον, ἀλλὰ τὴν μέθην. **¶** καὶ ἀφοῦ παραλάβῃς τὸν μέθυσον, ὅταν εὐρίσκειται εἰς κατάστασιν ἠφαλιότητος, ζωγράφισέ του ὄλην τὴν ἀσχημασίην του καὶ εἰπέ πρὸς αὐτὸν ὁ οἶνος ἐδόθη διὰ νὰ ἐσφραινώμεθα, ὄχι διὰ νὰ συμπεριφερώμεθα ἀπρεπῶς· διὰ νὰ γελώμεν, ὄχι διὰ νὰ γελοιοποιούμεθα· διὰ νὰ υγιαινώμεν, ὄχι διὰ νὰ ἀσθενώμεν· διὰ νὰ θεραπεύσωμεν τὴν ἀσθένειαν τοῦ σώματος, ὄχι διὰ νὰ κατασθλώμεν τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς. Ὁ Θεὸς σὲ ἐτίμησε μετὰ τὴν προσφορὰν τοῦ δῶρου αὐτοῦ, σὺ διατί ὑβρίζεις τὸν ἑαυτὸν σου μετὰ τὴν ἀμέτρον χρῆσιν; Ἄκουσε τί λέγει ὁ Παῦλος· «Νὰ χρησιμοποιοῖς ὀλίγον οἶνον διὰ τὸ στόμαχόν σου καὶ τὰς συχνὰς σου ἀσθενείας»³⁷. Ἐάν δὲ ὁ ἄγιος ἐκεῖνος, μολονότι κατεῖχτο ὑπὸ ἀσθενείας καὶ ὑπέμεινε τὴν μίαν ἀσθένειαν κατόπιν τῆς ἄλλης, **¶** δὲν ἐπιεν οἶνον, ἕως ὅτου τὸ ἐπέτρεψεν ὁ διδάσκαλος, ποῖαν συγγνώμην θὰ ἔχωμεν ἡμεῖς ποῦ μεθύομεν ἐν πληρῇ ὑγείᾳ; Εἰς ἐκείνον θέσθαια ἔλεγε, νὰ χρησιμοποιοῖς ὀλίγον οἶνον διὰ τὸν στόμαχόν σου καὶ τὰς συχνὰς σου ἀσθενείας; ἀλλ' εἰς ἕκαστον ἀπὸ σὰς ποῦ μεθύετε θὰ εἴπῃ! Νὰ χρησιμοποιοῖς ὀλίγον οἶνον, διὰ νὰ ἀποφεύγῃς τὰς συχνὰς αἰσχρολο-

37. Α' Τιμ. 5,29.

γίας, τὰς ἄλλας κακὰς ἐπιθυμίας, τὰς ὁποίας συνθέζει νὰ γενῶ ἢ μέθη. Ἐὰν δὲ δὲν θέλετε νὰ ἀποφεύγετε τὸν οἶνον διὰ τὰς συνεπείας αὐτάς, τοῦλάχιστον ἄς τὸν ἀποφεύγετε διὰ τὰς ἐπιθυμίας καὶ τὰς ἀγδίας πού προέρχονται ἐξ αὐτοῦ. **38-39** Διότι ὁ οἶνος ἐδόθη πρὸς εὐφροσύνην διότι λέγει, «ὁ οἶνος εὐφραίνει τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου»³⁸· σεῖς ὅμως καταστρέφετε καὶ αὐτὴν τὴν ἀγοσποῖόν ἐπίδρασιν του. Ποία εὐφροσύνη ὑπάρχει, ὅταν δὲν εἴμεθα εἰς τὰ λογικά μας καὶ ἔχουμεν ἀναριθμήτους πόνους καὶ τὰ θάλασμεν ὅλα νὰ στριφογυρίζουν καὶ κατεχόμεθα ἀπὸ σκοτοδίνην καὶ ἔχουμεν ἀνάγκην ἐκείνων πού καταβρέχουν μὲ ἔλαιον τὰς κεφαλὰς, ὡσάν τοὺς ὑποφέροντας ἀπὸ πυρετόν;

Αὐτὰ δὲν ἐλέγχθησαν δι' ὄλους, ἢ μάλλον (ἐλέγχθησαν) δι' ὄλους· ὄχι ἐπειδὴ ὄλοι μεθύουν· μὴ γένοιτο· ἀλλ' ἐπειδὴ ὄλοι δὲν μεθύουν, δὲν φροντίζουν διὰ τοὺς μεθύοντας. Δι' αὐτὸ καὶ πρὸς σὰς ἀπευθύνομαι περισσότερο, οἱ ὅποιοι εἰσθε ὑγιεῖς· ἐπειδὴ καὶ ὁ ἰατρός, ἀφοῦ ἀφήσῃ τοὺς ἀσθενεῖς, συνομιλεῖ μὲ ἐκείνους πού κάθονται πλησίον τῶν ἀσθενῶν. **40** Πρὸς σὰς λοιπὸν ἀπευθύνω τὸν λόγον καὶ σὰς παρακαλῶ μῆτε ποτὲ νὰ κυριευθῆτε ἀπὸ τὸ πάθος αὐτό, καὶ τοὺς κυριευθέντας νὰ περιμαζεύετε, διὰ νὰ μὴ φαίνονται χειρότεροι τῶν ἀλόγων ζώων. Διότι ἐκεῖνα μὲν δὲν ἐπιζητοῦν τίποτε περισσότερο ἀπὸ τὸ ἀναγκασθῆναι· αὐτοὶ δὲ ἔγνωσαν καὶ ἀπὸ ἐκεῖνα ἀλογώτεροι, μὲ τὸ νὰ ὑπερβαίνουν τὰ ὄρια τοῦ κανονικοῦ. Πόσον καλύτερος ἀπὸ αὐτοὺς εἶναι ὁ ἄνθρωπος; πόσον καλύτερος ὁ σκύλος; Καθ' ὅσον κάθε ἓνα ἀπὸ τὰ ζῶα αὐτά, καὶ ἀπὸ ὄλα δὲ τὰ ἄλλα, εἴτε πρόκεται νὰ φύγη, εἴτε πρόκειται νὰ πῆ, γνωρίζει ὡς βροντὴν τὴν ἐπάρκεαν (τὴν ἀναγκαιοῦσαν ποσότητα), καὶ πέραν τοῦ απαιτουμένου δὲν προχωρεῖ· καὶ ἂν χίλιοι τὸ ἀναγκάζουν, δὲν ἀνέχεται νὰ ὑπερβῆ τὸ μέτρον. Ἐξ αἰτίας αὐτοῦ λοιπὸν σεῖς εἰσθε χειρότεροι ἀπὸ τὰ ἄλογα· ὄχι μόνον κατὰ τὴν γνῶμην τῶν συνετῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἰδικὴν σας. «· Τὸ ὅτι ἔχετε σχηματῆσαι τὴν γνῶμην αὐτὴν ὅτι εἰσθε καὶ ἀπὸ τοὺς σκύλους καὶ τοὺς ἄλλους περισσότεροι ἄξιλοι πε-

38. 112a. 106, 17

ρφορήσεως, φανερόν εἶναι ἀπὸ τὴν πράξιν αὐτὴν· αὐτὰ δηλοῦν τὰ ἄλογα ζῶα δὲν τὰ ἀναγκάζεις νὰ λάθουν τροφήν πέραν τοῦ μέτρου· καὶ ἂν ἐρωτήσῃ κανεὶς, διατί; θὰ εἴπῃς, διὰ νὰ μὴ τὸ θλάτῃς μεγάλως· διὰ τὸν ἑαυτὸν σου ὅμως δὲν λαμβάνεις αὐτὴν τὴν πρόνοιαν. Ἔτσι λοιπὸν νομίζεις τὸν ἑαυτὸν σου ὅτι εἶναι εὐτελέστερος καὶ ἀπὸ ἐκεῖνα, καὶ τὸν παραβλέπεις νὰ βασανίζεται συνεχῶς. Οὔτε θέθαια ὑφίσταται τὴν ζημίαν ἐκ τῆς μέθης μόνον κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς μέθης, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν παρέλευσιν τῆς ἡμέρας ἐκείνης. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς παραμένει ἢ ἐκ τοῦ πυρετοῦ θλάτῃ, καὶ ὅταν ἀκόμη παρέλθῃ ὁ πυρετός, ἔτσι, καὶ ὅταν ἀκόμη περάσῃ ἡ μέθη, **41** κυριαρχεῖ ἢ ἐκ τῆς μέθης ζάλη καὶ εἰς τὴν ψυχὴν καὶ εἰς τὸ σῶμα· καὶ τὸ μὲν ἄθλιον σῶμα εἶναι κάτω παράλυτον, ὡσάν σκάφος πού ὑπέστη ναυάγιον ἢ δὲ περισσότερο αὐτοῦ ταλαίπωρος ψυχὴ, καὶ εἰς ἣν περιπτώσων ἀκόμη τὸ σῶμα ἔχει γίνῃ ράκος, ἐξεγείρει τὴν θύελλαν καὶ ἀνάπτει τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ ὅταν φαίνεται ὅτι σωφρονεῖ, τότε κατ' ἐξοχὴν εἶναι ἔξω φρενῶν, μὲ τὸ νὰ φαντάζεται οἶνον καὶ πιθάρια καὶ φιάλας καὶ ποτήρια. Καὶ ὅπως μετὰ ἀπὸ μίαν καταστρεπτικὴν ἀνεμοθύελλαν, παραμένει ἢ ἐξ αὐτῆς ζημία, τοῦτο συμβαίνει καὶ μετὰ τὴν μέθη. **42** Καὶ ὅπως ἐκεῖ ρίπτονται τὰ ἐμπορεύματα εἰς τὴν θάλασσαν, ἔτσι καὶ ἐδῶ ἀποβάλλονται ὄλα σχεδὸν τὰ ἀγαθὰ. Καὶ ἂν εὖρη σωφροσύνην, ἢ ἀδημοσύνην, ἢ σύνεσιν, ἢ ἐπιείκειαν, ἢ ταπεινοφροσύνην, ἢ μέθη τὰ ρίπτει ὄλα εἰς τὸ πέλαγος τῆς παρανομίας. Ἀλλὰ τὰ μετὰ ταῦτα δὲν εἶναι πλέον ὅμοια. Ἐκεῖ θέθαια μετὰ τὴν ἀπόρριψιν τῶν ἐμπορευμάτων τὸ σκάφος ἀνακουφίζεται· ἐδῶ ὅμως θαρύνεται περισσότερο. Διότι ἀντὶ ἐκείνου τοῦ πλοῦτου δέχεται φάμυρον ὕδωρ καὶ ἄμμον, **43-44** καὶ ὄλα τὰ σκουπίδια τῆς μέθης, τὰ ὅποια μαζὶ μὲ τοὺς ἐπιθῆστας καὶ τὸν κυβερνήτην καταποντίζουσι ἀμέσως τὸ σκάφος.

Διὰ νὰ μὴ πάσχωμεν λοιπὸν αὐτὰ ἄς ἀπαλλάξωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀπὸ τὸν χεῖμωνά (τῆς μέθης). Ὁ μέθυσος οὐδέποτε εἶναι δυνατόν νὰ εἶδῃ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Διότι λέγει ὁ ἀπόστολος, «μὴ ἀπατάσθε»· οὔτε μέθυσοι, οὔτε θλάσσημοι θὰ κληρονομήσουσι τὴν βασι-

λείαν τῶν οὐρανῶν.³⁹ Καί τί λέγω τήν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν; Διατελοῦντες ἐν μέθῃ δέν εἶναι δυνατὸν νά ἴδωμεν οὔτε τὰ παρόντα πράγματα ἢ μέθῃ μᾶς κάμνει τὰς ἡμέρας νύκτας καί τὸ φῶς σκότος, οἱ δὲ μεθύοντες καί με ἀνοικτοὺς ἀκόμη τοὺς ὀφθαλμοὺς δέν βλέπουν ὅσα εὐρίσκονται πρὸ τῶν ποδῶν τῶν. **■** Καί δέν εἶναι μόνον αὐτὸ τὸ φοβερόν, ἀλλὰ μετὰ αὐτὰ ὕφίστανται καί ἄλλαι φοβερωτέρας τιμωρίας, κυριευόμενοι ἀπὸ παράλογον λύπην (ἀπαισιοδοξίαν), ἀπὸ τρέλλαν, ἀπὸ ἀσθένειαν, γινόμενοι ἀντικείμενον γέλωτος καί κατηγορούμενοι συνεχῶς. Ποία συγγνώμη λοιπὸν δι' αὐτοὺς τοῦ περιβάλλοντος τοὺς ἑαυτοὺς τῶν μὲ τόσα κακὰ; Δέν ὑπάρχει καμία.

Ἄς ἀποφύγωμεν λοιπὸν τὸ νόσημα αὐτό, διὰ νά ἐπιτύχωμεν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, διὰ τῆς χάριτος καί τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καί ἡ ἐξουσία συγχρόνως εἰς τὸν Πατέρα καί τὸ Ἅγιον Πνεῦμα **¶** εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Γένοιτο.

39. Α' Κορ. 6, 8-10.

ΟΜΙΛΙΑ ΝΗ' (58)

(Ματθ. ιζ', 22 - ιη', 6)

«Ὅταν δὲ περιεφέροντο εἰς τὴν Γαλιλαίαν, εἶπεν εἰς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς· μέλλει ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου νά παραδοθῆ εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καί θά τὸν θανατώσουν καί κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν θά ἀναστηθῆ. Καί ἐλυπήθησαν πάρα πολὺ» (Ματθ. 17, 22).

■ Διὰ νά μὴ λέγουν δηλαδή, διὰ ποῖον λόγον ἐδῶ παραμένομεν συνεχῶς; πάλιν περὶ τοῦ πάθους ὁμιλεῖ πρὸς αὐτοὺς· τοῦτο ἀκριθῶς ἀκούοντες οὔτε νά ἴδουν ἤθελον τὰ Ἱερουσόλυμα.

Βλέπε, λοιπὸν, πῶς ἂν καί ἐπιτιμήθῃ ὁ Πέτρος καί ὁ Μωϋσῆς καί ὁ Ἠλίας συνεζήτησαν περὶ αὐτοῦ καί δόξαν ἐνόμασαν τὴν Σταυρικὴν θυσίαν, καί ἠκούσθη ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ἡ φωνὴ τοῦ Πατρὸς, καί ἐγίναν τόσα θαύματα, καί ἦτο πρὸ τῶν θυρῶν ἡ ἀνάστασις (διότι δέν εἶπεν ὅτι θά παραμείνῃ εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ θανάτου ἐπὶ πολὺν χρόνον, ἀλλ' ὅτι θά ἀναστηθῆ κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν), οὔτε καί ἔτσι ὑπέφεραν, ἀλλ' «ἐλυπήθησαν» καί οὔτε ἀπλῶς, ἀλλὰ «ὑπερβολικά» συνέβαινε δὲ τοῦτο, διότι ἠγνόουν ἀκόμη τὴν δύναμιν τῶν λεγομένων. **■** Τοῦτο ἀκριθῶς ὑποβλήοντες ὁ Μάρκος καί ὁ Λουκᾶς ἔλεγον ὁ μὲν, ὅτι «δέν ἐγνώριζον τί ἔλεγε καί ἐφοβοῦντο νά τὸν ἐρωτήσουν»¹ ὁ δὲ, ὅτι «παρέμενε κρυμμένος ἀπὸ αὐτοὺς ὁ λόγος, διὰ νά μὴ τὸν ἐνοήσουν» καί ἐφοβοῦντο νά τὸν ἐρωτήσουν περὶ τοῦ λόγου»².

Ἄλλ' ὁμως, ἐάν δέν ἐγνώριζον, πῶς ἐλυπήθησαν;

1. Λουκ. 9, 31.
2. Μάρκ. 9, 32.
3. Λουκ. 9, 45.

Δέν ἠγνόουν θεθαίως τὰ πάντα, ἀλλ' ἐγνώριζον μὲν ὅτι θά ἀποθάνῃ, ἀκούοντες (αὐτό) συνεχῶς. Τί ὁμῶς ἦτο αὐτός ὁ θάνατος καὶ ὅτι θά καταλυθῇ ταχέως καὶ θά προξενήσῃ ἀναριθμητὰ ἀγαθὰ, τοῦτο ποτὲ ἕως τώρα δέν ἐγνώρισαν ἐπακριθῶς· οὔτε τί τέλος πάντων εἶναι αὐτὴ ἡ ἀνάστασις, ἀλλ' ἠγνόουν. **25-28** Διὰ τοῦτο καὶ ἐλυποῦντο καθ' ὅσον πάρα πολὺ ἠγάπων τὸν διδάσκαλον,

«Ὅταν δὲ ἦλθον εἰς Καπερναοὺμ, ἐπήγαν πρὸς τὸν Πέτρον ἐκεῖνοι, ποῦ εἰσέπραττον τὸν φόρον τῶν διδραχμῶν, καὶ εἶπον ὁ διδάσκαλός σας δέν πληρώνει τὰ διδραχμα;»⁴. Καὶ ποῖα εἶναι αὐτὰ τὰ διδραχμα;⁵. «Ὅταν ὁ Θεὸς ἐφόνευεν τὰ πρωτότοκα τῶν Αἰγυπτίων⁶, τότε παρέλαθεν ἀντὶ αὐτῶν τὴν φυλὴν τοῦ Λευὶ. Ἐπειτα ἐπειδὴ ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν τῆς φυλῆς ἦτο μικρότερος τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πρωτότοκων τῶν Ἰουδαίων, διέταξε νὰ γινῇ εἰσφορά σέκλου ἀντὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑπολειπομένων (Λευιτῶν)»⁷ καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός ἐκεῖνο ἐπεκράτησεν ἡ συνήθεια νὰ εἰσφέρουν τὸν φόρον αὐτὸν τὰ πρωτότοκα. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Χριστὸς ἦτο πρωτότοκος, πρῶτος δὲ ἀπὸ τοὺς μαθητὰς ἐνομίζετο ὁ Πέτρος. **29** προσέρχονται εἰς αὐτόν. Καθ' ὅσον, ὅπως μοῦ φαίνεται, καθ' ἑκάστην πόλιν ἀπύτουν (τὰ διδραχμα)· διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὴν πατρίδα του προσήλθον εἰς αὐτόν, ἐπειδὴ πατὴρ του ἐνομίζετο ἡ Καπερναοὺμ. Καὶ δέν ἐτόλμησαν μὲν νὰ προσέλθουν εἰς τὸν Χριστόν, ἀλλ' εἰς τὸν Πέτρον· καὶ οὔτε πρὸς αὐτόν πολὺ ἀπαιτητικῶς, ἀλλὰ μὲ κάπως ἥπιον τρόπον διότι, ὅχι διὰ νὰ κατηγορήσουν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐρωτήσουν ἔλεγον: «Ὁ διδάσκαλός σας δέν πληρώνει τὰ διδραχμα;· Δέν ἔχουν θεθαίως μέχρι τώρα τὴν ἀρμόζουσαν γνώμην περὶ αὐτοῦ, ἀλλὰ συμπεριεφέροντο ἔτσι, ὡς νὰ ἐπρόκειτο περὶ (κοινοῦ) ἀνθρώπου· ἀπένεμον ὁμῶς εἰς αὐτόν κάποιον σεβασμὸν καὶ τιμὴν, λόγῳ τῶν προη-

4. Ματθ. 17, 24.

5. Τὸ διδραχμὸν ἦτο νόμισμα ἀξίας δύο δραχμῶν, ἢ τὸ ἕμισυ τοῦ σέκλου. Τὰ πρωτότοκα τῶν Ἰουδαίων ἐπλήρωνον κατ' ἕτος διδραχμῶν, εἰς ἀνάμνησιν τῆς σφαγῆς τῶν πρωτότοκων τῶν Αἰγυπτίων, πρὸς διατήρησιν τοῦ Ναοῦ καὶ τῶν Λευιτῶν.

6. Ἔξ. 12, 29.

7. Ἀριθμ. 3, 41.

γηθέντων θαυμάτων. Τί λοιπὸν ὁ Πέτρος; **30** «Ναί, λέγει»· καὶ πρὸς αὐτοὺς μὲν εἶπεν, ὅτι πληρώνει, πρὸς τὸν Χριστόν ὁμῶς δέν εἶπεν, ἐντρεπόμενος ἴσως νὰ συζητήσῃ μετ' αὐτοῦ περὶ αὐτῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἡμέτερος, καὶ ὁ γνωρίζων τὰ πάντα ἐπακριθῶς, προλαθὼν αὐτὸν λέγει· «Τί φρονεῖς Σίμων; οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ ποίους λαμβάνουν δασμοὺς ἢ φόρον, ἀπὸ τὰ τέκνα τους ἢ ἀπὸ τοὺς ξένους; Εἶπεν ἀπὸ τοὺς ξένους. Ὁ δὲ Κύριος εἶπεν ἐπομένως τὰ τέκνα εἶναι ἐλεύθερα»⁸. Διὰ νὰ μὴ νομίση δηλαδὴ ὁ Πέτρος, ὅτι ὁμιλεῖ περὶ τῶν διδραχμῶν ἀφοῦ ἠκούσεν ἀπὸ ἐκείνου, τὸν προλαμβάνει, φανεράνων καὶ αὐτὴν τὴν συζητήσῃν καὶ παρέχων τὸ θάρρος εἰς αὐτόν, ὁ ὁποῖος ἐδίσταζε προηγουμένως περὶ τούτων νὰ ὁμιλήσῃ. Αὐτὸ δὲ τὸ ὅποιον λέγει, ἔχει τὴν ἐξῆς σημασίαν· εἶμαι ἐλεύθερος μὲν ἀπὸ τὸ νὰ πληρώσω φόρον, διότι ἔαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς δέν λαμβάνουν ἀπὸ τὰ τέκνα των, **31** ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς ξένους, πολὺ περισσότερο ἐγὼ πρέπει νὰ εἶμαι ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τὴν ἀπαιτήσῃν αὐτὴν, ὁ ὁποῖος εἶμαι, ὅχι τοῦ ἐπιγείου βασιλέως, ἀλλὰ τοῦ οὐρανίου υἱὸς καὶ βασιλεὺς. Βλέπετε πῶς ἔκαμε σαφὴ διάκρισιν μεταξὺ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἦσαν υἱοὶ (τοῦ βασιλέως) καὶ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι δέν ἦσαν; Ἐάν δὲ ὁ Χριστὸς δέν ἦτο Υἱὸς, ἀσκόπως ἔφερε καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ βασιλέως. Ναὶ λέγει, εἶναι υἱὸς, ἀλλ' ὅχι πραγματικός. Ἐπομένως δέν εἶναι οὔτε υἱὸς· ἔάν δὲ δέν εἶναι υἱὸς, οὔτε πραγματικός εἶναι, οὔτε τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ξένος. Ἐάν δὲ εἶναι ξένος, τὸ παράδειγμα δέν ἔχει καμμίαν ἀξίαν. Διότι ὁ Κύριος δέν ὁμιλεῖ ἀπλῶς περὶ τῶν υἱῶν, ἀλλὰ περὶ τῶν πραγματικῶν (γνησίων) υἱῶν, περὶ τῶν υἱῶν τοῦ βασιλέως, οἱ ὁποῖοι συμμετέχουν μετὰ τῶν γεννητόρων εἰς τὴν βασιλείαν. **32** Διὰ τοῦτο καὶ πρὸς ἀντιδιαστολήν ἔθεσε τοὺς ξένους, ἀποκαλῶν ταιουτοτρόπως ὄσους δέν ἐγεννήθησαν ἐξ αὐτῶν ὡς ἱδικοίς των δέ, αὐτοὺς ποῦ ἐγεννήθησαν ἐξ αὐτῶν. Σὺ ὁμῶς πρόσεξε, παρακαλῶ, καὶ ἐκεῖνο, πῶς ἐπιθεθαίω καὶ ἀπὸ ἐδῶ τὴν γνώσιν, ἢ ὅποια ἀπεκαλύφθη εἰς τὸν Πέτρον. Καὶ δέν ἐσταμάτησε μέχρις ἐδῶ, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς συγκαταθέσεως, πάλιν

8. Ματθ. 17, 25-26.

αυτό τὸ ἴδιον φανερώνει, πράγμα ποὺ ἀπεδείκνυε μεγάλην σοφίαν. **10** Καθ' ὅσον, ἀφοῦ εἶπεν αὐτά, λέγει· «διὰ νὰ μὴ σκανδαλισωμεν δὲ αὐτούς, πήγαμε εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ρίψε ἀγκίστρι καὶ πάρε τὸ πρῶτο ψάρι, ποὺ θὰ ἀνεβῆ ἀνοιξὲ τὸ στόμα του· καὶ θὰ εὕρῃς ἀργυροῦν τετράβραχμον. Πάρε ἐκεῖνο καὶ δώσε το εἰς αὐτούς δι' ἐμέ καὶ διὰ σέ». Βλέπετε πῶς οὔτε ἀρνείται τὴν πληρωμὴν τοῦ φόρου, οὔτε διατάζει ἀδιακρίτως τὴν καταβολὴν του; Ἄλλ' ἀφοῦ εἶδεις προηγουμένως ὅτι δὲν εἶναι ὑπόχρεως, τότε δίδει ἀφ' ἑνὸς μὲν, διὰ νὰ μὴ σκανδαλισθοῦν οἱ Ἰουδαῖοι, ἀφ' ἑτέρου δὲ, διὰ νὰ μὴ σκανδαλισθοῦν οἱ μαθηταί. Καὶ πράγματι δὲν πληρώνει ὡς ὀφειλέτης, ἀλλὰ διὰ νὰ διορθώσῃ τὴν ἀσθένειαν ἐκείνων.

11 Εἰς ἄλλην θέβαια περίπτωσιν ἀδιαφορεῖ διὰ τὸ σκάνδαλον, (ὅπως) ὅταν ὠμίλει περὶ τῆς τροφῆς⁹, διδασκῶν ἡμᾶς νὰ γνωρίζωμεν τοὺς καιροὺς κατὰ τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ φροντίζωμεν νὰ μὴ περιφρονῶμεν τοὺς σκανδαλιζομένους, καὶ ἐκείνους κατὰ τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ ἀδιαφορῶμεν. Καὶ μὲ αὐτὸν δὲ τὸν τρόπον τῆς πληρωμῆς ἀποδεικνύει πάλιν τὸν ἑαυτὸν του (ὅτι εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ). Πράγματι, διὰ ποῖον λόγον δὲν διατάζει νὰ πληρώσῃ ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα χρήματα; Διὰ νὰ δεῖξῃ καὶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον, πράγμα τὸ ὁποῖον ἀνέφερα, ὅτι εἶναι Θεὸς τῶν ὄλων, καὶ ὅτι ἐξουσιάζει καὶ τῆς θαλάσσης. Ἀπέδειξε θέβαια τοῦτο καὶ προηγουμένως ὅταν ἐκετίμησε τὴν θάλασσαν καὶ διέταξε αὐτὸν τοῦτον τὸν Πέτρον νὰ περιπατήσῃ ἐπὶ τῶν κυμάτων¹¹· τὸ ἴδιον δὲ ἀποδεικνύει καὶ τώρα κατ' ἄλλον θέβαια τρόπον, προξενῶν ὅμως καὶ δι' αὐτοῦ μεγάλην κατάπληξιν. «! Διότι δὲν ἦτο μικρὸν πράγμα νὰ προείπη, ὅτι ἀπὸ τοὺς θυθούς ἐκείνους πρῶτο ψάρι θὰ συλληφθῇ ἐκεῖνο ποὺ θὰ πληρώσῃ τὸν φόρον, καὶ, ὡς ἀκριθῶς δίκτυο νὰ ἐρριπτε εἰς τὴν ἀβυσσον ἐκείνην τὸ πρόσταγμα του, νὰ φέρῃ αὐτὸ ποὺ προσεκόμιζε τὸν στατήρα, ἀλλὰ τοῦτο ἦτο ἔργον θείας καὶ ἀπειροῦ δυνάμεως, τὸ νὰ κάμῃ καὶ τὴν

9. Ματθ. 17,27.

10. Ματθ. 16, 11-20.

11. Ματθ. 8,27, 14,28.

θάλασσαν νὰ προσφέρῃ τοιαῦτα δῶρα καὶ νὰ ὑποδεικνύῃ ἀπὸ παντοῦ τὴν ὑποταγὴν τῆς, καὶ ὅταν ἀγρίως ταρασσομένη ἤσυχάζε, καὶ ὅταν ἐδέχετο τὸν σύνδουλον (Πέτρον), καθ' ὃν χρόνον ἦτο τρικυμιώδης, καὶ τώρα πάλιν, ὅταν χάριν τοῦ Χριστοῦ προσφέρεται διὰ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν ἀπαίτησιν ἐκείνων. «Καὶ δώσε εἰς αὐτούς, λέγει, δι' ἐμέ καὶ διὰ σέ». Εἶδες ὑπερβολικὴν τιμὴν; Πρόσεξε καὶ τὴν φιλοσοφικὴν γνώμην τοῦ Πέτρου. Διότι αὐτὸ τὸ κεφάλαιον δὲν φαίνεται νὰ τὸ ἔχη γράψῃ ὁ Μάρκος, ὁ μαθητὴς τοῦ Πέτρου. Ἐπειδὴ ἀπεδείκνυε πολλὴν τιμὴν πρὸς αὐτὸν **12** ἀλλὰ τὴν μὲν ἄρνησιν ἔγραψε καὶ ὁ Μάρκος, ὅσα δὲ καθίστων αὐτὸν ἐνδοξον, ἀπεισιώτησεν ἴσως διότι ὁ διδάσκαλός του τὸν ἠμάρτισε νὰ λέγῃ περὶ αὐτοῦ μεγάλα (καὶ ὑψηλά). «Δι' ἐμέ καὶ διὰ σέ», εἶπεν ἐπειδὴ καὶ ὁ Πέτρος ἦτο πρωτότοκος.

Ἄλλ' ὅπως ἀκριθῶς ἐξεπλάγῃς διὰ τὴν δυνάμιν τοῦ Χριστοῦ, τοιοῦτοτρόπως θαύμασε καὶ διὰ τὴν πίστιν τοῦ μαθητοῦ, διότι ὑπήκουσεν εἰς τόσον παράδοξον πράγμα. Καθ' ὅσον φυσικῶς ἦτο πολὺ ἀπίθανον. Διὰ τοῦτο ἀμείβων αὐτὸν ἕνεκα τῆς πίστεώς του, τὸν συνέδεσε μὲ τὸν ἑαυτὸν του κατὰ τὴν πληρωμὴν τοῦ φόρου.

«Κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν ἐπλησίασαν τὸν Ἰησοῦν οἱ μαθηταί του λέγοντες **13** ποῖος ἀραγε εἶναι μεγαλύτερος εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν»;¹² Ἐπαθὸν κάτι ἀνθρώπινον οἱ μαθηταί· διὰ τοῦτο καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς ἐπισημαίνει λέγων, «Κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν» ὅταν ἀπὸ ὄλου ἐτίμησεν ἰδιαιτέρως αὐτόν. Διότι ἐνῶ ἐκ τῶν Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου ὁ εἷας ἦτο πρωτότοκος, δὲν ἔπραξε χάριν αὐτῶν κάτι παρόμοιον. Ἐπειτα ἐντραπέμνοι νὰ ὁμολογήσουσιν τὸ πάθος τῆς ψυχῆς των, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐκυριεύθησαν, δὲν λέγουσιν μὲν φανερώς, διατὶ ἀπὸ ὄλου ἡμᾶς προετίμησε τὸν Πέτρον; **14** Καὶ εἰν αὐτός εἶναι μεγαλύτερος ἀπὸ ἡμᾶς; διότι ἠσθάνοντο ἐντροπὴν ἔρωτοῦν δὲ ἀρίστως; «ποῖος ἀραγε εἶναι μεγαλύτερος»;¹³ Ὅταν θέβαια εἶδον νὰ προτιμῶνται οἱ τρεῖς μα-

12. Ματθ. 18,1.

13. Ματθ. 18,2.

θηταί, οὐδέν τοιοῦτον ἔπαθον· ἐπειδὴ ὁμοῦ ἀπεδόθη ἡ τιμὴ εἰς τὸν ἕνα, τότε ἠσθάνθησαν πάντων. Ὅχι δὲ μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ ἄλλα πολλά σπλαγχνισάντες, ἤναψαν τὸ πάθος των. Καθ' ὅσον εἶπεν εἰς αὐτόν· «Θά σοῦ δώσω τὰ κλεῖδιά» καὶ «μακάριος εἶσαι, Σίμων υἱὸς τοῦ Ἰωάννα»¹⁴· καὶ ἐδῶ, «δώσε δι' ἐμέ καὶ διὰ σέ»· καὶ τὸ ἄλλο δὲ τὸ πολὺ θάρρος τοῦ Πέτρου θλέποντες, ἠρεβίζοντο. Ἐάν δὲ ὁ Μάρκος λέγει, ὅτι δὲν ἠρώτησαν, ἀλλὰ διελογίζοντο¹⁵ (καὶ συνεζήτουν μεταξύ των), τοῦτο δὲν εἶναι ἀντίθετον πρὸς ἐκεῖνο· **¶** διότι φυσικὸν ἦτο αὐτοὶ νὰ πράξουν καὶ ἐκεῖνο καὶ τοῦτο, καὶ προηγουμένως μὲν εἰς ἄλλην περιστάσει νὰ πάθουν τοῦτο (νὰ δοκιμάσουν αὐτὸ τὸ συναίσθημα τῆς λύπης) καὶ μίαν καὶ δύο φορές τότε δὲ καὶ νὰ διανοηθῶν καὶ νὰ ἐρωτήσουν.

Σὺ ὁμοῦ, ἀγαπητέ μου, μὴ προσέξῃς μόνον τὴν ἀμαρτίαν, ἀλλὰ σκέψου καὶ ἐκεῖνο· πρῶτον μὲν ὅτι τίποτε ἀπὸ τὰ ἐγκόσμια δὲν ζητοῦν· ἔπειτα, ὅτι ἀπηλλάγησαν ὕστερον αὐτοῦ τοῦ πάθους, καὶ παραχωροῦν τὰ πρωτεῖα ὁ ἕνας εἰς τὸν ἄλλον. Ἡμεῖς ὁμοῦ δὲν δυνάμεθα νὰ φθάσωμεν οὔτε εἰς τὰ ἑλαττώματα αὐτῶν, οὔτε ἐρωτώμεν ποῖος εἶναι μεγαλύτερος εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλὰ ποῖος εἶναι μεγαλύτερος εἰς τὴν βασιλείαν τῆς γῆς, ποῖος εἶναι πλουσιώτερος, ποῖος εἶναι δυνατώτερος.

Τι λοιπὸν ὁ Χριστός; Ἀποκαλύπτει τὴν συνειδησίαν των καὶ ἀπαντᾷ πρὸς τὸ πάθος, ὅχι τόσο πρὸς τὰ λόγια. **¶** «Καὶ ἀφοῦ προσεκάλεσαν ὁ Ἰησοῦς ἕνα παιδί, λέγει· εἶπεν· ἔάν δὲν μετανοήσετε καὶ δὲν γίνετε ὡσάν τὰ παιδιά, δὲν θὰ εἰσέλθετε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν»¹⁶. Σεῖς θεῖσθαι ἐξετάζετε ποῖος εἶναι μεγαλύτερος καὶ φιλοεικείτε περὶ τῶν πρωτεῶν ἐγὼ ὁμοῦ σας λέγω ὅτι ἐκεῖνος ποῦ δὲν γίνετ' ὑπερῷον ταπεινός ἀπὸ ὅλους, δὲν εἶναι ἄξιός νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Καὶ καλῶς φέρει τὸ παράδειγμα· καὶ δὲν φέρει μό-

14. Ματθ. 16, 17, 19.
15. Μάρκ. 9, 34.
16. Ματθ. 18, 2-3.

νον, ἀλλὰ καὶ τὸ παιδί τοποθετεῖ εἰς τὸ μέσον, καὶ ἀπὸ τὴν θεῶν κάμνει αὐτοὺς καὶ ἐντραποῦν καὶ τοὺς πείθει νὰ εἶναι ταπεινοὶ ἔτσι καὶ ἀπονήρευτοι. Καθ' ὅσον τὸ παιδί εἶναι καθαρὸν ἀπὸ φθόνου καὶ ματαιοδοξίαν, καὶ ἀπὸ τὸ νὰ ἐπιθυμῇ τὰ πρωτεῖα καὶ κατέχει τὴν μεγαλύτερη ἀρετὴν. **¶** τὴν ἀφέλεσεν, τὸ ἀνεπιτήδευτον καὶ τὸ ταπεινόν· Ἐπομένως δὲν ἀπαιτεῖται μόνον ἀνδρεία, οὔτε φρόνησις, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἀρετὴ, ἡ ταπεινοφροσύνη λέγω καὶ ἡ ἀπλότης. Καθ' ὅσον εἰς τὰ μέγιστα χωλαίνει ἡ σωτηρία μας, ἔάν δὲν ὑπάρχουν εἰς ἡμᾶς αἱ ἀρεταὶ αὐταί. Τὸ παιδί καὶ ἂν ὑβρίζεται, καὶ ἂν κτυπάται, καὶ ἂν τιμᾶται, καὶ ἂν δοξάζεται, οὔτε ἀπὸ ἐκεῖ δυσανασχεται καὶ φθονεῖ, οὔτε ἀπὸ ἐδῶ ὑπερηφανεύεται.

Εἶδες πῶς προσελκύει πάλιν ἡμᾶς πρὸς τὰς φυσικὰς ἀρετάς, δεικνύων ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ κατορθώσωμεν αὐτάς ἐκ προαιρέσεως, καὶ πῶς ἀποστομώνει τὴν φθερὰν λύσαν τῶν Μανιχαίων; **¶** Διότι ἔάν εἶναι κακὸν ἡ φύσις, διατὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἀντλεῖ τὰ παραδείγματα τῆς φιλοσοφίας; Μοῦ φαίνεται δὲ ὅτι ἐτοποθέτησε εἰς τὸ μέσον ἕνα πάρα πολὺ μικρὸν παιδί, ἀπηλλαγμένον ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὰ πάθη. Διότι ἕνα παιδί τόσο μικρᾶς ἡλικίας εἶναι ἀπηλλαγμένον καὶ ἀπὸ ὑπερηφάνειας καὶ ἀπὸ δοξομανίας καὶ ἀπὸ φθόνου καὶ ἀπὸ ἐριστικότητος καὶ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὰ πάθη καὶ ἔχον πολλὰς ἀρετάς, **¶** τὴν ἀφέλειαν, τὴν ταπεινοφροσύνην, τὴν ἡσυχίαν, διὰ καμμίαν ἀπὸ αὐτὰς δὲν ὑπερηφανεύεται· τοῦτο ἀκριβῶς μαρτυρεῖ διπλὴν ἀρετὴν καὶ ἀνωτερότητα, τὸ νὰ ἔχη ὅλας αὐτάς τὰς ἀρετάς, καὶ νὰ μὴ ὑπερηφανεύεται δι' αὐτάς. Δι' αὐτὸ λοιπὸν ἔφερε τὸ παιδί, καὶ τὸ ἔστησεν εἰς τὸ μέσον· καὶ δὲν ἐπεράτωσε μέχρις αὐτοῦ τοῦ σημείου τὸν λόγον μόνον, ἀλλὰ καὶ συνεχίζει αὐτὴν τὴν παραίνεσιν, λέγων· «καὶ ἐκεῖνος, ποῦ θὰ δεχθῇ ἕνα τέτοιο παιδί εἰς τὸ ὄνομά μου, ἐμὲ δεχεται»¹⁷. Δὲν θὰ λάθετε, λέγει, σεῖς μόνον μέγαν μισθόν, ἔάν γίνετ' ὡσάν τὰ παιδιὰ· ἀλλὰ καὶ ἂν τιμῆσθε ἄλλους ἀνθρώπους αὐτοῦ τοῦ χαρακτήρος, χάριν ἐμοῦ, ὀρίζω ὡς ἀμοιβὴν σας διὰ τὴν πρὸς ἐκείνους ἐπιμὴν

17. Ματθ. 18, 5.

τὴν οὐράνιον βασιλείαν. Μᾶλλον δὲ τὸ πολὺ μεγαλύτερον θέτει, λέγων «ἐμὲ δέχεται». Τόσον πολὺ εἶναι ἐμὲ ἀξιαγάπητον τὸ καταινιόν καὶ ἀνεπιτήδευτον. **18** Παιδί δὲ ἐδῶ λέγει τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι εἶναι ἔτι ἀπλοῖκοι καὶ ταπεινοὶ καὶ θεωροῦνται ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ἀπερριμμένοι καὶ ἄξιοι περιφρονήσεως. Ἐπειτα Κάμινον τὸν λόγον περισσότερον εὐπαράδεκτον, συνιστᾷ αὐτὸν ὄχι μόνον ἕνεκα τῆς τιμῆς, ἀλλὰ καὶ ἕνεκα τῆς κολάσεως, συνεχίζων καὶ λέγων· «ἐκεῖνος δέ, πού θά σκανδαλίσῃ ἕνα ἀπὸ τοὺς μικροὺς αὐτοῦς, τὸν ἀμφέρει νὰ κρεμασθῇ ἀπὸ τὸν λαῖμόν του μίαν μυλόπετρα καὶ νὰ καταποντισθῇ εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης». **18** Ὅπως ἀκριβῶς δηλαδὴ ἐκεῖνοι, πού τιμῶν αὐτοὺς δι' ἐμὲ, λέγει, ἔχουν (ὡς ἀμοιβήν) τὸν οὐρανόν, μᾶλλον δὲ καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν βασίλειαν μεγαλύτεραν τιμὴν, **19** τοιαυτοτρόπως λοιπὸν καὶ ἐκεῖνοι, πού ἀτιμάζουν αὐτοὺς (διότι αὐτὴν τὴν σημασίαν ἔχει τὸ νὰ τοὺς σκανδαλίσουν), θά ὑποστοῦν φοβεράν τιμωρίαν. Μὴ θαυμάσης δέ, ἔάν σκάνδαλον ἀποκαλεῖ τὴν περιφρόνησιν, διότι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς μικροψύχους δὲν ἐσκανδαλίσθησαν τυχαίως ἐκ τοῦ ὅτι δὲν τοὺς ἔλαθον ὑπ' ὄψιν οἱ ἄνθρωποι καὶ τοὺς περιεφρόνησαν. Τονίζων λοιπὸν τὸ ὕψος καὶ ἀξιάτων τὸ μέγεθος τοῦ ἀδικήματος, ἀναφέρει τὴν ἐξ αὐτοῦ βλάβην. Καὶ δὲν κάμνει πλέον γνωστὴν τὴν τιμωρίαν ἀπὸ τὰς πνευματικὰς ποινὰς (κατὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν), ἀλλὰ ὑποδεικνύει τὸ ἀνυπόφορον αὐτῆς ἀπὸ τὰ γνωστὰ εἰς ἡμᾶς πράγματα. Πράγματι, ὅταν θέλῃ νὰ καταπισθῇ κατ' ἐξοχὴν μὲ αὐτοὺς, οἱ ὅποιοι ἀδυνατοῦν νὰ σκεφθοῦν πνευματικῶς, φέρει ἀσθητὰ παραδείγματα. Διὰ τοῦτο καὶ ἐδῶ θέλων νὰ δεῖξῃ, ὅτι θά ὑποστοῦν μεγάλην τιμωρίαν, καὶ νὰ κατηγορήσῃ τὴν ὑπερηφάνειαν ἐκείνων πού περιφρονοῦν τοὺς ἄλλους, **20** παρουσίασεν κάποιαν ἀσθητὴν τιμωρίαν, τὴν μυλόπετραν καὶ τὸν καταποντισμόν. Ἄν καὶ ἔθετα ἡτο συμφωνότερον πρὸς τὸ προηγούμενον νὰ εἴπῃ· «ἐκεῖνος, πού δὲν δέχεται ἕνα ἀπὸ τοὺς μικροὺς αὐτοῦς, ἐμὲ δὲν δέχεται»· τοῦτο ἦτο πικρότερον ἀπὸ καθ' ἕνα εἶδος τιμωρίας· ἀλλ' ἐπειδὴ ἦσαν ἀπὸ τοὺς πάρα πολὺ ἀναισθητοὺς καὶ ἀνοήτους, καὶ δὲν τοὺς ἐπηρεάζε

18. Ματθ. 18,6.

τόσον, ἂν καὶ τοῦτο ἦτο φοβερόν, ἀνοίφει τὴν μυλόπετραν καὶ τὸν καταποντισμόν. Καὶ δὲν εἶπεν, ὅτι ἡ μυλόπετρα θά κρεμασθῇ εἰς τὸν λαῖμόν του· ἀλλὰ, «εἶναι συμφέρον εἰς αὐτόν» νὰ ὑπομείνῃ τοῦτο, δεικνύων ὅτι τὸν ἀναμένει ἄλλο φοβερότερον τοῦτου κακόν· ἔάν δὲ αὐτὸ εἶναι ἀνυπόφορον, πολὺ περισσότερον ἐκεῖνο. **20** Εἶδες πῶς καὶ ἀπὸ τὰς δύο πλαιυράς, ἔκαμε τὴν ἀπειλήν φοβεράν, διὰ μὲν τοῦ συσχετισμοῦ μετὰ τοῦ γνωστοῦ παραδείγματος καθιστῶν αὐτὴν περισσότερον σαφῆ, διὰ δὲ τῆς ἀπὸ ἐδῶ ὑπερβολῆς προτομιάσεως νὰ φαντάζεται κανεὶς πολὺ μεγαλύτεραν τιμωρίαν ἀπὸ αὐτὴν τὴν ὁποίαν θέλει; Εἶδες πῶς ἐξερρίξασε παντελῶς τὴν ὑπερηφάνειαν; πῶς ἐθεράπευσε τὸ ἔλλκος τῆς ματαιοδοξίας; πῶς ἐβίβαξε εἰς καμμίαν περίπτωσιν νὰ μὴ ἐπιβιώσωμεν τὰ πρωτεία; **21-24** πῶς ἔπεισε ἐκεῖνους πού ἐπιθυμοῦν τὰ πρωτεία πάντοτε νὰ ἐπιδιώκουν τὴν τελευταίαν τάξιν; **19** Πράγματι τίποτε δὲν εἶναι χειρότερον ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνειαν. Αὐτὴ μᾶς κάμνει νὰ χάνωμεν τὰ λογικὰ μας καὶ μᾶς προσάπτει τὴν δόξαν τῶν ἀνοήτων· μᾶλλον δὲ μᾶς κάμνει ἐντελῶς ἀνοήτους. Διότι ὅπως ἀκριβῶς, ἔάν κάποιος, μολονότι ἔχει ὕψος τριῶν πήχεων, ἐξηνάγκασε τὸν ἑαυτὸν του νὰ εἶναι ὑψηλότερος ἀπὸ τὰ ὄρη, ἢ ἔάν ἐνόμιζε τοῦτο ὡς δυνατὸν καὶ ἐτέντανε πρὸς τὰ ἄνω τὸν ἑαυτὸν του διὰ νὰ ξεπεράσῃ τὰς κορυφὰς αὐτῶν, δὲν θά ζητήσωμεν ἄλλην ἀπόδειξιν τῆς παραφροσύνης· ἔτσι καὶ ὅταν ἴδῃς ὑπερήφανον ἄνθρωπον, θεωροῦντα τὸν ἑαυτὸν του καὶ ἀπὸ ἄλλους ἀνώτερον καὶ καλύτερον, καὶ νομίζοντα ἐντροπὴν τὸ νὰ συζῆ μὲ τοὺς ἄλλους, μὴ ζητῆς νὰ εὕρῃς ἄλλην ἀπόδειξιν τῆς παραφροσύνης ἐκείνου. **25** Διότι αὐτὸς εἶναι πολὺ πῶς καταγέλαστος καὶ ἀπὸ τοὺς ἐκ φύσεως ἀνοήτους, καθ' ὅσον καὶ μὲ τὴν θέλησιν του δημιουργεῖ τὴν νόσον αὐτὴν. Καὶ δὲν εἶναι μόνον ἐξ αὐτοῦ ἄθλιος, ἀλλὰ καὶ διότι ἐμπίπτει εἰς αὐτὸ τὸ θάραβρον τῆς κακίας σφουαλισθῆτως. Πότε λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς θά λάθῃ συνειδήσιν τῆς ἁμαρτίας του ὅπως πρέπει; πότε θά ἀντιληφθῇ ὅτι ἁμαρτάνει; Καθ' ὅσον, ἀφοῦ τὸν λάθῃ ὁ διάβολος ὡς ἂν εὐτελῆ δοῦλον καὶ αἰχμάλωτον ἀπέρχεται, τὸν ἀγεῖ καὶ τὸν φέρει, κτυπῶν

19. Ματθ. 8,35.

ἀπὸ παντοῦ καὶ περιβάλλον αὐτὸν μὲ ἀναριθμήτους ἐξευτελισμούς. Εἰς τόσον δὲ μεγάλῃ μωρίᾳ τοὺς ὀδηγεῖ λοιπὸν, ὥστε νὰ τοὺς πείθῃ νὰ ὑπερηφανεύονται καὶ ἔναντι τῶν παιδιῶν καὶ τῶν γυναϊκῶν καὶ τῶν ἰδικῶν των προγόνων. Ἄλλους δὲ ἀντιθέτως τοὺς κάμνει νὰ ὑπερηφανεύονται ἕνεκα τῆς δόξης τῶν προγόνων· τί θὰ ἐγίνετο πῶς ἀνόητον ἀπὸ αὐτό, ἐὰν ἀπὸ τὰ ἀντίθετα ὁμοίως ἐξάπτεται τὸ πάθος των, τῶν μὲν, ἐπειδὴ εἶχον εὐτελεῖς γονεῖς καὶ πάππους καὶ προπάππους, τῶν δὲ, ἐπειδὴ εἶχον ἐνδόξους καὶ ἐπιφανεῖς; Πῶς, λοιπὸν, θὰ καταστελῇ κανεὶς τὴν ἔξαιρῖν τοῦ πάθους των; Μὲ τὸ νὰ λέγῃ πρὸς ἐκείνους μὲν προχώρησε περαιτέρω καὶ ἀπὸ τοὺς πάππους καὶ τοὺς προπάππους καὶ θὰ εὕρῃ ἴσως πολλοὺς μαγείρους, ὀδηγοὺς ὄνων, καὶ γυρολόγους· πρὸς αὐτοὺς δὲ, πῶς ὑπερηφανεύονται διὰ τὸν ἑαυτῶν των ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀναξιοτήτα των προγόνων, εἰπέ τὸ ἀντίθετον πάλιν, ὅτι καὶ σὺ πάλιν ἐάν προχωρήσῃς πέρα ἀπὸ τοὺς προγόνους, θὰ ἴδῃς πολλοὺς κατὰ πολὺ ἐνδοξότερους ἀπὸ σέ.

Τὸ ὅτι δὲ ἀκολουθεῖ ἡ φύσις τὸν δρόμον αὐτὸν, ἐμπρὸς νὰ σᾶς τὸ ἀποδείξω καὶ ἀπὸ τὰς θείας Γραφάς. **10** Ὁ Σολομὼν ἦτο υἱὸς βασιλέως, καὶ βασιλέως ἐνδόξου· ἀλλ' ὁ πατὴρ αὐτοῦ²⁰ ἦτο ἀπὸ τοὺς εὐτελεῖς καὶ ἀσήμες, καὶ ὁ ἐκ μητρὸς πάππος δὲ ὁμοίως· καὶ ὅσον δὲ θὰ εἶδε τὴν θυγατέρα εἰς ἀπαλοὺν στρατιώτην. Ἐάν δὲ ἤθελες ἀναθεῖ ὑψηλότερον, θὰ ἐβλεπες πάλιν τὸ γένος ἐνδοξότερον καὶ βασιλικώτερον ἀπὸ τοὺς εὐτελεῖς αὐτοὺς. Τοιοῦτοτρόπως θὰ εὕρισκε κανεὶς νὰ συμβαίνει καὶ προκειμένου περὶ τοῦ Σαούλ²¹, τὸ ἴδιον καὶ περὶ ἄλλων πολλῶν. Ἄς μὴ ὑψηλοφρονῶμεν λοιπὸν ἀπὸ ἐδῶ. Τί σημαίνει γένος; εἰπέ μου. Τίποτε· ἀλλ' εἶναι ὄνομα μόνον, ἐστερημένον πραγματικῆς ἀξίας· καὶ τοῦτο θὰ γνωρίσετε καλῶς κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. **11** Ἐπειδὴ ὁμοῦ ἐκείνη

20. Ὁ Ἰσσαὶ, υἱὸς τοῦ Ἰσβαὶ, γένους τοῦ Βαζ καὶ τῆς Ροθ, πατὴρ τοῦ βασιλέως Δαυὶδ ἐκ Ἠβραίων τῆς Ἰουδαίας. — Ἡ ἐκ μητρὸς γενεολογία τοῦ Δαυὶδ δὲν ἀναφέρεται ἐν τῇ Α.Π.

21. Ὁ Σαούλ, υἱὸς τοῦ Κίς, ὑπερῆξ ὁ πατὴρ βασιλέως τῶν Ἰσραηλίων, χριστοῦς τοῦ προφήτου Σαμουὴλ κατὰ παραγγελίαν τοῦ θεοῦ (Α' Βασ. 10,1) τῷ 1095 π.Χ. Τὸν ἐπέλεξε ὁ Δαυὶδ.

δὲν εἶναι ἀκόμη παρούσα, ἐμπρὸς νὰ σᾶς πείσω καὶ ἀπὸ τὰ παρόντα πράγματα, ὅτι οὐδεμία ἐπ' αὐτοῦ προκίπτει ὑπεροχή. Πράγματι, ἐάν συμβῇ πόλεμος, ἡ ἐνοικήση πείνας, ἢ ὁτιδήποτε ἄλλο, ἐλέγχεται ὅλη αὐτὴ ἡ ὑπερηφάνεια διὰ τὴν εὐγενῆ δῆθεν καταγωγήν καὶ ἐάν παρουσιασθῇ νόσος, ἢ ἄλλη λοιμώδης ἀσθένεια, **22** δὲν γνωρίζει νὰ διακρίνῃ τὸν πλούσιον καὶ τὸν πτωχόν, τὸν εὐδοξόν καὶ τὸν ὀδοξόν, τὸν εὐγενῆ καὶ τὸν ταπεινόν· οὔτε ὁ θάνατος, οὔτε αἱ λοιπαὶ μεταβολαὶ τῶν πραγμάτων, ἀλλ' ὁμοίως ὅλα ἐξεγείρονται ἐναντίον ὄλων· καὶ ἐάν πρέπῃ νὰ εἰπωμεν καὶ κάτι ἀξιοθαύμαστον, περισσότερον ἐναντίον τῶν πλουσίων. Διότι, ὅσον εἶναι ἀπροσάρσκειοι δι' αὐτά, τόσον περισσότερον χάνονται, ὅταν περιέλθουν εἰς τὰς δυσκόλους αὐτὰς καταστάσεις. Καὶ ὁ φόβος δὲ τῶν πλουσίων εἶναι μεγαλύτερος. Καθ' ὅσον αὐτοὶ φοβοῦνται κατ' ἐξοχὴν τοὺς ἀρχοντας, καὶ οὐκ ὀλιγώτερον ἀπὸ τοὺς ἀρχοντας τὰ πλήθη, ἀλλὰ καὶ πολὺ περισσότερον· πράγματι πολλὰς πλουσίας οἰκίας ἀνέτρεφεν καὶ ἡ ὀργὴ τοῦ λαοῦ καὶ ἡ ἀπειλὴ τῶν ἀρχόντων. Ὁ πτωχὸς ὁμοῦ ἔχει ἀπαλλαγὴν καὶ ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ κύματα. Συνεπὸς ἀφοῦ ἀφήσῃς αὐτὴν τὴν εὐγένειαν. **13** ἐάν θέλῃς νὰ μοῦ δείξῃς, ὅτι εἶσαι εὐγενής, δείξε τὴν ἐλευθερίαν (ἀπὸ τὰ ἄτοπα πάθη) τῆς ψυχῆς, ὥσαν ἐκείνην τὴν ὅποιαν εἶχε ὁ μακκάριος Ἰωάννης, καὶ ὅλα αὐτά, ἐνῶ ἦτο πτωχός, ὁ ὁποῖος ἔλεγε εἰς τὸν Ἠρώδη· «δὲν σοῦ ἐπιτρέπεται νὰ ἔχῃς τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου Φιλίππου»²²· ὥσαν ἐκείνην τὴν ὅποιαν εἶχον ἐπὶ τοῦ Ἰωάννου ὁμοίως του (ὁ Ἰλίας) καὶ μετὰ τὸν Ἰωάννην πάλιν ὁ ἴδιος, ὁ ὁποῖος ἔλεγε εἰς τὸν Ἀγαθάβ· «δὲν διαστρέφω ἐγὼ τὸν Ἰσραὴλ, ἀλλὰ σὺ καὶ ὁ οἶκος τοῦ πατρὸς σου»²³· ὥσαν ἐκείνην τὴν ὅποιαν εἶχον οἱ προφῆται καὶ ὄλοι οἱ ἀπόστολοι. Ἀλλὰ, δὲν εἶναι τοιαῦτα αἱ ψυχαὶ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι εἶναι δοῦλοι τοῦ πλοῦτος, ἀλλὰ ὥσαν ἀκροθῶς νὰ εὐρίσκονται ὑπὸ τὴν ξερουσίαν μυρῶν παιδαγωγῶν καὶ δμηίων, τοιοῦτοτρόπως δὲν τολμοῦν οὔτε νὰ ὑψώσουν τὸ φλέμμα των καὶ νὰ ὀμιλήσουν μὲ θάρρος πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς ἀρετῆς. **14** Διότι ὁ ἔρας τῆς δόξης

22. Μάρκ. 6,18.

23. Ἰ' Βασ. 18,18.

καὶ τῶν χρημάτων καὶ τῶν ἄλλων πραγμάτων. βλέποντες εἰς αὐτοὺς κατὰ φοβερὸν, τοὺς κάμνει δουλοπρεπεῖς καὶ κόλακας. Τίποτε δὲν καταστρέφει τὴν ἐλευθερίαν τόσον ὅσον τὸ νὰ ἐμπλακῇ κανεὶς εἰς τὰ κοσμικὰ πράγματα, καὶ νὰ περιβληθῇ ἐκεῖνα ποὺ φαίνονται ὅτι εἶναι λαμπρά. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς δὲν ἔχει ἕνα δεσπότην καὶ δύο καὶ τρεῖς, ἀλλ' ἀναριθμήτους. Καὶ ἐὰν θέλετε καὶ νὰ τοὺς ἀναριθμήσω ἅς λάθωμεν ὡς παράδειγμα ἕνα ἐξ ἐκείνων ποὺ ἔχουν δύναμιν καὶ διακρίνονται εἰς τὰ βασιλικὰ ἀνάκτορα, καὶ ἅς ὑποθέσωμεν ὅτι αὐτὸς ἔχει καὶ χρήματα πάμπολλα καὶ ἐξουσίαν μεγάλην καὶ κατὰγεται ἀπὸ ἔνδοξον πατρίδα καὶ εὐγενεῖς προγόνους καὶ ὅτι εἶναι ἀπὸ δούλου βακτυλοδεικτούμενος. Ἄς ἴδωμεν λοιπὸν μὴ τυχὸν αὐτὸς εἶναι ἀπὸ δούλου ὁ περισσότερο δούλος; **Δ** καὶ ἅς θέσωμεν ἀπέναντί του, ὄχι ἀπλῶς δοῦλον, ἀλλὰ τὸν δοῦλον ἑνὸς ἄλλου δούλου· διότι πολλοὶ μολοῦντι εἶναι ὑπηρετὰ ἔχουν δούλους. Αὐτὸς μὲν λοιπὸν ὁ δοῦλος τοῦ δούλου ἔχει ἕνα δεσπότην. Τί σημασία, ἐάν (ὁ κύριός του) δὲν ἀνήκει εἰς τοὺς ἐλευθέρους. Ἄλλ' ἔχει ἕνα, καὶ κυττάζει μόνον πρὸς ὅτι ὁ κύριός του ἀποφασίζει. Καὶ ἂν θέσῃαι καὶ αὐτὸν φαίνεται νὰ τὸν ἐξουσιάζει ὁ δεσπότης του, τελικῶς ἡμῶς ἐκεῖνος ὑπακούει μόνον εἰς ἕνα· καὶ ἂν συμπεριφέρεται καλῶς πρὸς ἐκεῖνον, καθ' ὅλην του τὴν ζωὴν διαγίγει ἐν ἡσυχίᾳ. Αὐτὸς ἡμῶς δὲν ἔχει ἕνα καὶ δύο μόνον δεσπότης, ἀλλὰ πολλοὺς καὶ πῶς φοβεροὺς· καὶ πρῶτον φροντίζει αὐτὸν τὸν ἴδιον τὸν βασιλέα. **Ε** Δὲν εἶναι δὲ ἴσον νὰ ἔχῃς ταπεινὸν κύριον, καὶ βασιλέα εἰς τὰ ὅσα τοῦ ὁποίου φλυσαροῦν τόσοι πολλοί, καὶ τώρα μὲν λαμβάνει τὸ μέρος ἐκείνων, τώρα δὲ συμφωνεῖ μὲ τοὺς ἄλλους. Αὐτὸς, ἔστω καὶ ἂν ἦ συνειδησίς του δὲν τὸν ἐλέγχει διὰ τίποτε, ὑποπίπτει τοὺς πάντας, καὶ αὐτοὺς οἱ ὅποιοι ἐκοστρατεύουν μαζὶ του; καὶ αὐτοὺς τοὺς ὁποίους παρατάσσει εἰς μάχην, καὶ τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἐχθρούς. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς, λέγει, ὑποπίπτει τὸν κύριόν του. Καὶ πῶς εἶναι ἴσον νὰ ἔχῃ κανεὶς ἕνα καὶ πολλοὺς, τοὺς ὁποίους φοβεῖται; Μᾶλλον δὲ, ἐάν κανεὶς ἐξετάσῃ καλῶς, οὔτε ἕνα θὰ εὕρῃ. Πῶς καὶ κατὰ ποῖον τρόπον; **ΣΤΙ** Ἐκεῖνος μὲν κανένα δὲν ἔχει ποὺ νὰ ἐπιθυμῇ νὰ τοὺς ἀκδιώξῃ ἀπὸ τὴν δουλικὴν αὐτῆν ὑπηρεσίαν, διὰ νὰ τὴν ἀναλάβῃ ὁ ἴδιος, συνεπῶς οὔτε ἔχει κάποιον νὰ τὸν ἐπιβουλεύεται δι' αὐτὰ· αὐτοὶ

ἡμῶς δὲν ἔχουν ἄλλην φροντίδα, παρὰ πῶς νὰ κλονίσουν τὴν θέσιν ἐκείνου ποὺ πῶς πολλὴ διακρίνεται καὶ ἀγαπᾶται περισσότερο ἀπὸ τὸν βασιλέα· διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ κολακεύουν τοὺς πάντας, τοὺς ὑμηλοτέρους, τοὺς ἰσοτίμους, τοὺς φίλους. Διότι ὅπου ὑπάρχει φθόνος καὶ ἐπιθυμία δόξης, οὔτε ἡ δύναμις ὑπάρχει τῆς εὐλικρινοῦς φιλίας. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς οἱ ἀσκούντες ὁμοίαν τέχνην δὲν θὰ ἠμποροῦσαν νὰ ἀγαπηθοῦν μεταξὺ τῶν πραγματικῶν καὶ ἀληθινῶν, τοιοῦτοτρόπως καὶ οἱ ἰσοτίμοι ποὺ ἔχουν τὰς ἰδίας κοσμικὰς ἐπιδιώξεις. Συνεπῶς ἐντός τῶν ἀνακτόρων ὑπάρχει σκληρὸς ἀταγώνισμος. **Β** Εἶδες πλῆθος κυρίων, καὶ φοβερῶν κυρίων; Θέλεις νὰ σοῦ ἐπιδείξω καὶ ἄλλον φοβερότερον ἀπὸ αὐτόν; Ὅλοι οἱ κατώτεροί του τρέχουν νὰ γίνων ἀνώτεροί του, οἱ ἀνώτεροί του προσπαθοῦν νὰ τὸν ἐμποδίσουν νὰ τοὺς πλησιάσῃ καὶ τοὺς ὑπερτερήσῃ.

Ἄλλ' ὡ τοῦ θαύματος· ἐγὼ μὲν ὑπεσχέθην νὰ δεῖξω τοὺς κυρίους (τοὺς ὁποίους ἔχει), ἀλλ' ὁ λόγος προχωρῶν καὶ ἀγωνιζόμενος ὑπερέδῃ τὴν ὑπόσχεσιν, μὲ τὸ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἔχει ἐχθρούς ἀντὶ κυρίων, μᾶλλον δὲ τοὺς ἰδίους καὶ κυρίους καὶ ἐχθρούς. Διότι ὑπηρετοῦνται μὲν ὡς κύριοι, εἶναι δὲ φοβεροὶ ὡς ἀντίπαλοι καὶ σχεδιάζουν τὸ κακὸν διὰ τοὺς ἄλλους ὡς ἐχθροί. Ὅταν λοιπὸν κάποιος ἔχῃ τοὺς ἰδίους καὶ κυρίους καὶ ἐχθρούς, τί θὰ ἐγίνετο χειρότερον ἀπὸ τὴν συμφορὰν αὐτῆν; **Γ** Ὁ μὲν δοῦλος καὶ ἂν διατάσσεται, ἀλλ' ἡμῶς ἀπολαύει τῆς φροντίδος ἐκ μέρους ἐκείνων ποὺ τὸν προστάζουν, καὶ (συγχρόνως) τῆς εὐνοίας τῶν αὐτοὶ ἡμῶς καὶ προστάζονται καὶ πολεμοῦνται καὶ εἶναι ἀντιμέτωποι μεταξὺ τῶν καὶ φοβερότερον ἀκόμη τῶν ὅσων λαμβάνουν χώραν εἰς τὰς μάχας, καθ' ὅσον καὶ κρυφίως πληγώνουν, καὶ μὲ προσωπεῖον φίλων συμπεριφέρονται ἐχθρικῶς καὶ προοδεύουν πολλὰς φορές ἀπὸ τὴν συμφορὰν τῶν ἄλλων. Ἀλλὰ δὲν διέπονται τὰ ἰθικά μας πράγματα ἀπὸ τὰς ἀρχὰς αὐτὰς· ἀλλὰ καὶ ἂν δυστυχῆσῃ ὁ ἄλλος, εἶναι πολλοὶ ἐκεῖνοι ποὺ τὸν λυποῦνται· καὶ ἂν προκόπῃ, πολλοὶ οἱ συνευχαριστούμενοι, κατὰ τὸ ἀποστολικόν· **Δ** ἐάν ἕνα μέλος πάσῃ συμπίσῃσιν ὅλα τὰ μέλη· ἐάν ἕνα μέλος τιμᾶται,

χαίρουν μαζί όλα τα μέλη»²⁴, λέγει. Καί τώρα μὲν ἐλεγεν ὁ συμβουλευὼν αὐτὰ «διότι ποία εἶναι δι' ἐμὲ ἢ ἐλπίς ἢ ἡ χαρά, ἐάν δὲν εἴσθε σεις;»²⁵ τώρα δέ, «διότι τώρα ζῶμεν, ἐάν σεῖς στέκεσθε σταθεροὶ εἰς τὸν Κύριον»²⁶; τώρα δέ, «σὰς ἔγραψα ἀπὸ μεγάλης θλίψεως καὶ στενοχωρίας τῆς καρδίας»²⁷ καί, «ποῖος ἀσθενεῖ καὶ δὲν ἀσθενῶ καὶ ἐγώ; ποῖος σαιδαρίζεται καὶ ἐγώ δὲν καίγομαι;»²⁸.

Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν ἀνεχόμεθα ἀκόμη τὴν ζῶσιν καὶ τὰ κύματα ἀπὸ τὰς κοσμικὰς ἐπιδιώξεις, καὶ δὲν τρέχομεν πρὸς τὸν γαλήνιον αὐτὸν λιμένα. **Ε** καὶ, ἀφοῦ ἀφήσωμεν ὅσα κατ' ὄνομα εἶναι ἀγαθὰ, δὲν θαδίζομεν πρὸς ἐκεῖνα τὰ ὅποια εἶναι πραγματικῶς ἀγαθὰ; Διότι ἡ δόξα καὶ ἡ ἐξουσία καὶ ὁ πλοῦτος καὶ ἡ ὑπόληψις καὶ ὅλα τὰ σχετικὰ, εἰς ἐκείνους ὑψίστανται μόνον κατ' ὄνομα, εἰς ἡμᾶς δὲ ἔχουν πραγματικὴν ἔννοιαν ὅπως ἀκριθῶς καὶ τὰ λυπηρά, ὁ θάνατος, ἡ ἀνυποληψία, ἡ πτωχεία, καὶ ὅλα τὰ σχετικὰ, εἰς ἡμᾶς μὲν εἶναι μόνον ὀνόματα, εἰς ἐκείνους δὲ πραγματικῶς λυπηρά. Καὶ ἐάν θέλῃς, **ΣΣ** ὡς ἐξετάσωμεν πρῶτον τὴν δόξαν τὴν ἰδιαίτερον ἀπὸ ἐκείνους ἀξιογάπητον καὶ ποθητὴν. Δὲν λέγω, ὅτι εἶναι δλιγοχρόνιος, οὔτε ὅτι σθῆναι γρήγορος ἀλλ' ὅταν εὑρίσκειται εἰς τὴν ἀνθρώπιν τῆς, τότε νὰ μοῦ τὴν δείξῃς; μὴ ἀφαιρέσῃς τὰ θαύματα καὶ τὰ καλλυντικὰ τῆς πόρνης, ἀλλὰ φέρε καὶ παρουσιάσέ μου αὐτὴν κεκαλωπ-σμένην, διὰ νὰ ἀποδείξω τότε τὴν ἀσχημίαν τῆς. Ὅπως οὐδέποτε θὰ εἴπῃς τὸ λαμπρὸν σχῆμα, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ροδούχων, καὶ τὴν φωνὴν τοῦ κήρυκος, καὶ τὴν ὑπακοὴν τοῦ πλήθους, καὶ τὴν οἰωτὴν τῶν πολλῶν, καὶ τὸ νὰ κόπτονται ὅλοι ὅσοι τὸν συναντοῦν, καὶ τὸ νὰ εἶναι ἀπὸ θλους περιβλεπτός. Αὐτὰ δὲν εἶναι τὰ λαμπρά; Ἐμπρὸς λοιπὸν, ὡς ἐξετάσωμεν μὴπως αὐτὰ εἶναι περιττὰ, καὶ μόνον προκατὰληψις χωρὶς ὄφελος. **Ε** Διότι ὡς πρὸς τὶ ἐκεῖνος γίνεται καλλίτερος ἐξ αὐτῶν, κατὰ τὸ σῶμα ἢ κατὰ τὴν

24. Α' Κορ. 12, 26.

25. Α' Κορ. 2, 18.

26. Α' Κορ. 2, 20.

27. Β' Κορ. 2, 4.

28. Β' Κορ. 11, 29.

ψυχὴν; Διότι τοῦτο εἶναι ὁ ἄνθρωπος. Μήπως ἐκ τούτου θὰ γίνῃ ὑψηλότερος, ἢ δυνατώτερος, ἢ περισσότερον ὀγιῆς, ἢ ταχύτερος, ἢ μὴπως θὰ ἀποκτήσῃ ὀξυτέρως καὶ ἐκκρινεστέρας αἰσθήσεις; Καεὶς δὲν δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ τοῦτο. Ἄς ἐλθῶμεν λοιπὸν εἰς τὴν ψυχὴν μὴ τυχόν εὐρωμεν ἐκεῖ κάποιο κέρδος νὰ προέρχεται ἐξ αὐτοῦ. Τί λοιπὸν; θὰ γίνῃ πῶ ὁσφρων, πῶ ἐπιεικής, πῶ συνειτός ἐξ αἰτίας ὄλων αὐτῶν τῶν ὀρηρεσιῶν αὐτός ὁ ἄνθρωπος; Καθόλου, ἀλλὰ καὶ ἐντελῶς τὸ ἀντίθετον. Διότι δὲν συμβαίνει καὶ ἐδῶ ἐκεῖνο πὸν συμβαίνει προκειμένου περὶ τοῦ σώματος. «**Ε** Εἰς τὴν περίπτωσιν θέβια ἐκείνην τὸ μὲν σῶμα δὲν προσλαμβάνει τίποτε ὡς πρὸς τὴν δύναμιν του ἐδῶ ὅμως δὲν εἶναι μόνον αὐτὸ τὸ φοβερόν, τὸ ὅτι δηλαδὴ δὲν προσπορίζεται κάτι καλόν, ἀλλ' ὅτι ἐξ αὐτοῦ ἡ ψυχὴ δέχεται καὶ πολλὴν κακίαν κατ' ὅσον ἐξ αὐτοῦ παρασύρεται εἰς ὑπερηφάνειαν καὶ ματαιοδοξίαν καὶ ἀνοησίαν, καὶ εἰς θυμὸν καὶ εἰς ἀναριθμητὰ τοιοῦτα ἐλαττώματα. Ἀλλὰ χαίρεται, θὰ εἴπῃ κανεὶς, καὶ κατενεθουσιάζεται δι' αὐτὰ καὶ εὐχαριστεῖται. Μοῦ ἀνέφερες τὴν κορυφὴν τῶν κακῶν, καὶ τὸ ἀθεράπευτον νόσημα. Διότι ἐκεῖνος πὸν χαίρεται δι' αὐτὰ, οὔτε θὰ θελήσῃ ποτε εὐκόλως νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν προϋπόθεσιν τῶν κακῶν. **Ι** Ἀλλὰ διὰ τῆς εὐχαριστήσεως αὐτῆς ἀπέκλεισεν εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ τὸν δρόμον τῆς θεραπείας. Ἐπομένως τοῦτο εἶναι κατ' ἐξοχὴν τὸ φοβερόν, ὅτι οὔτε ἀλγεῖ, ἀλλὰ καὶ χαίρεται ἂν καὶ αὐξάνονται τὰ νοσηματὰ του. Τὸ νὰ χαίρεται ὅμως κανεὶς δὲν εἶναι πάντοτε καλόν διότι καὶ οἱ κλέπται χαίρουν; ὅταν κλέπτουν, καὶ ὁ μοιχὸς ὅταν μολύνη τὸν στυγνικὸν δεσμὸν τοῦ ὄλλου, καὶ ὁ πλεονέκτης ὅταν ἀρπάξῃ, καὶ ὁ φονεὺς ὅταν φονεύῃ. Ἄς μὴ ἐξετάσωμεν λοιπὸν ἐάν χαίρεται, ἀλλ' ἐάν χαίρεται πρὸς ὠφέλειόν του καὶ ὡς προσέξωμεν καλῶς μὴ τυχόν εὐρωμεν τοιοῦτου εἴδους χαρὰν ὡσάν τοῦ μοιχοῦ καὶ τοῦ κλέπτου. Διότι, εἰπέ μου, διὰ ποῖον λόγον χαίρεται; διὰ τὴν γνώμην ἐκ μέρους τῶν πολλῶν, καὶ διὰ τὸ ὅτι δύναται νὰ ὑπερηφανεῖται καὶ νὰ εἶναι ἀπὸ ὅλους δακτυλοδεικτούμενος; **ΙΙ** Καὶ τί θὰ ἐγένετο χειρότερον ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτὴν, καὶ τὸν παράνομον αὐτὸν ἔρωτα; Ἐάν δὲ δὲν εἶναι κακόν (τοῦτο), παύσατε νὰ κατηγορῆτε τοὺς ματαιοδόξους καὶ νὰ τοὺς περιλοῦστε μὲ ἀναριθμητοὺς κατηγορίας παύσατε νὰ καταρᾶσθε

τούς υπερηφάνους και υπερόπτας. Ἄλλὰ δὲν θὰ ἠθέλατε ἀνεχθῆ ταῦτο. Τὸ λοιπὸν εἶναι καὶ αὐτοὶ ἄξιοι διὰ μυρίας κατηγορίας, ἔστω καὶ ἂν ἔχουν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν των μυρίου ραβδούχους. Καὶ αὐτὰ ἐλέχθησαν ὑπ' ἐμοῦ προκειμένου περὶ τῶν ἀρχόντων, τοὺς ὁποίους ἠμπορεῖ κανεὶς πῶς πολὺ νὰ ὑποφέρῃ, διότι ἀσφαλῶς τοὺς περισσότερους θὰ εὕρωμεν νὰ διαπράττουν χειρότερα ἁμαρτήματα καὶ ἀπὸ τοὺς ληστές **25:13** καὶ τοὺς φονεῖς καὶ τοὺς μοιχοὺς καὶ τοὺς τυμβωρύχους, ἐκ τοῦ ὅτι δὲν ἀσκοῦν καλῶς τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν. Διότι κλέπτουν περισσότερο ἀναισχύντως ἀπὸ ἐκείνους, καὶ σφάζουν μὲ περισσότεραν ἰταμότητα, καὶ ἀκολασταίνουσι μὲ πολὺ μεγαλύτεραν παραιομίαν, καὶ ὑποσκάπτουν, ὄχι ἕνα τοῦτον, ἀλλὰ περιοσίαις καὶ οἰκίας ἀμετρήτους, ἔχοντες (πρὸς τοῦτο) περισσότεραν εὐκολίαν ἔνεκα τῆς πολιτικῆς τῶν ἐξουσίας καὶ ὑπηρετοῦντες (οὕτω) τὴν φοβερωτάτην δουλείαν καὶ ὑποκύπτοντες εἰς τὰ πάθη ἀγενῶς, (καὶ κτυπῶντες τοὺς δούλους ἀσιτλάχωνας), καὶ προκαλοῦντες τὸν τρόπον εἰς ὅσους τοὺς γνωρίζουν. Διότι μόνος (πραγματικῶς) ἐλεύθερος, καὶ μόνος ἀρχων, καὶ ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς βασιλικώτερος εἶναι ὁ ἀπηλλαγμένους ἀπὸ τὰ πάθη.

Αὐτὰ λοιπὸν γνωρίζοντες, **13** ἄς ἐπιδιώξωμεν τὴν ἀληθῆ ἐλευθερίαν, καὶ ἄς ἀπολλάξωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀπὸ τὴν κακὴν δουλείαν, καὶ ἄς μὴ νομιζώμεν ἄξιον μακαρισμοῦ οὔτε τὸ μέγεθος τῆς ἐξουσίας, οὔτε τὴν τυραννίαν τοῦ πλοῦτου, οὔτε κατὰ ἄλλο σχετικόν, ἀλλὰ τὴν ἀρετὴν μόνην. Τοιοῦτοτρόπως θὰ ἀπολαύσωμεν καὶ τῆς ἐδῶ ἐλευθερίας, καὶ θὰ ἐπιτύχωμεν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ ἐξουσία, μετὰ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Γένοιτο.

ΟΜΙΛΙΑ ΝΘ' (59)

(Ματθ. ιη', 7 - 14)

¶ «Ἄλλοιμονον εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ τὰ σκάνδαλα. Διότι τὰ σκάνδαλα θὰ ἔλθουν κατ' ἀνάγκην, ἀλλ' ὁμῶς ἄλλοιμονον εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον, πού γίνεται αἰτία νὰ ἔλθῃ τὸ σκάνδαλον» (Ματθ. 18, 7).

Καὶ εἴαν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔλθουν τὰ σκάνδαλα, θὰ εἴπη ἴσως κανεὶς ἐξ ἐκείνων πού ἔχουν ἀντίθετον γνώμην, διατί ἐλεινολογεῖ τὸν κόσμον, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ τὸν υπερασπίσῃ καὶ νὰ τοῦ παρέχῃ χεῖρα βοηθείας; Διότι τοῦτο εἶναι τὸ χαρακτηριστικόν τοῦ ἱατροῦ καὶ προστάτου· ἐκεῖνο δὲ καὶ τοῦ τυχόντος ἀθρώπου.

Τί λοιπὸν θὰ ἐλέγωμεν πρὸς τὴν τὸσον ἀναισχύντων γλώσσαν; Καὶ τί ἐπιζητεῖ ἴσον τῆς βοηθείας αὐτῆς; Καθ' ὅσον ἐνῶ ἦτο Θεός, ἔγινε πρὸς χάριν σου ἀνθρώπος **13** καὶ ἔλαθε μορφὴν δούλου καὶ ὑπέστη ὅλα τὰ πάνδεινα καὶ τίποτε δὲν παρέλειψε ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἀπὸ αὐτὸν ἐξηρτῶντο. Ἐπειδὴ ὁμῶς οἱ ἀγνώμονες ἀνθρώποι δόλου δὲν μετεβλήθησαν πρὸς τὸ καλλίτερον, διὰ τοῦτο τοὺς ἐλεινολογεῖ, διότι μετὰ ἀπὸ τὴν τὸσον μεγάλην βοήθειαν, παρέμειναν εἰσέτι ἀσθενεῖς; ὅπως ἀκριθῶς θὰ ἔλεγε κανεὶς θρηγῶν ἐκεῖνον τὸν ἀσθενῆ, ὁ ὁποῖος ἐτυχε καὶ πολλῆς ἱατρικῆς περιθάλψεως καὶ δὲν ἠθέλησε νὰ πεισθῇ εἰς τοὺς ἱατρικοὺς κανόνας; ἄλλοιμονον εἰς ἐκεῖνον τὸν ἄνθρωπον ἔνεκα τῆς ἀσθενείας του, τὴν ὁποῖαν ἠύξησε ἐξ αἰτίας τῆς ἀδιαφορίας του. Ἄλλ' ἐκεῖ βέβαια εἰς οὐδὲν ὠφελεῖ ὁ θρήνος; ἐδῶ ὁμῶς καὶ αὐτὸ εἶναι εἶδος θεραπείας, **13** τὸ νὰ προείπη αὐτὸ πού πρόκειται νὰ συμβῆ, καὶ νὰ ἐλεινολογῆσῃ τὸν ἄνθρωπον. Διότι πολλοὶ ἂν καὶ συνεβουλευθῶσαν πολλὰς φορές εἰς οὐδὲν ὠφελήθησαν, ὅταν ὁμῶς τοὺς ἐθρήνησαν οἱ ἄνθρωποι διὰ τὴν κατάστασίν των τότε ἀνέλαθον καὶ ἐσυνετίσθησαν. Διὰ τοῦτο κατ' ἐξοχὴν ἔθεσε τὸ «ἄλλοιμονον», ἀφ' ἑνὸς.

ζων και καθιστών αὐτοὺς ἐναγωνίους, καὶ προετοιμάζων νὰ εὐρίσκωνται εἰς κατάστασιν συνεχοῦς ἐργηθρόσεως. Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ αὐτὰ φανερώνει καὶ τὴν εὐνοϊάν του πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἰδίους, **15-18** καὶ τὴν ἡμερότητα του, διότι θρηνεῖ καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐχθροὺς του, μὴ ἐκφράζων μόνον τὴν δυσἀρεσκείαν του, ἀλλὰ διὰ νὰ διορθώσῃ καὶ μὲ τὸν θρῆνον καὶ μὲ τὴν πρόρρησιν, ὥστε (δι' ἑλθῶν) νὰ κερβίση αὐτοὺς. Καὶ πῶς εἶναι δυνατὸν αὐτό; λέγει· ἐάν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔλθουν τὰ σκάνδαλα, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ τὰ ἀποφύγωμεν; Τὸ νὰ ἔλθουν μὲν τὰ σκάνδαλα εἶναι ἀνάγκη¹ δὲν εἶναι ὅμως ἀνάγκη ὅπωςδήποτε νὰ ἀπολεσθῶμεν. Ὅπως ἀκριβῶς θὰ ἔλεγε κόποιος ἰατρός (διότι εἰς τίποτε δὲν ἐμποδίζει νὰ χρησιμοποιήσωμεν πάλιν τὸ ἴδιον παράδειγμα) κατ' ἀνάγκην θὰ παρουσιασθῇ αὐτῇ ἡ ἀσθένεια (καὶ θὰ λάθῃ αὐτὴν τὴν ἐξέλιξιν), ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη ἐκεῖνος πού προσέχει ὅπωςδήποτε νὰ χάσῃ τὴν ζωὴν του ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν. Ἔλεγε δὲ τοῦτο, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἶπον, ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ διὰ νὰ ἀφυπνίσῃ τοὺς μαθητάς. **18** Διὰ νὰ μὴ ὑποτάξουν δηλοδῆ, διότι ἀποστέλλονται τάχα δι' ἕνα εἰρηνικὸν καὶ ἀδιατάρακτον θῆλον, δεικνύει εἰς αὐτοὺς ὅτι ὑπάρχουν ἐμπροσθέν των πολλοὶ πόλεμοι, ἐξωτερικοὶ καὶ ἐσωτερικοί. Τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος φανερῶν ἔλεγε «ἀπὸ ἔξω πόλεμοι, ἀπὸ μέσα φόβοι»¹ «κίνδυνοι ἐκ μέρους τῶν ψευδαδελφῶν»² καὶ πρὸς τοὺς Μιλιησίους δὲ ὁμιλῶν εἶπε· «καὶ ἀπὸ σᾶς τοὺς ἰδίους θὰ ἐγερθοῦν ἄνδρες διαστρέφοντες τὴν ἀλήθειαν»³. Καὶ ὁ Χριστὸς δὲ ἔλεγε· «ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου θὰ γίνων οἱ ἰδικοὶ του»⁴.

Ὅταν δὲ ὁμιλῇ περὶ ἀνάγκης, δὲν καταργεῖ τὸ αὐτεξούσιον τῆς θελήσεως οὔτε τὴν ἐλευθερίαν τῆς προαιρέσεως, οὔτε λέγει αὐτά, ὑποτάσσων τὸν θῆλον εἰς κάποιαν ἀνάγκην πραγμάτων· ἀλλὰ προλέγει ἐκεῖνο πού ὁπωσδήποτε πρόκειται νὰ συμβῇ· τοῦτο ἀκριβῶς μὲ ἄλλας λέξεις ἐξέφρασεν ὁ Λουκᾶς ὡς ἑξῆς, «εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ ἔλθουν τὰ σκάνδαλα»⁵.

1. Β' Κορ. 7,6.
2. Β' Κορ. 11,26.
3. Πρὸς 20,30.
4. Ματθ. 10,36.
5. Λουκ. 17,1.

Τί εἶναι ὅμως «τὰ σκάνδαλα»; Τὰ ἐμπόδια πού παρουσιάζονται εἰς αὐτοὺς πού βαδίζουν τὸν ὁρθὸν δρόμον τῆς ζωῆς. Ἔτσι καὶ οἱ βεατρίνοι καλοῦν αὐτοὺς πού εἶναι ἱκανοὶ εἰς τὸ νὰ παραμορφώσουν τὰ σώματα. Δὲν φέρει λοιπὸν ἡ πρόρρησις τοῦ Κυρίου τὰ σκάνδαλα· μακρὰν τοιαύτης ὑποθέσεως· οὔτε ἐπειδὴ προεῖπε, διὰ τοῦτο συμβαίνει· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπρόκειτο ἐξάπαντος νὰ συμβοῦν, διὰ τοῦτο προεῖπεν ὅπως φυσικὰ ἐάν δὲν ἤθελον νὰ σκέπτονται καὶ νὰ ἐνεργοῦν κοικῶς ἐκεῖνοι πού τὰ δημιουργοῦν, οὔτε θὰ ἤρχοντο· ἐάν δὲ δὲν ἐπρόκειτο νὰ ἔλθουν, οὔτε θὰ προελέγοντο. Ἐπειδὴ ὅμως διέπραξαν κακούργηματα ἐκεῖνοι καὶ ἠσθένησαν ἀνάταξ, ἦλθε καὶ προλέγει ἐκεῖνα πού πρόκειται νὰ συμβοῦν. **18** Καὶ ἐάν ἤθελον διορθωθῆ ἐκεῖνοι, λέγει, καὶ δὲν ὑπῆρχε κανεὶς πού νὰ προδένει τὰ σκάνδαλα, δὲν ἐπρόκειτο ὁ λόγος αὐτὸς νὰ ἀποδεικνύεται ψευδής; Καθόλου. Διότι δὲν θὰ ἐλέγετο· πρᾶγματι, ἐάν ἐπρόκειτο νὰ διορθωθοῦν ἔλοι, δὲν θὰ ἔλεγε, ὅτι «εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔλθουν»· ἀλλ' ἐπειδὴ προεγνώριζε ὅτι θὰ γίνων ἐξ ἑαυτῶν ἀδιόρθωτοι, διὰ τοῦτο εἶπε, ὅτι ὅπωςδήποτε θὰ ἔλθουν. Καὶ διὰ τὸ Χριστὸς δὲν τὰ ἐξηφάνιζε; λέγει. Διὰ τὸ ἔπρεπε νὰ ἀρθῶν; δι' ἐκεῖνους πού ἐθλάπτοντο; Ἄλλ' ἐκεῖνοι πού θλάπτονται δὲν χάνονται ἐξ αἰτίας τῆς ὑπάρξεως τῶν σκανδάλων, ἀλλ' ἐνεκα τῆς ἰδικῆς τῶν ἀδιαφορίας. **19** καὶ ἀποδεικνύει εἶναι οἱ ἐνάρετοι, οἱ ὁποῖοι οὐ μόνον δὲν θλάπτονται ἐξ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ κερδίζουν τὰ μέγιστα· ὅπως (ἐνάρετος) ἦτο ὁ Ἰωσὴφ, ὁ Ἰωσήφ⁷, ὅπως θλοὶ οἱ δίκαιοι καὶ οἱ Ἀποστολοὶ. Ἐάν δὲ ἐχάθησαν πολλοὶ, (ἐχάθησαν) ἐξ αἰτίας τοῦ ὕπνου των. Ἐάν δὲ εἶχον ἔτσι τὰ πράγματα, ἀλλὰ ἡ καταστροφή προήρχετο ἀπὸ τὰ σκάνδαλα, ἔπρεπε θλοὶ νὰ ἀπολεσθοῦν. Ἐάν ὅμως ὑπάρχουν ἐκεῖνοι πού ἀπομακρύνονται ἀπ' αὐτά, **20-22** ἐκεῖνος πού δὲν ἀπομακρύνεται ἄς κατακρίνῃ τὸν ἑαυτόν του. Διότι τὰ σκάνδαλα, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἶπον, καὶ ἀφυπνίζουν τὸν ἄνθρωπον

6. Ὁ Ἰωσὴφ πρὸς δοκιμασίαν τῆς πίστεως τὴν ὑπέστη μεγάλη θανά, ἀπὸ ἐκείθεν εἰς τὸ θρόνον βασιλέως τῆς ἡλίου, ἔμεινε ὅμως ἀλλόγητος εἰς τὴν πίστιν καὶ τὴν εὐδοκίαν του πρὸς τὸν Θεόν.

7. Καὶ ὁ Ἰωσήφ, πρὸς τὸν Πάπυρον καὶ τῆς Παχὴλ, τὸν ἵππον ἡ ἱστορία ἐκτίθεται εἰς τὸ ἐπίβουλον τῆς Γενέσεως, καὶ εἰς τὴν αὐτοκρίαν καὶ εἰς τὴν ἀποκρίαν **17**, πᾶντο ἐν φόβῳ Θεοῦ.

καὶ τὸν κάμνον περ' σσότερον προσεκτικὸν καὶ τὸν ἀκονίζον καὶ ὄχι μόνον αὐτὸν ποῦ προφύλασσειται, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ποῦ περιπίπτει εἰς αὐτὰ ἀνυψώνου γρήγορα· διότι εἰς τὸ ἐξῆς τὸν κάμνον περισσότερον ἀσφαλῆ, οὕτως ὥστε δυσκόλως πλέον νὰ περιπίπτῃ εἰς αὐτὰ. Ἐπομένως ἐὰν εἴμεθα ἀγρυπνοὶ καὶ προσέχωμεν, δὲν εἶναι μικρὸν τὸ κέρδος ποῦ καρπούμεθα ἀπὸ ἐδῶ, μετὰ τὸ νὰ εὐρισκώμεθα δηλαδὴ πόνιστε εἰς κατάστασιν πνευματικῆς ἐτοιμότητος. Ἐὰν ὅμως κοιμώμεθα, παρ' ὅτι ὑπάρχει τῶσι ἔχθροι καὶ τῶσιν μεγάλοι ἐπικείμενοι πειρασμοὶ, ποῖοι θὰ εἴμεθα ζῶντες ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ κάθε φόβου; Καὶ ἂν θέλῃς, παρατήρησε τὸν πρῶτον ἄνθρωπον ἐὰν δηλαδὴ καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν ὀλίγον χρόνον. ἴσως δὲ οὕτε ὀλίγον ἡμέραν εἰς τὸν παράδεισον, καὶ νὰ ἀπολαύσῃ τῆς (ἐκεῖ) τρυφῆς. **13** ἔφθασε εἰς τῶσον μεγάλον βαθμὸν κακίας, ὥστε καὶ ἰσοθεῖαν νὰ φαντασθῇ καὶ νὰ νομίσῃ ἐργετήν τὸν ἀπατεῶνα, καὶ νὰ μὴ τηρήσῃ μίαν ἐντολήν, ἐὰν ἐξῆς ἀκαταπόνητον καὶ τὸν μετέπειτα θῖον του, τί δὲν θὰ ἔκαμε;

Ἄλλ' ὅταν εἴπωμεν αὐτὰ, πόλιν (ἐκεῖνοι) ἀντιλέγουσιν ἄλλα, μετὰ τὸ νὰ ἐρωτῶν καὶ διατὶ αὐτὸν τὸν ἔκαμεν ὁ Θεὸς ἔτσι; Δὲν τὸν ἔκαμεν ὁ Θεὸς ἔτσι; μὴ γένοιτο· διότι (ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει) οὕτε θὰ τὸν ἐτιμῶρει. Διότι ἐὰν ἡμεῖς δὲν κατηγοροῦμεν τοὺς δούλους δι' ὅσα προσωπικῶς εἴμεθα ὑπεύθυνοι, πολὺ περισσότερον ὁ Θεὸς τῶν ὄλων. **14** Ἀλλὰ ἀπὸ ποῦ ἔγινε ἔτσι; λέγει. Ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του καὶ τὴν ἀδιαφορίαν του. Τί σημαίνει ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του; Ἐρώτησε τὸν ἑαυτὸν σου. Διότι ἐὰν οἱ κακοὶ δὲν εἶναι κακοὶ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν των, (τότε) μὴ ἐτιμῶρῃς τὸν δούλον, μήτε νὰ ἐλέγῃς τὴν γυναῖκα δι' ὅσα πταίει, μήτε νὰ κτυπᾷς τὸν υἱόν, μήτε νὰ κατηγορῆς τὸν φίλον, μήτε νὰ μισῇς τὸν ἐχθρὸν ποῦ σὲ θλάπτει· διότι ὅλοι αὐτοὶ εἶναι ἀξιοὶ εὐσπλαγχνίας καὶ ὄχι τιμωρίας, ἐὰν δὲν ἀμαρτάνουσι ἐξ ἑαυτῶν (οἰκτιροβελῶς). Ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ φιλοσοφῶ, λέγει. Καὶ ὅμως δύνασαι νὰ φιλοσοφῆς, ὅταν ἐννοήσῃς ὅτι οἱ ἴδιοι δὲν εἶναι αἰτίοι τῆς καταστάσεώς των, ἀλλ' εἶναι δέσμοι κάποιας ἀνάγκης. Πράγματι, ὅταν δούλος κατεχόμενος ὑπὸ ἀσθενείας δὲν πραγματοποιήσῃ τὰ προσταχθέντα, **15** ὄχι μόνον δὲν τὸν κατηγορεῖς, ἀλλὰ καὶ τὸν συγχαρεῖς. Τισιου-

τοτρόπως οὐ εἶσαι μάρτυς ὅτι τὸ μὲν ἓνα ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του, τὸ δὲ ἄλλο δὲν ἐξαρτᾶται. Ἐπομένως καὶ ἐδῶ, ἐὰν ἐγκώριζες ὅτι ἦτο κακὸς (ἐκ φύσεως), ὄχι διότι ἔγινε τέτοιος, τότε ὄχι μόνον δὲν θὰ τὸν κατηγορεῖς, ἀλλὰ καὶ θὰ τὸν συνεχώρῃς. Καὶ ἀποσοδήποτε δὲν θὰ συνεχώρῃς μὲν διὰ τὴν νόσον, καὶ δὲν θὰ συνεχώρῃς διὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ Θεοῦ, ἐὰν θέσθαι ὁ ἄνθρωπος ἐγένετο ἐξ ἀρχῆς κακός. Καὶ ἀπὸ ἄλλης δὲ πλευρᾶς εἶναι εὐκόλον νὰ ἀποστομώσωμεν τοὺς λέγοντας αὐτὰ· διότι ὑπερέχει κατὰ πολὺ ἡ ἀλήθεια. Πράγματι, διὰτὶ οὐδέποτε ἐκατηγόρησες δούλον, διότι δὲν εἶναι ὠραίος εἰς τὴν ὄψιν, διότι δὲν εἶναι ὑψηλόσωμος, διότι δὲν εἶναι εὐέλκτος; **16** Διότι αὐτὰ εἶναι φυσικά. Συνεπῶς εἶναι ἀπηλλαγμένοι κατηγοριῶν διὰ φυσικά ἑλαττώματα, καὶ κανεὶς δὲν θὰ τὸ ἀρνήθῃ. Ὅταν λοιπὸν κατηγορῆς, ἀποδεικνύεις ὅτι τὸ ἀμάρτημα δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν φύσιν, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν προαίρεσιν. Διότι ἐὰν δι' ὅσα δὲν κατηγοροῦμεν, **17** μαρτυροῦμεν ὅτι τὸ πᾶν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν φύσιν, φανερόν ὅτι καὶ δι' ὅσα κατηγοροῦμεν (ἐλέγχομεν), δηλοῦμεν ὅτι τὸ ἀμάρτημα ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν προαίρεσιν. Μὴ παρεμβόλης λοιπὸν διεστραμμένους λογισμοὺς, μήτε σοφίσματα καὶ πλεξίματα χειρότερα τῶν ἀραχνῶν, ἀλλὰ ἀπάντησέ μου πάλιν ἐκεῖνο· ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς ὄλους τοὺς ἀθρώπους; Βεβαίωτατα. Πᾶς λοιπὸν δὲν εἶναι ὅλοι ἴσοι ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν κακίαν; ἀπὸ ποῦ οἱ καλοὶ καὶ ἐνάρετοι καὶ ἐπιεικεῖς; ἀπὸ ποῦ οἱ διεστραμμένοι καὶ πονηροὶ; Ἐὰν ὅλα αὐτὰ δὲν ἀπαιτοῦν διάθεσιν, ἀλλὰ εἶναι ἐκ φύσεως, πῶς οἱ μὲν εἶναι αὐτοὶ, οἱ δὲ ἄλλοι ἐκεῖνο; Διότι ἐὰν μὲν ἦσαν ὅλοι ἐκ φύσεως κακοὶ, κανεὶς δὲν θὰ ἦτο καλός. **18** Ἐὰν δὲ ἦσαν ὅλοι ἐκ φύσεως καλοὶ, κανεὶς δὲν θὰ ἦτο κακός. Ἐὰν δηλαδὴ ἦτο μία ἡ φύσις ὄλων τῶν ἀνθρώπων, ἔπρεπε καὶ κατὰ τοῦτο ὅλοι νὰ εἶναι ἓνα, εἴτε τοῦτο εἴτε ἐκεῖνο ἐπρόκειτο νὰ εἶναι. Ἐὰν δὲ θὰ ἐλέγομεν, ὅτι ἐκ φύσεως εἶναι οἱ μὲν καλοὶ, οἱ δὲ κακοὶ, πράγμα τὸ ὅποῖον οὐδέλλως εὐσταθεῖ, ὅπως ἀκριβῶς ἀπεδείξαμεν, ἔπρεπε αὐτὰ νὰ εἶναι ἀμετάβλητα· διότι τὰ φυσικὰ πράγματα εἶναι ἀμετάβλητα. Πρόσχε λοιπὸν. Ὅλοι εἴμεθα θνητοὶ καὶ ὑποκειμεθα εἰς τὰ πάθη καὶ κανεὶς δὲν εἶναι ἀπαθής, καὶ ἂν μυρίας φορές ἰσχυρίζεται τὸ ἀντίθετον. Τώρα ὅμως βλέπομεν νὰ γίνονται πολλοὶ ἀπὸ ἐνάρετοι κακοὶ, καὶ ἀπὸ

κακοὶ ἐνάρετοι, οἱ μὲν ἔνεκα τῆς ἀδιαφορίας των, οἱ δὲ ἔνεκα τῆς προθυμίας των. Ἐπιτοῦ ἀκριβῶς ἀποδεικνύει κατ' ἐξοχὴν ὅτι αὐτὰ δὲν εἶναι ἐκ φύσεως. Διότι οὔτε μεταβάλλονται, οὔτε χρειάζονται διὰ τὴν θελήσειν των τὰ φυσικὰ πράγματα κάποιαν ἐπιμέλειαν. Ὅπως, δηλαδὴ, διὰ τὴν δρασίν καὶ τὴν ἀκοήν δὲν ἔχομεν ἀνάγκην κόπου, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ διὰ τὴν ἀρετὴν δὲν θὰ μᾶς ἐχρειάζοντο ἰδρώτες ἐὰν αὐτὴ συνιπῆρχε μετὰ τῆς φύσεως. Διὰ ποῖον δὲ λόγον ἔκαμε καὶ κακοὺς, ἐνῶ ἠδύνατο νὰ κάμῃ βλους καλοὺς; (Δὲν ἔκαμε θέβαια κακοὺς). Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν τὰ κακὰ; λέγει. Ἐρώτησε τὸν ἑαυτὸν σου: Ὅτι ἰδικόν μου ἔργον εἶναι νὰ ἀπαδείξω, ὅτι δὲν εἶναι ἐκ φύσεως, οὔτε ἀπὸ τὸν Θεόν. Εἶναι αὐτόματα λοιπὸν; λέγει. Καθόλου. Μήπως εἶναι ἀγέννητα; **¶** Σιώπα, ἀνθρωπέ μου, καὶ φύγε μακρὰν ἀπὸ τὴν μανίαν αὐτῆν, τιμῶν τὸν Θεόν καὶ τὰ κακὰ μὲ τὴν ἴδιαν τιμὴν καὶ μάλιστα τὴν πῶς μεγάλην. Διότι ἐὰν εἶναι ἀγέννητα, θὰ εἶναι καὶ ἰσχυρὰ, καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκποισθοῦν, οὔτε νὰ καταλήξουν εἰς τὴν ἀνυπαρξίαν· διότι ἀσφαλῶς εἰς κάθε ἕνα εἶναι φανερόν ὅτι τὸ ἀγέννητον εἶναι ἀφθαρτόν.

Ἀπὸ ποῦ δὲ ὑπάρχουν καὶ τόσοι καλοὶ, ἐφ' ὅσον τὸ κακὸν ἔχει τόσην δύναμιν; πῶς οἱ γεννητοὶ εἶναι ἰσχυρότεροι τοῦ ἀγεννήτου (κακοῦ); Ἄλλ' ὁ Θεός, λέγει, θὰ ἐξαλείψῃ κάποτε τὰ κακὰ. Καὶ πῶς θὰ καταστρέψῃ τὰ ἰσότημα καὶ ἰσοδύναμα καὶ συνουμῆλικα; ὡς θὰ ἔλεγε κάποιος, Ὡς τῆς κακίας τοῦ διαβόλου! **¶** Πόσον μεγάλο κακὸν ἐμνηστεύθη μὲ ποῖαν θλάσφημῶν ἐπεισε τοὺς ἀνθρώπους νὰ περιβάλλουν τὸν Θεόν, μὲ ποῖον πρόσχημα εὐσεβείας ἐπενόησε ἄλλον θλάσφημον λόγον. **¶** Ἐλόντες δηλαδὴ νὰ ἀποδείξουν ὅτι τὸ κακὸν δὲν προέρχεται ἐξ αὐτοῦ, εἰσήγαγον ἄλλο πονηρὸν δόγμα. Ἰσχυρισθέντες ὅτι τὰ κακὰ εἶναι ἀγέννητα (ἀθύπαρκα). Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν τὰ κακὰ; λέγει. Ἀπὸ τὸ νὰ θέλωμεν καὶ νὰ μὴ θέλωμεν. Αὐτὸ δὲ τὸ νὰ θέλωμεν καὶ νὰ μὴ θέλωμεν ἀπὸ ποῦ; Ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἰδίους. Σὺ ὅμως ἐρωτῶν αὐτὰ κάνεις τὸ ἴδιον, ὡσὰν ἀκριβῶς νὰ ἠρωτᾶσο, ἀπὸ ποῦ ἐξαρτᾶται τὸ νὰ θέλωμεν καὶ τὸ νὰ μὴ θέλωμεν; ἔπειτα ἀφοῦ ἔλεγον ἐγὼ ἀπὸ τὸ νὰ κλείωμεν καὶ νὰ μὴ κλείωμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς μας, πάλιν νὰ ἠρωτᾶς, αὐτὸ

δὲ τὸ νὰ κλείωμεν καὶ νὰ μὴ κλείωμεν ἀπὸ ποῦ; ἔπειτα ἀφοῦ ἤκουες, ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἰδίους καὶ τοῦ νὰ θέλωμεν νὰ ἐζητεῖς πάλιν ἄλλην αἰτίαν. Διότι τὸ κακὸν δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ τὸ νὰ μὴ ὑπακούωμεν εἰς τὸν Θεόν. Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν, λέγει, εἶδρε τοῦτο ὁ ἀνθρώπος; **¶** Μήπως ἦτο δύσκολον πρᾶγμα, εἰπέ μου, διὰ νὰ τὸ εὐρη; Οὔτε ἐγὼ ἰσχυρίζομαι ὅτι ἦτο δύσκολον τοῦτο· ἀπὸ ποῦ λοιπὸν ἠθέλησε νὰ παρακούσῃ τὸν Θεόν; Ἀπὸ ραθυμίας (ἀδιαφορίας). Ἐνῶ δηλαδὴ ἦτο κύριος ἀμφοτέρων, ἀπέκλινεν περισσότερον πρὸς αὐτὸ.

Ἐὰν λοιπὸν ἀπορῆς ἀκόμη καὶ ζαλλίζεσαι ἀκούων αὐτὰ, ἐγὼ δὲν θὰ σὲ ἐρωτήσω κατὰ δύσκολον, οὔτε πολὺ πλοκον, ἀλλὰ κάποιον ἀπλοῦν καὶ σαφὴ λόγον. Ἐγίνες ποτε κακός; Ἐγίνες δὲ ποτὲ καὶ καλός; Αὐτὸ ποῦ λέγω σημαίνει ἑκυρίαρχησες κάποτε εἰς τὸ πάθος σου, καὶ ἑκυριεύθης πάλιν ἀπὸ τὸ πάθος; περιέπεσες εἰς μέθην, καὶ ὑπερίσχυσες τῆς μέθης; ὠργίσθης κάποτε, καὶ δὲν ὠργίσθης; **¶** παρέβλεμες πτωχόν, καὶ δὲν παρέβλεμες; ἐπόρευες κάποτε, καὶ ἐζήσες σαφρώως πάλιν; Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν ἄρα αὐτὰ; εἰπέ μου, ἀπὸ ποῦ; Ἄν σὺ ἀρνήσαι νὰ μοῦ εἴπῃς, ἐγὼ θὰ σοῦ εἴπω. Διότι τὴν μίαν φοράν μὲν ββείδες προθυμίας καὶ ἐπρόσεξες ἐν ἑαυτὸν σου· μετὰ ὅμως ἐκάμφθης καὶ ἠδιαφόρησες. Πρὸς αὐτοὺς θέβαια ποῦ ἔχουν ἐγκαταλείψει τὸν ἑαυτὸν των, καὶ εὐρίσκονται εἰς τελείαν κακίαν, καὶ δὲν ἔχουν συναίσθησιν τῆς καταστάσεώς των καὶ εἶναι τρελλοί, καὶ οὔτε θέλουν νὰ ἀκούσουν δι' ἐκεῖνα ποῦ ἠμποροῦν νὰ τοὺς διορθώσουν, δὲν θὰ θέλω προβλήματα ἠθικῆς φιλοσοφίας; πρὸς αὐτοὺς ὅμως ποῦ εὐρίσκονται ἄλλοτε εἰς αὐτὴν τὴν κατὰστασιν (τῆς ἀρετῆς), ἄλλοτε δὲ εἰς ἐκείνην (τῆς κακίας) θὰ εἴπω εὐχαριστως. Ἡσπασες κάποτε ὅσα δὲν σοῦ ἀνήκον; **¶** ἔπειτα δὲ ἀφοῦ ἐλόγισες ἀπὸ εὐσπλαγγνίαν, προσέφερες εἰς τὸν ἔχοντα ἀνάγκην καὶ ἀπὸ τὰ ἰδικὰ σου; Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν αὐτὴ ἡ μεταβολή; δὲν εἶναι φανερόν ὅτι ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν γνώμην καὶ τὴν διάθεσιν; φανερόν· καὶ δὲν ὑπάρχει κανεὶς ὅστις δὲν θὰ παρεδέχτο τοῦτο.

Δι' αὐτὸ παρακαλῶ ἄς φροντίζωμεν νὰ ἀκολουθῶμεν τὴν ἀρετὴν, καὶ καθόλου δὲν θὰ σᾶς ἀπασχολήσουν τοι-

αὐτὰ ζητήματα. Διότι, ἐάν θέλωμεν, τὰ κακὰ εἶναι μόνον ὀνόματα. Μὴ ζητῆς λοιπόν, ἀπὸ ποῦ τὰ κακὰ, μήτε νὰ εὐρίσκεισαι ἐν ἀμηχανίᾳ· ἀλλ' ἀφοῦ εὕρῃς ὅτι προέρχονται ἀπὸ μόνῃς τῆς ἀδιαφορίας, ἀπόφυγε τὰ κακὰ. Καὶ ἂν κάποιος εἴπῃ, ὅτι αὐτὰ δὲν ἐξαρτῶνται ἀπὸ ἡμᾶς, δταν τὸν ἴδῃς νὰ ὀργίζεται κατὰ τοῦ δούλου, ἢ νὰ φιλονικῇ μὲ τὴν γυναῖκα, νὰ ἐλέγξῃ τὸ παιδί, νὰ κατηγορῇ τοὺς ἀδικούντας, εἰπὲ πρὸς αὐτὸν πῶς ἔλεγες λοιπόν, ὅτι τὰ κακὰ δὲν ἐξαρτῶνται ἀπὸ ἡμᾶς; Ἐάν δὲν ἐξαρτῶνται ἀπὸ ἡμᾶς διὰ ποῖον λόγον κατηγορεῖς; Εἰπὲ πρὸς αὐτὸν πάλιν ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν σου κακολογεῖς καὶ ὕβριζεις; Ἐάν ὄχι ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν σου (δηλ. μὲ τὴν θέλησίν σου), ἄς μὴ ὀργίζεται κανεὶς ἐναντίον σου· ἐάν ὅμως ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν σου, (τότε) ἀπὸ σὲ καὶ τὴν ἀμέλειάν σου ἐξαρτῶνται τὰ κακὰ. **25** **26** Τί λοιπόν; παραδέχεσαι ὅτι ὑπάρχουν μερικοὶ καλοὶ; Ἐάν δὲν ὑπῆρχε κανεὶς ἀγαθός, πῶς σὺ δικαιολογεῖς τὸ ὄνομα τοῦτο; ἀπὸ ποῦ πηγάζουν οἱ ἔπαινοί σου; Ἐάν ὅμως ὑπάρχουν καλοὶ, φανερόν ἐστι θὰ κατηγορήσουν τοὺς κακοὺς. Ἄλλ' ἐάν κάποιος δὲν εἶναι μὲ τὴν θέλησίν του κακός, οὔτε ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸν του, τότε θὰ εὐρεθοῦν οἱ καλοὶ νὰ κατηγοροῦν ἀδίκως τοὺς κακοὺς, καὶ θὰ εἶναι ἔτσι καὶ αὐτοὶ πάλιν κακοὶ. Διότι τί θὰ ἐγένετο χειρότερον ἀπὸ τὸ νὰ διαβίδῃ κανεὶς ψευδεῖς κατηγορίας εἰς θάρος ἀβύσσου; Ἐάν ὅμως παραμένουν καλοὶ μολοντί ἐπιτιμοῦν, καὶ αὐτὸ εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἀπόδειξις τῆς ἀγαθότητός των, καὶ εἰς τοὺς ἐντελῶς ἀνοήτους εἶναι ἀπὸ ἐδῶ φανερόν, ὅτι οὐδέποτε ὑπάρχει κανεὶς κατ' ἀνάγκην κακός. **27** Ἐάν δὲ καὶ μετὰ τὰ αὐτὰ ἐξήτεις, ἀπὸ ποῦ τὰ κακὰ; θὰ ἔλεγον, ἀπὸ ἀμέλειαν, ἀπὸ ὀκνηρίαν, ἀπὸ τὴν συναναστροφὴν μετὰ τῶν κακῶν, ἀπὸ τὴν περιφρόνησιν τῆς ἀρετῆς; ἀπὸ ἐδῶ προέρχονται τὰ κακὰ, καὶ τὸ νὰ ζητοῦν μερικοὶ ἀπὸ ποῦ τὰ κακὰ. Κανεὶς θέσθαι ἐξ ἐκείνων ποῦ ἐπιθυμοῦν νὰ ζοῦν λογικῶς καὶ σωφρόνως δὲν ἐπιζητεῖ αὐτὰ, ἀλλ' ἐκείνοι ποῦ ἀποτολμοῦν τὰ κακὰ, καὶ πλέκουν ἱστὸὺς ἀραχνῶν θέλοντες νὰ ἐπινοήσουσιν μὲ τὰ λόγια αὐτὰ κάποιαν ἀνωφελῆ παρηγορίαν. Ἄλλ' ἡμεῖς ὅς ἐσοχισωμεν (αὐτοὺς τοὺς ἱστὸὺς) ὄχι μόνον μὲ τὰ λόγια, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ ἔργα. Δὲν συμβαίνουν λοιπόν αὐτὰ ἐξ ἀνάγκης. Ἐάν συνέβαινον ἐξ ἀνάγκης δὲν θὰ ἔλεγεν **28** «ἀλλοίμονον εἰς ἐκεῖνον τὸν ἄνθρωπον, διὰ τοῦ ὁποῖου ἔρχεται τὸ

σκάνδαλον». Ἐλεεινολογεῖ δηλαδὴ μόνον ἐκείνους, οἱ ὅποιοι εἶναι ἐκ προαιρέσεως κακοὶ. Ἐάν δὲ λέγει, «διὰ τοῦ ὁποῖου» μὴ θαυμάσης. Διότι δὲν λέγει τοῦτο ἀναφερόμενος δι' αὐτοῦ εἰς κάποιον ἄλλον, ἀλλ' ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἴδιον ἐξαρτᾷ τὸ πᾶν. Τὸ «διὰ τοῦ ὁποῖου» εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφὴν σημαίνει «ὑπὸ τοῦ ὁποῖου» ὅπως δταν λέγῃ «ἀπέκτησα ἄνθρωπον διὰ τοῦ Θεοῦ»⁸ δὲν φανερώνει τὸ δεύτερον, ἀλλὰ τὸ πρῶτον αἴτιον. Καὶ πάλιν «διὰ τοῦ Θεοῦ δὲν γίνεται ἡ ἔρμηνεία αὐτῶν»⁹. Καί, «εἶναι ἀξιόπιστος ὁ Θεός, διὰ τοῦ ὁποῖου ἐκλήθητε νὰ ἔχετε κοινωνίαν μὲ τὸν Υἱὸν του»¹⁰.

Διὰ τὰ μάθησ δὲ ὅτι δὲν δημιουργοῦνται τὰ σκάνδαλα κατ' ἀναπόδραστον ἀνάγκην, ἄκουσε καὶ τὰ ἐξῆς. Διότι μετὰ τὴν ἐπιτίμησιν λέγει· «Ἐάν τὸ χέρι σου ἢ τὸ πόδι σου σὲ σκανδαλίζει, **11** κόψε τα καὶ ρίξε τα μακριὰ. Εἶναι καλλίτερα διὰ σὲ νὰ εἰσέλθῃς εἰς τὴν ζωὴν κουλός ἢ κουτός, παρὰ νὰ ριφθῇς εἰς τὸ αἰώνιον πῦρ μὲ δύο χέρια ἢ δύο πόδια. Καὶ ἐάν τὸ δεξιὸν σου μάτι σὲ σκανδαλίξῃ, θγάλε το καὶ ρίψε το μακριὰ ἀπὸ σὲ. Εἶναι καλλίτερον διὰ σὲ νὰ εἰσέλθῃς εἰς τὴν ζωὴν μονόφθαλμος παρὰ μὲ δύο μάτια νὰ ριφθῇς εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός»¹¹. δὲν λέγει αὐτὰ περὶ τῶν μελῶν τοῦ σώματος, μὴ γένοιτο· ἀλλὰ περὶ τῶν φίλων, περὶ τῶν συγγενῶν, οἱ ὅποιοι μᾶς εἶναι ἀναγκαῖοι ὡς ἄλλα μέλη τοῦ σώματός μας. Τοῦτο εἶπε καὶ προηγουμένως, τὸ λέγει καὶ τώρα. Διότι τίποτε δὲν εἶναι τόσον θλαθεράν, ὅσον ἡ κακὴ καὶ ἐπιζήμιος συναναστροφή. **12** Διότι ὅσα δὲν δύναται νὰ ἐπιτύχῃ ἡ ἀνάγκη, δύναται νὰ ἐπιτύχῃ πολλῶς ἡ φιλία καὶ πρὸς θλάσθην καὶ πρὸς ὠφέλειαν. Δι' αὐτὸ μᾶς διατάζει ἐντόνως νὰ ἀποκόπτομεν αὐτοὺς ποῦ μᾶς θλάπτουν, ὑπονοῶν αὐτοὺς ποῦ δημιουργοῦν τὰ σκάνδαλα. **13** **14** Εἶδες πῶς ἀπεσόθησεν τὴν μέλλουσαν νὰ προκύψῃ θλάσθην ἐκ τῶν σκανδάλων; Μὲ τὸ νὰ προείπῃ, ὅτι ὁπωσδήποτε θὰ συμβοῦν, μὲ τὸ νὰ δείξῃ, ὅτι εἶναι μεγάλα αἰ συμφοραὶ, ὥστε κανένα νὰ μὴ εἴρουν ὀκνηρόν καὶ ἀδιά-

8. Γεν. 4,1.

9. Γεν. 40,8.

10. Α' Κορ. 1,9.

11. Ματθ. 18, 8-9.

φορον, αλλά να περιμένουν αυτά διαυγείς και άγρυπνοι (διότι δεν θα έλεγεν ασκόπως, «άλλοίμονον εις τον κόσμον από τα σκάνδαλα»· αλλά διά να δείξη ότι είναι μεγάλη ή έξ αὐτῶν θλάθῃ)· μέ τό να έλεεινολογήσῃ δέ έντονώτερον πάλιν εκείνον πού τά δημιουργεί. Διότι τό να είπη, «πλήν άλλοίμονον εις τον άνθρωπον εκείνον», τούτο φανερώνει μεγάλην τιμωρίαν· όχι δέ μόνον αυτό, αλλά και μέ την προσθήκην του παραδείγματος ηύξησε τον φόβον.

Ἐπειτα δέν άρκεῖται εις αυτά, άλλ' ύποδεικνύει και τον δρόμον, διά του οποίου θά διέφυγε κανείς τά σκάνδαλα. **12** Ποίος είναι αυτός; Τούς κακούς, λέγει, και άν ακόμη είναι στενοί σου φίλοι, κόψε τους από την φιλικήν σου συναστροφήν· και κάμνει συλλογισμόν μη επιδεχόμενον αντιρρήσεις. Ἐάν δηλαδή παραμένουν ως φίλοι σου, οὔτε θά κερδίσης αυτούς, και επί πλέον θά γάσῃς τον έαυτόν σου. Ἐάν όμως τους αποκόψῃς, θά κερδίσης τουλάχιστον την σωτηρίαν σου. Ἐπομένως εάν σέ θλάτῃῃ ή φίλῃ κάποιου, ξεχωρίζε τον από τον έαυτόν σου. Διότι εάν άκροστηριάζωμεν πολλάκις τά ιδικά μας μέλη, δταν αυτά και πάσχουν άνίκατοι άσθένειαν και προξενούν θλάθην και εις τά ύπόλοιπα, πολύ πρσσότερον πρέπει να κάνωμεν τούτο προκειμένου περι των φίλων. Ἐάν δέ τά κακά ήσαν εκ φύσεως, ήτο περιττή όλη αυτή ή συμβουλή και νοουθεσία, περιττή ή προφύλαξις διά των προαναφερθέντων· Ἐάν όμως δέν ήτο περιττή, όπως άκριθώς δέν είναι περιττή, φανερόν ότι ή κακία έξαρτάται από την προαίρεσιν.

Ἐπρασέχετε να μη περιφρονησετε οὔτε ένα από τους μικρούς αυτούς. Διότι σάς λέγω, ότι οί άγγελοί των θλέπουν πάντοτε τό πρόσωπον του Πατρός μου, πού είναι εις τους ούρανοῦς.¹² Δέν αποκαλεῖ μικρούς τους πραγματικώς μικρούς, αλλά τους νομιζομένους εκ μερους των πολλών, τους πτωχούς, τους περιφρονημένους, τους άγνώστους (διότι πώς θά ήτο μικρός ό αντίξιος όλου του κόσμου; πώς θά ήτο μικρός ό άγαπητός εις τον Θε-

12. Ματθ. 18,10.

όν;) άλλ' εκείνους οί όποιοι κατά την αντίληψιν των πολλών θεωροῦνται μικροί. Και δέν αναφέρεται μόνον εις πολλούς ανθρώπους αλλά και περι ενός, και έξ αυτού άποτρέπει πάλιν την θλάθην εκ των πολλών σκανδάλων.

13 Ὅπως δέ τό να άποφεύγωμεν τους κακούς, έτσι και τό να σεβώμεθα τους καλούς προξενεί μεγίστην ώφέλειαν, και εκείνος πού προσέχει ασφαλίζεται κατά δύο τρόπους· πρώτον μέν εκ του ότι αποκόπτει τάς φίλῃς εκείνων πού σκανδαλίζουν· δεύτερον δέ εκ του ότι βοηθεῖ και σέβεται τους άγίους αυτούς. Ἐπειτα και έξ άλλης πλευρῃς κάμνει αυτούς αξιοσεβάστους λέγων· «διότι οί άγγελοι των θλέπουν πάντοτε τό πρόσωπον του Πατρός μου, πού είναι εις τους ούρανοῦς». Ἐπό δέδω είναι φανερόν, ότι οί άγιοι έχουν (προστάτας) άγγέλους, ή και όλοι. Καθ' όσον ό απόστολος λέγει προκειμένου περι τής γυναίκας, ότι **14** «διά τούτο όφείλει να έχη κάλυμμα επί τής κεφαλής της από έντροπήν πρὸς τους άγγέλους»¹³· και ό Μωϋσής· «έστῃσε τά θρια των έθνών κατά τον αριθμόν των άγγέλων του Θεου»¹⁴. Ἐδω δέ δέν όμιλεῖ μόνον περι άγγέλων, αλλά περι υπερεχόντων άγγέλων. Ὅταν δέ λέγη, «τό πρόσωπον του Πατρός μου», δέν λέγει τίποτε άλλο παρά τό άπερίοριστον θάρρος των άγγέλων (ένώπιον του Θεου) και την μεγάλην τιμήν αὐτῶν.

Ἐπί τούτου ήλθε ό Υἱός του ανθρώπου να σώση τον χαμένον (μακράν του Θεου) άνθρωπον¹⁵. Και τους παρουσιάζει πάλιν άλλον συλλογισμόν μεγαλυτέρας σημασίας από τον πρώτον **14** και τον συνδέει με κάποιαν παραβολήν, διά τής οποίας φανερώνει ότι αυτά είναι και θέλημα του ούρανού Πατρός. «Τί νομίζετε, λέγει, εάν ένας άνθρωπος έχη εκατόν πρόβατα και χαθῃ έν από αυτά, δέν θά αφήσῃ τά ενενήκοντα εννέα επάνω εις τά θουνα· και θά τρέξῃ να αναζητήσῃ τό χαμένον; Και εάν συμβῃ να τό εύρη, χαίρει δι' αυτό περισσότερο παρά διά τά ενενήκοντα εννέα, πού δέν έχουν χαθῃ. Ἐτσι δέν είναι θέλημα του Πατρός σας, να χαθῃ ένας από τους

13. Α' Κορ. 11,10.

14. Λευκ. 22,8.

15. Ματθ. 18,11.

μικρούς αυτούς»¹⁶. Βλέπετε διά πόσων μῆς ὄδηγεῖ εἰς τὴν φροντίδα τῶν ταπεινῶν ἀδελφῶν; **Β** Μὴν εἰπῆς λοιπὸν, ἐκεῖνος εἶναι χαλκουργός, ὑποδηματοποιός, εἶναι γεωργός, εἶναι ἀνόητος, καὶ τὸν περιφρονήσης. Καὶ διὰ τὴν μὴ πάθῃς αὐτό, πρόσεξε διὰ πόσων σὲ πείθει νὰ εἶσαι μετριοφρων, καὶ σὲ παρσκινῆς εἰς τὴν φροντίδα αὐτῶν. **Γ** Ἐστησε παῖδι (εἰς τὸ μέσον), καὶ λέγει· «νὰ γίνετε ὡσανεὶ τὰ παιδιὰ» καὶ, «ἐκεῖνος ποῦ θὰ δεχθῆ ἓνα παιδί ὡσανεὶ αὐτό, ἐμὲ δέχεται» καὶ, «ἐκεῖνος ποῦ θὰ σκανδαλίσῃ, θὰ ὑποστῇ φοθερά». Καὶ δὲν ἠρκέσθη εἰς τὸ παράδειγμα μὲ τὴν μολόπετραν, ἀλλὰ προσέθεσε καὶ τὸ «ἀλλοίμωνον», καὶ διέταξε νὰ ἀποκόπτωμεν αὐτούς, κί' ἂν ἀκόμη εἶναι χρήσιμοι δι' ἡμᾶς ὡς ἄλλαι χεῖρες καὶ ὀφθαλμοί. **Δ** Καὶ ἀπὸ τούτων προτάτας τῶν ἀγγέλους καθιστᾷ πάλιν ἀξιοσεβάστους αὐτούς τούτους τοὺς ταπεινοὺς ἀδελφούς· καὶ ἀπὸ τὸ ἰδικόν του θέλημα καὶ πάθος (διότι ὅταν λέγῃ, Ἦλθεν ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου διὰ τὴν σωσθῆν τὸν χαμένον ἄνθρωπον, ὑποδηλώνει καὶ τὸν Σταυρόν, ὅπως ἀκριβῶς λέγει καὶ ὁ Παῦλος, ὁμιλῶν περὶ τοῦ ἀδελφοῦ· «Διὰ τὸν ὅποιον ἀπέθανεν ὁ Χριστός»¹⁷), καὶ ἀπὸ τὸν Πατέρα, ὅτι δὲν ἐπιθυμεῖ τὴν ἀπώλειαν αὐτῶν καὶ ἀπὸ τὴν κοινὴν συνήθειαν, ὅτι ὁ ποιμὴν ἀφοῦ ἐγκαταλείψῃ ὅσα ἔχουν σωθῆ ζητεῖ τὸ χαμένον, καὶ ὅταν τὸ εὖρη εὐχαριστεῖται τὰ μέγιστα διὰ τὴν εὑρεσιν καὶ τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ.

Ἐάν λοιπὸν ὁ Θεὸς χαίρεται τόσον δι' ἓν μικρὸν πρόβατον ἀνευρεθὲν, πῶς οὐ περιφρονεῖς αὐτοὺς ποῦ τυγχάνουν παρὰ τοῦ Θεοῦ τῆς προσοχῆς καὶ φροντίδος; **Δ**, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ θυσιάσῃς καὶ τὴν ἴδιαν σου ψυχὴν χάριν ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων; Ἄλλ' εἶναι ἀσήμαντος καὶ ἀνάξιος λόγος; Δι' αὐτὸ λοιπὸν κατ' ἐξοχὴν πρέπει νὰ κάνωμεν τὰ πάντα, ὥστε νὰ διασώζωμεν αὐτόν. Καθ' ὅσον καὶ ὁ ἴδιος ἀφοῦ ἀφῆσε τὰ ἐνενήκοντα ἑννέα, ἦλθε πρὸς ἐκεῖνον, καὶ δὲν ἠμπόρεσε ἡ σωτηρία τόσων πολλῶν νὰ ἐπισκιάσῃ τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἑνός. Ὁ δὲ Λουκᾶς λέγει, ὅτι τὸ ἔφερε καὶ ἐπὶ τῶν ὁμῶν¹⁸ καὶ γίνεταί μεγα-

16. Ματθ. 18, 12-14.
17. Ρωμ. 14, 15.
18. Λουκ. 15, 6, 7.

λυτέρα γὰρ δι' ἓνα ἁμαρτωλὸν ποῦ μετανοεῖ παρὰ διὰ ἐνενήκοντα ἑννέα δικαίους. Μὲ τὸ νὰ ἐγκαταλείψῃ δὲ τὰ σεσωσμένα χάριν αὐτοῦ, καὶ μὲ τὸ νὰ χαρῆ περισσώτερον διὰ τὴν σωτηρίαν του, ἀπέδειξε τὴν μεγάλην περὶ αὐτοῦ φροντίδα. Ἄς μὴ παραμελῶμεν λοιπὸν τὰς ψυχὰς καὶ τῶν μικρῶν αὐτῶν ἀνθρώπων. Καθ' ὅσον ὅλα αὐτὰ ἐλέχθησαν δι' αὐτὸν τὸν σκοπόν. **Ε** Διὰ μὲν τῆς ἀπειλῆς ὅτι οὐδὲν ἄλλο θὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἐκεῖνος ποῦ δὲν θὰ γίνῃ ὡσανεὶ τὸ παιδί, καὶ διὰ τῆς ὑπενομήσεως τῆς μολόπετρας, κατέστειλε τὴν ὑπεροψίαν τῶν ἀλαζόνων· διότι τίποτε δὲν εἶναι τόσον ἐναντίον εἰς τὴν ἀγάπην, ὅπως ἡ ὑπερηφάνεια· μὲ τὸ νὰ εἴπῃ δὲ, «εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔλθουν τὰ σκάνδαλα» μᾶς κατέστησε ἀγρόπνους· μὲ τὸ νὰ προσθέσῃ δὲ, «ἀλλοίμωνον (εἰς τὸν ἄνθρωπον) διὰ τοῦ ὁποίου ἔρχεται τὸ σκάνδαλον», προητοίμασε κάθε ἓνα νὰ φροντίξῃ μὴ τοχὸν δι' αὐτοῦ ἔρχεται τὸ σκάνδαλον (γίνεταί ὁ ἴδιος πρόξενος σκανδάλων). **ΣΤ** Καὶ μὲ τὸ νὰ διατάξῃ μὲν νὰ ἀποκόπτωμεν τοὺς σκανδαλίζοντας, ἔκαμε εὐκόλον τὴν σωτηρίαν· μὲ τὸ νὰ διατάξῃ δὲ νὰ μὴ περιφρονῶμεν αὐτούς (τοὺς μικροὺς καὶ εὐτελεῖς), καὶ ὅχι μὲ τὸ νὰ διατάξῃ ἄπλως, ἀλλ' ἐντόνως (διότι λέγει, «προσέχετε μὴ τοχὸν περιφρονήσετε ἓνα ἀπὸ τοὺς μικροὺς αὐτούς»). Καὶ μὲ τὸ νὰ εἴπῃ, ὅτι «οἱ ἄγγελοι τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Πατρὸς μου», καὶ, «διὰ τοῦτο ἦλθον ἐγὼ», καὶ, ὅτι «τοῦτο θέλει ὁ Πατὴρ μου», ἔκαμε περισσώτερον προσεκτικὸς ἐκεῖνους οἱ ὅποιοι ὀφείλουσαν νὰ φροντίζουσαν αὐτούς. Βλέπετε μὲ πόσον τεῖχος τοὺς περιφρούρησε, καὶ πόσον φροντίζει διὰ τοὺς καταφρονουμένους καὶ κινδυνεύοντας, **Ζ** καὶ μὲ τὸ νὰ ἀπειλῇ ἀνυπόφορα κακὰ δι' ἐκεῖνους ποῦ γίνονται εἰς αὐτοὺς πρόσκομμα, καὶ μὲ τὸ νὰ ὑπόσχεται μεγάλα ἀγαθὰ εἰς αὐτοὺς ποῦ τοὺς προσέχουσιν καὶ τοὺς φροντίζουσιν, φέρων ὡς παράδειγμα τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸν του καὶ τὸν Πατέρα;

Τὸν Κύριον ἄς μνησθῶμεν καὶ ἡμεῖς καὶ τίποτε ἄς μὴ παραλείπωμεν ἐξ ἐκείνων ποῦ φαίνονται ταπεινά καὶ κοπιώδη χάριν τῆς σωτηρίας τῶν ἀδελφῶν μας· ἄλλ' ἂν εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπηρετήσωμεν κάποιον, καὶ ἂν εἶναι μικρός, καὶ ἂν εἶναι ἀσήμαντος αὐτός πρὸς τὸν ὅποιον προσφέρεται ἡ βοήθειά μας, καὶ ἂν εἶναι κάποιος δύσκολος

λον πράγμα, και αν πρέπει να διασχίζωμεν ὄρη και κρημνούς, ἴλα ἄς εἶναι ὑποφερτά διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀδελφοῦ. Διότι τόσο ἀξιοπρόσεκτον πράγμα εἶναι ἡ ψυχή εἰς τὸν Θεόν, ὥστε νὰ μὴ λυπηθῆ ἀκόμη και τὸν Υἱόν Του (πρὸς σωτηρίαν αὐτῆς).

Δι' αὐτὸ παρακαλῶ, μόλις ἀρχίζει νὰ ξημερώη, ἐξερχόμενοι ἀμέσως τῆς οἰκίας μας, **¶** ἄς ἔχωμεν τοῦτον τὸν ἕνα σκοπὸν και πρὸ πάντων τὴν προθυμίαν αὐτὴν, τὸ νὰ σώσωμεν ἐκεῖνον ποὺ κινδυνεύει. Δὲν ἐνοῶ ἀπὸ αὐτὸν μόνον τὸν φυσικὸν κίνδυνον διότι αὐτὸς δὲν εἶναι (πραγματικὸς) κίνδυνος, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν κίνδυνον τῆς ψυχῆς, ποὺ ἐπισυμβαίνει εἰς τοὺς ἀθρώπους ἀπὸ τὸν διάβολον. Καθ' ὅσον και ὁ ἔμπορος διασχίζει τὸ πέλαγος, ὥστε νὰ αὐξήσῃ τὴν περιουσίαν του, και ὁ χειροτέχνης κάμνει τὰ πάντα διὰ νὰ πληθύνῃ τὰ ὑπάρχοντά του. Καὶ ἡμεῖς λοιπὸν ἄς μὴ ἀρκοῦμεθα μόνον εἰς τὴν σωτηρίαν τὴν ἰδικὴν μας, διότι θλάπτωμεν και αὐτὴν (κατ' αὐτὸν τρόπον). Καθ' ὅσον εἰς τὸν πόλεμον και τὴν παράταξιν τῆς μάχης ὁ στρατιώτης ἐκεῖνος ποὺ ἀποθλέπει πρὸς αὐτὸ μόνον, κατὰ ποῖον τρόπον θά διασωθῇ τὸν ἑαυτὸν του λιποτακτῶν, **¶** καταστρέφει μαζί με τὸν ἑαυτὸν του και τοὺς ἄλλους, ὅπως ἀκριθῶς λοιπὸν και ὁ γενναῖος και ὑπερ τῶν ἄλλων ἀγωνιζόμενος, μαζί με τοὺς ἄλλους διασώζει και τὸν ἑαυτὸν του.

Ἐπειδὴ λοιπὸν και ἡ χριστιανικὴ μας ζωὴ εἶναι πόλεμος, και ὁ φοβερώτατος ἀπὸ ὅλους τοὺς πολέμους, και παράταξις και μάχη, ὅπως ὁ βασιλεὺς μας διέταξεν, ἔτσι ἄς παρατασσώμεθα εἰς τὴν πολεμικὴν γραμμὴν, ἔτοιμοι πρὸς σφαιρὰς και φόνους και αἵματα, ἀποθλέποντες πρὸς τὴν σωτηρίαν ὄλων, παρορμιῶντες τοὺς ἰσταμένους συστρατιώτας, ἐγείροντες τοὺς εὐρισκομένους κατὰ γῆς. **¶** Καθ' ὅσον πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς μας εἰς αὐτὴν τὴν μάχην εὐρίσκονται κάτω πληγωμένοι, περιλούμενοι μετὰ τὸ αἷμα και κανεὶς δὲν τοὺς παρέχει χεῖρα βοηθείας, οὔτε κάποιος ἀπὸ τὸ πλῆθος, οὔτε ἱερεὺς, οὔτε ἄλλος κανεὶς, οὔτε συμπολεμιστῆς, οὔτε φίλος, οὔτε ἀδελφός, ἀλλὰ κάθε ἕνας φροντίζει διὰ τὰ ἰδικὰ του. Δι' αὐτὸ ἀκρητηριάζομεν και τὰ ἰδικὰ μας. Διότι ἡ πῖο μεγάλη παρηγορία και προκοπὴ εἶναι τὸ νὰ μὴ φροντιζώμεν διὰ τὰ ἰδικὰ μας. **¶** Δι' αὐτὸ λοιπὸν εἰμεθα ἀσθε-

νικοί και εὐκολονόητοι και εἰς τοὺς ἀθρώπους και εἰς τὸν διάβολον, ὅ,τι ἐπιζητοῦμεν τὸ ἀντίθετον τούτου, και δὲν ἀντιμετωπιζόμεν ὄλοι ἀπὸ κοινοῦ τὸν ἐχθρόν, οὔτε ἀποτελοῦμεν φραγμὸν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ συνδεόμενοι ὄλοι διὰ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης, ἀλλ' ἐπιζητοῦμεν ἄλλας ἀφορμὰς φιλικοῦ δεσμοῦ μεταξύ μας, ὄλοι μὲν ἀπὸ τὴν συγγενείαν, ὄλοι δὲ ἀπὸ τὴν συναναστροφὴν, ὄλοι δὲ ἀπὸ τὴν γειτονικὴν κατοικίαν, και εἰμεθα μᾶλλον ἀπὸ κάθε τι ἄλλο φίλοι, παρὰ ἀπὸ εὐσέβειαν, ἐνῶ ἔπρεπε μόνον ἐξ αὐτῆς νὰ συνδεώμεθα φιλικῶς, τώρα δμως συμβαίνει τὸ ἀντίθετον, γινόμεθα ἐνίοτε φίλοι με τοὺς Ἰουδαίους και τοὺς εἰδωλολάτρας, παρὰ μετὰ τέκνα τῆς Ἐκκλησίας (και ἀδελφοὺς ἐν Χριστῷ).

Ναί, λέγει, διότι ὁ μὲν ἕνας εἶναι κακοήθης, ὁ δὲ ἄλλος ἐνάρετος και σώφρων. **¶** Τί λέγεις; Κακοήθης ἀποκαλεῖς τὸν ἀδελφόν σου ποὺ διατάσσεσαι νὰ μὴ λέγῃς οὔτε ρακά¹⁹; και δὲν ἐντρέπεται, δὲν κοκκινίζει διασῶρων τὸν ἀδελφόν, τὸ ἰδικόν σου μέλος, αὐτὸν ποὺ ὅπως σου ἐγγενήθη μετὰ τὰς αὐτὰς ὠδύνας, ποὺ συμμετέσχεν εἰς τὴν ἰδίαν τράπεζαν; Ἄλλ' ἐάν μὲν ἔχῃς κάποιον ἀδελφόν κατὰ σάρκα, και ἀν πραγματοποιῆ ἀναριθμητὰ κακά, φροντίζεις νὰ τὸν περιμαζεύῃς και νομίζεις ὡς ἰδικόν σου ἐντροπὴν τὸν ἐξευτελισμὸν ἐκείνου, τὸν πνευματικὸν δμως ἀδελφόν, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ τὸν ἀπαλλάξῃς συκοφαντίας, σου και μετὰ μύριας κατηγορίας τὸν περιβάλλεις; Βέβαια, λέγει, εἶναι κακοήθης και δυσκόλως μεταβάλλεται. **¶** Δι' αὐτὸ λοιπὸν νὰ γίνῃς φίλος, διὰ νὰ τὸν ἀπαλλάξῃς ἀπὸ τὴν κακίαν, διὰ νὰ τὸν μεταβάλλῃς, διὰ νὰ τὸν ἐπαναφέρῃς εἰς τὴν ἀρετὴν. Ἄλλὰ δὲν πείθεται, λέγει, οὔτε ἀνέχεται συμβουλίην. Ἀπὸ ποῦ τὸ γνωρίζεις; μήπως τὸν συνεβούλευσες και προσεπάθησας νὰ τὸν διορθώσῃς; Συνεβούλευσα, λέγει, πολλάς φορές, Πόσας φορές; Πολλάκις, και διὰ πρώτην και διὰ δευτέραν φοράν. Πῶ, πῶ, αὐτὸ εἶναι τὸ πολλῶκις; Διότι ἐάν ἔκαμνες τοῦτο συνεχῶς, (και πόλι) δὲν ἔπρεπε νὰ κου-

¹⁹ Τὸ ρακά, λέξις ἑβραϊκὴ, σημαίνει ἠρώματα, «κούτιζόν». Κατὰ τὸν Χρυσόστομον εἶναι τὸ μέγιστον ὄβριον ῥήμα, τὸ ποὺ ἕμιν γινάσκον ἔμεινεν.

ρασθής και να αποκάμης. Δεν θλέπεις πώς ο Θεός μάς συμβουλεύει συνεχώς, διά τῶν Προφητῶν, διά τῶν ἀποστόλων, διά τῶν Εὐαγγελιστῶν; Τί λοιπόν; κατωρθώσαμεν τὰ πάντα και ἐπελήθημεν εἰς ἄλκα; Καθόλου. **Δ** Μήπως λοιπόν ἔπαυσε νά μάς συμβουλεύῃ; μήπως ἐσώπησεν; Δέν λέγει καθημερινῶς, «Δέν ἠμπορεῖτε νά ὑπηρετήτε τόν Θεόν και τόν μαμωνά»²⁰ και αὐξάνεται εἰς πολλούς ἡ περιουσία τῶν χρημάτων και τὸ τυραννικόν αὐτό πάθος; Δέν φωνάζει καθημερινῶς, «συγχωρήσατε και θά σᾶς συγχωρεθῇ»²¹, και ἡμεῖς ἐξαγριούμεθα περισσότερο; Δέν συμβουλεύει συνεχῶς νά κυριαρχῶμεν ἐπί τῶν ἐπιθυμιῶν μας και νά εἰμεθα ἀνώτεροι τῆς ἀμαρτωλοῦ ἡδονῆς, πολλοί δέ κυλῶνται εἰς αὐτήν χειρότερον και ἀπό τοῦς χοίρους; Ἄλλ' ὅμως δέν παύει νά συμβουλεύῃ. Διὰ τί λοιπόν δέν συλλογίζομεθα αὐτά και δέν λέγομεν, ὅτι και πρὸς ἡμᾶς ὁ Θεός ὁμιλεῖ και δέν παύει νά κάμνη τοῦτο, **Ε** ἂν και εἰς πολλά ἡμεῖς παρακούομεν; Δι' αὐτό ἔλεγεν, ὅτι εἶνα: «ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι»²². Διότι ἐάν δέν ἀρκεῖ διά τὴν σωτηρίαν μας ἡ προσωπική μας ἀρετή, ἀλλά πρέπει νά ἀπέλωμεν ἀπό ἑδῶ ἔχοντες σώσει και ἄλλους; τί θά πάθωμεν, ὅταν μήτε τοῦς ἑαυτούς μας, μήτε ἄλλους διασώζωμεν; ἀπό ποῦ θά ἔχωμεν λοιπόν ἐλπίδα σωτηρίας;

603 Ἄλλά πρὸς τί νά ἐλέγγω δι' αὐτά, ὅταν ἡμεῖς οὔτε δι' αὐτούς ποῦ κατοικοῦν μαζί μας δέν κάμνωμεν κάποιον λόγον, δηλ. διά τὴν γυναῖκα, διά τὰ παιδιὰ και τοῦς ὑπηρέτας, ἀλλά φροντίζομεν ἄλλα ἀντὶ ἄλλων, ὅπως ἀκριβῶς οἱ μέθυστοι, κατὰ ποῖον τρόπον δηλαδὴ οἱ μὲν ὑπηρετῶν θά ἐγίνοντο περισσότεροι και θά μάς ὑπηρετοῦν μὲ πᾶσαν προθυμίαν, τὰ δὲ παιδιὰ πὼς θά ἐκληρονόμουν ἀπό ἡμᾶς μεγάλην περιουσίαν, ἡ δὲ γυναῖκα πὼς θά εἶχε χρυσὰ κοσμηματα και ἐνδύματα πολυτελῆ και ἀγαθὰ, και οὐδὲν φροντίζομεν διά τοῦς ἑαυτούς μας ἀλλά διά τὰ ἰδικά μας; Πράγματι οὔτε διά τὴν γυναῖκα φροντίζομεν ἢ προσοῦμεν, ἀλλά διά τὰ πράγμα-

20. Λουκ. 16,18.

21. Ματθ. 6,14.

22. Λουκ. 13,28.

τα τῆς γυναικός' οὔτε διά τὸ παιδί, ἀλλά διά τὰ πράγματα τοῦ παιδιοῦ. Και κάμνομεν τὸ ἴδιον πράγμα ὅπως ἐκεῖνος ποῦ, ἂν και ἔβλεπε τὴν οἰκίαν εἰς κακὴν κατάστασιν, **Β** και νά κλίνουν οἱ τοῖχοι, ἀφοῦ παρημέλει τὴν ἐπανόρθωσιν αὐτῶν, ἤθελε κατασκευάζει ἔξω δι' αὐτὴν περισόλους μεγάλους' ἢ, ἂν και τὸ σῶμα ἦτο ἀσθενές, νά μὴ ἐφρόντιζε μὲν δι' αὐτό, νά ὕφαινε δὲ χάριν αὐτοῦ ἐνδύματα χρυσά, ἢ εὐρισκομένης τῆς οἰκοδομοῦντος εἰς κακὴν και ἀθλίαν κατάστασιν, νά ἐφρόντιζε διά τὰς ὑπηρετίας και τὸν ἐργαλείον και τὰ οἰκονομικά σκεῦα και τὰ ἄλλα, ἀφοῦ ἀφῆνε ἐκεῖνην ἐγκαταλελειμμένην και κραυγάζουσαν.

Τοῦτο λοιπόν γίνεται και τώρα και ἐνῶ ἡ ψυχὴ μας εὐρίσκειται εἰς κακὴν και ἀθλίαν κατάστασιν, και κυριεύεται ὑπὸ τοῦ θυμοῦ, και ὑβρίζεται, και ἔχει ἀτόπους ἐπιθυμίας, και ὑπερφρονεῖται και ἐπαναστατεῖ και σῦρεται κατὰ γῆς και σπαράσσεται ἀπὸ τόσα θηρία, ἀφοῦ ἠδιαφορήσαμεν ὡς πρὸς τὸ νά τῆς ἐκδιώξωμεν τὰ πάθη, **Γ** ἡμεῖς φροντίζομεν διά τὰς οἰκίας και τοῦς ὑπηρέτας. Και ἐάν μὲν ἀρκοῦδα διέφυγε κρυφίως, ἀποφράσσομεν τὰς οἰκίας και τρέχομεν εἰς τοῦς στενοὺς δρόμους, διά νά μὴ περιπέσομεν εἰς τὸ θηρίον' τώρα ὅμως ἐνῶ ὄχι ἓνα θηρίον, ἀλλά πολλοὶ τοιοῦτοι λογισμοὶ σπαράττουν τὴν ψυχὴν μας, οὔτε κἂν αἰσθανόμεθα. Και διά μὲν τὴν πόλιν λαμβάνομεν τόσῃν πρόνοιαν, ὥστε νά κατακλείωμεν τὰ θηρία εἰς ἐρημικὸν τόπον και εἰς θηριοτροφεία και οὔτε πλῆσιον τοῦ θουλευτηρίου τῆς πόλεως, οὔτε πλῆσιον τῶν δικαστηρίων, οὔτε πλῆσιον τῶν ἀνακτόρων, ἀλλά τὰ περιορίζομεν κάπου μακρὰν και εἰς ἀρκετὴν ἀπόστασιν' διά δὲ τὴν ψυχὴν, ὅπου τὸ θουλευτηρίον, **Δ** ὅπου τὰ ἀνάκτορα, ὅπου τὰ δικαστήρια, ἀνέρχονται μετ' ἀνέσεως τὰ θηρία και μέχρις αὐτοῦ τοῦ βασιλικοῦ θρόνου, τοῦ νοῦ, κραυγάζοντα και βορροῦντα. Διὰ τοῦτο ἄλκα γίνονται ἄνω κάτω και ἄλκα εἶναι πλήρη ταραχῆς, τὰ ἐντός, τὰ ἔξω, και εἰς τίποτε δέν διαφέρομεν κάθε ἓνας ἀπὸ ἡμᾶς ἀπὸ πόλιν ταρρασομένην ἀπὸ ἐπιδρομὴν βαρβάρων' και γίνεται τὸ ἴδιον πράγμα, ὅπως, ἐπιτιθεμένου δράκοντος εἰς φαλεῶν πτηνῶν, θά ἐπέταν τὰ πτηνὰ τουρίζοντα, φοβούμενα και γεμάτα ἀ-

πὸ παραχρήν, μὴ γνωρίζοντα πῶς νὰ ἀπαλλαγῶν ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν.

Δι' αὐτὸ παρακαλῶ, ὡς φονεύσωμεν τὸν δράκοντα, ὡς ἐγκλωβίσωμεν τὰ θηρία. Ἐὰν τὰ πνιζόμενα, ὡς τὰ κατασφάξεωμεν, καὶ ὡς παραδώσωμεν αὐτοὺς τοὺς ποιητοὺς λογιζομένους εἰς τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, διὰ νὰ μὴ χρησιμοποιῆ καὶ δι' ἡμᾶς ὁ προφήτης τοιαύτας ἀπειλάς, ὁποίας καὶ πρὸς τὴν Ἰουδαίαν, ὅτι «ἀγριοὶ ὄνοι θὰ χοροπηδοῦν ἐκεῖ καὶ ἀκανθόχοροι καὶ δράκοντες». Διότι ὑπάρχουν καὶ ἄνθρωποι χειρότεροι τῶν ἀγρίων ὄνων, **1004** ὡσάν ἀκριθὶς νὰ ζῶν εἰς τὴν ἐρημίαν καὶ λακτίζουσι καὶ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς νεότητός μας ἔχει τὸν χαρακτήρα αὐτόν. Καθ' ὅσον ἔχοντες ἀγρίας διαθέσεις, ἔτσι πηδοῦν, ἔτσι λακτίζουσι, περιεργόμενοι ἀχαλίνωτοι δι' οὐδὲν χρήσιμον ἐνδιαφερόμενοι. Αἴτιοι δὲ εἶναι οἱ γονεῖς, οἱ ὅποιοι τοὺς μὲν ἵπποδασμαστὰς ἀναγκάζουσι νὰ ἐκγυμνάζουσι τοὺς ἵππους των μὲ κάθε φροντίδα, καὶ δὲν ἀφήνουν νὰ περάσῃ ἐπὶ πολὺ χρόνον ἢ ἡλικία τοῦ ἵππου ἀτιθάσευτος, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς θέτουσι χαλινὸν καὶ δὲλα τὰ ἄλλα· τοὺς δὲ νέους των παρασπλέπουσι ἐπὶ πολὺ νὰ περιέρχονται ἀχαλίνωτοι καὶ ἔρημοι σαφροσύνης, νὰ ἀτιμάζονται μὲ τὰς πορνείας καὶ τοὺς κύβους (ζάρια) καὶ τὰς (διασκεδάσεις) εἰς τὰ παράνομα θέατρα. **1005** Ἐνῶ ἔπρεπε πρὸ τῆς πορνείας νὰ τὸν νυμφεύσωσι, μὲ γυναῖκα σάφρονα καὶ πάρα πολὺ συνετὴν διότι αὐτὴ θὰ ἀποτρέψῃ τὸν ἄνδρα καὶ ἀπὸ τὴν ἐφάρμακτον τέρμιν, καὶ θὰ γίνῃ ὅτι καὶ ὁ χαλινὸς εἰς τὸν ἵππον. Διότι δὲν προέρχονται ἀπὸ κάπου ἄλλοῦ αἱ πορνεῖαι καὶ αἱ μοιχεῖαι, παρὰ ἀπὸ τὸ νὰ εἶναι οἱ νέοι ἐλεύθεροι. Ἄν ἔχη γυναῖκα συνετὴν, καὶ διὰ τὴν οἰκίαν θὰ φροντίσῃ, καὶ διὰ τὴν καλὴν φήμην καὶ διὰ τὴν ὑπόληψιν. Ἀλλὰ νέος εἶναι, λέγει. Καὶ ἐγὼ τὸ γνωρίζω. Ἐὰν ὅμως ὁ Ἰσαάκ ἐνυμφεῖθαι εἰς ἡλικίαν τεσσαράκοντα ἐτῶν, διάγων ἐν παρθενίᾳ καθ' ὅλην τὴν προηγουμένην ἡλικίαν, πολὺ περισσότερον ἔπρεπε νὰ ἀσκοῖν τὴν φιλοσοφίαν αὐτὴν οἱ χριστιανοὶ νέοι ἔχοντες ὡς βοηθὸν τὴν θείαν χάριν. **1006** Ἄλλὰ τί νὰ κάμω; Δὲν ἀνέχεσθε νὰ φροντίζετε διὰ τὴν σαφροσύνην των, ἀλλὰ τοὺς παρασπλέπετε νὰ ἀτιμάζονται καὶ νὰ μολύνονται καὶ νὰ γίνονται μιᾶρροι καὶ ἀξιοκατάκριτοι, μὴ γνωρίζοντες ὅτι

τὸ κέρδος τοῦ γάμου εἶναι τὸ νὰ διατηρήσουσι τὸ σῶμα καθαρὸν ἂν δὲν ὑπάρχῃ τοῦτο, οὐδὲν τὸ ὄφελος τοῦ γάμου. Σεῖς ὅμως κάνετε τὸ ἀντίθετον· ὅταν γεμίσωσι ἀπὸ ἀνοσιβήτητος κηλίδος, τότε τοὺς ὀδηγεῖτε εἰς γάμον, ἀσκόπως καὶ ματαίως. Ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀναμεινῶμεν, λέγει, διὰ νὰ προκόψῃ, διὰ νὰ ἀναδειχθῇ εἰς τὰ πολιτικὰ ἀξιώματα. Διὰ τὴν ψυχὴν ὅμως οὐδὲν εἰς ἐνδιαφερόμεθα, ἀλλὰ παρασπλέπετε αὐτὴν νὰ εὐρίσκειται κάτω ἡθικῶς νεκρά. Δι' αὐτὸ δὲλα εἶναι πλήρη συγχύσεως καὶ παραχρῆς καὶ ἀταξίας, διότι (ἢ φροντὶς διὰ τὴν ψυχὴν) θεωρεῖται ὡς κάτι τὸ πάρεργον, διότι τὰ μὲν ἀνογκαῖα ἔχουν παραμεληθῆ, τὰ δὲ ἀνάξια λόγου τυγχάνουσι μεγάλης φροντίδος. **1007** Δὲν γνωρίζεις ὅτι τίποτε δὲν χαροποιεῖ τὸ παιδί τόσο, ὅσον τὸ νὰ φυλάξῃς καθαρὸν ἀπὸ πορνικὴν ἀκαθαρσίαν; Διότι τίποτε δὲν εἶναι ἴσον πρὸς τὴν ψυχὴν. «Τί ἔχει νὰ ὠφεληθῇ ὁ ἄνθρωπος, λέγει, ἐὰν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον, ζημιωθῇ δὲ τὴν ψυχὴν του»²¹. Ἀλλὰ θέβαια δὲλα τὰ ἀνέτρεψε ὁ ἔρωσ τῶν χρημάτων καὶ τὰ ἐνίκησε, καὶ ἀπεμάκρυνε τὸν ὄρθον φόβον τοῦ Θεοῦ, ἐκπορθήσας τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων ἔτσι, ὡσάν κάποιοι τύραννος ἀκρόπολιν.

Διὰ τοῦτο παραμελοῦμεν καὶ τῆς σωτηρίας τῶν τέκνων μας, καὶ τῆς ἰδικῆς μας σωτηρίας, ἀποσπλέποντες πρὸς ἓνα μόνον σκοπὸν, πῶς γενόμενοι πλουσιώτεροι, **1008** νὰ ἀφήσωμεν εἰς ἄλλους τὸν πλοῦτον μας, καὶ ἐκεῖνοι πάλιν εἰς ἄλλους, καὶ οἱ μετὰ ἀπὸ αὐτοὺς πάλιν εἰς τοὺς ἐπομένους των, γενόμενοι (ἔτσι) κάποιοι προμηθευταὶ καὶ τῶν κτημάτων καὶ τῶν χρημάτων μας, καὶ ὄχι κύριοι αὐτῶν. **1009** Ἐξ αὐτοῦ ἢ πολλὴ ἀπερισκεψία ἐξ αὐτοῦ οἱ ἐλεύθεροι ἐγίναν εὐτελεστέροι τῶν δούλων. Διότι τοὺς μὲν δούλους, ἂν καὶ ὄχι χάριν αὐτῶν, ἀλλὰ πρὸς ἰδικὸν μας συμφέρον ἐπιτιμῶμεν· οἱ δὲ ἐλεύθεροι οὔτε αὐτῆς τῆς φροντίδος ἀπολαβοῦν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ αὐτοῦ δι' ἡμᾶς εἶναι ἀναξιώτεροι. Καὶ τί λέγω ἀπὸ τοὺς δούλους; Καθ' ὅσον καὶ ἀπὸ τὰ κτήνη τὰ παιδιά εἶναι κατωτέρας ἀξίας, καὶ περισσότερον φροντιζόμενα διὰ τοὺς ὄνους καὶ τοὺς ἵππους, παρὰ διὰ τὰ παιδιά. Καὶ ἂν μὲν

ἔχη κάποιος ἡμίονον, εἶναι μεγάλη ἡ φροντίς του ὥστε νά εὕρη ἀριστον δθηγόν, καί οὔτε ἀγαρίστον, οὔτε κλέπτην, οὔτε μέθυσον, οὔτε ἀπειρον τῆς τέχνης· ἄν δέ εἶναι ἀνάγκη νά ἀναθέσωμεν τήν ψυχικήν καλλιέργειαν τοῦ παιδιοῦ εἰς κάποιον παιδαγωγόν. **Β** ἐκλέγομεν ἀπλῶς καί ὡς ἔτυχε τόν πρῶτον τυχόντα. "Ἄν καί ἀσφαλῶς δέν ὑπάρχη ἄλλη μεγαλύτερα τέχνη ἀπό τήν τέχνην αὐτήν. Διότι τί εἶναι ἴσον τοῦ νά μορφώσῃς τήν ψυχὴν, καί νά διαπλάσῃς τόν χαρακτήρα τοῦ νέου; Καθ' ὅσον ἐκεῖνος πρὸ ἀσκέῃς τήν ἐπιστήμην αὐτήν πρέπει νά εἶναι προσεκτικώτερος ἀπό κάθε ζωγράφον καί ἀγαλματοποιόν. Ἄλλ' ἡμεῖς περὶ αὐτοῦ κανένα λόγον δέν κάμνομεν, ἀλλ' ἔν μόνον προσέχωμεν, πῶς θά ἐκπαιδευθῇ ὡς πρὸς τήν γλώσσαν (ρητορικὴν δεινότητα). Καί αὐτὸ δέ τὸ ἔχομεν φροντίσει πάλιν διὰ τὰ χρήματα. Διότι δέν διδάσκεται τὴν γλώσσαν, διὰ νά ἡμπορῇ νά ὁμιλῇ, ἀλλὰ διὰ νά κερδίῃ χρήματα· ὅπως καί ἐάν θά ἦτο δυνατόν ἀνεῖν αὐτοῦ νά πλουτίζωμεν, οὔτε περὶ αὐτοῦ θά ἐκάναμε λόγον. Εἶδες πόσον εἶναι τὸ τυραννικόν πάθος τῶν χρημάτων; πῶς τοὺς ἐκυριεύσει ὅλους καί ἀφοῦ τοὺς ἔβασε ὡσανύ κάποια ἀνδράποδα καί θρέμματα τοῦ σῦρει ὅπου καί ἂν θέλῃ; **Γ**

Ἄλλὰ ποῖον τὸ κέρδος μας ἀπὸ τὰς τόσας κατηγορίας; Ἡμεῖς θέτοια κτυπῶμεν τὸ πάθος αὐτὸ μὲ τὰ λόγια· ἐκεῖνο ὅμως μᾶς νικά μὲ τὰ ἔργα. Ἄλλ' ὅμως οὔτε καί εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν θά παύσωμεν νά πολεμῶμεν αὐτὸ μὲ τοὺς λόγους τοῦ στόματός μας· ἂν θέτοια προκύψῃ κάτι καλύτερον ἐκερβίσωμεν καί ἡμεῖς καί οἱ οἱ ἂν ὅμως ἐπιμένετε εἰς τὰ ἴδια, πάνθ ὅτι ἐζητήατο ἀπὸ ἡμᾶς ἐπετελέσθη. Ὁ δὲ Θεὸς εἶπε νά ἀπαλλάξῃ καί σᾶς ἀπὸ τὴν νόσον αὐτήν, καί νά κάμῃ καί ἡμᾶς νά καυχώμεθα διὰ σᾶς ὅτι εἰς Αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα καί ἡ ἐξουσία εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Γένοιτο. **Δ**

ΟΜΙΛΙΑ Ε' (60)

(Ματθ. ιη', 15 - 20)

«Ἐάν δὲ ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, πήγαίνε καὶ ἔλεγξέ τον, ὅταν θὰ εἴσθῃ οἱ δύο σὺς μόνοι. Ἐάν σὲ ἀκούσῃ, ἐκέρβισες τὸν ἀδελφόν σου» (Ματθ. 18, 15).

Ἐπειδὴ ἐξεφράσθη ἐντόνος κατ' ἐκείνων τοῦ σκανδαλίζου καὶ ἀπὸ παντοῦ τοὺς ἐφόβησεν, **Β** διὰ νά μὴ ἀνατραποῦν ἐξ αὐτοῦ πάλιν ἐκεῖνοι τοῦ σκανδαλίζονται, μήτε ἐκτραποῦν εἰς ἄλλην κακίαν μὲ τὸ νά τὸ παίρουν ἑπάνω τοὺς νομίζοντες ὅτι ὅλον τὸ θάρος ἐρρίφθη εἰς τοὺς ἄλλους καὶ περιπέσουν εἰς ὑπερηφάνειαν θέλοντες πάντοτε νά ὑπηρετῶνται, πρόσχε πῶς πάλιν συμμορφῶναι καὶ αὐτοὺς (τοὺς σκανδαλιζομένους) καὶ διατάξει νά γίνετα ὁ ἔλεγχος μεταξὺ τῶν δύο μόνον διὰ νά μὴ κάμῃ τὴν κατηγορίαν θαυτεράν μὲ τὴν μαρτυρίαν τῶν περισσοτέρων καί μὲ τὸ νά γίνῃ ἐκεῖνος ἀσθεδέστερος καταστῆ δυσκολοδιόρθωτος. **Β** Διὰ τοῦτο λέγει «Μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνον. Καί ἐάν ἀκούσῃ ἐκέρβισες τὸν ἀδελφόν σου». Τί σημαίνει, «Ἐάν ἀκούσῃ»; Ἐάν κατηγορήσῃ τὸν ἑαυτόν του, ἐάν πεισθῇ ὅτι ἠμαρτήσεν. «Ἐκέρβισες τὸν ἀδελφόν σου». Δέν εἶπεν, ἀρκετὰ τὸν ἐτιμώρησες, ἀλλ' «ἐκέρβισες τὸν ἀδελφόν σου», διὰ νά δείξῃ ὅτι εἶναι κοινὴ ἡ ζημία ἀπὸ τὴν ἔχθραν. Διότι δέν εἶπεν, ἐκέρβισεν ἐκεῖνος τὸν ἑαυτόν του μόνον, ἀλλὰ, σὺ ἐκέρβισες αὐτόν· δι' αὐτῶν ἔδειξεν ὅτι προ αὐτοῦ καί οἱ δύο ἐζημιούντο, ὁ μὲν πρὸς τὸν ἀδελφόν, ὁ δὲ ὡς πρὸς τὴν σωτηρίαν του.

Τοῦτο συνεβούλευε καί ὅταν ἐκάθητο εἰς τὸ ὄρος· ἄλλοτε μὲν φέρων ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἔβλαψε πρὸς αὐτόν ὁ ὁποῖος ἐβλάθη καὶ λέγων· **Β** «Ἐάν, εὐρισκόμενος εἰς τὸ θυσιαστήριον, ἐκεῖ θυμηθῆς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει κάτι ἐναντίον σου, πήγαίνε νά συμφιλιωθῆς μὲ τὸν ἀδελ-

φόν σου»¹. ἄλλοτε δὲ διατάζων ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἠδίκηθη νὰ συγχωρῇ τὸν πλησίον² διότι μᾶς ἐδίδαξε νὰ λέγαμεν, «συγχωρῶσέ μας ὅσα σοῦ χρεωστούμεν, ὅπως καὶ ἡμεῖς, συγχωροῦμεν ἐκεῖνους οἱ ὅποιοι μᾶς εἶναι χρεώσται»³. Ἐδῶ δὲ ἐπινοεῖ καὶ ἄλλον τρόπον (συμφιλίωσης). Ὅχι ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἐλύπησε, ἀλλ' ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἐλύπηθ' ὁδηγεῖ πρὸς αὐτόν. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἐκεῖνος ποῦ ἠδίκησε δὲν θὰ ἤρξατο εὐκόλως νὰ ἀπολογηθῇ ἐντροπόμενος καὶ κοκκινίζων, τοῦτον φέρει πρὸς ἐκεῖνον⁴ καὶ ὄχι ἄνευ σκοποῦ ἀλλὰ πρὸς διόρθωσιν τοῦ ἁμαρτηματος. Καὶ δὲν λέγει, κατηγορήσε, οὔτε ἐπιτίμησε, **Κ** οὔτε ἀπαίτησε εὐθύνην καὶ δίκας, ἀλλὰ λέγει, «ἔλεγε». Διότι αὐτὸς μὲν μεθῶν ἀπὸ τὸν θυμὸν καὶ τὴν ἐντροπήν κατέχευται ὡσανὶ ἀπὸ κάποιον ὀνηλίαν⁵ πρέπει λοιπὸν σὺ ποῦ ὑγιαίνεις νὰ ὑπάγῃς πρὸς ἐκεῖνον τὸν ἀσθενοῦντα καὶ νὰ κάμῃς ἀκοινοποίητον δικαστήριον καὶ θεραπείαν εὐκόλως ἀποδεκτὴν. Διότι τὸ νὰ εἶπῃ, «ἔλεγε», δὲν σημαίνει τίποτε ἄλλο, παρὰ ὑπενθύμισε τὸ ἁμάρτημα, εἰπέ πρὸς αὐτόν ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἔπαθες ἐκ μέρους αὐτοῦ⁶ αὐτὸ τοῦτο ἀκριβῶς, ἐάν γίνεται ὅπως πρέπει, εἶναι μέρος ἀπολογίας πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν κατηγοριῶν καὶ προσελκύει πάρα πολὺ πρὸς συμφιλίωσιν. Τί λοιπὸν, ἐάν δὲν πειθεταὶ καὶ συμπεριφέρεται σκληρῶς; «Πᾶρε μαζί σου ἀκόμη ἓνα ἢ δύο, διὰ νὰ πιστοποιηθῇ κάθε πρᾶγμα ἀπὸ τὸ στόμα δύο ἢ τριῶν μαρτύρων»⁷. Ὅσον δηλαδὴ εἶναι ἀναιδέστερος καὶ αὐθαδέστερος, **Δ** τόσοι περισσότερον πρέπει ἡμεῖς νὰ σπεύδωμεν πρὸς θεραπείαν καὶ ὄχι νὰ ὀργιζώμεθα καὶ ἀγανακτώμεν. Καὶ ὁ ἰατρὸς δταν ἴδῃ τὸ πάθος ἀνυποχώρητον, δὲν ἀπομακρύνεται, οὔτε ὑσανασχετεῖ, ἀλλὰ τότε πρᾶγμα γίνεται περισσότερον, πρᾶγμα τὸ ὅποιον καὶ ἐδῶ διατάζει νὰ κάνωμεν. Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, μὲ τὸ νὰ εἰδῶ διατάζει νὰ κάνωμεν. Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, μὲ τὸ νὰ εἰδῶ μόνος ἐφάνης ἀσθενέστερος, ἄς γίνῃς δυνατώτερος μετὰ τὴν βοηθείαν τοῦ δευτέρου. Καθ' ὅσον εἶναι ἀρκετοὶ οἱ δύο νὰ ἐλέγξουν ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἠμάρτησε. Βλέπετε ὅτι δὲν ζητεῖ μόνον τὴν ἱκανοποίησιν ἐκεῖνου ὁ ὁποῖος

1. Ματθ. 5, 23-24.
2. Ματθ. 6, 12.
3. Ματθ. 18, 16.

ἐθλάθη, ἀλλὰ καὶ τὴν διόρθωσιν ἐκεῖνου ὁ ὁποῖος ἐλύπησε: Αὐτὸς πραγματικῶς ἔχει ἀδικηθῆ, ὁ κυριευθεὶς ὑπὸ τοῦ πάθους αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνος ποῦ νοσεῖ καὶ ἀσθενεῖ καὶ ὑποφέρει. Διὰ τοῦτο πολλὰς φορές ἐκεῖνον φέρει πρὸς αὐτόν, τώρα μὲν μόνον, τώρα δὲ μαζί με ἄλλους⁸. **Ε** ἐάν δὲ ἐπιμείνῃ καὶ μαζί με τὴν Ἐκκλησίαν. Διότι λέγει, «εἰπέ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν»⁹. Ἐάν δὲ ἐνδιεφέρετο μόνον διὰ τὸν ἀδικηθέντα δὲν θὰ διέτασεν νὰ συγχωρῇ τὸν μετανοοῦντα ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτὰ φορές¹⁰ δὲν θὰ τοῦ ἐπέβαλλεν τόσας πολλὰς φορές καὶ τόσους πολλοὺς διορθωτὰς τοῦ πάθους; ἀλλ' ἐάν ἐκ πρώτης συναναστροφῆς αὐτὸς ἔμεινεν ἀδιόρθωτος θὰ ἄφηνε (αὐτόν) χωρὶς ἄλλην ἐπίσκεψιν¹¹ τώρα ὅμως διατάζει νὰ φροντίσωμεν αὐτόν καὶ μίαν καὶ δύο καὶ τρεῖς φορές, καὶ τώρα μὲν μόνον, τώρα δὲ μαζί με δύο, τώρα δὲ μαζί με περισσότερους.

607 Δι' αὐτὸ λοιπὸν προκειμένου περὶ τῶν ἐθνικῶν οὐδὲν σχετικὸν λέγει, ἀλλ' «ἐάν κανεὶς σὲ κτυπήσῃ, λέγει, εἰς τὴν δεξιὴν σιαγόνα, νὰ στρέψῃς εἰς αὐτόν καὶ τὴν ἄλλην»¹². ὄχι ὅμως ἐτοὶ ἐδῶ. Τοῦτο ἀκριβῶς καὶ ὁ Παῦλος τοῖς λέγων «ποῖαν ἀρμοδιότητα ἔχω νὰ κρίνω τοὺς ἔξω;»¹³ Τοὺς ἀδελφοὺς ὅμως διατάζει νὰ ἐλέγχωμεν καὶ νὰ ἀποστρεφώμεθα, καὶ νὰ ἀποκόπτωμεν ὅταν δὲν πείθονται, διὰ νὰ ἐντροποῦν. Τοῦτο καὶ ὁ Κύριος κάνει ἐδῶ, νομοθετῶν αὐτὰ περὶ τῶν ἀδελφῶν¹⁴ καὶ τρεῖς φορές ἐπιβάλλει εἰς αὐτὸν διδασκάλους καὶ δικαστάς, διὰ νὰ διδάσκουν τὰ γινόμενα κατὰ τὸν καιρὸν τῆς μέθης. Διότι, ἐάν καὶ ὁ ἴδιος εἶναι ποῦ εἶπε καὶ ἔπραξε ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἄτοπα, **18** ἀλλ' ὅμως ἔχει ἀνάγκην ἄλλων, οἱ ὅποιοι θὰ τὸν διδάξουν, ὅπως ἀκριβῶς λοιπὸν καὶ ὁ μεθῶν. Καθ' ὅσον ἀπὸ κάθε μέθην παραλογώτερον εἶναι ὁ θυμὸς καὶ ἡ ἁμαρτία καὶ ὁδηγεῖ τὴν ψυχὴν εἰς μεγαλυτέραν παραφροσύνην. Πράγματι ποῖος ἦτο συνετώτερος τοῦ Δαυὶδ; Ἀλλ' ὅμως καίτοι ἠμάρτησε δὲν συνησθάνθη, διότι ἡ ἐπιθυμία κατελάμβανε δ-

4. Ματθ. 18, 17.
5. Ματθ. 18, 22.
6. Ματθ. 5, 23.
7. Α' Κορ. 5, 12.

λας τὰς σκέψεις και ὡσαν ἀκριβῶς κάποιος καινὸς ἐπιλήρει τὴν ψυχὴν του. Διὰ τοῦτο ἐχρειάσθη τὸν ἐκ μέρους τοῦ προφήτου λόγον, και λόγια ὑπενωμιζόμενα εἰς αὐτὸν ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐπραξε⁸. Διὰ τοῦτο και ἐδῶ αὐτοῦ φέρει πρὸς τὸν ἁμαρτήσαντα, διὰ νὰ συνομιλήσουν μετ' αὐτοῦ περὶ ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἐπραξε.

Διατί δὲ διατάζει αὐτὸς νὰ ἐλέγη και ὄχι κάποιος ἄλλος; **¶** Διότι μετὰ περισσότερας ἀνέσεως θὰ ἠνεύχεται (νὰ τὸν ἐλέγη) ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον ἠδίκησε, πού ἐλύπησε, πού παρέδραψε. Διότι δὲν ἀνέχεται καιεὶς ὁμοίως νὰ ἐλέγγεται ἀπὸ ἄλλον σχετ. καὶ με αὐτὸν πού ὕβρισε, ὅσον ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν ὕβρισθέντα, και μάλιστα ὅταν ἐλέγγων αὐτὸν εἶναι μόνος. Διότι ὅταν ἐκεῖνος πού δύναται νὰ τὸν τιμωρήσῃ, αὐτὸς φαίνεται νὰ φροντίζει και διὰ τὴν σωτηρίαν του, περισσότερον ἀπὸ ἄλλους θὰ δυνηθῇ νὰ τὸν κάμῃ νὰ ἐντραπῇ. Βλέπεις ὅτι δὲν γίνεται τοῦτο πρὸς καταδίκην, ἀλλὰ πρὸς διόρθωσιν; Διὰ τοῦτο λοιπὸν διατάζει νὰ μὴ λάθῃ μαζί του ἀμέσως και τοὺς δύο μάρτυρας, ἀλλ' ὅταν αὐτὸς ἀδιαφορήσῃ ὅτε τότε τοῦ ἐπιβάλλει πλῆθος πολὺ, **¶** ἀλλὰ κατὰ δύο τοὺς αὐξάνει, ἢ κατὰ ἓνα ὅταν δὲ περιφρονήσῃ και αὐτοῦς, τότε τὸν φέρει ἐνώπιον τῆς Ἐκκλησίας. Τοιοῦτοτρόπως φροντίζει πέρα πολὺ ὡστε νὰ μὴ δημαιοῦνται τὰ ἁμαρτήματα τοῦ πλησίον. Ἄν και ἠδύνατο ἐξ ἀρχῆς νὰ διατάξῃ τοῦτο, ἀλλὰ δὲ νὰ μὴ συμβῇ αὐτό, δὲν διέταξεν, ἀλλὰ νομοθετεῖ τοῦτο μετὰ τὴν πρώτην και δευτέραν παραίνεσιν.

Τι σημαίνει δέ, «Διὰ νὰ πιστοποιηθῇ κάθε πρᾶγμα ἀπὸ τὸ στόμα δύο ἢ τριῶν μαρτύρων»; Ἐχεις ἰκανοποιητικὴν ἀπόδειξιν, λέγει, ὅτι ἐπραξες τὸ καθήκον σου, ὅτι δὲν παρέλειψες κάτι ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἐξηρτῶντο ἀπὸ σέ. «Ἐάν δὲ παρακούσῃ και εἰς αὐτοῦς, εἰπέ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν», δηλαδή, εἰς τοὺς προϊσταμένους τῆς Ἐκκλησίας. **¶** «Ἐάν δὲ και εἰς τὴν Ἐκκλησίαν παρακού-

⁸ Ὁ προφήτης Νάβου ὠνόμασε τὸν Δαυὶδ εἰς φωνασίον τῆς καταστάσεως του και μετάνοιαν, ἔπειτα ἀπὸ τὸ ἐπίκειναι ἡμέρημα του, ἔπει τὸν πλῆθος τοῦ στρατοῦ του Ὀβείου και τὴν μογαίαν μετὰ τῆς Βερρωδέε, Β. Βασ. 12.

σῃ, τότε νὰ τὸν θεωρῆς ὡς ἐθνικὸν ἢ τελῶν». Διότι αὐτὸς πλέον ἀθεραπεύτως νοσεῖ.

Σὺ ὅμως, ἀγαπητέ μου, πρόσεχε, πῶς προβάλλει παντοῦ τὸν τελῶν ὡς ὑπόδειγμα τῆς μεγίστης κακίας. Καθ' ὅσον ἀνωτέρω λέγει: «Μήπως και οἱ τελῶναι δὲν κάμνουν τὸ ἴδιον;», και παρακάτω πάλιν: «Και οἱ τελῶναι και αἱ πόρνοι πηγαίνουν πρὶν ἀπὸ οὐρανὸν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν;»⁹ δηλαδή, οἱ πλέον ἀεισκοτάκροι και καταδικασμένοι. **¶** Ἀς ἀκούουν ὅσοι τρέχουν διὰ τὰ ἀδिका κέρδη, ὅσοι καταμετροῦν τοὺς τόκους ἐπὶ τῶν τόκων. Διατί δὲ ἔταξε αὐτὸν μαζί με ἐκεῖνος; Διὰ νὰ παρηγορήσῃ τὸν ἠδικημένον, και νὰ ἐκφοβήσῃ αὐτὸν (τὸν ἀδικήσαντα). Τοῦτο λοιπὸν μόνον εἶναι ἡ κόλασις; Ὅχι ἀλλὰ ἀκούσε και τὰ ἐπόμενα: «ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θὰ δέσετε εἰς τὴν γῆν, θὰ εἶναι δεμένον εἰς τοὺς οὐρανοὺς»¹⁰. Και δὲν εἶπεν εἰς τὸν προϊστάμενον τῆς Ἐκκλησίας, δέσε αὐτὸν τὸν ἄθρωπον, ἀλλὰ, «ἐάν δεσῆς», ἀναθέτων τὸ πᾶν εἰς αὐτὸν ὁ ὁποῖος ἐλυπήθη¹¹; και τὰ δεσμά παραμένουν ἄλυτα. Ἐπομένως θὰ ὑποστῇ τὰ χειρίστα δεσμά. Ἀλλὰ δὲν εἶναι αἴτιος ἐκεῖνος πού τὸν ἔφερε εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλ' αὐτὸς πού δὲν ἠθέλησε νὰ πεισθῇ! Εἶδες πῶς τὸν ἐθέσμευσεν με δύο τρόπους, και με τὴν ἐδῶ τιμωρίαν¹², και με τὴν ἐκεῖ κόλασιν; **¶** Ἠμελλῆσε δὲ αὐτὰ, διὰ νὰ μὴ συμβαίνουσαν αὐτὰ, ἀλλὰ φοβούμενος τὴν ἀπειλήν και τὴν ἐκδίωξιν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν και τὸν κίνδυνον ἐκ τοῦ δεσμοῦ τῶν ἁμαρτημάτων και τοῦ εἰς τοὺς οὐρανοὺς δεσμοῦ, γίνῃ ἡμερώτερος.

Γνωρίζων δὲ αὐτὰ, ἂν και ὄχι εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, τοῦλάχιστον ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν δικαστηρίων κατασπίνῃ τὴν ὀργὴν του. Δι' αὐτὸ λοιπὸν και τοῦ ἐπέθελε και πρὸ-

⁹ Ματθ. 5,46.

¹⁰ Ματθ. 23,31.

¹¹ Ματθ. 18,18.

¹² Τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι ὁ Χριστιανὸς δὲν θέλει πάντως νὰ συγ-

Χρησθῇ.

¹³ Διὰ τῆς ἀποδείξεως ἀπὸ τοῦ σήματος τῆς Ἐκκλησίας, τῆς ἐν Χριστῷ κοινωσίας.

τον και δεύτερον και τρίτον δικαστήριον, και δεν τον απειμάκρυνεν αμέσως, ώστε και αν παρακούση εις το πρώτον, υποχωρήση εις το δεύτερον, και αν εκείνο περιφρονήση, φοθήσῃ το τρίτον, και αν και δι' αυτό ἀδιαφορήσῃ, κατασοῦσθῃ τὴν μέλλουσαν τιμωρίαν και τὴν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ ἀπόφασιν και καταδικήν.

¶ «Πάλιν σὰς λέγω, ὅτι ἐάν δύο ἀπὸ σὰς, εἰς τὴν γῆν, συμφωνήσουν νὰ ζητήσουν οἰοῦνδήποτε πρᾶγμα, θὰ τοὺς γίνῃ ἀπὸ τὸν Πατέρα μου τὸν ἐπουράνιον. Διότι ὅπου εἶναι δύο ἢ τρεῖς συγκεντρωμένοι εἰς τὸ ὄνομά μου, ἐκεῖ εἶμαι ἀνάμεσά των»¹⁴. Βλέπετε πὼς και ἐξ ἄλλης πλευρᾶς διαλύει τὰς ἔχθρας, και ἐξαλείφει τὰς μικροψυχίας, και συναελεφώνει τοὺς ἀνθρώπους, και ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν κόλασιν ποῦ ἀνεφέρθη, ἀλλὰ και ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ τὰ προσερχόμενα ἐκ τῆς ἀγάπης; Καθ' ὅσον ἀφοῦ ἠπειλήσῃ ἐκεῖνα διὰ τὴν φιλονεικίαν, **¶** παραθέτει ἐδῶ τὰ μεγάλα βραβεῖα τῆς ἐνότητος και ἀγάπης; **¶** ὅσον αὐτοὶ ποῦ συμφωνοῦν δι' ἓν πρᾶγμα πείθουν και τὸν οὐράνιον Πατέρα δι' ὅσα ζητοῦν, και ἔχουν τὸν Χριστὸν ἀνάμεσά των. Μήπως ἡμῶς δεν ὑπάρχουν ποθενὰ δύο νὰ συμφωνοῦν; Ὑπάρχουν, και εἰς πολλὰς μὲν περιπτώσεις, σχεδὸν δὲ και παντοῦ. Πὼς λοιπὸν δεν ἐπιτυγχάνουν πάντοτε; Διότι εἶναι πολλὰ αἱ αἰτίαι τοῦ νὰ ἀποτυγχάνουν. Ἡ διότι ζητοῦν πολλὰς φορές τὰ μὴ συμφέροντα. Και τί ἀπορίας, προκειμένου διὰ κάποιους ἄλλους, εἰς ἣν περίπτωση και ὁ Παῦλος ἔπαθε τοῦτο, ὅπου ἤκουσε, «Σοὺ εἶνα: ἀρκετὴ ἡ χάρις μου, διότι ἡ δύναμις μου φανερώνεται τελεία ἐκεῖ ποῦ ὑπάρχει ἀσθένεια»¹⁵; **¶** Ἡ διότι εἶναι ἀνάξιοι τῶν μαθητῶν οἱ ὅποιοι ἤκουσαν αὐτὰ, και δεν προσφέρουν ἅτι ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτοῦ; ὁ Χριστὸς θέθειαι ἐπιζητεῖ αὐτοῦς ποῦ εἶναι ὡσὸν ἐκείνους δι' αὐτὸ λέγει, «ἀπὸ σὰς», τοὺς ἐναρέτους, ποῦ ἡ ζωὴ σας εἶναι σύμφωνα με τὰς ἐπιταγὰς τοῦ Εὐαγγελίου. Ἡ διότι εὐχονται ἐναντίον ἐκείνων ποῦ τοὺς ἐλύπησαν, ζητοῦντες ἐκδικήσιν και τιμωρίαν, πρᾶγμα τὸ ὅποῖον ἀπαγορεύεται: διότι λέγει, «εὐχέσθε ὑπὲρ

14. Ματθ. 18, 19-20.
15. Β' Κορ. 12,3.

τῶν ἐχθρῶν σας»¹⁶. Ἡ διότι ἀμετανοήτως ἀμαρτάνοντες ζητοῦν ἔλεον, **¶** πρᾶγμα τὸ ὅποῖον εἶναι ἀδύνατον νὰ λάθουν, ὄχι μόνον ἀν οἱ ἴδιοι παρακαλοῦν, ἀλλὰ και ἀν κάποιος ἄλλος ἔχων παρησίαν πρὸς τὸν Θεόν, παρακαλέσῃ ὑπὲρ αὐτῶν: ὅπως ἀκριβῶς ὁ Ἱερεμίας προσευχόμενος ὑπὲρ τῶν Ἰουδαίων ἤκουσε: «Μὴ προσεύχεται διὰ τὸν λαὸν αὐτόν, διότι δεν θὰ δεχθῶ τὴν προσευχὴν σου»¹⁷.

Ἄν ἡμῶς συνιπάρχουν ὅλα, και ζητῆς τὰ συμφέροντα, και προσφέρῃς ὅλα ὅσα ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν σου, και δεῖξῃς ἀποστολικὸν θῶν, και ἔχῃς ὁμόνοιαν και ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον θὰ εἰσακουσθῶν αἱ παρακλήσεις σου: διότι ὁ Κύριος εἶναι φιλάθρωπος.

Ἐπειτα ἐπειδὴ εἶπεν, «ἀπὸ τὸν Πατέρα μου», διὰ νὰ δεῖξῃ ὅτι και ὁ ἴδιος χορηγεῖ τὰ ἀγαθὰ, **¶** και ὄχι μόνον ὁ Πατήρ, προσέθεσε: «διότι ὅπου εἶναι δύο ἢ τρεῖς συγκεντρωμένοι εἰς τὸ ὄνομά μου, ἐκεῖ εἶμαι ἀνάμεσά των». Τί λοιπὸν; δεν ὑπάρχουν δύο ἢ τρεῖς συγκεντρωμένοι εἰς τὸ ὄνομά Του; Ὑπάρχουν θέθαια, σπανίως ἡμῶς. Διότι δεν ἐννοεῖ ἀπλῶς τὴν συνάθροισιν, ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν μὲν, πρᾶγμα τὸ ὅποῖον εἶπον προηγουμένως μαζί με αὐτὸ και τὴν ἄλλην ἀρετὴν. Και αὐτὴν δὲ τὴν εἰς τὸ ὄνομά του συνένωσιν ἀπαιτεῖ με πᾶσαν ἀκρίθειαν. Διότι αὐτὸ τὸ ὅποῖον εἶπε, ἔχει τὴν ἐξῆς ἐννοίαν: ἐάν κανεὶς ἔχη ἐμὲ ὡς προϋπόθεσιν τῆς πρὸς τὸν πλησίον φιλίας, θὰ εἶμαι μαζί του, ἀν και κατὰ τὰ ἄλλα εἶναι ἐνάρετος. Τώρα ἡμῶς βλέπομεν τοὺς περισσότερους νὰ ἔχουν ἄλλας αἰτίας και ἀφορμὰς τῆς φιλίας των. **¶** Ὁ μὲν ἕνας ἀγαπᾷ, διότι ἀγαπᾶται: ὁ δὲ ἄλλος διότι ἐτιμῆθη: ὁ ἄλλος, διότι κάποιος τὸν ἐβοήθησε εἰς μίαν ὑπόθεσιν του κοσμικὴν, και ὁ ἄλλος διὰ κάποιαν ἄλλην ὑπόθεσιν αὐτοῦ τοῦ εἶδους: νὰ εὐρωμεν ἡμῶς κάποιον νὰ ἀγαπᾷ ἀληθινὰ και ὅπως πρέπει νὰ ἀγαπᾷ τὸν πλησίον εἶναι δύσκολος πρᾶγμα. Διότι οἱ περισσότεροι ἀπὸ κοσμικὰς ὑποθέσεις ἔ-

16. Ματθ. 5,44.
17. Ἰερ. 11,14.

χουν συνάψει μεταξύ των φιλικούς δεσμούς. Ἄλλ' ὁ Παῦλος δὲν ἠγάπα τοιοῦτοτρόπως, ἀλλὰ διὰ τὸν Χριστὸν δι' αὐτὸ καὶ μὴ ἀγαπώμενος τόσοσ ὅσον ἠγάπα, δὲν διέλυσε τὴν ἀγάπην, ἐπειδὴ ἡ ἀγάπη του εἶχεν ἰσχυρὰν ρίζαν (δηλ. τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Χριστόν).

Τώρα δὲν συμβαίνουν αὐτὰ **D** ἀλλ' ἐν ἐξετάσωμεν, θὰ εὐρωμεν ὅτι εἰς τοὺς περισσοτέρους γενεσιουργὸς αἰτία τῆς φιλίας εἶναι μᾶλλον ὄχι τὰ ἄλλα παρά αὐτὴ ἡ διὰ τὸν Χριστὸν ἀγάπη. Καὶ ἐάν κάποιος μὴ εἶδῃ τὸ δίκαιωμα νὰ κάμω τὴν ἐξέτασιν αὐτὴν εἰς τὸ τόσοσ πολὺ πλῆθος¹⁸, θὰ ἀπεδεικνύουν ὅτι οἱ περισσοτέροι ἐχουν συνάψει μεταξύ των φιλίαν ἀπὸ κοσμικὰς ὑποθέσεις (καὶ ἀσημάντους ἀφορμὰς). Καὶ αὐτὸ εἶναι φανερόν ἀπὸ τὰς αἰτίας πού δημιουργοῦν τὴν ἐχθρότητα. Ἐπειδὴ δηλαδὴ συνεδέθησαν μεταξύ των ἀπὸ τὰ εὐτελεῖ καὶ παροδικὰ καὶ ἀνάξια λόγου πράγματα, δι' αὐτὸ οὔτε φλογεροὶ εἶναι εἰς τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην, οὔτε σταθεροὶ καὶ ἀμετάβλητοι ἀλλ' εἴτε συκοφαντία, εἴτε χρηματικὴ ζημία, εἴτε φθόνος, εἴτε ἔρωσ ματαιοδοξίας, εἴτε ὅποιονδήποτε ἄλλο σχετικὸν ἐμφανισθῆ ἀπροσοκίτως, διαλύει τὴν ἀγάπην. Διότι δὲν εὐρίσκει πνευματικὴν ρίζαν. Ὅπως θέθαια ἐάν ἦτο τοιαύτη, **E** οὐδὲν τῶν ἐγκοσμίων πραγμάτων ἠδύνατο νὰ διαλύσῃ τὰ πνευματικά. Διότι ἡ ἀγάπη διὰ τὸν Χριστὸν εἶναι θεθαια (σταθερά) καὶ ἀδιάσπαστος καὶ ἀμοίωτος· τίποτε δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὴν διαλύσῃ, οὔτε συκοφαντία, οὔτε κίνδυνοι, οὔτε θάνατοι, οὔτε κανὲν ἄλλο ἀπὸ τὰ τοιαῦτα. Ἐκεῖνος πού ἔχει αὐτὴν τὴν ἀγάπην, ἀναρίθμητα κακὰ καὶ ἀνσυνατήση, δὲν θὰ ἀπομακρυνθῆ, ἀποβλέπων πρὸς τὸ θεμέλιον τῆς ἀγάπης του (δηλ. τὸν Χριστόν). **G I O** Ἐκεῖνος θέθαια πού ἀγαπᾷ διότι ἀγαπᾶται, ἀν τοῦ συμβῆ τίποτε δυσάρεστον, διαλύει τὴν ἀγάπην· ἐκεῖνος ὅμως πού στηρίζει τὴν ἀγάπην του εἰς τὸν Χριστόν, οὐδέποτε θὰ παύσῃ νὰ ἀγαπᾷ. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε· «Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε θὰ παύσῃ νὰ ὑπάρχῃ¹⁹». Τί ἔχεις νὰ εἴπῃς;

18. Ἐννοεῖ τὸ εὐρισκόμενον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.
19. Α' Κορ. 13,8.

ὅτι ἀν καὶ ἐτιμᾶτο σὲ ὄφρισην; ὅτι ἀν καὶ εὐηργεῖτο, ἠθέλησε νὰ σὲ σφάζῃ; Ἄλλὰ καὶ αὐτὸ σὲ προδιαθέτει νὰ ἀγαπᾷς περισσοτέρον ὅταν ἀγαπᾷς διὰ τὸν Χριστόν. Δι' ὅτι ἐκεῖνα τὰ ὅποια διὰ τοὺς ἄλλους εἶναι ἀνατρεπτικά τῆς ἀγάπης, αὐτὰ ἐδῶ (διὰ τοὺς χριστιανούς) εἶναι πρόξενα ἀγάπης. Πῶς; Πρῶτον μὲν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτοῦ σου γίνεται αἰτίος μισθῶν· δεύτερον, ὅτι ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ μεγαλυτέραν θοήθειαν καὶ πολλὴν συμπαράστασιν. Δι' αὐτὸ ὁ ἀγαπῶν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον δὲν ἐξετάζει γένος, **B** οὔτε πατρίδα, οὔτε πλοῦτον, αὐτὸ ἀν ἴδιος ἀγαπᾶται, οὔτε τίποτε ἄλλο ἀπὸ αὐτὰ· ἀλλὰ καὶ ἀν μισῆται καὶ ἀν ὀφείζεται, καὶ ἀν θανατώνεται, μένει σταθερὸς εἰς τὴν ἀγάπην, ἔχων ἀσφαλῆ θάσιν τὸ ὅτι ἀγαπᾷ τὸν Χριστόν (καὶ δι' Αὐτὸν ὑπομένει τὰ πάντα)· δι' αὐτὸ ἱσταται ἀσφαλῆς, ἀκλόνητος, ἀμετακίνητος ἀποβλέπων πρὸς Ἐκεῖνον. Διότι καὶ ὁ Χριστὸς ἔτσι ἠγάπησε τοὺς ἐχθρούς, τοὺς ἀγνώμονας, τοὺς ὀφρισταίς, τοὺς βλασφημοῦντας, τοὺς μισοῦντας, αὐτοὺς πού δὲν ἠθελον νὰ τὸν ἴδουν, πού προετοίμων τὰ ξίλια καὶ τοὺς λίθους ἀπὸ Αὐτόν· καὶ τοὺς ἠγάπησε μὲ τὴν ὑψηλοτέραν καὶ τελείαν ἀγάπην, πέραν τῆς ὁποίας δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εὐρωμεν ἄλλην. Διότι λέγει, «καὶ οὐδὲν ἔχει μεγαλυτέραν ἀγάπην ἀπὸ αὐτὴν, ἀπὸ τὸ νὰ θυσιάσῃ τὴν ζωὴν του διὰ τοὺς φίλους του»²⁰. «· Καὶ αὐτοὺς δὲ πού τὸν ἐσταύρωσαν καὶ τόσα ἀνόητα ἔπραξαν ἐναντίον του, πρόσεξε πῶς συνεχίζει νὰ τοὺς προστατεύῃ. Καθ' ὅσον μὲ τὸν Πατέρα συνομιλεῖ χάριν αὐτῶν λέγων· «Συγχώρεσέ τους, διότι δὲν ἔξερουν τί κάνουν»²¹. Καὶ τοὺς μαθητάς δὲ μετὰ ταῦτα ἀπέστειλε πρὸς αὐτούς.

Αὐτὴ λοιπὸν τὴν ἀγάπην ἄς ἐπιδιώξωμεν καὶ ἡμεῖς καὶ πρὸς αὐτὴν ἄς ἀποβλέψωμεν, διὰ νὰ γίνωμεν μιμηταὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐπιτύχωμεν καὶ τῶν ἐδῶ καὶ τῶν μελλόντων αγαθῶν διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ ἐξουσία εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Γένοιτο. **D**

20. Ἰωάν. 15,13.
21. Λουκ. 23,34.

ΟΜΙΛΙΑ ΞΑ' (61)
(Ματθ. 17, 21 - 35)

«Τότε ὁ Πέτρος τὸν ἐπλησίασε καὶ εἶπεν Κύριε, πόσας φορές θά μοῦ πταίῃ ὁ ἀδελφός μου καὶ θά τὸν συγχωρήσω; Ἔναι ἀρκετὸν ἕως ἑπτὰ φορές; Λέγει εἰς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς· Δὲν σοῦ λέγω ἕως ἑπτὰ φορές, ἀλλ' ἕως ἑβδομηντα φορές τὸ ἑπτὰ»¹.

Ὁ Πέτρος ἐνόμισεν ὅτι λέγει κάτι σπουδαῖον, δι' αὐτὸ καὶ μετὰ τὴν ἰδέαν ὅτι εἶναι μεγαλόδωρος προσέθεσεν· «Ἔναι ἀρκετὸν ἕως ἑπτὰ φορές»; **17** Αὐτὸν, λοιπὸν, ποῦ μᾶς ἔδωσεν ἐντολὴν νὰ πράττωμεν, πόσας φορές λέγει, νὰ τὸ πράξω; Δηλαδή, ἐάν συνεχῶς μᾶς πταίῃ, ἀλλὰ μετανοῇ, ὅταν τοῦ ὑποδεικνύωμεν τὸ σφάλμα του, πόσας φορές μᾶς προτρέπεις νὰ τὸ ἀνεχθῶμεν αὐτό; Διότι δι' ἐκείνου, ποῦ δὲν μετανοεῖ οὔτε συναισθάνεται τὸ σφάλμα του, ξεκαθάρισες τὸ ζήτημα, ὅταν εἶπες· «Νὰ τὸν ἔχῃς καθὼς τὸν εἰδωλολάτρη καὶ τὸν τελῶνη»², δι' αὐτόν, ὅμως, δὲν ἔδωσες ἀκόμη κάποιο τέλος, ἀλλὰ μᾶς εἶπες νὰ τὸν πληροῖζωμεν. Πόσας φορές, λοιπὸν, δεῖλω νὰ τὸν ἀνεχθῶμαι, ὅταν τὸν ἐλέγγω καὶ μετανοῇ; «Ἔναι ἀρκετὸν ἕως ἑπτὰ φορές»;

61 Καὶ ποῖαν ἀπάντησιν ἔδωσεν ὁ Χριστὸς, ὁ φιλάθρωπος καὶ ἀγαθὸς Θεός; «Δὲν σοῦ λέγω ἕως ἑπτὰ φορές, ἀλλ' ἕως ἑβδομηντα φορές τὸ ἑπτὰ». Δὲν θέτει εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ὄρισμένον ἀριθμὸν ὡς ὄριον, ἀλλὰ νομοθετεῖ τὴν ἀπειρον, τὴν διαρκῆ καὶ τὴν παντοτατὴν συγχώρησιν. Ὅπως, δηλαδή, τὸ ἐπίρημα

1. Ματθ. 18, 21 - 22.
2. Ματθ. 18, 17.

«μυριάκις» σημαίνει πολλές φορές χωρὶς περιορισμὸν, ἔτσι καὶ ἐδῶ. Πραγματικά, μετὰ τὴν φράσιν, «ἡ στείρα ἐγέννησεν ἑπτὰ παιδιά»³, ἡ Γραφή φανερώνει τὰ πολλά. Κατὰ συνέπειαν ὁ Κύριος δὲν περιώρισε τὴν συγχώρησιν εἰς ὄρισμένον ἀριθμὸν, ἀλλὰ (μετὰ τὴν εἶπεν) ἐδήλωσε τὴν διαρκῆ καὶ παντοτατὴν συγγνώμην.

Αὐτὸ, ἄλλωστε, τὸ ἀπέδειξε καὶ μετὰ τὴν παραβολὴν ποῦ εἶπεν εἰς τὴν συνέχειαν. Διὰ νὰ μὴ δώσῃ, δηλαδή, τὴν ἐντύπωσιν εἰς μερικοὺς ὅτι δίδει δύσκολον καὶ φαρτικὴν ἐντολὴν, ὅταν εἶπεν, «ἕως ἑβδομηντα φορές τὸ ἑπτὰ», δι' αὐτὸ προσέθεσεν τὴν παραβολὴν αὐτὴν, **18** ὥστε ἀφ' ἐνὸς μὲν νὰ καταστήσῃ πιὸ σαφές τὸ λεχθέν, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ταπεινώσῃ ἐκεῖνον ποῦ ἐμεγαλοφρόνει δι' αὐτὸ καὶ συγχρόνως νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ ἐντολὴ δὲν εἶναι βαρεῖα, ἀλλὰ πάρα πολὺ εὐκόλος. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ἔφερον εἰς τὸ μέσον τὴν ἰδικὴν του φιλανθρωπίαν, διὰ νὰ καταλάβῃς μετὰ τὴν σύγκρισιν ὅτι, καὶ ἂν ἀκόμη ἑβδομηντα φορές τὸ ἑπτὰ συγχώρησιν καὶ ἂν ἄρα ἐν γένει τὰ ἁμαρτήματα τοῦ συναυθιῶτου σου τὰ ἀφήνῃς, πάλιν εἰς ὅποιον σθένει εὐρίσκονται ἡ σταγόν πρὸς τὸ ἀπειρον πέλαγος, εἰς παρομοίαν, ἢ μᾶλλον καὶ κατὰ πολὺ ὑπολείπεται ἡ ἰδικὴ σου φιλανθρωπία, συγκρινομένη πρὸς τὴν ἀπειρον ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, τὴν ὅποιαν (φιλανθρωπίαν) χρειάζεσαι ἀπαραιτήτως. Ὁ ἀφοῦ πρόκειται νὰ δικασθῇ καὶ νὰ δώσῃς εὐθύναν τῶν πράξεων σου).

Δι' αὐτὸ (καὶ ὁ Κύριος) προσέθεσε καὶ εἶπεν· «Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ὁμοίασεν πρὸς ἐπίγειον βασιλείαν, ποῦ ἠθέλησε νὰ λογαριασθῇ μετὰ τοὺς δούλους του. Ὅταν δὲ αὐτὸς ἤρχισεν νὰ λογαριάζεται, τοῦ ἔφερον ἓνα χρεώστην, ποῦ ὀφείλε δέκα χιλιάδας τάλαντα». Ἐπειδὴ δὲ αὐτὸς δὲν εἶχε νὰ πληρώσῃ, διέταξεν (ὁ κύριός του) νὰ πωληθῇ αὐτὸς καὶ ἡ γυναῖκά του καὶ τὰ παιδιὰ του καὶ ἄρα

3. Α' Βασίλ. 9, 5.
4. Περὶ τῶν ἐθνητικῶν ἐκαστημῶν καὶ χρῆστος ἐραχμῆς.

δσα ειγεν»⁵. "Επειτα, αφού αυτός εύρηκε φιλανθρωπίαν, έβγηκεν (άπό τό άνάκτορον τοϋ βασιλέως) και ένα σύνδουλό του, ποϋ τοϋ ώφειλεν εκατόν δηναρία, τόν έπιεζε πολύ. Με την συμπεριφοράν του αυτήν εξώργισε τόν κύριόν του και τόν έκανε να τόν κλείση εκ νέου εις την φυλακήν, μέχρις ότου εξοφλήση τελείως τό χρέος του.

Είδες πόσον διαφέρουν μεταξύ τους τά άμαρτήματα ποϋ γίνονται προς ένα άνθρωπον και τά άμαρτήματα προς τόν Θεόν; **11** "Όση είναι ή διαφορά μεταξύ τών δέκα χιλιάδων τάλάντων και τών εκατό δηναρίων⁶, και μάλλον πολύ μεγαλύτερα άκόμη. Αυτό συμβαίνει και από την διαφοράν τών προσώπων και από την συνέχειαν τών άμαρτημάτων. Διότι, όταν μάς βλέπη ένας άνθρωπος, παύομεν και διατάζομεν να άμαρτανώμεν. Αντίθετα ενώ ο Θεός μάς βλέπει κάθε ήμέραν, δεν αποφεύγομεν (την άμαρτίαν), αλλά πράττομεν και λέγομεν τά πάντα χωρίς φόβον. Και όχι μόνον από την παραπάνω αίτιαν διαφέρουν τά άμαρτήματα, αλλά γίνονται θαυτότερα και από την εύεργεσίαν και την τιμήν ποϋ άπηλαύσομεν (εκ μέρους τοϋ Θεού).

Και εάν θέλετε να μάθετε πώς τά προς τόν Θεόν άμαρτήματα Ισοδύναται με δέκα χιλιάδες τάλαντα **12** ή μάλλον με πολύ περισσότερα, θα προσπαθήσω να σας άποδείξω με συντομίαν. Άλλά φοβομαι μήπως δώσω μεγαλύτεραν άφοβίαν εις εκείνους ποϋ ρέπουσιν προς τό κακόν και άγαπούν να άμαρτανούν συνεχώς, ενώ ένδέχεται να οδηγήσω εις άπελπίσιαν τούς πιο έναρέτους και να είπωσιν ότι είπαν οι μαθηταί: «Και ποίος ήμπορεί να σωθή»;⁷ **13** Παρά τας έπιφυλάξεις αυτάς θα όμλήσω, δια να καταστήσω τούς προσέχοντας πιο άσφαλεις και πιο έπιεικεις.

5. Ματθ. 18, 23-25.

6. Διά την κατανόησιν τών λεγομένων πρέπει να άναγνωσθώ δλόκληρος ή παραβολή, Ματθ. 18, 23 - 31.

7. Περὶ τού εννήθησιν χρυσός θραχμάς.

8. Περὶ τας σημειώσεις 4 και 7 της παραβολης ήμιλίας.

9. Μάρκ. 10, 26.

Πραγματικά, όσοι νοσοϋν κατά τρόπον ποϋ δεν δέχεται θεραπείαν και δεν νοιώθουσιν κανένα πόνον δια την άμαρτίαν και χωρίς τούς λόγους αυτούς δεν άποχωρίζονται την άδιαφορίαν και την πονηρίαν τους. Εάν, όμως, και από την όμίλιαν αυτήν παίρνουσιν άφορμήν δια να είναι περισσότερο άδιαφοροι, αυτό δεν όφείλεται εις τά λεγόμενα, αλλά εις την άνασθησίαν εκείνων, δεδομένου ότι οι λόγοι αυτοί έχουν την δύναμιν να ταπεινώσουν και να φέρουσιν εις κατάνυξιν εκείνους ποϋ έχουν μεγαλύτεραν προσοχήν. Και οι περισσότεροι προσι, όταν θα ίδουσιν τόν όγκον τών άμαρτημάτων και, συγχρόνως, μάθουσιν την δύναμιν τής μετανοίας, άσφαλώς, θα δώσουν μεγαλύτεραν σημασίαν εις αυτήν. **12** Δι' αυτό είναι άνάγκη να λεχθούσιν.

Θα όμλήσω, λοιπόν, και θα παρουσιάσω τά άμαρτήματα, δσα διαπράττομεν προς τόν Θεόν και δσα προς τούς ανθρώπους. Και θα παρουσιάσω όχι τά ιδιαίτερα άμαρτήματα, αλλά τά κοινά. Ο καθένας δε άς προσέτη και τά ιδιαίτερα σύμφωνα με την μαρτυρίαν τής συνείδησώς του. Θα τό κάνω δε αυτό, αφού προηγουμένως εκθέσω τας εύεργεσίας τοϋ Θεού.

Και ποία είναι αι εύεργεσίαι αυταί; Μας έδημιούργησεν από την άυπαρξίαν και έκανεσιν όλα τά άρατά προς χάριν μας, τόν ούρανόν, την θάλασσαν, την ξηράν, τόν άέρα και όλα τά ύπάρχοντα εις αυτά, ζωά, φυτά και σπέρματα. Πρέπει, όμως, να συντομεύσω λόγω του άπειρου πλήθους τών έργων. Μόνον εις ήμας από όλα τά δημιουργήματα τής γής ενεφύσησε ψυχήν ζωσαν τοιούτην, **13** έφύτευσε παράδεισον, έδωσε θοητόν, μάς κατέστησεν άρχοντας εις όλην την άλογον φύσιν, μάς έστεφάνωσε με δόξαν και τιμήν. Ύστερα από αυτά, όταν ο άνθρωπος άπεδείχθη άγνώμων προς τόν Εϋεργέτην, τόν έκρινεν άξιον μεγαλύτερας δωρεάς (ο Θεός).

Διότι δεν πρέπει να προσέξω μόνον εις τό ότι τόν εξεδίωξεν από τόν παράδεισον, αλλά να κυτιάξω και την ώφέλειαν ποϋ προέκυψεν από την ένέργειαν αυτήν. Πραγματικά, μετά την εκδίωξιν από τόν παράδεισον, έπραξε τά άμέτρητα εκείνα αγαθά, έφερεν εις πέρας τας

ποικίλας εκείνας οικονομίας, έστειλε και τον Υιόν του διά την σωτηρίαν των εδεργεθηέντων και παρά ταύτα μισούντων, ήνοιξε τον ουρανόν, ήπλωσε τον παράδεισον και έκαθεν υιούς τους έχθρους και αγνώστους. **11** Δι' αυτό και τώρα είναι επικείμενον να ειπώμεν «Ω άκατάληπτον θάθος πλουσίας αγαθότητος και σοφίας και γνώσεως του Θεού!». Επίσης, μάς έδωσε και το βάπτισμα διά την άφession των άμαρτιών, την απαλλαγήν από την τιμωρίαν, την κληρονομίαν της βασιλείας, πολλά άγαθά ύπεσχέθη εις τους έναρέτους, ήπλωσε το χέρι του και έδωσε το άγιον Πνεύμα εις τας καρδίας μας.

Τί λοιπόν; Ύστερα από τόσον πολλά και τόσον μεγάλη άγαθά, πώς έπρεπε να συμπεριφερόμεθα ήμεις; *Αρά γε, εάν και κάθε ήμέραν ύποβαλλώμεθα εις θάνατον χάριν Έκεινου, πού τόσον μάς αγαπά, θα έξεπληρώνομεν την άξίαν της προσφοράς του, ή μάλλον θα κατεθέταμεν έστω και ένα ελάχιστον μέρος της οφειλής μας; *Οχι, βέβαια. Διότι και αυτό θα πήγαινε διά την ιδικήν μας ώφέλειαν.

Πώς, λοιπόν, συμπεριφερόμεθα ήμεις, πού είχαμεν την ύποχρέωσιν να φερώμεθα έτσι; Κάθε ήμέραν άσεβούμεν εις τους νόμους του. **12** Άλλά να μη άγανακτήσετε, εάν στρέψω την γλώσσαν μου προς τους άμαρτάνοντας. Διότι δεν θα κατηγορήσω μόνον σας, άλλα και τον έαυτόν μου.

*Από πού θέλετε να άρχισω; *Από τους δούλους; από τους ελευθέρους; από τους στρατιωτικούς; από τους ιδιώτας; από τους άρχοντας; από τους άρχμένους; από τας γυναίκας; από τους άνδρας; από τους γέροντας; από τους νέους; από ποίαν ηλικίαν; **13** από ποίον γένος; από ποίον αξίωμα; από ποίον έπάγγελμα;

Θέλετε να άρχισω από τους στρατιωτικούς; Ποίαν άμαρτίαν δεν διαπράττουν αυτοί, πού καθημερινώς ύ-

φρίζουν, λαιμοδορουν, μαίνονται, τέρπονται με τας συμφορας των άλλων, ομοιάζουν με λύκους και ποτέ δεν είναι καθαροί από άμαρτήματα εκτός εάν κανείς παραδεχθή ότι η θάλασσα είναι χωρίς κύματα; Διότι ποίον πάθος δεν τους ένοχλεί; Ποίον νόσημα δεν πολιορκεί την ψυχήν τους; Πραγματικά, προς τους δημοτίμους τους αισθάνονται ζήλειαν και φθόνον **14** και φέρονται με κενοδοξίαν, ενώ προς τους κατατέρους εκδηλώνουν την πλεονοξίαν τους. Εις εκείνους, πάλιν, πού έχουν δικαστικούς διαφοράς και καταφεύγουν εις αυτούς σαν εις λιμάνι, συμπεριφέρονται με έχθρότητα και παραδίδουν τους δροκούς. Ποσά άρπαγαί γίνονται από αυτούς, ποσά πλεονεξία, ποσά συκοφαντία και άισχροκέρδεια, ποσά δουλοπρεπείς κολακείαι!

*Ελα, λοιπόν, ως έφαρμόσωμεν τον νόμον του Χριστού εις τον καθένα. *Έκείνος πού θα ειπή περιφρονητικώς εις τον αδελφόν του: *Ανόητε, θα είναι ένοχος εις την γένειαν του πυρός! **15**. *Καθένας πού θλίπει οτανδήποτε γυναίκα διά να την έπιθυμήση προς άμαρτίαν, ήδη έμοίχευσεν αυτήν μέσα εις την καρδίαν του! **16**. *Εάν κανείς δεν ταπεινώσῃ τον έαυτόν του σαν αυτό το παιδί, δεν θα εισέλθῃ εις την βασιλείαν των ουρανών! **17**. *Αδελφοί, όμως, έχουν κάνει έπάγγελμα τον έγωισμόν κατά των όπρκών, πού έχουν παραδοθή, και τους τρέμουν και τους φοβούνται, και έτσι γίνονται χειρότεροι και από το θηρίον. Διά τον Χριστόν δεν κάνουν τίποτε, άλλα πρᾶττουν τά πάντα διά την κοιλίαν, διά τά χρήματα, διά την κενοδοξίαν.

*Αράγε ύπάρχει δυνατότης να άριθμήσῃ κανείς με λόγους την άμαρτίαν αυτών εις τας διαφοράς εκδηλώσεις; Πώς θα δυομάσῃ τους χλευασμούς τους, το γέλοϊό τους, τας ασκόπους συζητήσεις και τας άισχρολογίας τους; *Όσον διά την πλεονεξίαν τους δεν ήμπορεί να γίνη λόγος. Διότι όπως ακριβώς οι μοναχοί, πού

11. Ματθ. 5, 22.

12. Ματθ. 5, 28.

13. Πρᾶξ. Ματθ. 18, 3-4.

ζούν εις τὰ ὄρη, δὲν γνωρίζουν καθόλου τί εἶναι πλεονεξία, ἔτσι καὶ αὐτοί, ἀλλὰ κατὰ τρόπον ἀντίθετον ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς. Οἱ μοναχοί, δηλαδὴ, ἀγνοοῦν τὸ πάθος, ἐπειδὴ εὐρίσκονται μακριὰ ἀπὸ τὸ νόσημα αὐτό, **11** αὐτοί, ὁμῶς, ἐπειδὴ μεθοῦν ὑπερβολικὰ ἀπὸ αὐτό, δὲν αἰσθάνονται καθόλου πόσον μεγάλον κακὸν εἶναι. Πραγματικά, τόσοσιν πολὺ ἀπεμάκρυνε τὴν ἀρετὴν ἢ κακία αὐτὴ καὶ τόσοσιν τυραννιὰν ἀσκει, ὥστε ἐκεῖνοι ποῦ μαίνονται δι' αὐτὴν δὲν τὴν θεωροῦν οὔτε κἀν ἀμαρτίαν.

Ἄλλὰ μήπως θέλετε νὰ ἀφήσωμεν αὐτοὺς καὶ νὰ ἐλθωμεν εἰς ἄλλους περισσότεροσιν ἐπιεικεῖς; Ἔλα, λοιπόν, ἂς ἐξετάσωμεν τὴν τάξιν τῶν ἐπαγγελματιῶν καὶ τῶν χειροτεχνῶν. Πραγματικά, αὐτοὶ θεωροῦνται περισσότεροσιν ἀπὸ ἄλλους ὅτι ζοῦν ἀπὸ τοὺς δικαίους κόπους καὶ τῶν ἰδρωτῶν τους. Καὶ αὐτοί, ὁμῶς, ὅταν δὲν προσέχουν τοὺς ἑαυτοὺς των, πολλὰ κακὰ ἀποκομίζουν ἀπὸ τὰς ἐργασίας τους διὰ τὸν ἑαυτὸν τους. Διότι τὴν ἀδικίαν, ποῦ πηγάζει ἀπὸ τὴν πώλησιν καὶ τὴν ἀγοράν, τὴν εἰσάγουν εἰς τὴν ἐργασίαν ποῦ ἀπαιτοῦν οἱ δίκαιοι κόποι, **12** καὶ εἰς τὴν πλεονεξίαν προσθέτουν πολλακίς ὄρκους, ἐπιορκίας καὶ ψευδολογίας, καὶ ἀκόμη ἀσχολοῦνται μόνον μὲ τὰ θιστικά πράγματα καὶ παραμένουν προσκολλημένοι εἰς τὴν γῆν. Καὶ κάνουν τὸ πᾶν διὰ νὰ ἀποκτήσουν χρήματα, ἀλλὰ δὲν ἔχουν μεγάλην προθυμίαν διὰ νὰ δώσουν εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην, ἐπειδὴ κατέχονται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ αὐξάνουν συνεχῶς τὴν περιουσίαν τους. Καὶ ποῖος ἡμπορεῖ νὰ περιγράψῃ τὰς λοιδορίας δι' αὐτὴν, τὰς ὕβρεις, τὰ δάνεια, τοὺς τόκους, τὰς πληθεῖς ἀισχροκερδείας συναλλαγὰς καὶ τὸ ἀναίσχυτον ἐμπόριον;

13 Θέλετε, ὁμῶς, νὰ ἀφήσωμεν καὶ αὐτοὺς καὶ νὰ ἐλθωμεν εἰς ἐκείνους ποῦ θεωροῦνται περισσότεροσιν δίκαιοι; Καὶ ποῖοι εἶναι αὐτοί, λοιπόν; Ἐκεῖνοι ποῦ κατέχουν τὰ κτήματα καὶ συγκεντρώνουν τὸν πλοῦτον τῆς γῆς. Ἄλλὰ ποῖος ἡμπορεῖ νὰ γίνῃ πιὸ ἄθικτος ἀπὸ αὐτοὺς; Διότι, ἐὰν κανεὶς ἐρευνησῇ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον μεταχειρίζονται τοὺς ἀθλίους καὶ ταλαιπώρους γεωργοὺς, θὰ διαπιστώσῃ ὅτι εἶναι πιὸ σκληροὶ καὶ ἀπὸ τοὺς βαρβάρους. Πραγματικά, εἰς ἐκείνους, ποῦ

φθεῖρονται ἀπὸ τὴν πείναν καὶ μοχθοῦν εἰς ὄλην τοὺς τὴν ζωὴν, ἐπιβάλλουν καὶ συνεχεῖς καὶ ἀβαστάκτους φόρους, τοὺς ἀνοθέτουσιν ὑπηρεσίας ἐπιπόνηους, χρησιμοποιοῦν τὰ σώματα αὐτῶν ὡς ὄρους καὶ ἡμίονους, ἢ μᾶλλον ὡς λίθους, δὲν τοὺς ἐπιτρέπουν νὰ ἐξοικουρασθοῦν καθόλου καὶ, εἴτε ἡ γῆ εἶναι εὐφορὸς εἴτε ἀγονος, καθ' ὅμοιον τρόπον τοὺς τυραννοῦν, χάρις νὰ τοὺς δεικνύουν καμμίαν συμπάθειαν. **14** Ἄλλὰ τί ἐλεεινότερον ἀπὸ αὐτὸ δύναται νὰ ὑπάρξῃ, ὅταν οἱ ἄνθρωποι, ποῦ ἐκοπίασαν καθ' ὄλην τὴν διάρκειαν τοῦ χειμῶνος καὶ ἠνόηωσαν τοὺς ἑαυτοὺς των εἰς τὸ ψύχος, τὴν θροχὴν καὶ τὰς ἀγρυπνίας, φεύγουν μὲ ἄβεια χέρια καὶ ἐπὶ πλέον χρεωμένοι καὶ φοβούμενοι καὶ τρέμοντες περισσότεροσιν τὰ βασανιστήρια τῶν ἐπιστατῶν, τὰς θιασὰς συλλήψεως, τὰς ἀπαιτήσεις αὐτῶν, τὰς ἀπογωγὰς εἰς δουλείαν καὶ τὰς ὑποχρεωτικὰς ἐργασίας, παρὰ τὴν πείναν καὶ τὸ ναυάγιον αὐτό; Καὶ πῶς θὰ ἡμπορούσε νὰ δυναμάσῃ κανεὶς τὸ ἐμπόριον ποῦ ἀσκοῦν εἰς ἔαρος τους καὶ τὴν ἀισχροκερδεῖαν ποῦ ἐφαρμόζουν μὲ τὸ νὰ γεμίζουν ἀπὸ τοὺς κόπους **15** καὶ τοὺς ἰδρωτῶν αὐτῶν πατητήρια μεγάλα καὶ μικρά, χάρις νὰ ἐπιτρέπουν εἰς τοὺς ἐργαζομένους νὰ φέρουν οὔτε τὴν ἐλαχίστην ποσότητα εἰς τὸ σπῆτι τους, ἀλλ' ὀλόκληρον τὸν καρπὸν τῆς παρανομίας τὸν ἀποθηκεύουν εἰς τὰ ἰδικὰ των πιθάρια, δίδοντες ὀλίγα χρήματα εἰς αὐτοὺς δι' αὐτόν; Ἐπίσης, ἐπινοοῦν νέους τρόπους διὰ τὴν εἰσπραξίν τῶν τῶν, ποῦ οὔτε εἰς τοὺς εἰδωλολάτραις δὲν συνηθίζονται, καὶ συντάσσουν δανειστικά συμβόλαια, ποῦ εἶναι πλήρη κατάραι. Πραγματικά, δὲν ἀπαιτοῦν ἐκθιαστικῶς τὸ ἕνα ἑκατοστὸν τοῦ κεφαλαίου, ἀλλὰ τὸ ἥμισυ τοῦ συνόλου, καὶ μάλιστα ἐνῶ ὁ δανειζόμενος ἔχει γυναῖκα καὶ τρέφει παιδιὰ καὶ εἶναι ἄνθρωπος ποῦ μὲ τοὺς κόπους του γεμίζει τὸ φλῶνι καὶ τὸ πατητήρι τους. Καὶ ὁμῶς τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν συλλογίζονται.

16 Δι' αὐτό, λοιπόν, εἶναι ἐπικαιρὸν νὰ φέρωμεν κοντὰ μας τὸν προφήτην διὰ νὰ μᾶς εἴπῃ Ἰσάσου κατὰ-πληκτος, οὐρανε, καὶ φρέξε, γῆ¹⁴, εἰς πόσιν μεγάλην θηριωδίαν κατέπεσε τὸ ἀνθρώπινον γένος.

Αυτά τὰ λέγω ὄχι διὰ νὰ διαβάλω τὰς τέχνας ἢ τὴν γεωργίαν ἢ τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν ἢ τὰ χωράφια, ἀλλὰ ἡμᾶς τοὺς ἰδίους. Διότι καὶ ὁ Κορνήλιος ἦτο ἑκατόνταρχος καὶ ὁ Παῦλος θυροδόξῆς καὶ ὕστερα ἀπὸ τὸ κήρυγμα ἤσκει τὸ ἔργον του. Ἐπίσης, ὁ Δαυὶδ ἦτο βασιλεὺς καὶ ὁ Ἰωβ εἶχε πολλὰ κτήματα καὶ πολλὰ ἔσοδα. Καὶ ὅμως τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἔγινεν ἔμπόδιον εἰς κανένα τους διὰ τὴν ἀρετὴν.

15 Αὐτὰ, λοιπόν, σκεπτόμενοι καὶ ἔχοντες εἰς τὸν νοῦν μας τὰς δέκα χιλιάδας τάλαντα, ὅς ὀδηγηθῶμεν ἔστω καὶ ἔτσι εἰς τὸ νὰ ἀφήσωμεν εἰς τοὺς πλησίον μας τὰ ἄλλα ἑκάνα καὶ ἀσήμαντα. Διότι θὰ μᾶς ζητηθῶν εὐθὺναι διὰ τὰς ἐντολάς, ποὺ μᾶς ἀνετέθη ἢ τήρησις τους, καὶ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ἀποδώσωμεν τὰ πάντα, ὅτιδήποτε καὶ ἂν πράξωμεν. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν μᾶς ἔδωσεν ὁ Θεὸς **16** **17** πρὸς ἐξόφλησιν δρόμον εὐκόλον καὶ ἀπλόν, ποὺ εἶναι εἰς θέσιν νὰ τὰ διαλύσῃ ὅλα αὐτὰ, ἐννοῶ τὸ νὰ μὴ εἴμεθα μηροίκακοι.

18 Ὅθεν, διὰ νὰ τὰ καταλάβωμεν καλὰ αὐτὰ, ὅς ἀκούσωμεν προχωροῦντες ὀλόκληρον τὴν παραβολὴν. «Τοῦ ἔφεραν», λέγει, «ἓνα χρεώστην, ποὺ ὀφείλε δέκα χιλιάδας τάλαντα. Ἐπειδὴ δὲ αὐτὸς δὲν εἶχε νὰ πληρώσῃ, διέταξεν ὁ κύριος νὰ πωληθῇ αὐτὸς καὶ ἡ γυναῖκά του καὶ τὰ παιδιὰ του»¹⁵. Διὰ τὸ διέταξεν αὐτό; πές μου σὲ παρακαλῶ. Ὅχι, θέβασα ἀπὸ σκληρότητα οὔτε ἀπὸ ἀπανθρωπίαν. Διότι ἡ ζημία πάλιν εἰς αὐτὸν ἐγύριζεν, ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ ἦτο δούλη ἰδική του. Ἀλλὰ τὸ ἔκανε ἀπὸ μεγάλο ἐνδιαφέρον. Ἐπιθυμεῖ, δηλαδὴ, νὰ τὸν πτοήσῃ μὲ τὴν ἀπειλὴν αὐτὴν **19** καὶ νὰ τὸν κέρη νὰ τὸν παρακαλέσῃ, ὄχι νὰ τὸν πωλήσῃ. Διότι ἔάν τὸ ἔκανε δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν, ἀσφαλῶς, δὲν θὰ ἤκουε μὲ κατανόησιν τὴν παράκλησίν του, οὔτε θὰ τοῦ εἶδε χάριν. Διὰ τὸ, ὅμως, δὲν τὸ ἔκανε αὐτὸ πρὶν ἀπὸ τὸ λογαριασμό, οὔτε τοῦ ἄφησε τὴν ὀφειλὴν; Ἐπειδὴ ἤθελε νὰ τὸν διδάξῃ ἀπὸ πόσα χρεῖ τὸν ἀπαλλάσσει. Ὡστε ἔτσι νὰ καταστῇ πῶς ἡμέρος πρὸς τὸν σύνδουλόν του. Πραγματικὰ, ἀφοῦ,

15. Ματθ. 18, 21-25.

ἂν καὶ ἔμαθε τὸν ὄγκον τοῦ χρέους του καὶ τὸ μέγεθος τῆς συγχώρησεως, ἐπέμενε νὰ πιέξῃ τὸν σύνδουλόν του, εἰς ποῖον σημεῖον σκληρότητος θὰ ἔφθανεν, ἔάν δὲν τὸν εἶχε προπαιδεύσει μὲ τόσα φάρμακα;

Καὶ ἐκεῖνος τί ἔκανε; «Κύριε, κάνε ὑπομονὴν δι' ἐμέ, καὶ ὅλα ὅσα χρεωστῶ, θὰ σοῦ τὰ πληρώσω». λέγει. **20** **21** Ἐλυτήθη δὲ ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου καὶ τὸν ἄφησεν ἐλεύθερον καὶ τοῦ ἐχάρισε καὶ τὸ δάνειον»¹⁶.

Εἶδες, πάλιν, ὑπερβολὴν φιλανθρωπίας; Ὁ ὑπρέτης ἐζήτησεν ἀναβολὴν μόνον τοῦ καιροῦ καὶ μετάθεσιν προθεσμίας ἐξοφλήσεως τοῦ χρέους, ἐκεῖνος, ὅμως, τοῦ ἔδωσε περισσότερα ἀπὸ ὅσα ἐζήτησεν, δηλαδὴ, τοῦ ἐχάρισεν ὀλόκληρον τὸ δάνειον καὶ τὸν συνεχώρησεν. Ἦθελεν, θέβασα, ἀπὸ τὴν ἀρχὴν νὰ τοῦ κέρη τὴν διαρεάν, ἀλλὰ δὲν ἐπεθύμει νὰ προσέρχεται ἡ σωρεὰ ἐξ ὀλοκλήρου ἀπὸ αὐτὸν μόνον, ἀλλὰ νὰ εἶναι καὶ προῖόν τῆς παρακλήσεως τοῦ δούλου, ὥστε νὰ μὴ φύγῃ ἀστεφάνωτος. Τὸ ὅτι, ὅμως, τὸ πᾶν ἐξηρτάτο ἀπὸ τὸν κύριόν του, μολοντί καὶ αὐτὸς ἔπεσεν εἰς τὰ πόδια του καὶ τὸν παρεκάλεσεν, τὸ ἐφανέρωσεν ἡ αἰτία ἀπὸ τὴν ὅποιον προήλθεν ἡ συγχώρησις. «Διότι τὸν ἐλυτήθη καὶ τοῦ ἐχάρισε τὸ χρέος». Καὶ πάλιν ἤθελεν, ὅμως, νὰ νομίξῃ ὅτι καὶ ἐκεῖνος ἐβοήθησεν εἰς κάτι, **22** ὥστε νὰ μὴ νοιωθῇ τελείως ἐξουθενωμένος, καὶ, παράλληλα, νὰ διδαχθῇ ἀπὸ τὰς ἰδικὰς του συμφορὰς νὰ συγχωρῇ εὐκολώτερα τὸν σύνδουλόν του.

Λοιπόν, μέχρι τοῦ σημείου αὐτοῦ ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶναι καλὸς καὶ εὐάρεστος. Διότι ὠμολόγησε καὶ ὑπεσέθη ὅτι θὰ ἐξοφλήσῃ τὸ χρέος του. Ἐπίσης, ἔπεσεν εἰς τὰ πόδια καὶ παρεκάλεσε καὶ ἔνοιωσε τὴν ἐνοχὴν διὰ τὰ ἀμαρτήματά του καὶ ἀνεγνώρισε τὸ μέγεθος τῆς ὀφειλῆς του. Ἄλλ' ἡ συνέχεια δὲν εἶναι ἀνταξία τῶν προηγουμένων. Πραγματικὰ, ὅταν ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ σπῆ-

16. Ματθ. 18, 26-27.

τι τοῦ κυρίου του, ἀμέσως, ὄχι ὕστερα ἀπὸ πολλὴν χρόνον, ἀλλ' ἀμέσως, ἐνῶ ἀκόμη ἤχοῦσεν εἰς τὰ αὐτιά του ἡ εὐεργεσία, **¶** ἔχρησιμοποίησε τὴν δωρεάν καὶ τὴν ἐλευθερίαν, ποῦ τοῦ ἔδωσεν ὁ κύριός του, εἰς τὸ κακόν.

«Διότι εὗρηκεν ἓνα ἀπὸ τοὺς συνδούλους του ποῦ τοῦ ἔχρεώσται ἑκατὸν δηνάρια καὶ τὸν ἐστενοχώρει σκληρὰ λέγων· Ἐξόφλησέ μου ὅτι μοῦ χρεωστεῖς»¹⁷. Εἶδες τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ κυρίου; Εἶδες καὶ τὴν σκληρότητα τοῦ δούλου; Ἀκούσατε ὅσοι πράττετε αὐτὰ χάριν τῶν χρημάτων. Διότι ἐάν δὲν πρέπει νὰ γίνωνται αὐτὰ διὰ τὰ ἁμαρτήματα, πολὺ περισσότερο δὲν ἐπιτρέπονται διὰ τὰ χρήματα.

Καὶ τί ἔκανεν ἐκεῖνος; **¶ 16** «Περιμένε με καὶ δεῖξε ὑπομονὴν μαζί μου καὶ θά σοῦ πληρώσω τὰ πάντα»¹⁸. Αὐτός, ὅμως, οὔτε τοὺς λόγους, μὲ τοὺς ὁποίους ἐσώθη, ἐσεβάσθη, (διότι καὶ ὁ ἴδιος εἶπε τοὺς λόγους αὐτοῦ καὶ ἀπηλλάγη ἀπὸ τὸ χρέος τῶν δέκα χιλιάδων τάλαντων), οὔτε τὸ λιμᾶνι ἀνεγνώρισεν, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ ὁποίου ἀπέφυγε τὸ ναυάγιον, οὔτε καὶ ὁ τρόπος, ποῦ τὸν παρεκάλει ὁ σύνδουλός του, τοῦ ὑπειθῆμεις τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ κυρίου του. Ἄλλ' ὅλα αὐτὰ τὰ παρεμέρισεν ἢ πλεονεξία, ἢ σκληρότης καὶ ἢ μνησικακία καὶ, ἔτσι, ἔγινε χειρότερος ἀπὸ κάθε θηρίον καὶ ἐπνίγε τὸν σύνδουλόν του.

Τί κάνεις, ἄνθρωπε; Ἐνῶ ἀπαιτεῖς διὰ τὸν ἑαυτόν σου, δὲν ἀντίλασθάνεσαι ὅτι σπρώχνεις τὸ ξίφος εἰς τὸ σῶμά σου καὶ ἀνακαλεῖς τὴν ἀπόφασιν καὶ τὴν δωρεάν τοῦ κυρίου σου;

¶ Ἄλλα δὲν ἐσυλλογίσθη τίποτε ἀπὸ αὐτά, οὔτε ἐνεθυμήθη τὴν ἰδική του ἀνάλογον κατάστασιν οὔτε καὶ ὑπεχώρησεν, μολοντί ἢ παράκλησις δὲν ἀνεφέρετο εἰς ὅμοιον χρέος. Διότι ὁ ἕνας παρεκάλει διὰ δέκα χιλιάδας τάλαντα, ὁ δὲ ἄλλος δι' ἑκατὸν δηνάρια. Ἐπίσης,

17. Ματθ. 18,28.
18. Ματθ. 18,29.

ὁ δεύτερος (ἰκέτευε τὸν σύνδουλόν του, ἐνῶ ὁ πρῶτος τὸν κύριόν του. Καὶ αὐτὸς μὲν ἔλαθε ὀλοκληρωτικὴν χάριν διὰ τὴν ὀφειλὴν του, ἐνῶ ὁ ἄλλος ἐζήτει ἀναβολὴν μόνον. Καὶ ὅμως, οὔτε αὐτὴν εἶδεν «διότι τὸν ἔρριπεν εἰς τὴν φυλακὴν. Ὅταν δὲ εἶδαν αἱ ἄλλοι σύνδουλοι τοῦ τὴν συμπεριφορὰν τοῦ αὐτοῦ, ἀνεφέραν εἰς τὸν κύριόν τους τὰ πάντα»¹⁹. Αὐτὸ δὲν ἦτο ἀρεστόν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, οὔτε θέβασια καὶ εἰς τὸν Θεόν. Ἐλυπήθησαν, λοιπόν, καὶ ὅσοι δὲν ἔχρεώσθουν.

Τί ἔκανεν, ὅμως, ὁ Κύριος; «Δοῦτε πονηρέ, ὅλον τὸ χρέος ἐκεῖνο, τὸ τόσον μεγάλο, σοῦ τὸ ἐχάρισα, ἐπειδὴ μὲ παρεκάλεσες. ¶ Δὲν ἔπρεπε καὶ σὺ νὰ λυπηθῆς καὶ νὰ κάνης ἔλεος εἰς τὸν σύνδουλόν σου, ὅπως καὶ ἐγὼ σὲ ἐλυπήθηκα καὶ ἐδειξά ἔλεος εἰς σέ;»²⁰ Κύτταξε καὶ πάλιν τὴν πράξη τοῦ κυρίου. Συγκρίνει τὸν ἑαυτόν του πρὸς αὐτὸν καὶ ἀπολογεῖται, ἐπειδὴ σκοπεῖ νὰ ἀγκαλιάσῃ τὴν δωρεάν. Μᾶλλον, ὅμως, δὲν τὴν ἀνεκάλεσεν αὐτός, ἀλλὰ ἐκεῖνος ποῦ τὴν ἔλασεν. Δι' αὐτὸ καὶ λέγει· «Ὅλον τὸ χρέος ἐκεῖνο σοῦ τὸ ἐχάρισα, ἐπειδὴ μὲ παρεκάλεσες. Δὲν ἔπρεπε καὶ σὺ νὰ λυπηθῆς καὶ νὰ κάνης ἔλεος εἰς τὸν σύνδουλόν σου;»

Διότι καὶ ἂν ἀκόμη σοῦ ἐφαίνετο θαρῶ τὸ πρᾶγμα αὐτό, ἔπρεπε νὰ κυττάξῃς τὸ κέρδος ποῦ εἶχες καὶ τὸ μελλοντικόν. Ἐάν ἡ ἐντολὴ ἦτο δύσκολος, ἔπρεπε νὰ σκεφθῆς τὸ ἔπαθλον. Οὔτε (νὰ λάθῃς ὑπ' ὄψιν σου) δι' ἐκεῖνος σὲ ἐλύπησε, ἀλλ' ὅτι σὺ ἐξώργισες τὸν Θεόν. ¶ τὸν ὁποῖον εἶχε καταπραῦνει μὲ μίαν ἀπλὴν παράκλησιν. Ἐάν, ὅμως, καὶ ἔτσι σοῦ ἦτο δυσάρεστον, νὰ συμπιλιωθῆς μὲ ἐκεῖνον ποῦ σὲ ἐλύπησεν, ἦτο, ἀσφαλῶς, πολὺ χειρότερον τὸ νὰ ριφθῆς εἰς τὴν γένεσιν. Καὶ ἐάν ἀντιπαρέθετες τὴν τιμωρίαν αὐτὴν πρὸς τὴν συμφιλίωσιν μὲ ἐκεῖνον, θά ἔβλεπες ὅτι τὸ δεύτερον ἦτο πολὺ ἐλαφρύτερον ἀπὸ τὸ πρῶτον.

Καὶ ὅταν ὀφείλε δέκα χιλιάδων τάλαντα, δὲν τὸν

19. Ματθ. 18, 30-31.
20. Ματθ. 18, 32-33.

ἀπεκάλεσε πονηρόν οὗτε τὸν ὕβρισαν, ἀλλὰ τὸν ἠλέησεν. Ὅταν, ὁμως, ἐβείβεν ἀγνωμοσύνην πρὸς τὸν σύνδουλόν του, τότε τοῦ λέγει: «Δούλε Πουηρέ»..

Ἄς τὰ ἀκούσωμεν αὐτὰ ὅσοι κατεχόμεθα ἀπὸ τὸ πάθος τῆς πλεονεξίας, διότι ὁ λόγος ἀπευθύνεται πρὸς ἡμᾶς. **Ε** Ἄς τὰ ἀκούσωμεν καὶ οἱ ἀνοικτίρμονες καὶ οἱ σκληροί, διότι δὲν εἴμεθα σκληροὶ διὰ τοῦς ἄλλους, ἀλλὰ διὰ τὸν ἑαυτὸν μας. Ὅταν, λοιπόν, ἔχῃς τὴν ἐπιθυμίαν νὰ μνησικακῆς, συλλογίσου ὅτι μνησικακεῖς εἰς θάρος τοῦ ἑαυτοῦ σου καὶ ὄχι εἰς θάρος ἄλλου, ἐπειδὴ τὰ ἰδικὰ σου ἁμαρτήματα συγκεντρώνεις καὶ δεσμεύεις καὶ ὄχι τοῦ πλησίον σου. Διότι, σύ, ὅτι καὶ ἂν κἀνης εἰς αὐτόν, τὰ κάνει ὡς ἄνθρωπος καὶ περιορίζονται εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν. Ὁ Θεός, ὁμως, δὲν θὰ σὲ τιμωρήσῃ μὲ τὸν ἴδιον τρόπον, ἀλλὰ θὰ σοῦ ἐπιβάλῃ μεγαλύτεραν τιμωρίαν, καὶ μάλιστα τιμωρίαν εἰς τὸν οὐρανόν. **ΕΙΖ** «Καὶ παρέδωσεν αὐτόν... μέχρις ὅτου ἐξοφλήσῃ πᾶν ὅτι ἐχρεώσται»²¹, δηλαδή, συνεχῶς, διότι δὲν θὰ ἐξοφλήσῃ ποτὲ τὸ χρέος του. Ἐπειδὴ, δηλαδή, δὲν ἔγινες καλλίτερος μὲ τὴν εὐεργεσίαν, ἀπομένει νὰ σὲ διαρθώσῃ μὲ τὴν τιμωρίαν.

Βέβαια, τὰ χαρίσματα καὶ αἱ δωρεαὶ δὲν ἀνακαλοῦνται²², ἀλλὰ ἡ κακία εἶχε τόσην δύναμιν, ὥστε κατέλυσε καὶ τὸν νόμον αὐτόν. Κατὰ συνέπειαν, τί εἶναι χειρότερον ἀπὸ τὴν μνησικακίαν, ὅταν αὐτὴ φαίνεται νὰ ἀνατρέπῃ τόσον μεγάλην καὶ τόσον σπουδαίαν θεῖαν διασφύραν; Καὶ μάλιστα δὲν τὸν παρέδωσεν ἀπλῶς (διὰ τὰ φυλακισθῆ), ἀλλὰ τὸ ἔκανεν αὐτὸ ἀφοῦ ὀργισθῆκεν²³. **ΕΒ** Διότι, ὅταν ἔδωσεν ἐντολὴν νὰ πωληθῆ, δὲν προήρχοντο ἀπὸ ὀργῆν οἱ λόγοι του ἐκεῖνοι. Δι' αὐτὸ καὶ δὲν τὸ ἔκανεν. Ἄλλ' ἦτο ἀφορμὴ διὰ μεγάλῃν φύλασθωρίαν. Τώρα, ὁμως, ἡ ἀπόφασίς του εἶναι ἀποτέλεσμα μεγάλης ἀγανακτήσεως καὶ συνεπάγεται μεγάλῃν τιμωρίαν καὶ κόλασιν.

21. Ματθ. 18,34.
22. Πρὸς. Ρωμ. 11,29.
23. Πρὸς. Ματθ. 18,34.

Τι θέλει, λοιπόν, νὰ μᾶς διδάξῃ ἡ παραβολὴ αὐτή; «Ἔτσι καὶ ὁ Πατὴρ μου», λέγει ὁ Κύριος, «θὰ κάνη εἰς σᾶς, ἐάν δὲν συγχωρήσατε καθένας σας τὸν ἀδελφόν του ἀπὸ τὸ θάθος τῆς καρδίας σας»²⁴. Δὲν λέγει, ὁ Πατὴρ σας, ἀλλὰ, ὁ «Πατὴρ μου», διότι δὲν ἤξιζε νὰ δομαζέται ὁ Θεὸς πατὴρ τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ τοῦ εἴθους, τοῦ πονηροῦ καὶ μισανθρώπου.

Δὴ πράγματα, συνεπῶς, ζητεῖ ἐδῶ ὁ Κύριος: **Ε'** ἀφ' ἐνός μὲν νὰ ἔχωμεν ἐπίγνωσιν τῶν ἁμαρτιῶν μας καὶ νὰ καταδικάζωμεν τὸν ἑαυτὸν μας δι' αὐτάς, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ συγχωρῶμεν τὰς ἁμαρτίας τῶν ἄλλων. Καὶ τὸ πρῶτον τὸ ζητεῖ, διὰ τὰ γίνῃ εὐκολώτερον τὸ δεῦτερον, (διότι ὅποιος γνωρίζει τὰ ἰδικὰ του ἁμαρτήματα, θὰ εἶναι πῶς διαλλακτικὸς καὶ συγχωρητικὸς πρὸς τὸν σύνδουλόν του). Καὶ ἡ συγχώρησις νὰ μὴ λέγεται μόνον μὲ τὸ στόμα, ἀλλὰ νὰ τηγάζῃ ἀπὸ τὴν καρδίαν.

Ὡστε, ὅς μὴ σπράχνωμεν τὸ ζῆφος πρὸς τὸν ἑαυτὸν μας. Διότι ποῖαν λύτην τόσην μεγάλην σοῦ ἔκανε ὁ ἀπιδικός σου, ὅταν τὸ κακὸν ποῦ θὰ προξενήσῃς σὺ εἰς τὸν ἑαυτὸν σου μὲ τὸ νὰ διατηρῆς ἀσθεστον τὴν ὀργὴν σου καὶ νὰ προσελκύσῃς κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ σου τὴν καταδικαστικὴν ἀπόφασιν τοῦ Θεοῦ; Ἄν, ὁμως, μένης νηφάλιος καὶ ἀντιμετωπίσῃς τὸ ζήτημα μὲ εὐσέθειαν, τότε, τὸ κακὸν θὰ κατευθιυθῆ. Εἰς τὸ κεφάλι ἐκεῖνου καὶ ἐκεῖνος θὰ κακοπαθήσῃ. **ΕΒ** Ἀντιθέτα, ἐάν ἐπιμείνῃς νὰ ἀγανακτῆς καὶ νὰ στενοχωρησῇσαι, τότε, σὺ ὁ ἴδιος θὰ ὀποστής τὴν θλάσῃν, καὶ ὄχι ἐξ αἰτίας ἐκεῖνου, ἀλλ' ἐξ οἰτίας τοῦ ἑαυτοῦ σου.

Συνεπῶς, νὰ μὴ λέγῃς ὅτι σὲ ὕβρισε καὶ σὲ ἐσκωφάνησε καὶ πολλὰ κακὰ σοῦ ἔκανε. Διότι ὅσα καὶ ἂν εἴπῃς, τόσον περισσότερον τὸν ἀποδεικνύεις εὐεργέτην σου, ἐπειδὴ σοῦ ἔδωσεν ἀφορμὴν νὰ καθορισθῆς ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματά σου. Ὡστε, ὅσον μεγαλύτερος ἀδικίας σοῦ ἔχει κάνει, τόσον περισσότερον αἰτίος γίνεται διὰ τὰ σοῦ συγχωρεθόντων μεγαλύτεραι ἁμαρτίαι. Πραγματι-

24. Ματθ. 18,35.

κά, εάν θέλωμεν, κανένας δὲν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ μᾶς ἀδικήσῃ, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐχθροὶ θὰ μᾶς ὠφελήσουν τὰ μέγιστα. Καὶ διατί ἀναφέρω τοὺς ἀνθρώπους; Διότι ποῖος δύναται νὰ θεωρηθῇ πονηρότερος ἀπὸ τὸν διάβολον; Καὶ ὅμως καὶ ἀπὸ αὐτὸν παρῖομεν μεγάλην ἀφορμὴν διὰ νὰ προοδεύσωμεν εἰς τὴν ἀρετὴν. **Β** Καὶ αὐτὸ τὸ ἀποδεικνύει ὁ Ἰώβ. Ἐάν, λοιπὸν, ὁ διάβολος ἐγένεν αἰτία στεφάνων, διατί φοβείσαι τὸν ἄνθρωπον πού εἶναι ἐχθρὸς σου;

Πρόσεξε, τώρα, πόσα κερδίζεις, ὅταν ὑποφέρῃς μετὰ πραύτητα τὰς κακίας καὶ ἐπιθυμίας τῶν ἐχθρῶν. Πρῶτον καὶ σπουδαιότερον, ἀπαλλάσσεσαι ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας σου. Δεύτερον, (ἀποκτᾶς) καρτερίαν καὶ ὑπομονήν. Τρίτον, (γίνεσαι) ἡμερὸς καὶ φιλόφθρων. Διότι ἐκεῖνος πού δὲν γνωρίζει νὰ ἐξοργίζεται ἐναντίον αὐτῶν πού τὸν ἀδικοῦν, ἀσφαλῶς, θὰ εἶναι πολὺ χρήσιμος εἰς ὄψους τὸν ἀγαθοῦν. Τέτατον, εἶσαι καθαρὸς συνεχῶς ἀπὸ τὴν ὀργήν, πράγμα πού με τίποτε δὲν συγκρίνεται. **Γ** Διότι ἐκεῖνος πού εἶναι καθαρὸς ἀπὸ ὀργήν, εἶναι φανερόν, ὅτι ἔχει ἀπαλλαγὴν καὶ ἀπὸ τὴν λύπην, πού πηγάζει ἀπὸ αὐτήν, καὶ δὲν θὰ θραυνηθῇ τὴν ζωὴν του εἰς ματαιοπονίας καὶ ὀδύνας. Διότι ὅποιος δὲν γνωρίζει νὰ ἐχθρεύεται τοῖς ἄλλοις, δὲν γνωρίζει, θεόβια, τὴν λύπην, ἀλλὰ θὰ ἀπολαύσῃ τὴν τρυφήν καὶ ἀμέτρητα ἀγαθὰ. Ὡστε, τοὺς ἑαυτοῦς μᾶς τιμωροῦμεν, ὅταν μισοῦμεν τοὺς ἄλλους, ὅπως, πάλιν εὐεργετοῦμεν τοὺς ἑαυτοῦς μᾶς, ὅταν ἀγαπᾶμεν τοὺς πλῆσιον μᾶς. Ἐπὶ πλέον, θὰ εἶσαι σεβαστὸς εἰς ἄλλους καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἐχθροὺς ἀκόμη, ἔστω καὶ ἂν εἶναι κακοὶ ὡς τὸν σατάνην καὶ μάλλον δὲν θὰ ἔχῃς πλέον ἐχθροὺς, εἴαν συμπεριφέρεσαι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Ἀλλὰ τὸ μεγαλύτερον καὶ τὸ πρῶτον ἀπὸ ὅλων εἶναι ὅτι θὰ κερδίσῃς τὴν φιλοφροσύνην τοῦ Θεοῦ καὶ, εἴτε ἔχεις ἀμαρτίαι, θὰ λάβῃς συγχώρησιν, **Β** εἴτε εἶσαι ἐνάρετος, θὰ ἀποκτήσῃς μεγαλύτεραν παρρησίαν.

* Ὡς ἐπιτύχωμεν, λοιπὸν, νὰ μὴ μισοῦμεν κανένα, δὲ νὰ μᾶς ἀγαπήσῃ καὶ ὁ Θεός. Διὰ νὰ μᾶς εὐσπλαγχνισθῇ καὶ νὰ μᾶς ἐλεήσῃ ἔστω καὶ ἂν χρεωστοῦμεν δέκα χιλιάδας τάλαντα.

Ἀλλὰ σὲ ἠδίκησεν αὐτός; Καὶ, λοιπὸν, νὰ τὸν ἐλεήσῃς, νὰ μὴ τὸν μισήσῃς. Δάκρυσαι καὶ θρήνησαι. Νὰ μὴ τὸν ἀποστραφῇς. Διότι δὲν εἶσαι σὺ πού ἠλθεσ εἰς σύγκρουσιν μετὰ τὸν Θεόν, ἀλλ' ἐκεῖνος. Σὺ, ἀντίθετα, θὰ προοδεύσῃς εἰς τὴν ἀρετὴν, εἴαν ὑποφέρῃς τὴν ἀδικίαν. Συλλογίσου ὅτι, ὅταν ὁ Χριστὸς ἐπρόκειτο νὰ σταυρωθῇ, ἐχαίρετο διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλ' ἐδάκρυζε διὰ τοὺς σταυρωτάς του. Ἔτσι, πρέπει νὰ σκεπτόμεθα καὶ ἡμεῖς. Καὶ ὅσον ἀδικούμεθα, τόσον περισσότερο νὰ θρηνοῦμεν διὰ τοὺς ἀδικούντας. **Γ** Διότι δι' ἡμᾶς πολλὰ ἀγαθὰ θὰ προέλθουν ἀπὸ ἐκεῖ, ἐνῶ δι' ἐκείνους τὰ ἀντίθετα.

Ἄλλ' ἐπὶ πλέον σὲ προσέβαλεν καὶ σὲ ἐκτόπησεν ἐνώπιον ὄλων; Λοιπὸν, ἐνώπιον ὄλων ἐντρόπισσε καὶ ἠτίμασε τὸν ἑαυτὸν του καὶ ἠνοιξε τὰ στόματα μυρίων κατηγορῶν καὶ δι' ἐσὲ ὕψανε περισσώτερους στεφάνους καὶ πολλοὺς κήρυκας τῆς μακροθυμίας σου συνεκέντρασεν.

Ἀλλὰ μήπως σὲ διέβαλεν εἰς τοὺς ἄλλους; Καὶ ποῖαν σημασίαν ἔχει αὐτό, ὅταν πρόκειται νὰ σοῦ ζητήσῃ εὐθύνας ὁ Θεός καὶ ὄχι ἐκεῖνοι πού ἤκουσαν τὰς διαβολάς; Διότι εἰς τὸν ἑαυτὸν του προσέθεσεν ἀφορμὴν τιμωρίας, ὥστε νὰ μὴ δώσῃ λόγον μόνον διὰ τὰ ἱδικὰ του ἀμαρτήματα, ἀλλὰ καὶ δι' ὅσα εἶπε δι' ἐσὲ. **Δ** Καὶ σὲ μὲν σὲ διέβαλεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἐνῶ αὐτὸς διεβλήθη ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Καὶ εἴαν αὐτὰ δὲν σοῦ εἶναι ἀρκετὰ, ἐνθυμήσου ὅτι καὶ ὁ Θεός διεβλήθη καὶ ἀπὸ τὸν Σατανᾶν καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ μάλιστα ἀπὸ ἐκείνους πού περισσότερον ἠγάπα. Καὶ ὁ μονογενὴς Υἱὸς του, ἐπίσης, διεβλήθη τὸ ἴδιον. Διὸ καὶ ἔλεγεν «Ἐάν τὸν οἰκοδεσπότην ἐκάλεσαν Βεελζεβούλ, πόσον μάλλον θὰ ὀνομάσουν τοὺς ἱδικούς του;»²⁵ Καὶ ὁ πονηρὸς ἐκεῖνος δαίμων ὄχι μόνον τὸν διέβαλεν, ἀλλ' ἔγινε καὶ πιστευτός. Καὶ αἱ διαβολαὶ του δὲν ἦσαν ἀσημαντοί, ἀλλὰ τοῦ ἀπέδωκε τὰ μεγαλύτερα ὄνειδη καὶ τὰ ἐγκλήματα. **Ε**

Πραγματικά, Ισχυρίσθη ὅτι ὁ Κύριος ἦτο δαιμονισμένος, πλάνος καὶ ἀντίθετος.

Ἄλλὰ, καὶ ὅταν εὐηργέτησες, σοὺ ἀντιπέδωσαν τὸ κακὸν ἀγὶν τοῦ καλοῦ; Μὰ, δι' αὐτὸ ἀκριβῶς νὰ θρηνηῖς καὶ νὰ λυπῆσαι, περισσότερον διὰ τὸν δράστην τῆς κακίας, ἐνῶ διὰ τὸν ἑαυτὸν σου νὰ χαίρεσαι, διότι ἔγινες νες ὅμοιος μετὰ τὸν Θεόν, «ὁ ὁποῖος ἀνατέλλει τὸν ἥλιον ἀδιακρίτως διὰ τοὺς ποιηροὺς καὶ τοὺς ἀγαθοὺς»²⁶. Ἐάν ὅμως, σοὺ φαίνεται ὑπερβολικὸν νὰ μιμῆσαι τὸν Θεόν, ἀν καὶ διὰ τὸν γήφοντα δὲν εἶναι καὶ αὐτὸ δύσκολον, παρὰ ταῦτα ἐάν τὸ θεώρης ἀνώτερον τῶν δυνάμεων σου αὐτό, «**1139** ἔλα νὰ σὲ ὀδηγήσω πρὸς τοὺς συνδούλους σου. Πρὸς τὸν Ἰωσήφ, πού πολλὰ κακὰ ἔπαθεν, καὶ ὁμοῦς εὐηργέτησε τοὺς ἀδελφούς του. Πρὸς τὸν Μαῦσῃ, πού, ὕστερα ἀπὸ ἀμετρήτους ἐπιβουλὰς, προσπηχῆθη δι' αὐτοὺς. Πρὸς τὸν μακάριον Παῦλον, πού ἐνῶ δὲν ἠμποροῦσε νὰ ἀριθμῆσῃ τὰ ὅσα ἔπαθεν ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, ἐν ταῦτοις ἠῆγετο νὰ χωρισθῇ αὐτὸς ἀπὸ τὸν Χριστόν, χάριν τῶν Ἰουδαίων»²⁷. Πρὸς τὸν Στέφανον πού τὴν ὥρα τοῦ λιθοβολισμοῦ προσήχετο νὰ μὴ λογισθῇ ἡ ἀμαρτία τους αὐτῆ²⁸.

Ἄφοῦ, λοιπόν, σκεφθῆς διὰ αὐτά, ἀπαλλάξου ἀπὸ τὴν ὀργὴν τελείως, διὰ νὰ μᾶς συγχωρήσῃ καὶ ὁ Θεὸς ὅλας τὰς ἀμαρτίας μας, μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζὶ μετὰ τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἀήκει ἡ δόξα, τὸ κράτος καὶ ἡ τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

26. Ματθ. 7, 45
27. Πρξ. 9, 9.
28. Πρξ. 19, 23.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΒ' (62)

(Ματθ. 10' 1 - 16)

«Καὶ συνέθη, ὅταν ἐτελείωσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους αὐτοὺς ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὴν Γαλιλαίαν καὶ ἦλθεν εἰς τὰ σύνορα τῆς Ἰουδαίας πέραν ἀπὸ τὸν Ἰορδάνην»¹.

Ἄν καὶ ἀπέφευγεν συνεχῶς τὴν περιοχὴν τῆς Ἰουδαίας, ἐνεκα τοῦ φόβου ἐκείνων, τώρα συγχάζει εἰς αὐτήν, ἐπειδὴ ἐπλησίαζε ὁ καιρὸς τοῦ πάθους. «Ὁ Δὲν ἀνέθηκε, θέβαια, εἰς τὰ Ἱερουσόλημα, ἀλλ' ἐστάθμευσεν εἰς τὰ σύνορα τῆς Ἰουδαίας.

«Καὶ ὅταν ἔφθασεν τὸν ἠκολούθησαν πλῆθη λαοῦ πολλὰ καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς ἐκεῖ»². Δὲν ἀσχολεῖται συνεχῶς μετὰ τὴν διδασκαλίαν διὰ τοῦ λόγου, αὐτὸ καὶ θαυματουργεῖ διαρκῶς. Ἀλλὰ κάνει ἄλλοτε τὸ ἓνα καὶ ἄλλοτε τὸ ἄλλο, διὰ νὰ ποικίλῃ τὰ μέσα τῆς σωτηρίας ἐκείνων πού ἔμειναν κοντὰ του καὶ τὸν ἠκολούθηον, ὥστε μετὰ τὰ θαύματα νὰ ἀποδειχθῇ ἀξιόπιστος διδάσκαλος, δι' ὅσα ἔλεγεν, μετὰ τὴν διδασκαλίαν του δὲ νὰ κἀνῃ μεγαλύτερον τὸ κέρδος ἀπὸ τὴν πραγματοποίησιν τῶν θαυμάτων. Καὶ τὸ κέρδος αὐτὸ ἦτο τὸ νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ πρὸς τὴν θεογνωσίαν.

Σὺ, ὅμως, τὸ ἐξῆς πρόσεξε, δι, δηλαδὴ, οἱ μαθηταὶ μετὰ μίαν λέξιν παραλείπουσιν ὀλόκληρα πλῆθη λαοῦ, **10** χωρὶς νὰ ἀναφέρουν ὀνομαστικῶς καθένα ἀπὸ τοὺς θεραπευομένους. Πραγματικά, δὲν εἶπαν ὁ τάδε καὶ ὁ τάδε (ἐθεραπεύθησαν), ἀλλὰ «πολλοί», διὰ νὰ διδάξουν τὴν ταπεινώσιν, Ὁ Χριστὸς δὲ ἐθεράπευε καὶ εὐηργέτει τοὺς πάσχοντας καὶ διὰ μέσου αὐτῶν καὶ πολλοὺς ἄλλους.

1. Ματθ. 10, 1.
2. Ματθ. 10, 2.

Διότι ἡ θεραπεία τῆς ἀσθενείας αὐτῶν ἐγένετο ἀφορμὴ θεογνωσίας διὰ τοὺς ἄλλους.

Ἄλλ' αὐτὸ δὲν ἰσχύει διὰ τοὺς Φαρισαίους, μὰ δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἐκθριβιῶνται περισσότερο καὶ πλησιάζουν τὸν Κύριον διὰ τὸν πειράζου. **Β** Ἐπειδὴ, ὅμως, δὲν ἠμποροῦσαν νὰ ἀμφισβητήσουν τὰ γενόμενα θαύματα, δι' αὐτὸ τοῦ προβάλλουσι προβλήματα πρὸς λύσιν. «Καὶ τὸν ἐπλησίασαν οἱ Φαρισαῖοι μὲ σκοπὸν νὰ τὸν πειράξουν καὶ τοῦ ἔλεγον· Ἐὰν γὰρ ἐπιτρέπεται εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ χωρίσῃ τὴν γυναῖκα του διὰ κάθε ἀφορμὴν καὶ αἰτίαν;» ⁸ Ὡς τῆς ἀνοησίας τοὺς. Εἶχαν τὴν γνώμην ὅτι θὰ ἀπεστόμωναν τὸν Ἰησοῦν μὲ τὴν ὑποβολὴν διαφόρων προβλημάτων, ἂν καὶ εἶχαν πλέον λάθει ἀποδείξεις τῆς δυνάμεώς του. Πραγματικὰ, ὅταν συνεζήτησαν μαζί του διὰ μακρῶν διὰ τὴν ἀργίαν τοῦ Σαββάτου⁴, ὅταν εἶπαν ὅτι βλασφημεῖ⁵, ὅταν ἰσχυρίσθησαν ὅτι εἶναι δαιμονισμένος⁶, ὅταν κατηγορήσαν τοὺς μαθητὰς ποὺ ἐθάδιζαν μέσα εἰς τὰ σπαρμένα χωράφια (καὶ ἔτρωγον στάχυα)⁷, **620** ὅταν ἔκαναν λόγον ἂν ἐπιτρέπεται νὰ τρώγουν μὲ ἀντιπὰ χεῖρας⁸, ἀφ' οὗ τοὺς ἔρωσε τὸ στόμα εἰς κάθε περίπτωσιν καὶ τοὺς ἔφραξε τὴν ἀνάλογον γλῶσσαν τοὺς, ἔτσι τοὺς ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ κοντά του. Καὶ ὅμως οὔτε καὶ ἔτσι παραιτοῦνται. Διότι τόσοσιν πολὺ ἀναίσχυντον καὶ θρασὺ πάθος εἶναι ἡ ποιηρία καὶ ὁ φθόνος. Καὶ ἂν ἀκόμη ἀπείρους φορὰς ἀποστομωθῇ, πάλιν ἐπιτίθεται μὲ τὸν ἴδιον τρόπον.

Σὺ, ὅμως, πρόσεξε τὴν κακουργίαν τῶν Φαρισαίων καὶ ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς ἐρωτήσεώς τοὺς. Διότι δὲν τοῦ εἶπαν· Ἐδώσες ἐντολὴν νὰ μὴ χωρίζωμεν τὰς γυναῖκας, δεδομένου ὅτι εἶχεν ὁμιλήσει διὰ τὸν νόμον αὐτόν⁹. Δὲν ἐμνημόνευσαν, ὅμως τοὺς λόγους ἐκείνους, **Β** ἂν καὶ

8. Μκθ. 19,8.

4. Πρβλ. Μκθ. 12,1 ἔξ.

3. Πρβλ. Ματθ. 9,3.

6. Πρβλ. Ἰωάν. 10,20.

7. Πρβλ. Ματθ. 13,2.

8. Πρβλ. Μάρκ. 7,6.

9. Πρβλ. Μκθ. 6, 31-32.

ὁμιλήθησαν ἀπὸ αὐτοὺς, ἐπειδὴ ἐνόμιζαν ὅτι θὰ καταστήσουν μεγαλύτεραν τὴν ἐνέβραν τοὺς καὶ, ἀκόμη, ἤθελαν νὰ τὸν φέρουν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ περιπέσῃ εἰς ἀντίφασιν. Δι' αὐτὸ δὲν τοῦ λέγουν διατὶ ἐνομοθέτησες τὸ καὶ τὸ; Ἄλλὰ, σὲν νὰ μὴ εἶχε λεχθῆ τίποτε ἀπολύτως, ἐρωτοῦν, «Ἐὰν γὰρ ἐπιτρέπεται...», μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι ὁ Κύριος θὰ ἔχη λησιμονήσει ὅτι ὁμιλήσῃ (διὰ τὸ θέμα αὐτὸ παλαιότερα). Καὶ εἶναι ἔτοιμοι, ἂν μὲν εἴπῃ, ὅτι ἐπιτρέπεται νὰ χωρίζουν τὰς γυναῖκας, νὰ τοῦ προβάλλουν τὰ ὅσα ὁ ἴδιος εἶπεν προηγουμένως καὶ νὰ τὸν ἐρωτήσουν Διατὶ, λοιπόν, ἔχεις εἶπει ἄλλοτε τὰ ἀντίθετα; Ἐάν, ὅμως, καὶ τώρα ἐπαναλάβῃ τὰ ὅσα εἶπεν εἰς τὸ παρελθόν, νὰ τοῦ ἀντιπροβάλλουν τὸν νόμον τοῦ Μωυσέως.

Καὶ ὁ Κύριος τί τοὺς ἀπαντᾷ; Δὲν τοὺς εἶπεν· Διατὶ μὲ πειράζετε, ὑποκριταί;¹⁰ ἂν καὶ ἀργότερα τοὺς ἐδῶσε καὶ αὐτὴν τὴν ἀπάντησιν. Ἐδῶ, ὅμως, δὲν τοὺς λέγει τὸ ἴδιον. Διὰ ποῖον λόγον; **1** Διὰ νὰ τοὺς δείξῃ μαζί μὲ τὴν δυνάμιν του καὶ τὴν πραότητα του. Πραγματικὰ, οὔτε σιωπᾶ σανεγῶς διὰ νὰ μὴ σχηματίσουν τὴν γνώμην ὅτι τοῦ διαφεύγει ἡ κακὴ διάθεσίς τοὺς, οὔτε, πάλιν, τοὺς ἐλέγχει εἰς κάθε περίπτωσιν, διὰ νὰ μὴς διδάξῃ νὰ ὑποφέρωμεν τὰ πάντα μὲ ἡμερότητα.

Ποῖαν ἀπάντησιν τοὺς δίδει, λοιπόν; «Δὲν ἀνεγνώσατε ὅτι ὁ Θεὸς ποὺ ἐδημιούργησε τὰ πάντα ἔκανε ἐξ ἀρχῆς τὸ πρῶτον ἀνδρόγυνον ἀπὸ ἑνὸς ἀνδρὸς καὶ ἀπὸ μιᾶς γυναῖκας; Καὶ εἶπεν (ὁ Ἄδάμ)· Δι' αὐτὸ θὰ ἐγκαταλείψῃ ὁ ἄνθρωπος τὸν πατέρα του καὶ τὴν μητέρα του καὶ θὰ προσκολληθῇ εἰς τὴν γυναῖκα του καὶ θὰ γίνουσι οἱ δύο ἓνα σῶμα»¹¹. Ὡστε, δὲν εἶναι πλέον δύο, ἀλλὰ ἓνα σῶμα. Ἐκεῖνο λοιπόν, ποῦ ὁ Θεὸς ἔκωσεν εἰς ἓνα σῶμα, ἂς μὴ τὸ χωρίξῃ ὁ ἄνθρωπος»¹².

Κύτταξε σοφίαν διδασκάλου. Ὅταν ἠραγῆθῃ, ἂν ἐπιτρέπεται ὁ χωρισμὸς τῆς γυναίκας, δὲν ἀπῆντησεν ἄ-

10. Ματθ. 22,16.

11. Πρβλ. Γεν. 2,24.

12. Ματθ. 19, 4-6.

μέσως, δὲν ἐπιτρέπεται, **12** διὰ τὴν μὴ θορυβηθῆναι καὶ ταραχθῆναι, ἀλλὰ προτὸν τὴν ἐκφράσει τὴν ἀπόφασίν του, κατέστησε φανερόν αὐτὸ μὲ τὴν δημιουργίαν, μὲ τὸ νὰ δείξῃ ὅτι αὐτὸ ἦτο καὶ τὸ πρόσταγμα τοῦ Πατρὸς του καὶ ὅτι δὲν ὤρισεν αὐτὴν τὴν διάταξιν διὰ τὴν ἔλθῃ εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸν Μωϋσῆ, ἀλλ' ἀντίθετα, συμφωνεῖ ἀπόλυτα πρὸς αὐτόν. Πρόσεξε, ὁμῶς, ὅτι ὁ Κύριος δὲν στηρίζει τὴν ἐντολὴν τοῦ μόνου εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ πρώτου ζεύγους, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ πρόσταγμα τοῦ Θεοῦ. Διότι δὲν εἶπεν, ὅτι ἐδημιούργησεν ἕνα ἄνδρα καὶ μίαν γυναῖκα μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ τὸ ἐξῆς διέταξεν, νὰ ἐνωθῇ, δηλαδὴ, ὁ ἕνας ἄνδρας μὲ τὴν μίαν γυναῖκα. Ἐάν, ὁμῶς, ἤθελεν ὁ Θεὸς νὰ ἐγκαταλείψῃ ὁ ἄνδρας τὴν μίαν γυναῖκα καὶ νὰ παίρῃ ἄλλην, ἀφοῦ ἐδημιούργησε ἕνα ἄνδρα, θὰ ἐδημιούργησε, ἀσφαλῶς, πολλὰς γυναῖκας. Τώρα, λοιπόν, καὶ μὲ τὸν τρόπον τῆς δημιουργίας καὶ μὲ τὸν τρόπον τῆς νομοθεσίας ἐδειξεν **13** ὅτι ὁ καθὲς ἄνδρας πρέπει νὰ ζῇ διαρκῶς μὲ μίαν μόνον γυναῖκα καὶ ποτὲ νὰ μὴ τὴν χωρίσῃ.

Καὶ κύτταξε πῶς ὁμιλεῖ; «Ὁ Θεὸς ποῦ ἐδημιούργησε τὰ πάντα ἔκανε ἐξ ἀρχῆς τὸ πρῶτον ἀνδρῶγυνον ἀπὸ ἕνα ἄνδρα καὶ ἀπὸ μίαν γυναῖκα», δηλαδὴ, ἐδημιούργησαν ἀπὸ μίαν ρίζαν καὶ συνηνώθησαν εἰς ἕνα σῶμα, «διότι καὶ οἱ δύο θὰ γίνουν ἕνα σῶμα».

Ἐπειτα, διὰ τὴν νὰ δείξῃ πόσον φοβερὸν εἶναι νὰ κατηγοροῦν τὴν νομοθεσίαν αὐτὴν καὶ διὰ τὴν νὰ στηρίξῃ τὸν νόμον, δὲν εἶπεν ἄλλο, ἀλλὰ νὰ μὴ διαλύετε τὴν συζυγίαν, οὔτε νὰ χωρίζετε, ἀλλ' ὅτι «Ἐκεῖνο ποῦ ὁ Θεὸς ἔνωσεν εἰς ἕνα σῶμα, ὅς μὴ τὸ χωρίσῃ ὁ ἄνθρωπος». **13** Ἐάν, λοιπόν, σὺ προσβάλλῃς τὸν Μωϋσῆ, ἐγὼ σοῦ ἀντιπροβάλλω τὸν Κύριον τοῦ Μωϋσέως καὶ μαζί μὲ αὐτόν ἐπικαλοῦμαι καὶ τὸν χρόνον. Διότι ὁ Θεὸς ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς δημιουργίας ἐδημιούργησεν τὸ πρῶτον ἀνδρῶγυνον ἀπὸ ἄνδρα καὶ μίαν γυναῖκα. Καὶ ὁ νόμος αὐτὸς εἶναι παλαιότερος, ἢ καὶ φαίνεται ὅτι εἰσάγεται ἀπὸ ἐμὲ, καὶ εἶναι πολὺ σημαντικὸς. Πραγματικά, δὲν ὠδήγησε μόνον τὴν γυναῖκα εἰς τὸν ἄνδρα, ἀλλ' ἔδωκεν ἐντολὴν νὰ ἐγκαταλείψῃ καὶ τὸν πατέρα του καὶ τὴν μητέρα του. Ἐπίσης, δὲν ἐνομοθέτησεν ἀπλῶς νὰ ἔλθῃ πρὸς τὴν γυ-

ναῖκα τοῦ ἄνδρα, ἀλλὰ καὶ νὰ προσκολληθῇ εἰς αὐτὴν καὶ ἔτσι μὲ τὴν σημασίαν τῆς λέξεως αὐτῆς ἐδειξε τὸ ἀδιάσπαστον τῆς συζυγίας. Καὶ δὲν ἠρκέσθη εἰς αὐτό, ἀλλὰ ἐπέζητησε καὶ ἄλλην μεγαλυτέραν ἔνωσιν «Διότι θὰ γίνουν», λέγει, **13** οἱ δύο ἕνα σῶμα».

Εἰς τὴν συνέχειαν, ἀφοῦ ἀνέγνωσε τὸν παλαιὸν νόμον, ποῦ εἰσῆχθη καὶ μὲ τὰ γεγονότα καὶ μὲ τοὺς λόγους, καὶ ἀπέδειξεν ὅτι ἦτο ἀξιοπίστος ἕνακα τοῦ νομοθέτου, μὲ ἐξουσίαν, πλῆσι, καὶ ὁ Κύριος τὸν ἐρμηνεύει καὶ νομοθετεῖ λέγων «Ὡστε, (ὅσοι ἔρχονται εἰς γάμον) δὲν εἶναι δύο, ἀλλ' εἶναι ἕνα σῶμα». Ὅπως ἀκριβῶς, λοιπόν, εἶναι ἀνάσκειν νὰ κόπη τὸ σῶμα, ἔτσι εἶναι παράνομον τὸ νὰ χωρίσῃ τὴν γυναῖκα. Καὶ δὲν περιωρίσθηκεν εἰς αὐτό, ἀλλὰ προσέθεσε καὶ τὸν Θεὸν λέγων «Ἐκεῖνο ποῦ ὁ Θεὸς συνένωσεν εἰς ἕνα σῶμα, ὅς μὴ τὸ χωρίσῃ ὁ ἄνθρωπος». Ἐτσι, ἐδειξεν ὅτι τὸ συμβαῖνον εἶναι ἀντίθετον καὶ πρὸς τὴν φύσιν καὶ πρὸς τὸν νόμον. Καὶ εἶναι παρά φύσιν, διότι κόπτεται ἡ μὴ σάρκα, παρὰ νόμον δέ, διότι, ἐνῶ ὁ Θεὸς ἐπραγματοποίησε τὴν ἔνωσιν αὐτὴν καὶ ἔδωκεν ἐντολὴν νὰ μὴ χωρίζουν **13** αὐτοὶ ἐπιτίθενται ἀπὸ κοινού, ὥστε νὰ ἐπιτύχουν τὸν χωρισμὸν αὐτοῦ.

Τι ἐπεβάλλετο, λοιπόν, νὰ κάνουν ὑστερα ἀπὸ αὐτά; Δὲν ἔπρεπε νὰ ησυχάσουν καὶ νὰ ἐπαινέσουν τὸ λεγθὲν; Δὲν ἔπρεπε νὰ θαυμάσουν τὴν σοφίαν; Δὲν ἔπρεπε νὰ καταπλογοῦν ἀπὸ τὴν συμφωνίαν τοῦ Κυρίου πρὸς τὸν Πατέρα του; Καὶ ὁμῶς, τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν κάνουν, ἀλλὰ, ὡς δὴθεν ἀνταγωνιζόμενοι, λέγουν «Διατί, λοιπόν, ὁ Μωϋσῆς παρήγγειλεν ὅτι πρέπει νὰ δώσῃ ὁ ἄνδρας ἔγγραφον διαζυγίου εἰς τὴν γυναῖκα καὶ τότε νὰ τὴν χωρίσῃ;»¹³ Βέβαια, αὐτὸ δὲν ἔπρεπε αὐτοὶ νὰ τὸ προσβάλουν, ἀλλὰ ὁ Κύριος εἰς αὐτούς. Παρὰ ταῦτα δὲν τοὺς προσβάλλει, οὔτε τοὺς λέγει ὅτι «Δι' αὐτὸ δὲν εἶμαι ὑπεύθυνος ἐγώ». Ἀλλὰ καὶ τὴν κατηγορίαν αὐτὴν ἀντικρούει. Ἐάν, ὁμῶς, ἦτο ξένος καὶ ἔχθρικός πρὸς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, **13** δὲν θὰ ἠγωνίζετο

13. Matth. 19,7. Deuter. 24,1.

ὕπερ τοῦ Μωϋσέως. Δὲν θὰ ἐστήριζε τὴν ἀποψίν του εἰς ἐκεῖνα ποῦ ἔγιναν ἀπᾶς εἰς τὴν ἀρχήν. Δὲν θὰ ἐφρόντιζε νὰ ἀποδείξῃ ὅτι οἱ ἰδικοί του νόμοι συμφωνοῦν μὲ τοὺς παλαιούς νόμους.

Ὁ Μωϋσῆς, θέβαια, ἔθεσε καὶ ἄλλας ἐντολάς, ὅπως διὰ τὰ φαγητὰ καὶ διὰ τὸ Σάββατον. Διὰ τί, ὅμως, δὲν τὸν προβάλλουν εἰς καμίαν ἄλλην περίπτωσιν, ὅπως ἐδῶ; Ἐπειδὴ ἤθελαν νὰ στρέψουν ἐναντίον του τὸ πλῆθος τῶν ἀνδρῶν δεδομένου ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ἠδιαφέρουν δι' αὐτὸ καὶ ὅλοι προέβαιναν εἰς χωρισμούς τῶν γυναικῶν. Δι' αὐτὸ, ἄλλωστε, ἂν καὶ τόσον πολλὰ ἐλέγησαν ἀπὸ τὸν Κύριον εἰς τὴν ὁμιλίαν του ἐπάνω εἰς τὸ ὅρος, εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν αὐτὴν τὴν ἐντολήν ἐνθυμοῦνται μόνον.

Ἐ ἡ ἀπόρρητος, ὅμως, σοφία ἀπολογεῖται καὶ δι' αὐτὰ καὶ λέγει: «Ὁ Μωϋσῆς ἀποβλέπων εἰς τὴν σκληροκαρδίαν σας»¹⁴. ἔθεσαν αὐτὸν τὸν νόμον. Καὶ δὲν ἀφήνει οὔτε τὸν Μωϋσῆν νὰ παραμείνῃ ὑπὸ κατηγορίαν, ἐπειδὴ ὁ ἴδιος ἦτο ποῦ ἔβωσε τὸν νόμον εἰς αὐτόν. Ἀντίθετα, τὸν ἀπαλλάσσει ἀπὸ τὴν κατηγορίαν καὶ ρίπτει ὅλην τὴν εὐθύνην εἰς τὸ κεφάλι τους. Καὶ αὐτὸ τὸ κάνει πάντοτε. Πραγματικὰ, ὅταν κατηγοροῦσαν τοὺς μαθητὰς, ποῦ ἐμαθοῦσαν τὰ στάχυα, ἀπέδειξεν ὅτι αὐτοὶ ἦσαν ὑπεύθυνοι. ~~15~~ Καὶ ὅταν ἰσχυρίζοντο ὅτι παρέβαιναν τὸν νόμον, ἐπειδὴ ἔτρωγαν μὲ ἀνίπτα χέρια, τοὺς ἀπέδειξεν ὅτι αὐτοὶ ἦσαν οἱ παρασάτα. Ἐπίσης, καὶ διὰ τὴν ἀργίαν τοῦ Σαββάτου καὶ εἰς κάθε περίπτωσιν καὶ ἐδῶ συνέθη τὸ ἴδιον.

Εἰς τὴν συνέθειαν, ἐπειδὴ ἦτο θαυρὸ τὸ λεχθὲν καὶ μεγάλην κατηγορίαν ἀπέδιδεν εἰς αὐτούς, ἀμέσως φέρει τὸν λόγον πάλιν πρὸς τὸν ἀρχαῖον νόμον καὶ λέγει, ὅτι εἶπε καὶ προηγουμένως: «Ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς δημιουργίας, ὅμως, δὲν ἔχει γίνῃ ἔτσι»¹⁵, δηλαδῆ, ὅτι ὁ Θεὸς ἐξ ἀρχῆς μὲ τὰ γεγονότα ἐνομοθέτησε τὰ ἀντίθετα. Διὰ τὰ νὰ μὴ ἰσχυρίζονται, δηλαδῆ: Ἀπὸ ποῦ ἀποδει-

14. Ματθ. 19, 8.
15. Ματθ. 19, 8.

κνύεται ὅτι ὁ Μωϋσῆς τὸ εἶπεν αὐτὸ ἐξ αἰτίας τῆς σκληροτήτος μας; πάλιν τοὺς ἀποστασιάζει ἀπὸ ἐκεῖ. **Β** Πραγματικὰ, ἐάν ὁ νόμος αὐτὸς ἦτο παλαιότερος καὶ συνέφερε περισσότερο, τότε δὲν θὰ ἐδίβητο ἐκεῖνος ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς δημιουργίας. Ἀσφαλῶς, ὁ Θεὸς ὅταν ἐδημιουργεῖ δὲν θὰ ἐπλαθε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον (τὸν ἀνδρα καὶ τὴν γυναῖκα), οὔτε θὰ ἔλεγε τοὺς λόγους αὐτοῦ τοῦ εἶδους.

«Σὰς λέγω δὲ ὅτι ὅποιος τυχὸν χωρίσῃ τὴν γυναῖκά του, διὰ πᾶσαν ἄλλην αἰτίαν καὶ ὄχι διὰ λόγους πορνείας καὶ λάσθῃ εἰς γάμον ἄλλην, διασπράττει μοιχεύει»¹⁶.

Ἀφοῦ, λοιπόν, τοὺς ἀπεισιόμωσον, νομοθετεῖ πλέον μὲ ἀβέντην, ὅπως συνέθη διὰ τὰ φαγητὰ, ὅπως ἔγινε διὰ τὴν ἀργίαν τοῦ Σαββάτου. Πραγματικὰ, ὅσον ἀφορᾷ τὰ φαγητὰ, ὅταν τοὺς κατετρόπωσεν, τότε ἀπηυθύνθη πρὸς τὰ πλῆθη τοῦ κόσμου καὶ τοὺς εἶπεν «Δὲν κάνει θέθηλον καὶ θρησκευτικῶς ἀκάθαρτον τὸν ἀνθρωπον ἐκεῖνο ποῦ εἰσάγεται μὲ τὴν τροφήν εἰς τὸ στόμα»¹⁷. Ἐπίσης, καὶ διὰ τὴν ἀργίαν τοῦ Σαββάτου πρώτα τοὺς ἀπεισιόμωσε καὶ ὕστερα εἶπεν: «Ὡστε ἐπιτρέπεται κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν Σαββάτων νὰ κἀνῃ κανεὶς τὸ καλόν»¹⁸. Καὶ ἐδῶ τὸ ἴδιον ἀκριβῶς ἔγινεν.

Ἄλλ' ἐκεῖνο ποῦ συνέθη τότε, συνέθη καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν. Ὅπως, δηλαδῆ, τότε, ὅταν ἀπεισιώθησαν οἱ Ἰουδαῖοι, ἐβουρβήθησαν οἱ μαθηταὶ καὶ τὸν ἐπλησίασαν μὲ τὸν Πέτρον καὶ τοῦ ἔλεγον: «Ἐξηγήσέ μας τὴν ἐννοίαν τῆς παραβολῆς αὐτῆς»¹⁹, ἔτσι καὶ τώρα τοὺς κατέλαθε ταραχὴ καὶ ἔλεγον: «Ἐάν ὁ λόγος τοῦ διαζυγίου τοῦ ἀνδρὸς μὲ τὴν γυναῖκα του ἔχη οὕτως, τότε δὲν συμφέρει νὰ ἐρχεται κανεὶς εἰς γάμον»²⁰. Διότι τώρα ἀντελήθησαν καλλίτερα τὸ λεχθὲν

16. Ματθ. 19, 9.
17. Ματθ. 15, 11.
18. Ματθ. 12, 12.
19. Ματθ. 13, 36.
20. Ματθ. 19, 10.

παρά προηγουμένως. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον τότε μὲν ἐσιώπησαν, ἐνῶ τώρα, ἐπειδὴ ὑπῆρξεν ἀντίρρησης καὶ ἀπάντησις, ἐρώτησις καὶ πληροφωρία, ὁ νόμος ἐφάνη πῶς καθαρός καὶ ἔρωτοῦν αὐτὸν. Βέβαια, δὲν τολμοῦν νὰ διατυπώσουν φανερά τὰς ἀντιρρήσεις τους, ἀλλὰ φέρουν εἰς τὸ μέσον τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτὴ εἶδε τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἦτο θαρεῖα καὶ ἀθάστακτος καὶ λέγουν. «Ἐάν ὁ λόγος τοῦ διωζυγίου τοῦ ἀνδρός μετὰ τὴν γυναῖκα τοῦ ἔχη οὕτως, **10** τότε δὲν συμφέρει νὰ ἔρχεται κανεὶς εἰς γάμον». Διότι, πραγματικὰ τοὺς ἐφαίνετο πολὺ θαρῶ νὰ ἔχουν μίαν γυναῖκα γεμάτην ἀπὸ κάθε λογῆς κακίαν καὶ νὰ ἀνέχονται νὰ ἔχουν ἕνα ἀνήμερον θηρίον κλεισμένον μέσα εἰς τὸ σπίτι τους συνεχῶς. Καὶ διὰ νὰ καταλάβῃς ὅτι τὸ πρῶγμα αὐτὸ τοὺς ἔφερε μεγάλην ταραχὴν, ὁ Μάρκος, διὰ νὰ δηλώσῃ αὐτὸ ἀκριβῶς, ἔλεγεν ὅτι αὐτὰ τὰ εἶπαν ἰδιαίτερος πρὸς τὸν Ἰησοῦν²¹.

Ἄλλὰ ποίαν σημασίαν ἔχουν οἱ λόγοι; «εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυναίκας»²²; Δηλαδή, ἐάν ἠνώθησαν ὁ ἀνδρὶς καὶ ἡ γυναῖκα διὰ νὰ εἶναι ἕνα σῶμα, ἢ ἐάν πρόκειται νὰ κατηγορηθῇ δι' αὐτὸ ὁ ἀνδρὶς καὶ νὰ διαπράξῃ παρανομίαν, ὅταν διὰ κάθε ἄλλην αἰτίαν χωρήσῃ τὴν γυναῖκά του, **10** εἶναι ἐλαφρύτερον νὰ πολεμᾷ κανεὶς μετὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς φύσεως καὶ μετὰ τὸν ἑαυτὸν του, παρά μετὰ μίαν πονηρὰν γυναῖκα.

Καὶ τί ἀπήντησεν ὁ Χριστός; Δὲν εἶπεν ὅτι, ναί, εἶναι ἐλαφρύτερον καὶ αὐτὸ νὰ κἀνης, διὰ νὰ μὴ νομίσουν ὅτι ἡ ἀντίληψις αὐτὴ εἶναι νόμος. ἀλλὰ προσέθεσεν «Δὲν εἶναι ὅλοι εἰς θέσιν νὰ δεχθῶν τὸν λόγον αὐτὸν, ἀλλ' ἐκεῖνοι εἰς τοὺς ὁποίους ἔχει δοθῆ ὡς χάρισμα ἀπὸ τὸν Θεόν»²³. Ἔτσι, ἐξυψώνει τὸ ζήτημα αὐτὸ καὶ φανερώνε, ὅτι εἶναι μεγάλο καὶ μετὰ τὸν τρόπον αὐτὸν τοὺς προσελκύει καὶ τοὺς προτρέπει.

21. Πρὸς Μάρκ. 10, 10.

22. Ἄνωτέρω C μεταφράσθη τὸ χωρίον. Ἦδη εἶδοναι διαζευκτικῶς δύο ἄλλαι ἀπὸ τῶν τῶν Χριστοτόμου.

23. Ματθ. 19, 11.

Κύτταζε, ὅμως, εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ πῶς ἀλλήλοσυγκρούονται τὰ λεχθέντα. Ὁ Κύριος λέγει ὅτι αὐτὸ εἶναι μεγάλο πρῶγμα, ἐνῶ ἐκεῖνοι τὸ λέγουσιν ἐλαφρύτερον. **6-9** Διότι ἔπρεπε νὰ γίνουσι καὶ τὰ δύο, δηλαδή, καὶ ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν νὰ ὁμολογηθῇ ὅτι εἶναι μεγάλο, ὥστε νὰ τοὺς καταστήσῃ περισσότερο προθύμους, καὶ νὰ δευχθῇ ἐλαφρύτερον ἀπὸ τὰ ἰδικὰ τους λεγόμενα, ὥστε καὶ ἔτσι νὰ προτιμήσουν περισσότερο τὴν παρθενίαν καὶ τὴν ἐγκράτειαν. Ἐπειδὴ, δηλαδή, ἐφαίνετο ὅτι θὰ ἦτο θαρῶ νὰ τοὺς ὁμιλήσῃ περὶ παρθενίας, μετὰ τὴν δυσκολίαν τοῦ νόμου αὐτοῦ²⁴ τοὺς ἐνέθελε τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῆν τῆς ἀγαμίας.

Εἰς τὴν συνέχειαν, διὰ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι εἶναι δυνατὴ ἡ παρθενία λέγει «Διότι ὑπάρχουν εὐνοῦχοι, ποὺ ἀπὸ τὴν κοιλίαν τῆς μητέρας τοὺς ἐγεννήθησαν ἔτσι καὶ ὑπάρχουν εὐνοῦχοι, ποὺ εὐνοουχίσθησαν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους» καὶ εἶναι ἄλλοι εὐνοῦχοι, ποὺ εὐνοουχίσαν τὸν ἑαυτὸν τους διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν²⁴α. Μετὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς τοὺς κατευθύνει χωρὶς νὰ τὸ ἀσθάνωνται εἰς τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ τοῦ τρόπου ζωῆς **10** καὶ φανερώνει τὴν δυνατότητα πραγματοποιήσεως αὐτῆς τῆς ἀρετῆς καὶ σχεδὸν τοὺς λέγει Ἰσκέψου, ἐάν ἦσιν ἐκ φύσεως εὐνοῦχος, ἢ ἐάν σὲ ἔκαναν ἐκεῖνοι ποὺ καταστρέφουν τὴν δυνατότητα τῆς γεννητοῦ φύσεως, τί θὰ ἔκανες ποὺ θὰ εἶχες στερηθῇ τὴν ἀπόλαυσιν χωρὶς νὰ ἔχῃς ἀμοιβὴν δι' αὐτό; Δι' αὐτό, λοιπόν, νὰ εὐχαριστήσῃς τὸν Θεὸν τώρα, διότι ὑπομένεις μετὰ ἀμοιβὴν καὶ στεφάνους, ἐκεῖνο ποὺ χωρὶς στεφάνους ὑπέμειναν οἱ ἄλλοι. Μᾶλλον, ὅμως, οὔτε αὐτὸ μόνον συμβαίνει, ἀλλὰ καὶ πολὺ ἐλαφρύτερον εἶναι, ἐπειδὴ θὰ σὲ διορθῶν ἢ ἐλπίζα καὶ ἡ συνειδήσις τοῦ κατωρθώματος καὶ δὲν θὰ ἔχῃς τὴν ἐπιθυμίαν τόσοσιν κυμαινομένην. Διότι, πραγματικὰ, δὲν γνωρίζεις νὰ κατασιγήσῃς τόσοσιν ἀποτελεσματικὰ τὰ κύματα αὐτοῦ τοῦ εἶδους καὶ νὰ φέρῃ τὴν γαλήνην ἢ ἀποκοπὴ τοῦ μέλους, ὅσον ὁ χαλινὸς τοῦ λογισμοῦ. Μᾶλλον ὁ λογισμὸς μόνον.

24. Τὸ σῶμα περὶ τοῦ διωζυγίου.
24α. Ματθ. 19, 12.

¶ Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν, λοιπόν, ἔφερον εἰς τὸ μέσον τοὺς εὐνοῦχους ἐκείνους, διὰ τὴν ἐνθαρρύνησιν τοῦ μαθητῆς του. Διότι, ἐὰν δὲν ἔκαμεν αὐτό, τότε τί σκοπὸν εἶχεν ὁ λόγος ποῦ ἔκανε διὰ τοὺς ἄλλους εὐνοῦχους; Ὅταν δὲ λέγῃ ὅτι, «εὐνοῦχισαν τοὺς ἑαυτοὺς τους», δὲν ἐννοεῖ τὴν ἀποκοπὴν τῶν γεννητικῶν ὀργάνων, ἀπαγε, ἀλλὰ τὴν ἐξαφάνισιν τῶν πονηρῶν λογισμῶν. Διότι ἐκεῖνος ποῦ ἀπέκοψε τὸ μέλος του εἶναι καὶ ὑπεύθυνος ἄρας, καθὼς λέγει ὁ Παῦλος: «Ἐὰν θέλουν, ὄχι μόνον νὰ περιτμηθοῦν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀκρωτηριασθοῦν δι' εὐνοῦχισμοῦ ἐκεῖνοι ποῦ σὰς ἀναστατώνουν»²⁵. Καὶ πολὺ δικαιολογημένα. Διότι ὁ ἄνθρωπος αὐτοῦ τοῦ εἶδους ἀποτολμᾷ ὅτι καὶ οἱ ἀνθρωποκτόνοι καὶ δίδει ἀφορμὰς εἰς ἐκείνους ποῦ διαβάλλουν τὴν δημιουργίαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀνοίγει τὰ στόματα τῶν Μανιχαίων **11** καὶ, ἀκόμη, πρᾶττει τὴν ἰδίαν παρανομίαν μὲ τοὺς εἰδωλολάτρας ποῦ ἀποκόπτουν τὰ γεννητικὰ ὄργανα. Διότι ἡ ἀποκοπὴ τῶν μελῶν τοῦ σώματος εἶναι ἔργον ποῦ ἤρχισεν ἀπὸ σατανικὰς ἐνεργείας καὶ σατανικὴν ἐπιβουλὴν. Διὰ τὴν διαβάλλουσαν τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ. Διὰ τὴν καταστρέφουσαν τὸ ζῶον αὐτό²⁶. Διὰ τὴν μὴ θασίζουσαν εἰς τὴν ἐλευθερίαν ἐκλογὴν καὶ θέλησιν, ἀλλ' ἀπέδωσαν τὸ πᾶν εἰς τὴν φύσιν τῶν μελῶν τοῦ σώματος, καὶ, ἔτσι, οἱ περισσότεροι ἀμαρτάνουν χωρὶς κανένα φόβον, μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι εἶναι ἀνεύθυνοι. Καὶ θλάττουσαν διπλᾶ τὸ ζῶον αὐτό. Ἄφ' ἑνὸς μὲν μὲ τὴν ἀποκοπὴν τῶν μελῶν, **12** ἀφ' ἑτέρου δὲ μὲ τὴν παρεμπόδισιν τῆς προθυμίας διὰ τὴν ἐλευθερίαν ἐκλογὴν τῶν ἀγαθῶν.

Αὐτὰς τὰς ἀντιλήψεις τὰς ἐνομοθέτησεν ὁ διάβολος, ποῦ, πέραν τῶν ὅσων ἐλέγθησαν, εἰσάγει καὶ ἄλλην πονηρὰν διδασκαλίαν καὶ προσετοιμάζει μὲ τὸν λόγον αὐτὸν τὸ δόγμα περὶ τῆς εἰμαρμένης καὶ τῆς ἀνάγκης καὶ φθεῖρει ἀπὸ πάσης πλευρᾶς τὴν ἐλευθερίαν, ποῦ μᾶς ἔδωκεν ὁ Θεός, καὶ προσπαθεῖ νὰ πείσῃ ὅτι τὰ κακὰ εἶναι ἐκ φύσεως καὶ πολλὰ ἄλλα πονηρὰ δόγματα δικαστεῖραι τεχνιέντως, ἔστω καὶ ἂν δὲν γίνωνται ἀμέσως

25. Γαλ. 5,12.
26. Τὸν ἄνθρωπον, δηλαδὴ.

ἀντιληπτὰ. **24** Διότι αὐτοῦ τοῦ εἶδους εἶναι τὰ δηλητήρια τοῦ διαβόλου. Δι' αὐτὸ σὰς παρακαλῶ νὰ ἀποφεύγετε τὴν παρανομίαν αὐτὴν.

Ἦστερα ἀπὸ ὅσα ἐλέγθησαν τὰ σχετιζόμενα μὲ τὴν γενετήσιον ἐπιθυμίαν δὲν ἔγινον ἡμερώτερα, ἀλλὰ χειρότερα. Διότι τὸ σπέρμα ποῦ εἶναι μέσα μας ἄλλοῦ ἔχει τὰς πηγὰς του καὶ ἀπὸ ἄλλοῦ προκαλεῖ τὴν κύμανσιν. Καὶ ἄλλοι μὲν λέγουσιν ὅτι ἀπὸ τὸν ἐγκέφαλον φύεται ὁ ὀστρος αὐτός, ἄλλοι δὲ ἀπὸ τὴν ὀσφύν. Ἐγὼ, ὁμῶς, δὲν ἠμπορῶ νὰ δεχθῶ ὅτι εἶναι καμμια ἄλλη ἢ πηγὴ τῆς ὀσμῆς αὐτῆς, παρά ἡ ἀκόλαστος διάθεσις καὶ ἡ παρημελημένη ψυχὴ. Διότι, ὅταν αὐτὴ ἔχη σωφροσύνην, καμμια θλάση δὲν προξενεῖται ἀπὸ τὰς φυσικὰς παρορμήσεις.

Ἄφου, λοιπόν, ἔκανε λόγον διὰ τοὺς εὐνοῦχους, ποῦ ἦσαν εὐνοῦχοι ἄσκοπα καὶ τυχεῖα, ἐκτός ἂν καὶ αὐτοὶ εἶχαν σωφροσύνην εἰς τὴν ψυχὴν τους, **13** προσθέτει καὶ ἐκείνους ποῦ διάγουν παρθενικὸν βίον χάριν τοῦ οὐρανοῦ καὶ λέγει: «Ὅποιος ἠμπορεῖ νὰ θάλλῃ εἰς ἐφαρμογὴν τὸν λόγον αὐτὸν, ὅς τὸ ἐφαρμόσῃ»²⁷. Καὶ τοὺς κάνει προθυμότερους μὲ τὸ νὰ τοὺς ὑποδείξῃ ὅτι τὸ κατάρθωμα αὐτὸ εἶναι ὑπέρογκον καὶ δὲν τὸ ἄφησε νὰ περιβληθῇ μὲ τὴν ἀναγκαιότητα τοῦ νόμου, λόγῳ τῆς ἀνεκφράστου ἡμερότητός του. Καὶ αὐτὸ τὸ εἶπεν, ὅταν εἰδείεν ὅτι ὄπηρχαν πολλὰ δυνατότητες ἐφαρμογῆς του, διὰ τὴν γίνῃ μεγαλύτερα ἢ προθυμία τῆς ἐλευθερίας ἐκλογῆς.

Καὶ ἐὰν τὸ θέμα αὐτὸ εἶναι ζήτημα ἐλευθερίας ἐκλογῆς, ἐρωτᾷ κάποιος, τότε πῶς ἔλεγεν εἰς τὴν ἀρχὴν: «Δὲν εἶναι ὄλοι εἰς θέσιν νὰ δεχθοῦν τὸν λόγον αὐτόν; ἀλλ' ἐκεῖνοι εἰς τοὺς ὁποίους ἔχει δοθῆ ἀπὸ τὸν Θεόν; Διὰ τὴν διδαχῆς ὅτι ὁ ἄθλος αὐτός εἶναι μεγάλος καὶ ὄχι νὰ ὑποπτευθῆς ὅτι πρόκειται διὰ κάποιαν ἀναγκαστικὴν τύχην. Διότι ἔχει δοθῆ εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι τὸ ἐπιθυμοῦν. ¶ Ὡμίλησε δὲ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν διὰ τὴν

27. Ματθ. 19,12.

δείξη ότι εκείνος, πού θά εἰσέλθῃ εἰς τὸ σκάμμα αὐτοῦ τοῦ ἀγῶνος, χρειάζεται μεγάλην βοήθειαν ἀπὸ τὸν οὐρανόν, τὴν ὁποίαν θά ἔχη ὁπωσδήποτε ὅποιος τὴν ἐπιθυμῇ.

Ἐξ ἄλλου, συνηθίζει ὁ Κύριος νὰ χρησιμοποιοῖ αὐτὴν τὴν ἔκφρασιν, ὅταν τὸ κατόρθωμα εἶναι μεγάλο, ὅπως ἦταν λέγει: «Εἰς σὰς ἐδόθη ἀπὸ τὸν Θεόν νὰ μάθετε τὰς μυστηριώδεις ἀληθείας»²⁸. Καὶ ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν παρούσαν περίπτωσιν. Πραγματικά, ἐάν τὰ πάντα ἐξηρτῶντο ἀπὸ τὴν οὐράνιον βοήθειαν καὶ δὲν προσέφεραν τίποτε οἱ ἴδιοι οἱ ζῶντες παρθενικόν θίον, τότε ἀσκόπα τοὺς ὑπεσχέθη τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ τοὺς ξεχώρισεν ἀπὸ τοὺς ἄλλους εὐνοῦχους.

Σὺ, ὅμως, πρόσεξε, σὲ παρακαλῶ, πῶς ἀπὸ ἐκεῖνα τοῦ οἱ ἄλλοι πονηροῦνται, ἄλλοι ἀποκομίζουν κέρδος. **■** Διότι οἱ μὲν Ἰουδαῖοι ἔφυγον (ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν) χωρὶς νὰ μάθουν τίποτε, ἐπειδὴ δὲν ἐρωτοῦσαν διὰ νὰ μάθουν. Οἱ μαθηταί, ὅμως, καὶ ἀπὸ τὸ θέμα αὐτὸ ἐκέρδισαν.

«Τότε τοῦ ἔφεραν μικρὰ παιδιὰ διὰ νὰ θάλῃ ἐπάνω τους τὰ χεῖρά του καὶ νὰ προσευχηθῇ ὑπὲρ αὐτῶν. Οἱ μαθηταί, ὅμως, τοὺς ἐπέπληξαν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν: Ἀφήσατε τὰ παιδιὰ νὰ ἔλθουν πρὸς ἐμέ, διότι δι' αὐτούς, πού θά γίνων ἅν αὐτὰ, εἶναι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Καὶ ἀφοῦ ἔβαλε τὰ χεῖρα του ἐπάνω τους πρὸς εὐλογίαν ἔφυγεν ἀπὸ ἐκεῖ»²⁹.

Καὶ διὰ τοῖον λόγον ἀπεμάκρυναν τὰ παιδιὰ οἱ μαθηταί; Ἐνεκα τοῦ ἀξιώματος. Τί ἔκανεν, ὅμως, ὁ Κύριος; Διὰ νὰ τοὺς διδάξῃ νὰ εἶναι μετριόφρονες καὶ νὰ περιφρονοῦν τὴν κοσμικὴν δόξαν. **■** Τὰ παίρνει κοντά του καὶ τὰ ἐναγκαλίζεται καὶ ὑπόσχηται τὴν βασιλείαν εἰς ἐκείνους πού ὁμοιάζουν με αὐτά. Αὐτὸ εἶχεν εἶπει καὶ προηγουμένως.

²⁸ Λουκ. 8, 10.
²⁹ Ματθ. 19, 13-15.

Καὶ ἡμεῖς, λοιπόν, ἐάν θέλωμεν νὰ κληρονομήσωμεν τοὺς οὐρανοὺς, ἀς φροντίσωμεν μετὰ πολλὴν ἐπιμέλειαν νὰ ἀποκτήσωμεν τὴν ἀρετὴν αὐτὴν. Διότι αὐτὴ εἶναι ἡ ἀπαραίτητος προϋπόθεσις τῆς εὐσεβείας, τὸ νὰ εἶναι κανείς, δηλαδὴ, συνετὸς χωρὶς ὑποκρίσιν. Αὐτὸ εἶναι ἀγγελικὴ ζωὴ. Πραγματικά, ἡ ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ εἶναι καθαρὰ ἀπὸ ὅλα τὰ πάθη. **■** Δὲν μνησικακεῖ εἰς ἐκείνους πού τὸ ἐλύθησαν, ἀλλὰ τοὺς πλησιάζει ὡς φίλος, ἂν νὰ μὴ ἔχει συμβῆ τίποτε. Καὶ ὅσον καὶ ἂν τὸ δεῖρῃ ἡ μητέρα του, αὐτὴν ζητεῖ καὶ αὐτὴν προτιμᾷ ἀπὸ ὅλους. Καὶ ἂν τοῦ δείξῃ μιαν βασιλείαν μετὰ τὸ στέμμα καὶ τὰ λαμπρὰ βασιλικά ἐνδύματα, δὲν τὴν βάζει παραπάνω ἀπὸ τὴν μητέρα του πού φορεῖ ράκη. Ἀλλὰ θά ἤθελε περισσότερο νὰ ἴδῃ τὴν μητέρα του μετὰ τὰ ράκη, παρὰ τὴν βασιλίτσαν μετὰ τὸν λαμπρὸν στολισμὸν τῆς. Διότι τὸ ἰδικόν του καὶ τὸ ξένον γνωρίζει νὰ τὸ ξεχωρίσῃ ὄχι μετὰ τὴν πενίαν καὶ τὸν πλοῦτον, ἀλλὰ μετὰ τὴν φιλίαν καὶ τὴν συμπάθειαν. Ἐπίσης, δὲν ζητεῖ τίποτε περισσότερο ἀπὸ τὰ ἀναγκαῖα, παρὰ νὰ χορτάσῃ μετὰ τὸν θηλασμὸν τοῦ μαστοῦ καὶ ὕστερα ἀφήνῃ τὴν θηλήν. **■** Τὸ παιδί δὲν λυπεῖται διὰ τὰ πράγματα πού λυπούμεθα ἡμεῖς, ὅπως εἶναι ἡ ἀπόλεια τῶν χρημάτων καὶ ὅλα τὰ σχετικὰ. Οὔτε καὶ χαίρεται, πάλιν, μετὰ τὰ χαυρόμεθα ἡμεῖς, μετὰ τὰ ἐφήμερα αὐτὰ πράγματα, οὔτε εἶναι προσηλωμένον εἰς τὰ κάλλη τοῦ σώματος.

Δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγεν: «Διότι δι' αὐτούς, πού θά γίνων ἅν αὐτὰ, εἶναι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν», ὥστε νὰ πράττωμεν μετὰ τὴν ἐλευθέραν θέλησιν μας, ὅσα ἐκ φύσεως ἔχουν τὰ παιδιὰ. Πράγματι, καὶ ἐπειδὴ οἱ Φαρισαῖοι ἀπὸ καμμίαν ἄλλην αἰτίαν δὲν ἔπραττον ὅσα πράττουν, παρὰ ἀπὸ κακίαν καὶ ἐγωισμὸν, δι' αὐτὸ προτρέπει τοὺς μαθητάς του νὰ εἶναι ἀπλοὶ ἀπὸ κάθε πλευρᾶν, ἀναπερόμενος εἰς τοὺς Φαρισαίους καὶ παιδεύων τοὺς μαθητάς του.

Διότι εἰς τὴν πραγματικότητα τίποτε δὲν ὀδηγεῖ τόσον εἰς τὴν ἀλαζονείαν, ὅσον ἡ ἐξουσία καὶ τὰ ἀξιώματα. **■** Ἐπειδὴ, λοιπόν, ἐπρόκειτο νὰ τιμηθῶν πολὺ οἱ μαθηταί εἰς ὀλόκληρον τὴν οἰκουμένην, τοὺς προλαθάινε τὸ μυαλό καὶ δὲν τοὺς ἀφήνει νὰ πάθουν κάτι

ἀνθρώπων, οὔτε νὰ ζητοῦν τιμὰς ἀπὸ τὸ πλῆθος οὔτε καὶ νὰ ὑπερηφανεύονται ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων. Βέβαια, μοιροῦνται αὐτὰ θεωροῦνται ἀσήμαντα, ἐν ταῦτοις γίνονται αἰτίαι μεγάλων κακῶν. Διότι οἱ Φαρισαῖοι, παιδευόμενοι μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν, ἐξέπεσαν εἰς τὴν κορωνίδα τῶν κακῶν καὶ ἐπίζητοῦν νὰ τοὺς χαίροτον, νὰ κατέχουν τὴν πρώτην θέσιν καὶ νὰ εἶναι τὸ κέντρον τοῦ ἐνδιαφέροντος. Ἀπὸ αὐτά, λοιπόν, ἐξώκειλαν εἰς τὴν δοξασίαν καὶ ἀπὸ αὐτῆν εἰς τὴν ἀσέβειαν. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἐκεῖνοι, μὲ τὸ νὰ πειράζον τὸν Κύριον, ἔφυγαν ἀφοῦ προεκάλεσαν κατάραν διὰ τὸν ἑαυτὸν τους, ἐνῶ τὰ παιδιὰ ἔλαβον τὴν εὐλογίαν, ἐπειδὴ ἦσαν ἀηλλαγμένα ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὰ κακά.

Δ "Ἄς γίνωμεν, λοιπόν, καὶ ἡμεῖς ὡς τὰ παιδιὰ καὶ ὡς νηπιάζομεν ὡς πρὸς τὴν κακίαν. Διότι δὲν εἶναι δυνατόν, ὅπωςδήποτε δὲν εἶναι δυνατόν, νὰ ἴδωμεν τὸν οὐρανὸν κατ' ἄλλον τρόπον, ἀλλ' ὁ ὕψουλος καὶ ὁ ποιηρὸς κατ' ἀνάγκην ἀναπότρεπτον θὰ ριθῆ εἰς τὴν γέννησιν. Καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν γέννησιν, ὅμως, καὶ ἐδῶ θὰ πάθωμεν τὰ χειρότερα κακά. «Διότι ἐὰν γίνῃς κακός», λέγει, «μόνος σου θὰ ὑποστῆς τὰ κακά. Ἐάν, ὅμως, γίνῃς ἀγαθός, θὰ ὠφεληθῇς καὶ τὸν ἑαυτὸν σου»³⁰.

Κύτταξε, λοιπόν, μὲ ποῖον τρόπον συνέθη ἡ παραπάνω ἀρχὴ εἰς τοὺς παλαιότερους. Πραγματικά, δὲν ὑπῆρξε κανεὶς πρὸς τὸν Σαουλ καὶ πρὸς τὸν ἀγαθὸς καὶ εὐθὺς ἀπὸ τὸν Δαυὶδ. Ποῖος, ὅμως, ἦτο ὁ ἰσχυρότερος; **Β** Μήπως δύο φορές δὲν τὸν συνέλαβεν ὁ Δαυὶδ καὶ, ἐνῶ εἶχε τὴν δυνατότητα νὰ τὸν φονεύσῃ, δὲν τὸ ἔκανε; Μήπως δὲν τὸν εἶχε πιασμένον, ὡς εἰς δικτυ καὶ φυλακῆν, καὶ τὸν ἐλυπήθῃ; Καὶ αὐτὰ τὰ ἔκανε, ἂν καὶ οἱ ἄλλοι τὸν παρωθοῦσαν (νὰ τὸν φονεύσῃ) καὶ ἐνῶ ὁ ἴδιος πολλὰς κατηγορίας εἶχε ἐναντίον του. Καὶ ὅμως τὸν ἄφησε νὰ φύγῃ σῶον. Καὶ ὅμως ὁ Σαουλ τὸν κατέδιωκε μὲ ὄλον του τὸν στρατὸν, ἐνῶ ὁ Δαυὶδ εὐρίσκετο

30. Παροιμ. 8,12.

μὲ ὀλίγους ἀπελπισμένους φυγάδας περιπλανώμενος καὶ περιφερόμενος ἀπὸ τόπου εἰς τόπον. **Β** Ἀλλὰ ὁ φυγάς ὑπερίσχυσε τοῦ βασιλέως, ἐπειδὴ ἐνεργοῦσε μὲ ἀγαθότητα, ἐνῶ ὁ βασιλεὺς ἐκινεῖτο ἀπὸ πονηρίαν.

Πραγματικά, ποῖος δύναται νὰ θεωρηθῆ πρὸς τὸν πονηρὸς ἀπὸ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἐπεχείρησε νὰ φονεύσῃ τὸν στρατηγὸν του, ποῦ ἔφερεν ἐπιτυχῶς εἰς πέρας τοὺς πολέμους καὶ ὑφίστατο τοὺς κινδύνους καὶ τοὺς κόπους διὰ τὰς νίκας καὶ τὰ τρόπαια, ἐνῶ προσέφερεν εἰς αὐτὸν τοὺς στεφάνους τῆς δόξης; Διότι αὐτὰ τὰ γνωρίσματα ἔχει ὁ φθόνος. Δηλαδή, συνεχῶς ἐπιβουλεύεται τὰ ἰδικὰ του κατὰ καὶ φθέρει ἐκεῖνον ποῦ κατέχεται ἀπὸ αὐτὸν καὶ τὸν περιβάλλει μὲ ἀπείρους συμφοράς. Καὶ ὁ δυστυχὴς ἐκεῖνος (ὁ Σαουλ), μέχρις οὗτο ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ κοντὰ του ὁ Δαυὶδ, δὲν ἔβγαλεν τὴν ἐλευσίνην ἐκείνην φωνήν, κλαίων καὶ λέγων «λυποῦμαι ὑπερβολικά καὶ οἱ ἀλλόφυλοι πολεμοῦν ἐναντίον μου, **Β** ἐνῶ ὁ Κύριος μὲ ἐγκατέλειψεν»³¹. Μέχρις οὗτο ἀποχωρισθῆ ἀπὸ τὸν Δαυὶδ, δὲν περιεπλάκει ὁ ἴδιος εἰς πόλεμον, ἀλλ' ἦτο ἡσφαλισμένος καὶ θαλασσιμένος, διότι ἡ βόλα τοῦ στρατηγοῦ διέβαινον εἰς τὸν βασιλέα. Ἐπειδὴ ὁ Δαυὶδ δὲν ἦτο φίλος τῆς ἐξουσίας, οὔτε ἐπέδιωκε τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ ὅλας του τὰς ἐπιτυχίας τὰς ἔκανε χάριν αὐτοῦ καὶ μὲ μεγάλην ἀγάπην τὸν περιεβάλλεν.

"Ἴσως, ὅμως, κάποιοι, ἀπὸ τοὺς μὴ ἐξετάζοντας μὲ ἀκρίθειαν τὰ πράγματα, νὰ σκεφθῆ ὅτι αὐτὰ συνέβαιναν δι' ὅσον χρόνον εὐρίσκεται ὁ Δαυὶδ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Σαουλ. "Ὅταν, ὅμως, ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν βασιλείαν ἐκεῖνον, τί τὸν ἠμπούδιεν πλέον καὶ τί τὸν ἔκανε νὰ ἀποφεύγῃ τὸν πόλεμον πρὸς ἐκεῖνον; **Γ** Μᾶλλον τί ὑπῆρχε ποῦ νὰ μὴ τὸν παρωθῶν πρὸς τὴν φραγὴν; Μήπως δὲν συμπεριεφέρθη μὲ πονηρίαν πρὸς τὸν Δαυὶδ μίαν καὶ δύο καὶ πολλὰς φορές; Μήπως δὲν εὐηργετήθη ἀπὸ αὐτὸν; Μήπως δὲν εἶχε τίποτε νὰ τοῦ κατηγο-

31. Α' Βασίλ. 28,15.

ρήση; Μήπως δὲν ἦτο ἐπικίνδυνος καὶ θλαθερὰ διὰ τὸν Δαυὶδ ἢ θρασύτητα καὶ ἡ σωτηρία τοῦ Σαουλ; Δὲν ἦτο ὑποχρεωμένος διαρκῶς νὰ πλαιῖται καὶ νὰ φεύγῃ, δι' ὅσον χρόνον ἔζη καὶ ἐκυβέρνησεν ἐκεῖνος; Καὶ ὅμως, τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν τὸν ἔκανε νὰ θάψῃ τὸ ζῆφος εἰς τὸ αἷμα. Ἀλλὰ μολοντί τὸν εἶπε νὰ κοιμᾶται, δεμένον, μόνον, εἰς τὸ μέσον τῶν ἰδικῶν του, τοῦ ἤγγισε τὸ κεφάλι καὶ πολλοὶ ἦσαν ἐκεῖνοι ποὺ τὸν παραθοῦσαν ἐναντίον αὐτοῦ καὶ ὑπεστήριζον ὅτι ἡ εὐκαιρία αὐτῆ τοῦ ἐδόθη μὲ τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ, **12** ἐν τούτοις ἐκεῖνος ἐμάλωσε τοὺς ὑποκινούντας εἰς ἐκδίκησιν καὶ ἀπέφυγε τὸν φόνον καὶ τὸν ἄφησε νὰ φύγῃ σῶον καὶ ὑγιή. Καὶ σάν νὰ ἦτο σωματοφύλακος μᾶλλον καὶ ὑπασπιστὴς αὐτοῦ καὶ οὐχὶ ἐχθρὸς του, ἔτσι κατηγορεῖ τοὺς στρατιώτας διὰ τὴν προδοσίαν τοὺς πρὸς τὸν θρασύτητα.

Ποία ψυχὴ, λοιπόν, ἡμπορεῖ νὰ συγκριθῇ μὲ τὴν ψυχὴν τοῦ Δαυὶδ; Τί ἡμπορεῖ νὰ σταθῇ ἰσάξιον πρὸς τὴν ἡμερότητα ἐκείνην; Αὐτὸ εἶναι δυνατόν νὰ τὸ ἀντιληφθῶμεν καὶ ἀπὸ ὅσα ἐλέχθησαν, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον καὶ ἀπὸ ὅσα συμβαίνουν τώρα. Πραγματικὰ, ὅταν καταλάβωμεν τὴν ἰδικὴν μας φαυλότητα, τότε μὲ μεγαλύτεραν ἀκρίθειαν θὰ γνωρίσωμεν τὴν ἀρετὴν τῶν ἁγίων ἐκείνων ἀνδρῶν. Δι' αὐτὸ σὰς παρακαλῶ νὰ μιμούμεθα μὲ προθυμίαν τὸν ζῆλον αὐτῶν. Διότι ἐάν ἀγαπᾷς ὑπερβολικὰ τὴν δόξαν καὶ διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἐχθρεύεσαι τὸν συνάνθρωπόν σου, τότε θὰ τὴν ἀπολαύσῃς εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν, **13** ὅταν ἀδιαφορήσῃς δι' αὐτὴν καὶ πάσῃς τὴν ἐχθρότητα. Διότι ὅπως ἡ μὴ συλλογὴ χρημάτων εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὴν φιλαργυρίαν, ἔτσι καὶ ἡ ἐπιθυμία τῆς δόξης δὲν συντελεῖ εἰς τὴν ἀπόκτησιν αὐτῆς.

Καὶ ἐάν θέλετε, ὡς ἐξετάσωμεν τὸ καθένα χωριστά. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν φοβοῦμεθα καθόλου τὴν γέενναν, οὔτε ἐνδιαφερόμεθα πολὺ διὰ τὴν θρασύτητα τῶν οὐρανῶν, ἐλάτε νὰ σὰς κατευθύνω μὲ βάσιν τὰ ἐπίγεια παρόντα πράγματα. Πῆς μου, σὲ παρακαλῶ, ποιοὶ εἶναι οἱ περισσότερον γελοῖοι; Δὲν εἶναι ὅσοι κάνουν κάτι διὰ νὰ κερδίσουν τὴν δόξαν τῶν πολλῶν; **14** Ποιοὶ, πάλιν, εἶναι ἀξιοὶ ἐπαινοῦ; Δὲν εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ ἀδιαφο-

ροῦν καὶ περιφρονοῦν τὸν ἐπαινον τῶν πολλῶν; Συνεπῶς, ἐάν εἶναι ἐπονείδιστος ἢ κενόδοξος καὶ ὁ κενόδοξος δὲν ἡμπορεῖ νὰ κρύψῃ τὸν πόθον του δι' αὐτὴν, θὰ γελοιοποιηθῇ ὅπωςδήποτε, καὶ ἔτσι ἡ σφοδρὰ ἐπιθυμία τῆς δόξης ἔχει γίνοι δι' αὐτὸν αἰτία ἀτιμίας.

Καὶ δὲν ἐντροπιάζεται μόνον κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀλλὰ καὶ διότι ἀναγκάζεται νὰ πράττῃ πολλὰ αἰσχρὰ πράγματα καὶ εἶναι εἰς μέγαν βαθμὸν δουλοπρεπής. Καὶ ὅπως εἰς τὴν προσπάθειάν του νὰ κερδίσουν περισσότερα, θλάττονται συνήθως οἱ ἄνθρωποι πρὸ πάντων ἀπὸ τὸ ἴδιον τὸ πάθος τῆς φιλοκερδείας, **15** (διότι, πραγματικὰ, ὑφίστανται πολλὰς ἀπάτας καὶ τὰ μικρὰ κέρδη προενοῦν μεγάλας ζημίας, δι' αὐτὸ καὶ ἡ φράσις αὐτῆ ἐγένετο παροιμιώδης), καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ εἰς τὸν λάγνον γίνεται ἐμπόδιον εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῆς ἡδονῆς τὸ ἴδιον τὸ πάθος του. Πραγματικὰ, τοὺς πολὺ φαύλους καὶ γυναικοδούλους ἄνδρας, αὐτοὺς κυρίως περιφέρουν σάν δούλους οἱ γυναῖκες καὶ ποτὲ δὲν θὰ καταβέβῃον νὰ τοὺς θεωρήσουν σάν πραγματικούς ἄνδρας, ἀφοῦ τοὺς ραπίζουν, τοὺς περιφρονοῦν, τοὺς περιφέρουν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, τοὺς γελοιοποιοῦν καὶ μόνον διαταγὰς τοὺς δίνουν. Ἐτσι δὲν ὑπάρχει τίποτε πῶς ταπεινῶν καὶ ἀσήμαντον ἀπὸ τὸν ἐγωιστὴν, τὸν δοξομανῆ καὶ τὸν ἔχοντα μεγάλην ἰδέαν διὰ τὸν ἑαυτὸν του. Διότι τὸ ἀνθρώπινον γένος εἶναι φιλότικον **16**; καὶ εἰς τίποτε ἄλλο δὲν ἀντιδρᾷ τόσον, ὅσον εἰς τὸν ἀλαζόνα, τὸν ὑπερόπτην καὶ τὸν δοῦλον τῆς δόξης. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ κενόδοξος, διὰ νὰ διατηρήσῃ τὴν εἰκόνα τῆς ὑπερηφανείας, φέρεται σάν δούλος πρὸς τοὺς περισσότερους ἀνθρώπους, μὲ τὸ νὰ τοὺς κολλακεύῃ, νὰ τοὺς περιποιῆται καὶ νὰ ὑφίσταται θαυλαῖαν χειροτέραν ἀπὸ κάθε ἀγορασθέντα δούλον.

Αὐτὰ, λοιπόν, ἀφοῦ ἐγνωρίσωμεν καλά, ὡς ἀπαλλαγώμεν ἀπὸ τὰ πάθη αὐτά, διὰ νὰ μὴ τιμωρηθῶμεν ἐδῶ εἰς τὴν γῆν καὶ κολασθῶμεν ἀπέραντα ἐκεῖ εἰς τὸν οὐρανόν. Ἄς γίνωμεν ἐρασταὶ τῆς ἀρετῆς. Διότι ἔτσι καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν θρασύτητα θὰ ἀποκτήσωμεν ἐδῶ τὰ μεγαλύτερα κατὰ καὶ ὅταν φθάσωμεν ἐκεῖ θὰ ἐπιτύχωμεν τὰ αἰώνια ἀγαθὰ, τὰ ὅποια εἶπε ὁλοι μας νὰ ἀ-

πολαύσωμεν, με τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Ο Μ Ι Λ Ι Α Ε Γ ' (63)

(Ματθ. 18', 16 - 26)

«Καὶ ἰδοὺ ἕνας τὸν ἐπλησίασε καὶ τοῦ εἶπεν Διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ἀγαθὸν νὰ κάνω διὰ νὰ κληρονομήσω τὴν αἰώνιον ζωήν;»¹.

Μερικοὶ μὲν διαβάλλουσι τὸν νέον αὐτὸν ὡς ὑπουργὸν καὶ πονηρὸν καὶ ὅτι ἐπλησίασε τὸν Ἰησοῦν διὰ νὰ τὸν πειράξῃ. Ἐγὼ, ὅμως, δὲν ἠμπορῶ θέσαι, νὰ ἀρνηθῶ ὅτι ἦτο φιλαργυρὸς καὶ δοῦλος τῶν χρημάτων, ἐπειδὴ καὶ ὁ Χριστὸς τὸν ἠλεγξε ὡς τοιοῦτον, ἀλλὰ δὲν ἠμπορῶ καθόλου νὰ τὸν θεωρήσω ὡς ὑπουργόν, διότι ἀφ' ἑνὸς δὲν εἶναι ὀρθὸν νὰ καταλήγῃ κανεὶς εἰς τολμηρὰς κρίσεις διὰ ζητήματα ἀδηλα, καὶ μάλιστα ὅταν πρόκειται διὰ κατηγορίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ Εὐαγγελιστὴς Μάρκος ἔχει ἀφανίσῃ τὴν ὑποψίαν αὐτὴν. ~~Ἐπειδὴ~~ Διότι λέγει ὅτι «Ἐπρέξε πρὸς αὐτὸν καὶ, ἀφοῦ ἐγονάτισεν ἐμπρὸς του, τὸν ἠρώτα»², καὶ ὅτι «Ὁ Ἰησοῦς τὸν παρετήρησε μὲ πολὺ ἐνδιαφέρον καὶ τὸν συνεπάθησεν»³.

Ἀλλὰ ἡ δύναμις τῶν χρημάτων εἶναι μεγάλη καὶ τυραννικὴ καὶ αὐτὸ φαίνεται ἀπὸ τὸ παρὸν περιστατικόν. Πραγματικὰ, καὶ ἂν ἀκόμη εἴμεθα ἐνάρετοι ὡς πρὸς τὰ ἄλλα, ἡ φιλαργυρία καταστρέφει τὰ πάντα. Δικαιολογημένα, λοιπόν, καὶ ὁ Παῦλος εἶπεν ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ ρίζα ὄλων τῶν κακῶν. «Διότι ρίζα ὄλων τῶν κακῶν εἶναι ἡ φιλαργυρία»⁴, λέγει.

Διατί, ὅμως, ὁ Ἰησοῦς τοῦ ἀπήντησε καὶ τοῦ εἶπεν «Κανένας δὲν εἶναι ἀγαθός»⁵; Ἐπειδὴ ὁ νέος τὸν ἐπλησία-

1. Ματθ. 17,16.

2. Μάρκ. 10,17.

3. Μάρκ. 10,31.

4. Α' Τιμ. 6,10.

5. Ματθ. 18,17.

ασε με την ιδέα ότι ο Κύριος είναι ένας κοινός άνθρωπος μέσα από τους πολλούς και κάποιος Ιουδαίος διδάσκαλος. Δι' αυτό και του όμιλε σαν άνθρωπος. Διότι και εις πολλές άλλας περιπτώσεις απαντά εις τας σκέψεις εκείνων που τον πλησιάζουν, όπως όταν λέγει: «Ἡμεῖς προσκυνούμεν ἕκαστον πού γνωρίζομεν»⁶, **13** καί: «Ἐάν ἐγώ μόνος δίδω μαρτυρίαν διά τόν ἑαυτὸν μου, ἡ μαρτυρία μου δέν εἶναι ἀξιόπιστος»⁷.

«Όταν, λοιπόν, λέγει: «Κανένας δέν εἶναι ἀγαθός», δέν τὸ λέγει διά νά ἀποκλείσῃ τόν ἑαυτὸν του ἀπό τὸ εἶναι ἀγαθός. Ἄπαγε. Διότι δέν εἶπεν: «Διότι μέ λέγετε ἀγαθός»; Δέν εἶμαι ἀγαθός. Ἀλλά εἶπεν: «Κανένας δέν εἶναι ἀγαθός». Δηλαδή, κανένας ἄνθρωπος. Καί όταν, πάλιν, λέγει αὐτὸ ἀκριβῶς, δέν τὸ λέγει διά νά ἀποστερήσῃ τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὴν ἀγαθότητα, ἀλλά τὸ κάνει διά νά ξεχωρίσῃ τὸ μέγεθος τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ. Δι' αὐτὸ καί προσέθεσεν: «Παρά μόνον ἕνα, ὁ Θεός»⁸. Καί δέν εἶπεν, παρά μόνον ὁ Πατήρ μου, διά νά μάθῃς ὅτι δέν ἀπεκάλυψε τόν ἑαυτὸν του εἰς τὸν νέον.

Καθ' ὅμοιον τρόπον καί παραπάνω ὠνόμαξε πονηροὺς τοὺς ἀνθρώπους καί ἔλεγεν **C**: «Ἐάν, λοιπόν, σεῖς, κοῖτοι εἰσθε πονηροί, γνωρίζετε νά βιδετέ ὠφέλιμα πράγματα εἰς τὰ τέκνα σας»⁹. Πραγματικά, καί ἕκαστος τὸς ὠνόμασε πονηρός, ὄχι διά νά ἀποδώσῃ τὸ γινώσκον τῆς πονηρίας εἰς ἄλην ἐν γένει τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, (διότι μέ τὸ «ὑμεῖς» δέν λέγει σεῖς ὅλοι οἱ ἄνθρωποι), ἀλλά ἔδωκε τὴν ὀνομασίαν αὐτὴν συγκρίνων τὴν ἀγαθότητα τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον καί προσέθεσεν: «Πόσον μάλλον ὁ Πατήρ σας ὁ οὐράνιος θά δώσῃ ἀγαθὰ εἰς ἐκείνους, πού τοῦ ζητοῦν»¹⁰.

6. Ἰωάν. 4,22.
7. Ἰωάν. 5,31.
8. Ματθ. 19,17.
9. Ματθ. 19,17.
10. Ματθ. 7,11.
11. Ματθ. 7,11.

Καί ποία ἀνάγκη ἦτο, ἐρωτᾷ κάποιος, ἢ ποία ὠφέλεια ὑπῆρχεν, ὥστε νά δώσῃ αὐτὴν τὴν ἀπάντησιν; Τὸν ἐξυψώνει σιγά σιγά καί τὸν διδάσκει νά ἀπολλαγῇ τελείως ἀπὸ τὴν κολακείαν, **12** μέ τὸ ὅτι τὸν ἀπομακρύνει ἀπὸ τὰ ἐγκόσμια, τοῦ στρέφει τὴν προσοχὴν πρὸς τὸν Θεόν, τὸν πείθει νά ζητῇ τὰ μέλλοντα, νά γνωρίσῃ τὸ πραγματικὸν ἀγαθόν, τὴν ρίζαν καί τὴν πηγὴν τῶν πάντων καί εἰς αὐτὸν νά ἀποδῇ τὰς τιμὰς. Διότι καί ὅταν λέγει: Σεῖς νά μὴ ὀνομάσετε κανένα διδάσκαλον εἰς τὴν γῆν¹², τὸ λέγει πρὸς ἀντιδιαστολήν μέ τόν ἑαυτὸν του καί διά νά μάθουν οἱ ἄνθρωποι ποία εἶναι ἡ ἀρχὴ τῶν πάντων.

Ἐξ ἄλλου, ὁ νέος δέν ἔβειξε μικρὰν προθυμίαν τότε, ἀπὸ τὸν ἐκυρίευσε ἐπιθυμία τοιαύτη. Όταν ἄλλοι μὲν ἐπείραζαν τὸν Ἰησοῦν, ἄλλοι δὲ τὸν ἐπλησίαζαν διά νά θεραπευθῶν ἀπὸ τὰς ἀσθενείας τους, **13** ἢ τὸν παρεκάλουν διά τοὺς συγγενεῖς τους ἢ καί τοὺς ξένους, ἐνῶ αὐτός (ὁ νέος) ἐπῆγε κοντά του καί συνεζήτηε μαζί του διά τὴν οὐράνιον ζωὴν. Πραγματικά, ἡ γῆ¹³ ἦτο εὐφορος καί πλουσία, ἀλλά τὸ πλῆθος τῶν ἀκαθάρτων ἐπνιγε τὸν σπόρον. Διότι κύτταξε πῶς ἦτο προετοιμασμένος τὴν στιγμήν ἐκεῖνην διά νά ὑπακούῃ εἰς τὰς ἐντολάς. «Τὶ ἀγαθὸν νά κάνω», λέγει, «διά νά κληρονομήσω τὴν αἰώνιον ζωὴν»; Τόσον πρόθυμος ἦτο διά νά ἐφαρμόσῃ ὅ,τι θά τοῦ ἐλέγετο.

Ἐάν, ὅμως, ἐπῆγε κοντά εἰς τὸν Ἰησοῦν μέ τὴν πρόθεσιν νά τὸν πειράξῃ, ἀσφαλῶς θά μᾶς τὸ ἐφάνερωνε καί αὐτὸ ὁ εὐαγγελιστής, **14** ὅπως ἀκριβῶς ἔκανε καί εἰς τοὺς ἄλλους, παραβελγματος χάριν, μέ τὸν νομικόν¹⁴. Ἀλλά καί ἂν ἀκόμη τὸ ἀπεισιώπησεν ὁ εὐαγγελιστής, ὁ Χριστός, ὅμως, δέν θά τὸν ἤλεγγε καθαρὰ ἢ θά ἔκανε κάποιον ὑπαινιγμόν, διά νά μὴ δώσῃ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἠπατήθη καί τοῦ διέφυγεν, καί ἔτσι ὑπόστη ζή-

12. Ματθ. Ματθ. 23,8.
13. Ἡ φωνὴ τοῦ νέου, ἡλεάζι.
14. Πρβλ. Ματθ. 22,35.

μίαν. Ἐπίσης, ἐάν ἐπῆγε διὰ νὰ πειράξῃ τὸν Κύριον, δὲν θὰ ἔφυγε λυπημένος δι' ὅσα ἤκουσεν. Αὐτὸ, θέβαια, δὲν τὸ ἔπαθε κανένας ἀπὸ τοὺς Φαρισαίους, ἀλλὰ ἐξωργίζοντο, ὅταν τοὺς ἀποστόμωσεν. Ὁχι, ὅμως, καὶ ὁ νέος. Ἄλλ' ἔφυγε κατηφής. Καὶ τὸ γεγονός αὐτὸ δὲν ἦτο μικρὰ ἀπόδειξις ὅτι δὲν ἐπλήρωσε τὸν Ἰησοῦν μὲ πονηρὰν διάθεσιν, ἀλλὰ μὲ ἀμφίβολον γνώμην, καὶ ὅτι ἐπέθυμει τὴν αἰώνιον ζωὴν, ἀλλὰ τὸν κατείχε ἄλλο χειρότερον πάθος.

B Ὅταν, λοιπὸν, τοῦ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς: «Ἐάν θέλῃς νὰ εἰσέλθῃς εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν, νὰ τηρήσῃς τὰς ἐντολάς»¹⁵, ἠρώτησεν, «ποίας ἐντολάς;»¹⁶ ὅχι διὰ νὰ τὸν πειράξῃ, μὴ γένοιτο, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐνόμιζεν ὅτι μερικαὶ ἐλάαι ἐντολαί, πέραν τῶν ἐντολῶν τοῦ νόμου, ἦσαν ἐκεῖναι ποὺ θὰ τοῦ ἐχάριζαν τὴν αἰώνιον ζωὴν. Καὶ αὐτὸ εἶναι χαρακτηριστικὸν ἀνθρώπου ποὺ κατέχεται ἀπὸ μεγάλην ἐπιθυμίαν.

Εἰς τὴν συνέχειαν, ἀφοῦ ὁ Ἰησοῦς τοῦ ἀνέφερε τὰς ἐντολάς τοῦ νόμου, λέγει: «ὅλα αὐτὰ τὰ ἐφύλαξα ἀπὸ τότε ποὺ ἤμουν νέος»¹⁷. Καὶ δὲν ἐσταμάτησεν εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, ἀλλ' ἐρωτᾷ καὶ πάλιν: «Τί μοῦ λείπει ἀκόμη;»¹⁸, ποὺ καὶ αὐτὸ εἶναι δείγμα τῆς μεγάλης του ἐπιθυμίας. Ἐπίσης, δὲν εἶναι ἀσημαντὸν τὸ γεγονός ὅτι ἐνόμιζε τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὅτι ὑπερεῖ καὶ ὅτι ἐπίστευεν ὅτι δὲν ἦτο ἐπαρκὴς ὁ νόμος διὰ νὰ ἐπιτύχῃ, ὅτι ἐπέθυμει.

C Καὶ τί ἔκανε ὁ Χριστὸς λοιπὸν; Ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ δώσῃ μεγάλην ἐντολήν, θέτει πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τὰ ἔπαθλα καὶ λέγει: «Ἐάν θέλῃς νὰ εἰσαι τέλειος, πῆγαινε, πώλησε τὰ υπάρχοντά σου καὶ μοίρασε τα εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ θὰ ἔχῃς θησαυρὸν εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Καὶ ἔλα νὰ με ἀκολουθήσῃς»¹⁹. Εἶδες πόσα θρα-

15. Ματθ. 19,17.
16. Ματθ. 19,18.
17. Ματθ. 19,20.
18. Ματθ. 19,20.
19. Ματθ. 19,21.

βεῖα καὶ πόσους στεφάνους ἀθλοθετεῖ διὰ τὸν ἀγῶνα αὐτόν; Ἐάν, ὅμως, ἐπείραζε τὸν Κύριον, δὲν θὰ τοῦ ἐδιδεν αὐτὴν τὴν ἀπάντησιν. Τώρα, καὶ τοῦ ἀπαντᾷ σχετικῶς καὶ διὰ νὰ τὸν προσελκύσῃ τοῦ ὑποδεικνύει ὅτι ἡ ἀμοιβὴ εἶναι μεγάλη καὶ, ἀκόμη, ἀφήνει τὸ πᾶν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ νέου, καὶ μὲ ὅλα αὐτὰ συσκιάζει τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἡ παραίνεσις εἶναι βαρεῖα. Δι' αὐτὸ καί, προτοῦ νὰ καθορίσῃ τὸν ἀγῶνα καὶ τὸν κόπον, τοῦ ἀποκαλύπτει τὸ θραβεῖον καὶ τοῦ λέγει: **D** «Ἐάν θέλῃς νὰ εἰσαι τέλειος», καὶ τότε τοῦ λέγει: «Πῆγαινε, πώλησε τὰ υπάρχοντά σου καὶ μοίρασε τα εἰς τοὺς πτωχοὺς», καὶ ἀμέσως, πάλιν, τὰ ἔπαθλα: «Καὶ θὰ ἔχῃς θησαυρὸν εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Καὶ ἔλα νὰ με ἀκολουθήσῃς. Διότι ἦτο μεγάλη ἀνταμοιβὴ τὸ νὰ ἀκολουθῇ τὸν Κύριον.

«Καὶ θὰ ἔχῃς θησαυρὸν εἰς τοὺς οὐρανοὺς». Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, ὁ λόγος ἀνεφέρετο εἰς χρήματα καὶ τὸν πρᾶτρεπε νὰ ἀπογυμνωθῇ ἀπὸ ὅλα, διὰ νὰ τοῦ δείξῃ ὅτι δὲν τοῦ ἀφαιρεῖ τὰ πλοῦτη του, ἀλλὰ τοῦ προσθέτει εἰς τὰ υπάρχοντα, τοῦ ἔδωσε περισσότερα ἀπὸ ὅσα τοῦ ἔδωσεν ἐντολήν νὰ προσφέρῃ. Καὶ ὅχι μόνον περισσότερα, ἀλλὰ καὶ τόσον ἀνώτερα, ὅσον ὁ οὐρανὸς ὑπερέχει τῆς γῆς καὶ ἀκόμη ἀνώτερα. Ἐνόμισε δὲ θησαυρὸν τὴν ἀφθονίαν τῆς ἀνταμοιβῆς, διὰ νὰ φανερώσῃ τὴν σταθερότητα καὶ τὸ ἀπαραθέσιστον αὐτῆς. Εἰ ὅπως ἦτο δυνατόν νὰ δώσῃ εἰς τὸν νέον νὰ καταλάβῃ εἰς τὸ μέτρον τῶν ἀνθρωπίνων δυνατοτήτων.

Κατὰ συνέπειαν, δὲν εἶναι ἀρκετὸν νὰ καταφρονῇ κανεὶς τὰ χρήματα, ἀλλὰ πρέπει νὰ διαθρήψῃ τοὺς πένητας, ἀλλὰ πρὸ πάντων νὰ ἀκολουθῇ τὸν Χριστόν, δηλαδὴ, νὰ ἐκτελῇ ὅλας τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου καὶ νὰ εἶναι ἕτοιμος πρὸς σφαγὴν καὶ καθημερινὸν θάνατον. **20** «Ἐάν κανένας θέλῃ νὰ με ἀκολουθήσῃ, ἅς ἀπαρηθῇ τὸν ἑαυτὸν του καὶ ἅς λάθῃ τὸν σταυρὸν του καὶ ἅς με ἀκολουθῇ»²⁰. Ὡστε, ἡ ἐντολὴ αὐτή, δηλαδὴ, ἡ θυσία καὶ τῆς ἰδίας τῆς ζωῆς, εἶναι πολὺ ἀνώτερα ἀ-

20. Λουκ. 9, 23.

πό την απόρριψιν τῶν χρημάτων. Ἄλλωστε, δὲν συμβάλλει ὀλίγον εἰς τὴν πραγματοποίησιν αὐτῆς ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὰ χρήματα. «Ὅταν, ὅμως, ὁ νέος ἤκουσεν αὐτά, ἔφυγε λυπημένος»²¹.

Ἔπειτα, σάν νὰ ἐφανερώονεν ὁ εὐαγγελιστὴς ὅτι δὲν ἔπαθε τίποτε ἀφύσικον ὁ νέος, λέγει «Διότι εἶχε πολλὰ κτήματα»²². Ἐπειδὴ δὲν κατέχονται ἀπὸ τὸ πάθος τῆς φιλαργυρίας καθ' ὅμοιον τρόπον ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν ὀλίγα μὲ ἐκείνους ποὺ εἶναι κάτοχοι μεγάλης περιουσίας. Διότι ὁ πάθος τῶν χρημάτων γίνεται τότε πῶς τυραννικός. Αὐτὸ, θέβαια, δὲν θὰ παύσω νὰ τὸ ἐπαναλαμβάνω συνεχῶς, ὅτι, δηλαδή, ἡ προσθήκη τῶν χρημάτων ἀνάπτει μεγαλύτεραν τὴν φλόγα **■** καὶ κάνει αὐτοὺς ποὺ τὰ ἀποκτοῦν πῶς πτωχοὺς, ἀφοῦ τοὺς αὐξάνει τὴν ἐπιθυμίαν (διὰ περισσότερὰς) καὶ τοὺς κάνει νὰ αἰσθάνονται περισσότερον τὰς ἐλλείψεις.

Κύτταζε, λοιπὸν, καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ποῖαν δύναμιν παρουσίασε τὸ πάθος αὐτό. Πραγματικά, ἐκεῖνον ποὺ ἦλθε κοντὰ εἰς τὸν Χριστὸν μὲ χαρὰν καὶ προθυμίαν, ἐπειδὴ τὸν προέτρεψεν ὁ Κύριος νὰ ἀπαρνηθῆ τὰ χρήματά του, τόσο ἀπεθάρρυνεν καὶ κατέβαλεν, ὥστε δὲν τὸν ἄφησε νὰ δώσῃ καν ἀπάντησιν εἰς αὐτά, ἀλλ' ἔφυγε σωτηλὸς, κατηφὴς καὶ δυσηρεστοῦς.

Καὶ ὁ Χριστὸς τί εἶπεν; Πόσον δύσκολα θὰ εἰσέλθουν οἱ πλούσιοι εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν²³, ὅχι διὰ νὰ διαθάῃ τὰ χρήματα, ἀλλ' ἐκείνους ποὺ εἶναι δοῦλοι τῶν χρημάτων. Ἐάν, ὅμως, ὁ πλούσιος δύσκολα (θὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν), **■** πολὺ δυσκολώτερα ὁ πλεονέκτης. Διότι ἐάν εἶναι ἐμπόδιον διὰ τὴν βασιλείαν ἢ μὴ προσφορά τῶν ἰδικῶν μας, συλλογίσου πόσον πῶρ συσσωρεύει ἡ ἀρπαγὴ καὶ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων.

²¹ Math. 19,29.
²² Math. 19,22.
²³ Ἠρῶς. Math. 19,23.

Ἄλλὰ διὰ ποῖον λόγον ἔλεγεν εἰς τοὺς μαθητὰς ὅτι δύσκολα θὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν ὁ πλούσιος, ἀφοῦ ἦσαν πτωχοὶ καὶ δὲν εἶχαν τίποτε; Διὰ νὰ τοὺς διδάξῃ νὰ μὴ ἐντρέπωνται τὴν πενίαν καὶ κατὰ κάποιον τρόπον ἀπολογούμενος εἰς αὐτοὺς ἐπειδὴ δὲν θὰ τοὺς ἐπέτρεπε νὰ ἀποκτήσουν τίποτε.

Ἄφοῦ, λοιπὸν, εἶπεν ὅτι τὸ πρῶγμα ἦτο δύσκολον, εἰς τὴν συνέχειαν ἀποδεικνύει ὅτι εἶναι καὶ ἀδύνατον, καὶ μάλιστα ὑπερβολικὰ ἀδύνατον. Καὶ αὐτὸ τὸ κατέστησε φανερόν μὲ τὸ παράδειγμα τῆς γκαμήλας καὶ τῆς θελόνας. «Διότι εἶναι εὐκολώτερον», λέγει, «νὰ περάσῃ μία γκαμήλα ἀπὸ τὴν τρύπα, ποὺ ἀνοίγει ἡ θελόνα, **■** παρά ὁ πλούσιος νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ»²⁴.

Ὅθεν, μὲ αὐτὰ ἀποδεικνύεται ὅτι δὲν θὰ ἔχουν μικρὰν καὶ ἀσήμενον ἀμοιβὴν ἐκεῖνοι ποὺ, ἐνῶ εἶναι πλούσιοι, κατορθώνουν νὰ εἶναι εὐσεβεῖς. Δι' αὐτὸ καὶ εἶπεν ὅτι αὐτὸ εἶναι ἔργον τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ δειλῇ ὅτι ἐκεῖνος, ποὺ πρόκειται νὰ πετύχῃ τὴν σωτηρίαν, (ὅν καὶ εἶναι πλούσιος), χρειάζεται ἀφθονὸν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. Ὅταν, λοιπὸν, ἐταράχθησαν οἱ μαθηταί, τοὺς ἔλεγεν ὁ Κύριος «Εἰς τοὺς ἀνθρώπους αὐτὸ εἶναι ἀδύνατον, εἰς τὸν Θεόν, ὅμως, ὅλα εἶναι δυνατά»²⁵.

Καὶ διὰ ποῖαν αἰτίαν ταράσσονται οἱ μαθηταί, ἐνῶ ἦσαν πτωχοὶ, καὶ μάλιστα πολὺ πτωχοὶ; Διὰ τί θορυβοῦνται; Ἐπειδὴ ἐλυποῦντο καὶ ἐνδιεφέροντο διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων καὶ μεγάλῃν στοργὴν εἶχαν δι' ὅλους καὶ ἠσθάνοντο πλέον σάν διδάσκαλοι τῶν ἄλλων. **■** Ἔτσι, λοιπὸν, ἔτρεμαν καὶ ἐφοβοῦντο διὰ τὴν οἰκουμένην δόλοκληρον ἐξ αἰτίας τῆς ἀποφασέως αὐτῆς, ὥστε ἐχρειάζοντο μεγάλῃν παρηγορίαν. Δι' αὐτὸ ὁ Κύριος τοὺς ἐκύτταζε πρῶτον καὶ τοὺς εἶπεν «Ἐκεῖνα ποὺ εἶναι ἀδύνατα νὰ γίνουν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, αὐ-

²⁴ Math. 19,24.
²⁵ Math. 19,26.

τά είναι δυνατά από τὸν Θεόν»²⁶. Πραγματικά, μὲ ἡμερον καὶ πρᾶον θέλημα καθυστάξαε τὴν ταραγμένην τοὺς διάνοιαν καὶ διέλυσε τὴν ἀγωνίαν, (διότι αὐτὸ ἐδήλωσεν ὁ εὐαγγελιστὴς, ὅταν εἶπεν, «τοὺς ἐκύτταξεν»). **23** Ὑστερα καὶ μὲ τοὺς λόγους τοὺς ἀνεκούφισε μὲ τὸ νὰ φέρῃ εἰς τὸ μέσον τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ καὶ ἔτσι τοὺς ἔδωκε θάρρος.

Ἐάν δὲ ἐπιθυμῆς νὰ μάθῃς καὶ τὸν τρόπον καὶ πῶς θὰ εἶναι δυνατόν αὐτό, ἄκουε. Βέβαια, δὲν εἶπε τὴν φράσιν, «ἐκεῖνα ποὺ εἶναι ἀδύνατα νὰ γίνουσι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, αὐτὰ εἶναι δυνατά ἀπὸ τὸν Θεόν», μὲ σκοπὸν νὰ παραιτηθῆς καὶ μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι εἶναι ἀδύνατα νὰ ἀπέχῃς ἀπὸ κάθε προσπάθειαν, ἀλλ' εἶπεν αὐτὰ διὰ νὰ καταλάβῃς τὸ μέγεθος τοῦ κατορθώματος καὶ νὰ ἀναλάβῃς εὐκόλα τὸν ἀγῶνα καὶ νὰ παρακαλέσῃς τὸν Θεὸν νὰ σε βοηθήσῃ εἰς τοὺς ἀθλοὺς αὐτοὺς καί, ἔτσι, ἀποκτήσῃς τὴν αἰώνιον ζωὴν.

Λοιπὸν, πῶς θὰ γίνῃ κατορθωτὸν αὐτό; Ἐάν ἀπαρηθῆς τὰ ὑπάρχοντά σου, ἂν προσφέρῃς διὰ τὰ χρήματά σου, ἂν ἀπαλλαγῇς ἀπὸ τὴν ποιηρὰν ἐπιθυμίαν. **24** Τὸ ὅτι, δηλαδή, δὲν ἀποδίδεται ἡ ἐπιτυχία αὐτοῦ εἰς τὸν Θεὸν ἐξ ὁλοκλήρου, ἀλλὰ τὸ εἶπεν ὁ Κύριος μὲ τὸν σκοπὸν νὰ δείξῃ τὸ μέγεθος τοῦ κατορθώματος, ἄκουσε τὴν συνέχειαν. Ὅταν, λοιπὸν, ὁ Πέτρος εἶπεν «Ἰδοὺ, ἡμεῖς ἀφήσαμεν τὰ πάντα καὶ σε ἠκολούθησαμεν», καὶ ἠρώτησεν «Τί ἀρὰ γε θὰ δοθῇ εἰς ἡμᾶς ὡς ἀμοιβή;»²⁷, ὤρισε τὸν μισθὸν δι' ἐκείνους καὶ προσέθεσεν ὁ Κύριος «Καὶ καθένας ποὺ ἀφῆσε σπίτια ἢ χωράφια ἢ ἀδελφοὺς ἢ ἀδελφὰς ἢ πατέρα ἢ μητέρα θὰ λάβῃ πολλαπλᾶ εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν, θὰ κληρονομήσῃ δὲ καὶ τὴν αἰώνιον ζωὴν»²⁸. Ἐτσι, τὸ ἀδύνατον γίνεταί δυνατόν.

Ναί, ἀλλὰ πῶς εἶναι δυνατόν, ἐρωτᾷ κάποιος, νὰ ἀφήσῃ κανεὶς τὰ πάντα; Πῶς εἶναι δυνατόν ἐκεῖνος, ποὺ

26. Λουκ. 18,27.
27. Ματθ. 19,27.
28. Μαρκ. 10,29.

μῖαν φορὰν ἐβουβίσθη εἰς τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ τοῦ εἶδους, νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὰ χρήματα; Ἐάν ἀρχίσῃ νὰ προσφέρῃ τὰ ὑπάρχοντά του καὶ νὰ περικόπητῃ τὰ περιττά, **25** Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν θὰ προχωρήσῃ καὶ παραπέρα καὶ θὰ θαδίσῃς, πλέον, γρηγορώτερα.

Κατὰ συνέπειαν, ἐάν σοῦ φαίνεται δύσκολον τὸ ἔργον αὐτὸ εἰς τὸ σύνολόν του, νὰ μὴ ζητήσῃς τὸ πᾶν διὰ μιᾶς, ἀλλὰ ἤρεμα καὶ σιγὰ σιγὰ ἀνάβα τὴν κλίμακα αὐτὴν, ποὺ σε δὴγεί εἰς τὸν οὐρανόν. Διότι ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνοι ποὺ θασανίζονται ἀπὸ πνευμάτων καὶ ἔχουσι μέσα τοὺς ἀφθονοὺς δριμύειαν χολήν, ὅταν προσθέσουσι φαγητὰ καὶ ποτὰ, οὐκ ἴσθουσι δὲν σθῆναι τὴν δίψαν τοὺς, ἀλλὰ ἀνάπτουσι τὴν φλόγα τοὺς, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ οἱ φιλοχρήματοι, ὅταν εἰς τὴν φθερὰν αὐτὴν ἐπιθυμίαν, **26** ποὺ εἶναι χειρότερα ἀπὸ τὴν χολήν, προσθέσουσι τὰ χρήματα, τότε τὴν ἀνάπτουσι περισσώτερον. Ἐπειδὴ τίποτε δὲν καταπεύει τόσο αὐτὴν, ὅσον ἡ ἀποβολὴ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ κέρβους, ὅπως, πάλιν, καὶ τὴν δριμύειαν χολήν τὴν κατασιγάζει ἡ ἀποχὴ ἀπὸ τοῦ φαγητοῦ καὶ ἡ κένωσις.

Καὶ πῶς θὰ γίνῃ αὐτό; ἐρωτᾷ κάποιος. Ἐάν ἀντιληφθῆς ὅτι ὅσον ἀποκτᾷς πλοῦτην, δὲν θὰ παύσῃς ποτὲ νὰ διψᾷς δι' αὐτὰ καὶ νὰ φθείρῃσαι ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ περισσοτέρου. Ὅταν, ὁμως, ἀπαλλαγῇς ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντά σου, θὰ ἠμπορήσῃς νὰ σταματήσῃς καὶ τὸ νόσημα αὐτό. Συνεπῶς, νὰ μὴ περιθάλλῃσαι μὲ τὰ περισσώτερα, ὥστε νὰ μὴ ἐπιδιώκῃς τὰ ἀκατόρθωτα καὶ νοσήσῃς κατὰ τρόπον ἀνάτον καὶ εἶσαι πῦρ ἀξιοσύνης ἀπὸ ὅλων κατεχόμενος ἀπὸ τὴν λύσσαν αὐτοῦ τοῦ εἶδους. Διότι ἀπάντησέ μου, σὲ παρακαλῶ, ποῖος, ἠμποροῦμεν νὰ εἰπώμεν, θασανίζεταί καὶ λυπεῖται, **27** ἐκεῖνος ποὺ ἐπιθυμεῖ πολυτελεῖ φαγητὰ καὶ ποτὰ καὶ δὲν ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ τὰ ἀπολαύσῃ, ὅπως τὰ θέλει, ἢ ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἔχει παρομοίαν ἐπιθυμίαν; Εἶναι φανερόν ὅτι ἐκεῖνος ποὺ ἔχει μὲν τὴν ἐπιθυμίαν, ἀλλὰ δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀπολαύσῃ ὅτι ἐπιθυμεῖ. Πραγματικά, αὐτὸ εἶναι τόσο ὀδυνηρόν, δηλαδή, ὅποιος ἐπιθυμεῖ νὰ μὴ ἀπολαμβάνῃ καὶ ὅποιος διψᾷ νὰ μὴ πίνῃ, ὥστε καὶ ὁ Χριστὸς, ὅταν ἤθελε νὰ μᾶς παραστήσῃ τὴν γέενναν, **28** τὴν παρέ-

στησε με τον τρόπον αυτόν και παρούσιωσε τον πλούσιον έτσι να καίγεται²⁹. Ένω, δηλαδή, έπεθύμει μίαν σταγόνα νερού, δέν ήμπορούσε νά την άπολαύση, και έτσι τιμωρείτο.

Ώστε, εκείνος πού περιφρονεί τά χρήματα έχει κατασιγάσει την έπιθυμίαν, ενώ όποιος έπιθυμεί νά πλουτήση και νά άποκτήση περισσότερα, την ήνωσε πού πολύ και ποτέ δέν ίκανοποιείται. 'Αλλ' όταν άποκτήση δέκα χιλιάδας τάλαντα, άλλα τόσα έπιθυμεί. Και όταν έπιτύχη αυτά, πάλιν, έπιθυμεί τά διπλάσια. Και, όσον προχωρεί, εδχεται νά γίνουν χρυσός πρós χάριν του τά θουά, ή γή, ή θάλασσα και τά πάντα, και, έτσι, τόν κατέχει ένα είδος νέας και φοβεράς μανίας, πού δέν ήμπορεί νά σήση ποτέ.

■ ■ ■ Και διά νά καταλάβης ότι όχι με την προσθήκη, αλλά με την αφάρισιν καταπαύει αυτό τό καιόν, (άκουσε τό έξής). 'Εάν κάποτε σου ήρχετο ή παράλογος έπιθυμία νά πετάξης και νά κινηθής εις τόν άέρα, πώς θά ήμπορούσες νά άποσθήσης την παράλογον αυτήν έπιθυμίαν; Μήπως με τό νά φειάχνης πτερά και νά κατασκευάζης άλλα σχετικά όργανα; 'Η με τό νά πείσης τό μυαλό σου ότι έπιθυμεί αδύνατα πράγματα και ότι δέν πρέπει νά έπιχειρή κανένα από αυτά; Είναι φανερόν ότι με τό νά πείσης τό μυαλό σου.

'Αλλ' εκείνο, λέγει κάποιος, είναι αδύνατον. Ναι, αλλά και τούτο είναι πιο αδύνατον, δηλαδή, νά εύρης τά όρια της έπιθυμίας αυτής. Διότι είναι εύκολώτερον, άν και είμεθα άνθρωποι, νά πετάζωμεν, παρά με την προσθήκη του επί πλέον νά καταπαύσωμεν την σφοδράν έπιθυμίαν. Πραγματικά, όταν τά έπιθυμητά είναι πραγματοποιήσιμα, ■ ■ ■ είναι δυνατόν με την άπολαυσιν νά ίκανοποιηθούν. 'Όταν, όμως, είναι αδύνατα, ένα πρέπει μόνον νά φροντίζωμεν, τό πώς θά άπαμακρυνθώμεν από την έπιθυμίαν αυτήν, διότι διαφορετικά δέν είναι, θέβαια, δυνατόν νά ξαναεύρωμεν την ψυχήν μας.

29. Π. 25. Λοζκ. 16, 19-21.

Κατά συνέπειαν, διά νά μη λυπούμεθα χωρίς λόγον, ως άποθάλωμεν τόν έρωτα τών χρημάτων, πού συνεχώς μάς προσενεί λύπας και ποτέ δέν άνέχεται νά κατασιγάση, και ως στραφώμεν πρós άλλον έρωτα, πού μάς καθιστά μακαρίους και μάς παρέχει μεγάλην άνεσιν και, άκόμη, ως έπιθυμήσωμεν τούς ουρανίους θησαυρούς. Διότι εδω δέν υπάρχει ούτε τόσον πολύ κόπος και τό κέρδος είναι άνέκφραστον και δέν υπάρχει περίπτωσις, άποτυχίας δι' εκείνον πού άγρυπνεί και προσέχει και περιφρονεί τά παρόντα. ■ ■ ■ Αντίθετα, εκείνος πού είναι δοϋλος εις τά επίγεια αγαθά και έχει έξ ολοκλήρου παραδοθή εις αυτά, είναι ανάγκη όπωσδήποτε νά τά άποχωρισθί κάποτε.

Αυτά σκέψου, λοιπόν, και διώξε μακριά σου την πονηράν έπιθυμίαν τών χρημάτων. Διότι ούτε και αυτό δέν ήμπορείς νά ίσχυρισθής ότι, δηλαδή, ή έπιθυμία αυτή βίδει τά παρόντα και άποστερεί τά μέλλοντα. Και αυτό, θέβαια, άν συνέβαινε, θά ήτο ή χειρότερα κόλασις και τιμωρία. Τώρα, όμως, ούτε και τούτο δέν είναι δυνατόν. Διότι μαζί με την γένναν, και προτού από την γένναν εκείνην, και εδω εις την γην σέ ρίπτει εις την χειρότερον κόλασιν. Πραγματικά ή έπιθυμία αυτή άνέτρεψε πολλές οικίας, προκάλεσε σκληρούς πολέμους και ήνάγκασε εις θλιον τερματισμόν της ζωής. ■ ■ ■ 'Αλλά και πριν από τούς κινδύνους αυτούς λυμάνεται την εύγένειαν της ψυχής. Και πολλές φορές κατέστησε τόν έχοντα τά πλούτη δειλόν, άνανδρον, θρασύν, ψεύτην, σκεφάντην, άρπαγα, πλεονέκτην και τόν περιέβαλε με δολας τας κακίας. 'Αλλ' ίσως, όταν θλίπης την λάμπιν τών χρημάτων, ■ ■ ■ τό πλήθος τών όπηρετών, την ωραιότητα τών οικοδομημάτων και την μεγαλοπρέπειαν της άγοράς, νά καταγοητεύσαι;

Ποία θεραπεία, όμως, θά υπάρξει διά τό πονηρόν αυτό τραύμα; 'Αν σκεφθής πώς αυτά σου διασέτουν την ψυχήν, πώς την καθιστούν σκοτεινήν, έρημον, αίσχρον και άσημον. 'Αν λάθης όπ' όψιν σου με πόσα κακά άπεκτήθησαν τά χρήματα, με πόσους κόπους και κινδύνους φυλάσσονται. Μάλλον, όμως, δέν φυλάσσονται μέχρι τέλους, διότι και όταν άποφύγουν τας άρπαγάς δ-

λων, έρχεται ο θάνατος, που πολλές φορές μεταφέρει τα χρήματα εις τὰ χέρια τῶν ἐγγύων σου, καὶ σὲ παίρνει ἔρημον καὶ φεύγει, χωρὶς νὰ σῆρης τίποτε ἀπὸ αὐτὰ μαζί σου, παρὰ μόνον τὰ τραύματα καὶ τὰς πληγὰς, που ἔπληρεν ἀπὸ αὐτὰ ἡ ψυχὴ καὶ φεύγει.

Β Ὅταν, λοιπόν, ἴδῃς κάποιον νὰ λάμψη ἑξωτερικῶς ἀπὸ τὰ ἐνδύματά του καὶ τὴν μεγάλην ἀκολουθίαν του, τότε, νὰ ἐδιδάσκῃς τὴν συνειδησίην του καὶ θὰ συναντήσῃς μέσα πολλὰς ἀράχνας καὶ θὰ ἀντικρύσῃς ἀφθονὴν τὴν σκόνην.

Συλλογίσου τὸν Παῦλον καὶ τὸν Πέτρον. Σκέψου τὸν Ἰωάννην καὶ τὸν Ἠλίαν. Μᾶλλον (σκέψου) αὐτὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, που δὲν εἶχε που νὰ ἀκουσθῆς τὸ κεφάλι του. Αὐτὸν νὰ μιμηθῆς καὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ, καὶ νὰ φαντασθῆς τὸν ἀνέκφραστον πλοῦτον αὐτῶν. Καὶ ἐὰν ἐπ' ὀλίγον κυττάξῃς τὰ χρήματα καὶ σὲ πιάσῃ ζήλη, ὅπως συμβαίνει εἰς κάποιο ναυάγιον, ὅταν ἐπέλθῃ ἡ καταγίγδα, νὰ ἀκούσῃς τὴν ἀπόφασιν τοῦ Χριστοῦ, **Γ** που λέγει ὅτι εἶναι ἀδύνατον ὁ πλούσιος νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Καὶ θέσε ἀπέναντι ἀπὸ τὴν ἀπόφασιν αὐτὴν τὰ θυνά, τὴν ἕρπιν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ, ἐὰν θέλῃς, κάνε τὰ πάντα θεωρητικῶς ὅτι εἶναι ἀπὸ χρυσάφι, καὶ, τότε, θὰ ἀντιληφθῆς ὅτι τίποτε δὲν ἰσχύει μετὰ τὴν ζῆμιαν που ὑψίσταται ἀπὸ αὐτὰ.

Καὶ σὺ μὲν σκέπτεσαι τὰ τόσα καὶ τόσα στρέμμα-
τα γῆς καὶ τὰ δέκα ἢ εἴκοσι σπύτια, ἢ καὶ περισσότερα, τὰ πολλὰ λουτρά, τοὺς χιλίους, τοὺς διοχιλίους δούλους καὶ τὰ ἀργυρόδετα καὶ χρυσοστόλιστα ἀμάξια. Ἐγὼ δὲ, σοῦ λέγω τὸ ἕξις Ἐὰν ὁ καθένας ἀπὸ σὰς τοὺς πλουσίους ἀφῆκε τὴν πενίαν αὐτὴν, (διότι αὐτὰ εἶναι πενία συγκριτικῶς πρὸς ὅσα πρόκειται νὰ εἰπῶ), καὶ ἀπακτοῦσεν ὀλόκληρον κόσμον καὶ εἶχεν ὁ καθένας ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του τόσους ἀνθρώπους, **Δ** ὅσοι τώρα ὑπάρχουν εἰς κάθε σημεῖον τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης καὶ ὁ καθένας εἶχε τὴν οἰκουμένην ὀλόκληρον, τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ εἶχε παντοῦ οἰκοδομήματα καὶ πόλεις καὶ ἔθνη, καὶ ἀπὸ κάθε σημεῖον, ἀντὶ τοῦ νεροῦ καὶ τῶν πηγῶν, ἔρρεεν πρὸς χάριν τοῦ χρυσοῦ, δὲν θὰ ἔλεγε ὅτι οἱ πλούσιοι αὐτοῦ τοῦ εἴδους ἀξίζουν τρεῖς ὀ-

βολούς, ὅταν κριθοῦν ἀνάξιοι τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Διότι ἐὰν τώρα ἐπιθυμοῦν σφοδρὰ τὰ χρήματα, που χάνονται, καὶ ὅταν δὲν τὰ ἀποκτήσουν, βασανίζονται, ἐὰν γνωρίσουν τὰ ἀπόρητα ἐκεῖνα ἀγαθὰ, τί θὰ εἶναι ἱκανὸν νὰ τοὺς παρηγορήσῃ, πλέον, αὐτοῦ; Δὲν ὑπάρχει τίποτε, θεῖαια.

Κατὰ συνέπειαν, μὴ μοῦ προβάλλῃς τὴν ἀφθονίαν τῶν χρημάτων, ἀλλὰ σκέψου τὴν ζῆμιαν που ὑψίσταται οἱ ἔρασταὶ τῶν χρημάτων, που χάνουν τὴν βασιλείαν δι' αὐτὰ **Ε** καὶ παθαίνουν ὅτι ἐκεῖνος που, ὅταν ἐκπέσῃ ἀπὸ μίαν πολὺ τιμητικὴν θέσιν τῶν ἀνακτόρων, καυχᾶται καὶ ὑπερηφανεύεται διὰ μίαν θημωνιάν κοπριάς που ἔχει. Διότι ἡ συσσώρευσις τῶν χρημάτων δὲν διαφέρει καθόλου ἀπὸ τὴν κοπριάν. Μᾶλλον δὲ ἡ κοπριά εἶναι ἀνατιέρα, διότι χρησιμεύει εἰς τὴν γεωργίαν, εἰς τὴν θέρμανσιν τοῦ λουτροῦ **ΣΤ** καὶ εἰς ἄλλα παρόμοια. Ἐνῶ ὁ χρυσὸς που εἶναι κρυμμένος εἰς τὴν γῆν δὲν χρησιμεύει εἰς τίποτε ἀπὸ αὐτὰ.

Καὶ μακάρι νὰ ἦτο μόνον ἀρχητος. Τώρα, δὲ, καὶ πολλὰς καμίνους ἀνάπτει εἰς ἐκεῖνον που τὸν ἔχει, ἐὰν δὲν τὸν χρησιμοποίησῃ ὅπως πρέπει. Διότι τὰ περισσότερα κακὰ ἀπὸ ἐκεῖ προέρχονται. Δι' αὐτὸ καὶ οἱ εἰδωλολάτραι ἀνόμεζαν τὴν φιλαργυρίαν ἀκρόπολιν τῶν κακῶν, ὁ δὲ μακάριος Παῦλος πολὺ ὀραϊότερα καὶ ἐμφαντικώτερα τὴν ἀπεκάλεσε ρίζαν ὄλων τῶν κακῶν³⁰.

Αὐτὰ, λοιπόν, ὅλα ὡς συλλογισθῶμεν καλὰ καὶ ὡς μάθωμεν νὰ μιμούμεθα τὰ ἄξια μιμήσεως. Ὅχι τὰς λαμπρὰς οἰκοδομὰς καὶ τὰ πλούσια κτήματα, ἀλλὰ τοὺς ἀνδρας που ἔχουν μεγάλην παρηρησίαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, **Ζ** ἐκεῖνους που πλουτοῦν εἰς τὸν οὐρανόν, τοὺς κυρίους τῶν θησαυρῶν ἐκεῖνων, τοὺς πραγματικὰ πλουσίους, τοὺς πτωχοὺς διὰ τὸν Χριστόν. Ἔτσι, θὰ ἀποκτήσωμεν τὰ αἰώνια ἀγαθὰ, μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζί με τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα συγχρόως ἀνήκει ἡ δόξα, τὸ κράτος καὶ ἡ τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

³⁰ Πρβλ. Α' Τιμ. 6,10.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΔ' (64)
(Ματθ. 19', 27 — κ', 16)

«Τότε ἀπεκρίθη ὁ Πέτρος καὶ τοῦ εἶπεν· Ἰδοὺ, ἡμεῖς ἀφήσαμεν ὅλα καὶ σὲ ἠκολούθησαμεν. Τί ἔραγε θά δοθῆ εἰς ἡμᾶς ὡς ἀμοιβή;»¹

Ποῖα πάντα, μακάριε Πέτρε; Τὸν κόλαμον; τὸ δίκτυον; τὸ πλοῖον; τὴν τέχνην; Αὐτὰ μοῦ λέγεις πάντα; Ναί, ἀπαντᾷ. Ἀλλὰ δὲν τὰ λέγα αὐτὰ διὰ φιλοδοξίαν, ἀλλὰ διὰ νὰ εἰσαγάγω μὲ τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν, τὸ πλῆθος τῶν πτωχῶν ἀνθρώπων. Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, εἶπεν ὁ Κύριος· «Ἐάν θέλῃς νὰ εἶσαι τέλειος, πῆγαινε, πώλησε τὰ ὑπάρχοντά σου καὶ μοίρασέ τα εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ θά ἔχῃς θησαυρὸν εἰς τοὺς οὐρανοὺς»², διὰ νὰ μὴ λέγῃ κανεὶς ἀπὸ τοὺς πτωχοὺς· **Β** Τί λοιπόν; Ἐάν δὲν ἔχω ὑπάρχοντα, δὲν ἠμπορῶ νὰ γίνω τέλειος; Δι' αὐτὸ ἐρωτᾷ ὁ Πέτρος, διὰ νὰ πληροφορηθῆς καὶ σὺ ὁ πτωχὸς ὅτι δὲν ὑφίστασαι καμίαν μείωσιν ἀπὸ τὴν πτωχείαν. Ἐρωτᾷ ὁ Πέτρος διὰ νὰ μὴ ἀμφιβάλλῃς καθόλου, ἐάν θὰ τὸ ἐμάθαινες ἀπὸ τὸν Πέτρον, (διότι ἦτο ἀκόμη ἀτελής καὶ ἔρημος τοῦ ἁγίου Πνεύματος), ἀλλ' ἔχων τὴν ἀπόφασιν τοῦ διδασκάλου τοῦ Πέτρου, νὰ πάρῃς θάρρος. Ὅπως κάνομεν καὶ ἡμεῖς, πολλὰς φορές, δηλαδὴ, ἐνῶ ὁμιλοῦμεν ἐξ ὀνόματος ἄλλων, παρουσιάζομεν τὸ ζήτημα σάν ἰδικόν μας, τὸ ἴδιον, λοιπόν, ἔκανε καὶ ὁ ἀπόστολος, πού ἠρώτησεν σάν ἐκπρόσωπος τῆς οἰκουμένης δλοκλήρου. Διότι τὸ ὅτι ἐγκρίκε καλά τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸν αὐτὸν του, **Β** ἀποδεικνύεται ἀπὸ δσα ἐλέχθησαν προηγουμένως. Πραγματικά, αὐτὸς πού ἐδέχθη ἀπὸ ἐδῶ τὰ κλειδιά τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἀσφαλῶς, θά εἶχε περισσότερο θάρρος διὰ τὰ ἐκεῖ ἀγαθὰ.

1. Ματθ. 19, 27.
2. Ματθ. 19, 21.

Πρόσεξε, ἐπίσης, μὲ πόσῃ ἀκρίβειαν ἐρωτᾷ, ὅπως ὁ Χριστὸς ἐζήτησεν. Διότι ὁ Κύριος δύο πράγματα ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν πλοῦσιον· Νὰ δώσῃ εἰς τοὺς πτωχοὺς τὰ ὑπάρχοντά του καὶ νὰ τὸν ἠκολουθήσῃ. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Πέτρος τὰ δύο αὐτὰ θέτει, τὸ γεγονός ὅτι ἀφήσῃ τὰ πάντα καὶ τὸ ὅτι ἠκολούθησῃ τὸν Κύριον. «Διότι, Ἰδοὺ, ἡμεῖς ἀφήσαμεν», λέγει, «τὰ πάντα καὶ σὲ ἠκολούθησαμεν». **Β** Ἡ ἀπάντησις, ὅμως, τῶν πάντων κατέστη δυνατὴ, ἐπειδὴ ἠκολούθησαν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀκολουθήσις ἔγινεν εὐκολωτέρα, ἐπειδὴ ἀφῆσαν τὰ πάντα, καὶ τοὺς προετοίμαζε νὰ ἔχουν θάρρος καὶ νὰ χαίρωνται διὰ τὸ ὅτι ἐγκατέλειπον τὰ πάντα.

Καὶ ὁ Χριστὸς τί ἀπήντησεν; «Ἀληθῶς σὰς λέγω, ὅτι σεῖς πού με ἀκολουθήσατε, ὅταν θὰ ξαναγεννηθῆ ὁ κόσμος καὶ θὰ ἔχη συντελεσθῆ ἡ ἐκ νεκρῶν ἀνάστασις, ὅπότε θὰ καθῆσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς θρόνον λαμπρὸν, θὰ καθῆσατε καὶ σεῖς εἰς δώδεκα θρόνους δικάζοντες τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ»³.

Τί οὐκίπν; Καὶ ὁ Ἰούδας, ἐρωτᾷ κάποιος, θὰ καθῆσῃ εἰς τὸν θρόνον; Ὁχι, θέθουσι. Τότε, διατί λέγει· «Σεῖς θὰ καθῆσατε εἰς δώδεκα θρόνους»; Πῶς θὰ πραγματοποιηθῆ ἡ ὑπόσχεσις αὐτή; Ἄκουσε πῶς καὶ μὲ ποῖον μέσον θὰ ἐκπληρωθῆ. **Β** Ὑπάρχει νόμος καθωρισμένος ἀπὸ τὸν Θεόν, πού ἀνεγνώσθη εἰς τοὺς Ἰουδαίους διὰ τοῦ προφήτου Ἰερεμίου, καὶ λέγει τὰ ἀκόλουθα· «Ἐν γένει θὰ ὁμιλήσω πρὸς ἔθνος καὶ βασιλείαν, διὰ νὰ ἀφανίσω καὶ νὰ καταστρέψω αὐτὰ. Ἐάν, ὅμως, τὸ ἔθνος ἐκεῖνο μετανοήσῃ διὰ τὴν κακίαν του, τότε θὰ ἀλλάξω καὶ ἐγὼ γνώμην διὰ τὰ κακὰ πού ἐσκέφθην νὰ κάνω εἰς αὐτούς. Ἐπίσης, θὰ ὁμιλήσω πρὸς ἔθνος καὶ βασιλείαν, διὰ νὰ οἰκοδομήσω καὶ νὰ φυτεύσω. Ἐάν, ὅμως, πράξουν τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν μου, ὥστε νὰ μὴ ἀκούν τὴν φωνήν μου, τότε θὰ ἀλλάξω καὶ ἐγὼ γνώμην διὰ τὰ ἀγαθὰ πού ὑπαχέθην ὅτι θὰ τοὺς δώσω»⁴. Αὐτὴν τὴν συνήθειαν, λοιπόν, τηρῶ καὶ διὰ τοὺς ἀγαθοὺς, λέγει. Δηλαδὴ, καὶ ὅταν τοὺς ἀναθέωω ἔργον οἰκοδομήσεως,

3. Ματθ. 19, 28.
4. Ἰερ. 18, 7-10.

δὲν θά τοὺς δώσω τὴν δύναμιν πρὸς τοῦτο, ἔάν φανοῦν ἀνάξιοι. **C** Πρᾶγμα ποῦ συνέθη καὶ μετὰ τὸν πλάσθέντα ἄνθρωπον. «Διότι τὰ θηρία», λέγει, «θά σᾶς τρέμουν καὶ θά σᾶς φοβούνται». Καὶ ἕμως δὲν συνέθη αὐτό, διότι ὁ ἄνθρωπος ἀπέδειξε τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀνάξιον τῆς ἀρχῆς αὐτῆς. Ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ Ἰουδαῖος.

Ὡστε, διὰ τὴν μὴ γίνουσαν μερικοὶ ἄνθρωποι σκληρότεροι ἀπὸ τὴν ἀπελπίσαν τοὺς διὰ τὴν τιμωρίαν, οὔτε, πάλιν, ἄλλοι νὰ καταστοῦν πρὸς ἀδιάφοροι ἀπὸ τὴν ὑπόσχεσιν τῶν ἀγαθῶν, θεραπεύει καὶ τὰς δύο αὐτὰς περιπτώσεις μετὰ δασὶ ἐλέγχθησαν παραπάνω. Σὺν νὰ λέγῃ, δηλαδὴ, ἔάν σὲ ἀπελπίσω, νὰ μὴ ἀπελπισθῆς, διότι ἔχεις τὴν δυνατότητα νὰ μετανοήσῃς καὶ νὰ ἀνατρέψῃς τὴν ἀπόφασίν μου, ὅπως οἱ Νινευίται. Ἐάν, πάλιν, σοῦ ὑποσχεθῶ κάποιο ἀγαθόν, νὰ μὴ ἐπαναπαυθῆς ἐξ αἰτίας τῆς ὑποσχέσεως αὐτῆς. Διότι ἔάν ἀποδειχθῆς ἀνάξιος, δὲν θά σὲ ὠφελῆσῃ καθόλου ἡ ὑπόσχεσίς μου, ἀλλὰ θά γίνῃ αἰτία νὰ τιμωρηθῆς περισσότερο. **D** Ἐγώ, θέβαια, σοῦ ὑπεσχέθη, ὅταν ἦσουν ἄξιος.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν καὶ τότε ἑμῶν πρὸς τοὺς μαθητάς του ὁ Κύριος δὲν τοὺς ἔδωκε μίαν ἀπλὴν ὑπόσχεσιν. Δηλαδὴ, δὲν τοὺς εἶπεν, σεῖς μόνον, ἀλλὰ προσέθεσεν «Σεῖς ποῦ με ἀκολουθήσατε», ὥστε καὶ τὸν Ἰουδαῖον νὰ θέσῃ ἐκτός καὶ τοὺς μεταγενεστέρους ἀνθρώπους νὰ προσελκύσῃ. Διότι αὐτὸ δὲν τὸ εἶπε μόνον πρὸς ἐκείνους, οὔτε καὶ πρὸς τὸν Ἰουδαῖον, θέβαια, ποῦ ἀπέδειχθη ἀνάξιος.

Εἰς τοὺς μαθητάς, λοιπόν, ὑπεσχέθη τὰ μέλλοντα, ὅταν τοὺς εἶπεν «Θὰ καθήσετε εἰς δώδεκα θρόνους», διότι εἶχαν πλεονάζει πνευματικῶς καὶ δὲν ἐζητοῦσαν τίποτε ἀπὸ τὰ ἐπίγεια. Εἰς τοὺς ἄλλους, ἕμως, ὑπεσχέθη καὶ τὰ παρόντα ἀγαθὰ. «Καὶ καθένας», λέγει, «ποῦ ἄφησε ἀδελφούς ἢ ἀδελφὰς **E** ἢ πατέρα ἢ μητέρα ἢ γυναῖκα ἢ παιδιὰ ἢ χωράφια ἢ σπίτια διὰ τὸ ὄνομά μου, θά λάθῃ πολλαπλά εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν καὶ θά κληρονομήσῃ καὶ τὴν αἰώνιον ζωὴν». Διὰ τὴν μὴ νομίσουν,

5. Γεν. 9,2.
6. Ματθ. 19,28.

λοιπόν, μερικοὶ, ὅταν ἤκουσαν τὸ «Ὑμεῖς»; ἔτι αὐτὰ ἀνεφέροντο εἰς τοὺς μαθητάς μόνον, (ἐννοῶ, δηλαδὴ, τὸ νὰ ἀπολαμβάνουν τὰ μεγαλύτερα ἀγαθὰ καὶ τὰ πρωτεῖα εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν), δι' αὐτὸ ἐξέτεινε τὸν λόγον καὶ ἤπλωσε τὴν ὑπόσχεσιν εἰς ὁλόκληρον τὴν γῆν καὶ μετὰ τὰ παρόντα πράγματα διασθεβαίνει τὰ μέλλοντα. **E** **E** **E** Ἐξ ἄλλου, καὶ πρὸς τοὺς μαθητάς του εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς κλήσεώς τους, ὅταν ἦσαν πνευματικῶς ἀκατάρτιστοι, ὠμίλει μετὰ θάσιν τὰ ἐπίγεια ἀγαθὰ. Πραγματικῶς, ὅταν τοὺς προσεκάλεσεν ἀπὸ τὴν θάλασσαν καὶ τοὺς ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τὴν τέχνην τους καὶ τοὺς προέτρεψε νὰ ἐγκαταλείψουν τὸ πλοῖον, δὲν τοὺς ἔκανε λόγον διὰ τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ ὠμίλησε διὰ τὰ ἐδῶ πράγματα καὶ εἶπεν «Θὰ σᾶς κἀνω ἱκανοὺς νὰ ψαρεύετε ἀνθρώπους». Ὅταν, ἕμως, τοὺς ἀνέψασε πνευματικῶς, τότε πλεον τοὺς ὠμίλει καὶ διὰ τὰ ἐκεῖ πράγματα.

Ἀλλὰ σημαίνει ἡ φράσις, «κρίνοντας τὰ δώδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ»; Δηλαδὴ, κατακρίνοντας. Διότι δὲν πρόκειται, θέβαια, νὰ καθήσουν ὡς δικασταί, ἀλλ' ὅπως εἶπεν ὅτι ἡ βασίλισσα τοῦ νότου θά κατακρίνῃ τὴν γενεάν ἐκείνην⁷. **E** ὅπως καὶ οἱ Νινευίται ἀπὸ τοὺς κατακρίνουν⁸, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ οἱ ἀποστόλοι. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν δὲν εἶπε (δι' αὐτὸν θά κρίνουν) τὰ ἔθνη καὶ τὴν οἰκουμένην, ἀλλὰ τὰς φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ. Ἐπειδὴ, οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ ἀπόστολοι ἦσαν ἀναθρεμμένοι μετὰ τοὺς ἰδίους νόμους, τὰ ἴδια ἔθιμα καὶ τὸ ἴδιον πολίτευμα, ὅταν ἰσχυρίζονται οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι δι' αὐτὸ δὲν ἠδυνήθημεν νὰ πιστεύσωμεν εἰς τὸν Χριστόν, διότι μᾶς ἠμποῦσεν ὁ νόμος νὰ δεχθῶμεν τὰς ἐντολάς αὐτοῦ, δι' αὐτὸ φέρει τοὺς ἀποστόλους εἰς τὸ μέσον, ποῦ ἐδέχθησαν τὸν ἴδιον νόμον καὶ, ἕμως, ἐπίστευσαν, καὶ ἔτσι θά κατακρίνουν ὅλους ἐκείνους. Πρᾶγμα ποῦ ἔλεγεν «Δι' αὐτὸ αὐτοὶ θά εἶναι δικασταί σας»⁹.

C Καὶ τί τὸ σπουδαῖον, ἔρωτᾷ κάποιος, ὑπεσχέθη

7. Ματθ. 19,28.
8. Ματθ. 4,19.
9. Ματθ. 12,42.
10. Ματθ. 12,41.
11. Ματθ. 12,27.

εις αυτούς, εάν εκείνο, πού έχουν οι Νινευίται και η βασίλισσα τοῦ νότου, τὸ ἔχουν και οἱ ἀποστόλοι; Καὶ ἄλλα, ὅμως, πολλὰ ὑπεσχέθη εἰς αὐτοὺς προηγουμένως, ἀλλὰ καὶ ὑστερα ὑπόσχεται. Ὡστε, δὲν εἶναι οὐτὸ μόνον τὸ ἔπαθλον. Ἐξ ἄλλου, καὶ εἰς τὴν παρούσαν περίπτωσιν ἄφησε νὰ ἐνοηθῆ κάτι παραπάνω ἀπὸ ἐκείνους. Πραγματικά, ὅσον ἀφορᾷ ἐκείνους εἶπεν ἀπλῶς: «Ἄνδρες Νινευίται θὰ ἀναστήθωσιν και θὰ κατακρίνουν τὴν γενεάν αὐτῆν»¹², καὶ «Ἡ βασίλισσα τοῦ νότου θὰ τὴν κατακρίνη»¹³. Ἀλλὰ διὰ τοὺς ἀποστόλους δὲν ὠμίλησεν ἔτσι. Καὶ πῶς ὠμίλησεν; «Ὅταν θὰ καθίῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς θρόνον ἀντάξιον τῆς δόξης του, τότε θὰ καθίσετε και σὺς εἰς δώδεκα θρόνους»¹⁴, λέγει, διὰ νὰ δηλώσῃ ὅτι θὰ συμβασιλεύουσιν και ὅτι θὰ συμμετάσχουν εἰς τὴν δόξαν ἐκείνην. **¶** «Διότι εάν δεικνύωμεν ὑπομονήν, τότε και θὰ βασιλεύσωμεν μαζί με ἐκείνους»¹⁵, λέγει ὁ Παῦλος. Βέβαια, οἱ θρόνοι δὲν φανερῶνουν καθέδραν, διότι μόνον ὁ Κύριος κάθεται εἰς τὴν ἔδραν και κρίνει, ἀλλὰ με τοὺς θρόνους ἄφησε νὰ φανῆ ἡ τιμὴ και ἡ δόξα.

Εἰς τοὺς ἀποστόλους, λοιπόν, αὐτὰ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, ἐνῶ εἰς ἄλλους τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους (ὑπεσχέθη) ζωὴν αἰώνιον και πολλαπλᾶ ἀγαθὰ εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν. Ἐάν, ὅμως, αὐτὰ τὰ ὑπεσχέθη εἰς τοὺς ἄλλους, πολὺ περισσότερον τὰ ὑπεσχέθη εἰς τοὺς ἀποστόλους και αὐτὰ και ἄλλα τὰ πράγματα τῆς ἐπιγείου ζωῆς. Καὶ αὐτὸ, ἄλλωστε, ἐξεπληρώθη. Διότι ἄφησαν οἱ μαθηταὶ τὸ γραφεῖον και τὰ δίκτυα και ἐξουσίαζαν καθ' ὀλοκληρίαν τὰς περιουσίας ἄλων, τὴν ἀξίαν τῶν σπιτιῶν και τῶν χωραφιδῶν και αὐτὰ τὰ σώματα τῶν πιστῶν. **¶** Πραγματικά, πολλὰς φορές οἱ πιστοὶ ἐπεροτήθησαν νὰ σφαγοῦν χάριν τῶν ἀποστόλων, ὅπως μαρτυρεῖ διὰ πολλοὺς ὁ Παῦλος, ὅταν λέγῃ: «Ἄν ἦτο δυνατόν και τὰ μάτια σας ἀκόμη θὰ ἐθγαζέτε και θὰ μοῦ τὰ εἶδιδε»¹⁶.

12. Ματθ. 12,41.
13. Ματθ. 12,42.
14. Μκθ. 19,28.
15. Β' Τιμοθ. 2,12.
16. Γαλ. 4,15.

«Ὅταν δὲ ὁ Κύριος λέγει, ὅτι «καθένας πού ἄφησε τὴν γυναῖκά του»¹⁷, δὲν τὸ λέγει, διὰ νὰ δαλῶνται εὐκολὰ οἱ γάμοι, ἀλλ' ἐκεῖνο πού ἔλεγε διὰ τὴν ψυχὴν, ὅτι «ἐκεῖνος πού θὰ χάσῃ τὴν ζωὴν του διὰ τὴν πίστιν του εἰς ἐμέ, θὰ κερδίῃ αὐτήν»¹⁸, δὲν τὸ ἔλεγε διὰ νὰ φανεύωμεν ἑαυτοὺς, οὔτε διὰ νὰ χωρίζωμεν αὐτὴν ἀπὸ ἐδῶ ἀπὸ τὸ σῶμα, **§§** ἀλλὰ διὰ νὰ θέσωμεν τὴν εὐσέθειαν ὑπεράνω πάντων, τὸ ἴδιον λέγει και διὰ τὴν γυναῖκα και τοὺς ἀδελφοὺς. Νομίζω, ὅμως, ὅτι ἐδῶ ὑπαινίσσεται και τοὺς διωγμοὺς. Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, ὑπῆρχαν πολλοὶ πατέρες πού παρέσυραν τὰ παιδιά τους εἰς τὴν ἀσέθειαν και γυναῖκες τοὺς ἀνδρας τους, δι' αὐτὸ, ὅταν, λέγει, δίδουν παρομοίας συμβουλίας, νὰ μὴ τοὺς θεωροῦτε οὔτε συζύγους οὔτε πατέρας. Πράγμα πού και ὁ Παῦλος ἔλεγεν: «Ἐάν, ὅμως, ὁ ἀπίστος σύζυγος ζητῇ χωρισμὸν, ἅς χωρίζεται ἀπὸ αὐτὸν ἡ χριστιανὴ σύζυγος»¹⁹.

Ἀφοῦ, λοιπόν, ἐστερέωσε τὸ φρόνημα ἄλων και τοὺς ἐπέισε νὰ ἔχουν θάρρος και διὰ τοὺς ἑαυτοὺς των και διὰ τὴν ἀκουμένην ὀλοκληρίαν, προσέθεσεν: «Πολλοὶ δὲ πού εἶναι εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν πρῶτοι θὰ εἶναι εἰς τὸν κόσμον τὸν μέλλοντα τελευταῖοι, και πολλοὶ τελευταῖοι θὰ εἶναι πρῶτοι»²⁰. Αὐτὸ, ἂν και ἐλέγη ἀόριστα και ἀναφέρεται εἰς πολλὰς κατηγορίας ἀνθρώπων, ἐν τούτοις ἐλέγη και δι' αὐτοὺς **§** και διὰ τοὺς Φαρισαίους πού δὲν ἐπίστευαν. Τὸ ἴδιον εἶπε και προηγουμένως: «Πολλοὶ θὰ ἔλθουν ἀπὸ ἀνατολῆν και δύσιν και θὰ παρακαθήσονται μαζί με τὸν Ἀβραάμ και τὸν Ἰσαάκ και τὸν Ἰακώβ' οἱ δὲ κληρονόμοι τῆς βασιλείας θὰ ριφθοῦν ἔξω ἀπὸ αὐτῆν»²¹.

Εἰς τὴν συνέχειαν προσθέτει και παραβολὴν με τὴν ὁποῖαν ὁδηγεῖ εἰς μεγάλην προθυμίαν ἄσους ἔχουν καθαυτερήσει εἰς τὴν πίστιν: «Διότι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ὁμοιάζει με ἄνθρωπον οἰκοδεσπότην, ὁ ὁποῖος ἐβῆκε

17. Ματθ. 19,29.
18. Ματθ. 10,39.
19. Α' Κορινθ. 7,15.
20. Ματθ. 19,30.
21. Ματθ. 8,11-12.

γρήγορα τὸ πρωὶ διὰ νὰ μισθώσῃ ἐργάτας διὰ τὸ ἀμπέλι του. Καὶ ἀφοῦ συνεφώνησε με τοὺς ἐργάτας ἀπὸ ἕνα δηνάριον ὡς ἡμερομίσθιον, τοὺς ἔστειλεν εἰς τὸ ἀμπέλι του. Καὶ κατὰ τὰς ἑννέα τὸ πρωὶ εἶδεν ἄλλους νὰ στέκονται εἰς τὴν ἀγορὰν χωρὶς ἐργασίαν καὶ εἶπεν εἰς ἐκείνους: «Ὁ Πηγαίνετε καὶ σεῖς εἰς τὸ ἀμπέλι μου, καὶ ἔτι εἶναι δίκαιον θὰ σὰς τὸ δώσω. Κατὰ τὰς δώδεκα καὶ τὰς τρεῖς ἔκανε τὸ ἴδιον. Κατὰ τὰς πέντε δὲ τὸ ἀπόγευμα εἶδεν ἄλλους νὰ στέκονται χωρὶς ἐργασίαν καὶ τοὺς λέγει: Διατί στέκεσθε ἔδω ἄλην τὴν ἡμέραν χωρὶς ἐργασίαν; Καὶ ἐκεῖνοι λέγουσιν αὐτὸν: Μένομεν ἀργοί, διότι κανένας δὲν μᾶς ἐμισθώσεν. Λέγει εἰς αὐτούς: Πηγαίνετε καὶ σεῖς εἰς τὸ ἀμπέλι μου καὶ ἔτι εἶναι δίκαιον διὰ τὸν κόπον σας θὰ τὸ λάβετε. Ὁ δὲ ἐθράδυσσε, λέγει ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ ἀμπελιοῦ εἰς τὸν ἐπιστάτην του: Κάλεσε τοὺς ἐργάτας καὶ δός τους τὸ ὀρισμένον ἡμερομίσθιον, ἀρχίζω ἀπὸ τοὺς τελευταίους καὶ προχωρῶ ἕως τοὺς πρώτους. Καὶ ἀφοῦ ἦλθαν ἐκεῖνοι, ποὺ ἔπασαν δουλειὰ κατὰ τὰς πέντε τὸ ἀπόγευμα, ἐπῆραν ὁ καθένας τοὺς ἀπὸ ἕνα δηνάριον. 11 Ὁ δὲ ἦλθαν οἱ πρώτοι, ἐνόμιζον ὅτι θὰ πάρουν περισσότερα. Καὶ ἐπῆραν καὶ αὐτοὶ ἀπὸ ἕνα δηνάριον. Ἄλλ' ὅταν τὸ ἐπῆραν, παρεπονούντο κατὰ τοῦ νοικοκύρη καὶ ἔλεγαν, ὅτι αὐτοὶ, οἱ πρὸς τελευταῖοι, μίαν ὥραν ἐργάσθησαν καὶ τοὺς ἔκανες ἴσους με ἡμᾶς, ποὺ ἐθαστάσαμεν τὸν βαρὺν κόπον τῆς ἡμέρας καὶ ἄλην τὴν ζέστην; Αὐτὸς δὲ ἀπεκρίθη καὶ εἶπεν εἰς ἕνα ἀπὸ αὐτούς: Σύντροφε δὲν σὲ ἀδικῶ. Δὲν συνεφώνησες μαζί μου ἕνα δηνάριον; Πάρε τὸ ἰδικόν σου καὶ πήγαινε. Θέλω δὲ εἰς αὐτὸν τὸν πρὸς τελευταῖον νὰ δώσω ὅσον καὶ εἰς σέ. Ἡ δὲν ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ κάνω ἕκείνῳ ποὺ θέλω εἰς αὐτὰ ποὺ εἶναι ἰδικὰ μου; Ἡ τὸ μάτι σου εἶναι κακὸν καὶ ζηλεύει, ἐπειδὴ ἐγὼ εἰμὶ ἀγαθός; Ἐτσι θὰ γίνωνται πρώτοι αὐτοὶ, ποὺ ἐκλήθησαν τελευταῖοι, καὶ οἱ πρώτοι θὰ γίνωνται τελευταῖοι. Διότι πολλοὶ εἶναι προσκεκλημένοι, ἀλλ' ὀλίγοι εἶναι ἐκλεκτοί»²².

22 Τί θέλει νὰ μᾶς εἰπῇ ἡ παραβολὴ αὕτη; Διότι δὲν συμφωνεῖ ἡ ἀρχὴ αὕτης πρὸς ἐκεῖνο ποὺ ἐλέχθη εἰς

22. Ματθ. 20, 1 — 16.

τὸ τέλος αὐτῆς, ἀλλὰ φαίνεται τελείως ἀντίθετον. Διότι εἰς αὐτὴν φανερώνει ὅτι ὅσοι ἀπολαμβάνουν τὰ ἴδια καὶ ὄχι ἄλλοι νὰ ἐκδιώκονται καὶ ἄλλοι νὰ εἰσάγονται εἰς τὴν βασιλείαν. Ὁ Κύριος, ὅμως, καὶ πρὸ τῆς παραβολῆς καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτὴν εἶπε τὸ ἀντίθετον, ὅτι, δηλαδή: «Θὰ γίνωνται οἱ πρώτοι τελευταῖοι, καὶ οἱ τελευταῖοι πρώτοι»²³. 23 ποὺ σημαίνει ὅτι (οἱ τελευταῖοι) θὰ γίνωνται πρώτοι καὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς πρώτους, ποὺ δὲν θὰ παραμείνουν πρώτοι, ἀλλὰ θὰ τοποθετηθοῦν τελευταῖοι. Τὸ ὅτι, βέβαια, αὐτὸ φανερώνουν οἱ λόγοι αὐτοί, τὸ ἀποδεικνύει ἡ προσθήκη: «Διότι πολλοὶ εἶναι προσκεκλημένοι, ἀλλ' ὀλίγοι εἶναι ἐκλεκτοί», ὥστε διπλᾶ καὶ ἐκεῖνους νὰ λυπήσῃ καὶ τοὺς ἄλλους νὰ παρηγορήσῃ καὶ νὰ προτρέψῃ.

Ἡ παραβολὴ, ὅμως, δὲν λέγει αὐτὸ, ἀλλ' ὅτι (οἱ τελευταῖοι) θὰ γίνωνται ἴσοι πρὸς ἐκείνους ποὺ διεκρίθησαν καὶ ἐκοπίωσαν πολὺ. «Διότι τοὺς ἔκανες ἴσους», λέγει, «με ἡμᾶς, ποὺ ἐθαστάσαμεν τὸν βαρὺν κόπον τῆς ἡμέρας καὶ ἄλην τὴν ζέστην».

Ἄλλὰ τί εἶναι αὐτὸ ποὺ λέγει ἡ παραβολὴ; Διότι εἶναι ἀνάγκη αὐτὸ νὰ καταστήσωμεν σαφές κατὰ πρῶτον καὶ τότε θὰ λύσωμεν καὶ τὸ παραπάνω πρόβλημα.

Ἄμπέλι, λοιπὸν, λέγουσιν ὅτι εἶναι αἱ ἐπιταγαὶ καὶ αἱ ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ. Χρόνος δὲ ἐργασίας, εἶναι ἡ παροῦσα ἐπίγειος ζωὴ. Ἐργάται, πάλιν, εἶναι οἱ ἄνθρωποι ποὺ κατὰ διαφόρους τρόπους καλοῦνται: εἰς τὴν τήρησιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ. 13 Τὸ πρωὶ καὶ ἡ ἐνάτη, ἡ δωδεκάτη, ἡ τρίτη ἀπογευματινὴ καὶ ἡ πέμπτη ἀπογευματινὴ ὄραι, ἀντιστοιχοῦν πρὸς τοὺς Χριστιανούς ποὺ ἐπίστευσαν καὶ διεκρίθησαν εἰς διαφόρους ἡλικίας.

Ἄλλὰ τὸ πρόβλημα εἶναι τὸ ἐξῆς: Ἐάν οἱ πρώτοι, ποὺ διεκρίθησαν τόσο καὶ ἤρεσαν εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἔλαμπαν με τοὺς κόπους τοὺς καθ' ἄλην τὴν ἡμέραν, κατέχωνται με τὸ βαρύτερον πάθος, τὴν ζήλειαν καὶ τὸν φθόνον. Πραγματικά, ὅταν εἶδαν αὐτοὺς νὰ παίρουν τὴν ἴδιαν ἀμοιβήν, λέγουσιν: «Αὐτοὶ οἱ πρὸς τελευταῖοι μίαν ὥραν ἐργάσθησαν καὶ τοὺς ἔκανες ἴσους με ἡμᾶς, ποὺ

23. Ματθ. 19, 30, 20, 16.

ἐδαστάσαμεν τὸν θαρὸν κόπον ὅλης τῆς ἡμέρας καὶ ὀ-
λην τὴν ζήτησιν:» Καὶ μάλιστα, ἐνῶ δὲν ἐπρόκειτο νὰ ζη-
μιωθῶν καθόλου οὔτε νὰ χάσῃ κάτι ἀπὸ τὴν ἀμει-
βὴν τοῦς, **Ⓢ** ἔφεραν δυσκολίας καὶ ἀγανακτοῦσαν διὰ
τὰ ζῆνα ἀγαθὰ. Αὐτὸ εἶναι ἀπόδειξις ζήλιας καὶ φθό-
νου. Καὶ τὸ ἀκόμη χειρότερον εἶναι ὅτι καὶ ὁ οἰκοδεσπό-
της, διὰ νὰ δικαιολογήσῃ αὐτοῦς καὶ, συγχρόνως, νὰ
ἀπολογηθῆ ἑαυτοῦ πρὸς ἐκεῖνον ποῦ εἶπεν αὐτὰ, τὸν κρίνει ἐ-
νοχον πονηρίας καὶ τοῦ χειρότερου φθόνου, ὅταν τοῦ λέ-
γῃ: «Δὲν συμφώνησες μαζί μου ἕνα δημάριον; Πάρε τὸ
ἴδικόν σου καὶ πήγαινε. Θέλω δὲ εἰς τὸν πιὸ τελευταῖον
νὰ δώσω ὅσον καὶ εἰς σέ. Ἐάν ὁ ὀφθαλμὸς σου εἶναι πο-
νηρὸς, ἐπειδὴ ἐγὼ εἶμαι ἀγαθός:»

Τί εἶναι ἐκεῖνο, λοιπόν, ποῦ θέλει νὰ εἰπῇ μὲ τοῦς
λόγους αὐτοῦς; Διότι καὶ εἰς ἄλλας παραβολὰς εἶναι
δυνατὸν νὰ ἴδωμεν τὸ ἴδιον ἀκριβῶς. Πραγματικὰ, ὁ
υἱὸς ὁ καλὸς παρουσιάζεται νὰ παθαῖν τὸ ἴδιον, **Ⓢ**
ὅταν εἶδε τὸν ἀσπυρὸν ἀδελφὸν νὰ ἀπολαμβάνῃ μεγάλης
τιμῆς, καὶ μάλιστα μεγαλυτέρας ἀπὸ αὐτόν²⁴. Διότι
ὅπως ἀκριβῶς αὐτοὶ ἀπῆλθον περισσότερο ἐπειδὴ
πρῶτοι ἠμείψθησαν, ἔτσι καὶ ἐκεῖνος ἐτιμᾶτο περισσό-
τερον μὲ τὴν ἀφθονίαν τῶν προσφερομένων. Καὶ αὐτὰ
τὰ μαρτυρεῖ ὁ ἴδιος ὁ καλὸς υἱός.

Τί ἠμποροῦμεν, κατὰ συνέπειαν, νὰ ἀπαντήσωμεν;
Δὲν ὑπάρχει κανένας ποῦ νὰ προβάλλῃ παρομοίας δικαιο-
λογίας ἢ νὰ διατυπώσῃ αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὰς κατηγο-
ρίας εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ἄπαγε. Διότι ὁ
χῶρος ἐκεῖνος εἶναι καθαρὸς ἀπὸ τὸν φθόνον καὶ τὴν
ζήλια. Διότι, ὅταν οἱ ἅγιοι εὐρίσκονται εἰς τὴν γῆν
καὶ προσφέρουν τὴν ζωὴν τοῦς χάριν τῶν ἁμαρτωλῶν,
πολύ περισσότερον χαίρουν ἐκεῖ, ὅταν βλέπουν αὐτοῦς
νὰ ἀπολαμβάνουν αὐτὰ, **Ⓢ** καὶ τὰ θεωροῦν ὡς ἴδικά
τοῦς ἀγαθὰ.

Μὰ τότε, διὰ ποῖαν αἰτίαν ἐσημάτισεν ἔτσι τὸν λό-
γον; Τὸ λεχθὲν ἦτο παραβολή. Δι' αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ
περιεργάζομεθα κατὰ λέξιν κάθε τί ποῦ περιέχεται εἰς
τὰς παραβολὰς, ἀλλὰ, ἀφοῦ μάθωμεν τὸν σκοπὸν, διὰ

24. Πρὸς Λαζα. 15, 28 ἑ.

τὸν ὅποιον συνετέθη ἡ παραβολή, αὐτὸν νὰ συγκρατοῦ-
μεν, χωρὶς νὰ ἀσχολοῦμεθα καθόλου μὲ περιττὰς λεπτο-
μερείας.

Διὰ ποῖον λόγον, λοιπόν, συνετέθη ἔτσι ἡ παραβολή
αὐτὴ καὶ τί θέλει νὰ διδάξῃ; (Θέλει) νὰ καταστήσῃ πε-
ρισσότερον προθύμους ἐκεῖνοὺς ποῦ μετανοοῦν καὶ γί-
νονται ἐνάρετοι εἰς βαθὺ γῆρας **ⓈⓈⓈ** καὶ νὰ μὴ τοῦς
ἀφήσῃ νὰ νομίζουσιν ὅτι εὐρίσκονται εἰς μειονεκτικὴν θέ-
σιν. Δι' αὐτὸ, ἀκριβῶς, παρουσιάζει καὶ ἄλλους νὰ στε-
νωροῦνται διὰ τὰ ἀγαθὰ ποῦ ἀπολαμβάνουσιν αὐτοὶ,
ὄχι, θέβαια, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἐκεῖνοι φθονοῦν καὶ ζη-
λεύουσιν, ἄπαγε, ἀλλὰ διὰ νὰ διδάξῃ ὅτι αὐτοὶ ἀπολαμ-
βάνουσιν τόσην μεγάλην τιμὴν, ἢ ὅποια ἠμποροῦσε νὰ
γεννήσῃ εἰς τοῦς ἄλλους καὶ φθόνον, ἀκόμη. Αὐτὸ κά-
νομεν καὶ ἡμεῖς πολλάς φορές, ὅταν λέγομεν, ὅτι ὁ δεῖ-
να μὲ κατηγόρησεν, ἐπειδὴ σέ ἐτίμησα τόσον πολὺ, χω-
ρὶς νὰ ἔχωμεν κατηγορηθῆ ὅτε θέλοντες νὰ διαβάλω-
μεν ἐκεῖνον, ἀλλὰ νὰ δέξωμεν εἰς αὐτόν τὸ μέγεθος τῆς
δωρεᾶς ποῦ ἀπῆλθον.

Ⓢ Ἀλλὰ διατί, τέλος, πάντων, δὲν τοῦς ἐμίσησεν
ὁλοῦς συγχρόνως; Ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτόν, (θὰ
τοῦς ἐμίσησεν) ὁλοῦς μαζί. Ἐάν, ὅμως, δὲν ὑπήκουσαν
ὅλοι μαζί, τὴν διαφορὰν προεκάλεσεν ἡ διάθεσις τῶν
προκληθέντων. Δι' αὐτὸ ἄλλοι καλοῦνται τὸ πρῶτον, ἄλ-
λοι εἰς τὰς ἐννέα, ἄλλοι: εἰς τὰς δώδεκα, ἄλλοι εἰς τὰς
τρεῖς, καὶ ἄλλοι εἰς τὰς πέντε, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ὑπα-
κούσῃ. Αὐτὸ ἐφάνερων καὶ ὁ Παῦλος, ὅταν ἔλεγεν
«Ὅταν δὲ εὐηρεστήθῃ ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος μὲ ἐξεχώρισεν,
ἀπὸ τὸν καιρὸν ἀκόμη ποῦ ἤμουν εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μη-
τρὸς μου»²⁵. Καὶ τότε εὐηρεστήθῃ; Ὅταν ἐπρόκειτο νὰ
ὑπακούσῃ. Ὁ Θεός, θέβαια, ἤθελε καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν (νὰ
τὸν καλέσῃ), ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Παῦλος δὲν θὰ ὑπεχώρει,
τότε εὐηρεστήθῃ, ὅταν καὶ ὁ ἴδιος ἐπρόκειτο νὰ
ὑπακούσῃ. Ἐτσι ἐκάλεσε καὶ τὸν ληστὴν, ἂν καὶ
ἠμποροῦσε νὰ τὸν καλέσῃ καὶ προηγουμένως. Ἀλλ' ἐ-
κεῖνος δὲν θὰ ὑπήκουεν. Διότι ἐάν ὁ Παῦλος δὲν θὰ ὑ-
πήκουεν ἐξ ἀρχῆς, πολὺ περισσότερον δὲν θὰ ὑπήκουεν

25. Γαλ. 1, 13.

ὁ ἄριστος. **Κ**· Καὶ ἂν αὐτοὶ λέγουν, ὅτι· «Κανένας δὲν μᾶς ἐμίσησεν»²⁶, αὐτὸ πρὸ πάντων, ποῦ παραπάνω εἶπα, δὲν πρέπει νὰ ἐξετάζωμεν λεπτομερειακὰ ὅλα ὅσα περιέχονται εἰς τὰς παραβολὰς. Ἐξ ἄλλου, εἰς τὴν προκειμένην παραβολὴν δὲν φαίνεται νὰ τὸ λέγῃ αὐτὸ ὁ οὐκοδεσπότης, ἀλλ' οἱ ἐργάται. Αὐτὸς δὲ δὲν τοὺς ἐλέγχει δι' αὐτὸ, διὰ νὰ μὴ τοὺς φέρει εἰς ἀδιέξοδον, ἀλλὰ διὰ νὰ τοὺς προσελκύῃ κοντὰ του. Τὸ ὅτι, θέθαια, ἐκάλει τοὺς πάντας ἐξ ἀρχῆς, ὅσον ἐξηρτάτο ἀπὸ αὐτόν, τὸ ἐδήλωσεν αὐτῇ ἡ παραβολῇ, ὅταν λέγει ὅτι ἐβγήκα τὸ πρωὶ διὰ μισθώσῃ ἐργάτας.

Ὡστε, εἶναι ὀλοφάνερον ὅτι ἡ παραβολὴ αὐτὴ ἔχει λεχθῆ καὶ πρὸς ἐκείνους ποῦ ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας ἀκολουθοῦν τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐκείνους ποῦ ἠσυχολήθησαν μὲ αὐτὴν εἰς τὸ γῆρας καὶ πολὺ ἀργά. Καὶ ἐλέχθη πρὸς τοὺς πρώτους **Κ** διὰ νὰ μὴ ὑπερηφανεύωνται, οὔτε νὰ περιπαίζουσι ἐκείνους ποῦ ἦλθαν κατὰ τὴν πέμπτην ἀπογευματινῇ, πρὸς τοὺς τελευταίους δὲ διὰ νὰ μάθουσι ὅτι εἶναι δυνατὸν καὶ εἰς ὀλίγον χρόνον νὰ ἀποκτήσουσι τὸ πᾶν. Ἐπειδὴ, δηλαδῆ, τοὺς ὠμιλοῦσε διὰ μεγάλην προθυμίαν, διὰ τὴν περιφρόνησιν τῶν χρημάτων καὶ τὴν ἐγκατάλειψιν τῶν πάντων καὶ αὐτὰ ἀπαιτοῦσαν μεγάλο θάρρος καὶ νεανικὸν ζῆλον, διὰ νὰ ἀνάψῃ μέσα τοὺς τὴν φλόγα τῆς ἀγάπης καὶ νὰ ἐνδυναμώσῃ τὴν γνώμην τοὺς, τοὺς ὑποδεικνύει ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ λάθουσι τὸν μισθὸν ὀλοκλήρου τῆς ἡμέρας, ἔστω καὶ ἂν προσέλθουσι ἀργότερα. Δὲν τὸ λέγει, ὅμως, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, διὰ νὰ μὴ τοὺς ἀδηγήσῃ εἰς τὴν ἀλαζονείαν. **Κ** Ἀντίθετα, φανερώνει ὅτι τὸ πᾶν ὀφείλεται εἰς τὴν φιλανθρωπίαν του καὶ ὅτι δι' αὐτὴν δὲν θὰ γαθοῦν, ἀλλὰ θὰ ἀπολαύσουσι καὶ αὐτοὶ τὰ ἀπόρρητα ἀγαθὰ. Καὶ αὐτὰ εἶναι κυρίως ποῦ θέλει νὰ διδάξῃ μὲ τὴν παραβολὴν αὐτὴν.

Ἐάν, τώρα, προσθέτῃ ὅτι· «Ἔτσι θὰ γίνουσι πρῶτοι αὐτοὶ ποῦ ἐκλήθησαν τελευταῖοι καὶ οἱ πρῶτοι θὰ γίνουσι τελευταῖοι. Διότι πολλοὶ εἶναι προσκαλεσμένοι, ἀλλὰ ὀλίγοι εἶναι ἐκλεκτοί, νὰ μὴ παραξενευθῆς. Διότι

26. Ματθ. 90,7.

αὐτὸ δὲν τὸ εἶπεν ὡς συμπέρασμα τῆς παραβολῆς, ἀλλὰ τὸ ἐξῆς λέγει **Κ** ὅτι, δηλαδῆ, ὅπως συνέβη αὐτὰ, ἔτσι· θὰ συμβῆ καὶ ἐκεῖνο. Ἐδῶ, θέθαια, δὲν ἔγινον οἱ πρῶτοι τελευταῖοι, ἀλλ' ὅλοι παρ' ἐλπίδα καὶ παρὰ προσδοκίαν ἀπῆλθον τὰ ἴδια. Ὅπως ἀκριβῶς, λοιπόν, συνέβη αὐτὸ παρ' ἐλπίδα καὶ παρὰ προσδοκίαν καὶ οἱ προσελθόντες ἀργότερα ἔγινον ἴσοι μὲ τοὺς ἐργασθέντας ἀπὸ τὸ πρωὶ, καθ' ὅμοιον τρόπον θὰ συμβῆ καὶ τὸ πῶ παραδοξὸν ἀπὸ αὐτοῦ, τὸ νὰ γίνουσι οἱ τελευταῖοι πρῶτοι καὶ οἱ πρῶτοι τελευταῖοι.

Ὡστε, ὑπάρχει διαφορὰ μεταξύ τῶν δύο αὐτῶν περιπτώσεων. Ἐχῶ δὲ τὴν γνώμην ὅτι λέγει αὐτὰ διαφερόμενος εἰς τοὺς Ἰουδαίους καὶ εἰς ἐκείνους τοὺς πιστοὺς ποῦ κατ' ἀρχὰς διακρίνονται, **Κ** ἀλλ' ὕστερα παραμελοῦν τὴν ἀρετὴν καὶ γίνονται χειρότεροι. Ἐπίσης, καὶ ἐκείνους ποῦ συνῆλθαν ἀπὸ τὴν κακίαν καὶ πολλοὺς ὑπερέβαλαν εἰς τὴν πίστιν. Διότι βλέπομεν παραμοίαια μεταβολᾶς νὰ συμβαίνουσι καὶ εἰς τὴν πίστιν καὶ εἰς τὴν ζωὴν.

Δι' αὐτὸ, σὰς παρακαλῶ, νὰ ἔχωμεν μεγάλην προθυμίαν καὶ νὰ μένωμεν σταθεροὶ εἰς τὴν ὁρθὴν πίστιν καὶ νὰ δεῖξομεν ἄριστον βίον. Διότι ἐάν δὲν παρουσιάσωμεν ζωὴν ἀνταξίαν τῆς πίστεως, θὰ ὑποστῶμεν τὴν θαυτέραν τιμωρίαν. Καὶ αὐτὸ τὸ ἀπέδειξεν ἀπὸ τοὺς πρώτους χρόνους τοῦ χριστοῦ ανισμοῦ ὁ μακάριος Παῦλος, ὅταν ἔλεγεν ὅτι· «Καὶ ὅλοι ἔφαγον τὴν ἴδιαν πνευματικὴν τροφήν καὶ ὅλοι ἔπιον τὸ αὐτὸ πνευματικὸν ποτὸν», καὶ προσέθεσεν ὅτι δὲν ἐσώθησαν· «διότι ἐστρώθησαν κάτω νεκροὶ εἰς τὴν ἔρημον»²⁷. **Κ** Ἐπίσης, τὸ ἀπέδειξε καὶ ὁ Χριστὸς εἰς τοὺς εὐαγγελιστάς, ὅταν παρουσίασε μερικοὺς ποῦ ἐξεδίωκαν τοὺς δαίμονας καὶ ἐπροφήτευσαν καὶ ἐν τούτοις ᾤδηγοῦντο εἰς τὴν κόλασιν²⁸. Καὶ ὅλοι αἱ παραβολαὶ τοῦ Κυρίου, ὅπως ἡ παραβολὴ τῶν καρθένων, τῆς σαγήνης, τῶν ἀκαινθῶν, τοῦ ἀκάρπου δένδρου, τὴν ἀρετὴν ποῦ ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰ ἔργα ζητούν. Πραγματικά, διὰ τὰ δόγματα δὲν κάνει πολὺν λόγον,

27. Α' Κορινθ. 10, 8-5.

28. Π' Ματθ. Ματθ. 7, 22-28.

διότι ἡ παραδοχὴ τους δὲν ἀπαιτεῖ κόπον. Διὰ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς, ὁμῶς, ὁμιλεῖ πολλές φορές, μᾶλλον ὁμιλεῖ εἰς κάθε περίπτωση. Διότι ὁ πόλεμος διὰ τὴν ἐνάρκτον ζωὴν εἶναι συνεχῆς δι' αὐτὸ ἀπαιτεῖται καὶ κόπος.

Ἄλλὰ διατὶ κάνω λόγον δι' ὀλοκλήρον τὸν τρόπον τῆς ζωῆς; Διότι καὶ ἓνα μέρος, ἐάν παραμεληθῆ, προκαλεῖ μεγάλα κακά. Ἡ ἐλεημοσύνη, παραδείγματος χάριν, ὅταν τεθῆ εἰς δευτέραν μοῖραν, ρίπτει εἰς τὴν γέεναν ἐκείνους πού ὑστέρησαν εἰς αὐτήν. **19** ἂν καὶ δὲν εἶναι αὐτὴ ὀλοκλήρος ἡ ἀρετὴ, ἀλλὰ μέρος αὐτῆς. Καὶ ὁμῶς, αἱ παρθένοι ἐκολάσθησαν, ἐπειθὴ δὲν εἶχαν αὐτήν. Καὶ ὁ πλούσιος δι' αὐτὸ ἐκαίγετο. Καὶ ἐκείνοι πού δὲν ἔθρεψαν τὸν πεινασμένον καταδικάζονται μετὰ τὸν διάβολον. Ἐπίσης, ἡ ἀποφυγὴ τῆς λοιδορίας ἓνα μικρὸ μέρος τῆς ἀρετῆς εἶναι. Ἄλλ' ὁμῶς καὶ αὐτὸ ἐκδ' ὠκεῖ ἀπὸ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ὅσους δὲν τὸ ἐπιτύχουν. «Διότι ἐκεῖνος πού θὰ εἴπῃ περιφρονητικὰ εἰς τὸν ἀδελφόν του Ἄνῳητε, εἶναι ἔνοχος ἐγκλήματος ἀξίου νὰ τιμωρηθῆ εἰς τὴν γέεναν τοῦ πυρός»²⁹. Καὶ ἡ σωφροσύνη, πάλιν, ἓνα μέρος τῆς ἀρετῆς εἶναι, ἀλλὰ χωρὶς αὐτὴν κανένας δὲν θὰ ἴδῃ τὸν Κύριον. Διότι λέγει: «Ἐπιδιώκετε νὰ ἔχετε εἰρήνην μετὰ ὅλους. Ἐπιδιώκετε καὶ τὸν ἁγιασμόν, διότι χωρὶς τὸν ἁγιασμόν κανεὶς δὲν θὰ ἴδῃ τὸν Κύριον»³⁰. **20** Καὶ ἡ ταπεινοφροσύνη ὁμοίως ἓνα μέρος τῆς ἀρετῆς εἶναι. Καὶ ὁμῶς, καὶ ἂν ἀκόμη κάποιος ἐπιτελέσῃ ἄλλα καλὰ καὶ δὲν ἐπιτύχῃ αὐτήν, εἶναι ἀκάθαρτος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Καὶ αὐτὸ ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν περίπτωσιν τοῦ Φαρισαίου, ὁ ὁποῖος ἐκαυχᾶτο διὰ πάρα πολλά καλὰ καὶ ἐξ αἰτίας τῆς καυχῆσεως ἔχασε τὰ πάντα.

Ἐγώ, ὁμῶς, ἔχω νὰ σᾶς εἰπῶ πάλιν καὶ κάτι παραπάνω ἀπὸ αὐτά. Δηλαδή, ὄχι μόνον ἓνα ἀπὸ αὐτά, ἐάν παραμεληθῆ, μᾶς ἀποκλείῃ ἀπὸ τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ καὶ ὅταν γίνεται χωρὶς τὴν ἀπαιτούμενην ἀκρίθειαν καὶ ἀφθονίαν. **21** **1** πάλιν προκαλεῖ τὸ ἴδιον ἀποτέλεσμα. «Διότι ἐάν ἡ ἀρετὴ σας δὲν ὑπερτερῆσῃ, λέγει, «τὴν ἀρε-

29. Ματθ. 5,23.
30. Τίτ. 2,14.

τὴν τῶν γραμμάτων καὶ τῶν Φαρισαίων, δὲν θὰ εἰσέλθετε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν»³¹. Ὡστε, καὶ ἂν ἀκόμη δώσῃς ἐλεημοσύνην, ἀλλὰ δὲν εἶναι περισσότερα τῆς ἐλεημοσύνης ἐκείνων, δὲν θὰ εἰσέλθῃς εἰς τὴν βασιλείαν. Καὶ πόσην ἐλεημοσύνην ἔδιδον ἐκεῖνοι; ἔρωτᾷ κάποιος. Μὰ, αὐτὰ ἀκριθῶς ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς εἰπῶ τώρα, ὥστε, ὅσοι δὲν δίδουν ἐλεημοσύνην, νὰ παρακινήθουν νὰ δίδουν, ὅσοι, πάλιν, δίδουν νὰ μὴ μεγαλοφρονοῦν, ἀλλὰ νὰ τὴν ἐπαιξήσουν.

Τὶ ἔδιδαν, λοιπόν, ἐκεῖνοι ὡς ἐλεημοσύνην; Τὸ ἓνα δέκατον ὀλοκλήρου τῆς περιουσίας τους καὶ πάλιν ἄλλο ἓνα δέκατον καὶ ἕστερα τρίτον ἓνα δέκατον. Ὡστε προσέφεραν τὸ ἓνα τρίτον σχεδὸν τῆς περιουσίας τους. **22** Διότι τὰ τρία δέκατα, ὅταν προστεθῶν, αὐτὸ τὸ ἀποτέλεσμα μᾶς δίδουν. Μαζὶ μετὰ αὐτὰ προσέφεραν καὶ τὰς ἀπορχὰς καὶ τὰ πρωτότοκα καὶ ἄλλα πολλά, ὅπως εἶναι αἱ προσφοραὶ διὰ τὰς ἁμαρτίας, τοὺς καθαρσμούς, τὰς ἑορτάς, τὸ Ἰωθηλαῖον³², τὴν παραγραφήν τῶν χρεῶν, τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν δούλων καὶ τὰ δάνεια πού ἦσαν ἐλεύθερα τόκων. Ἐάν, λοιπόν, ἐκεῖνος πού προσφέρει ὡς ἐλεημοσύνην τὸ ἓνα τρίτον τῆς περιουσίας του, ἢ μᾶλλον τὸ ἥμισυ, (διότι, ἐάν εἰς αὐτὰ προστεθῶν καὶ τὰ παραπάνω, ἀποτελοῦν τὸ ἥμισυ τῆς περιουσίας τους), ἐάν, λοιπόν, ἐκεῖνος, πού δίδει τὸ ἥμισυ, δὲν κἀνῆ τίποτε τὸ σπουδαῖον, ἐκεῖνος πού δὲν παρέχει ὅτε τὸ ἓνα δέκατον τῶν ἀγαθῶν του, πόσον θὰ ἀξίξῃ; Δικαιολογημένα, ἔλεγεν ὀλίγοι εἶναι οἱ ἀσζόμενοι.

Κατὰ συνέπειαν, ἂς μὴ ἀδιαφορῶμεν διὰ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς μας. **23** Διότι ἐάν μία ἐκδήλωσις τῆς ζωῆς μας, πού δὲν ἐπροσέξαμεν, φέρει τόσον μεγάλην καταστροφήν, ὅταν εἰμεθα ὑπεύθυνοι ἀπὸ κάθε πλευρᾶν ἐναντι τῆς καταδικάζουσης ἀποφάσεως, πῶς θὰ ἀποφύγωμεν τὴν κόλασιν; Ποῖαν τιμωρίαν δὲν θὰ ὑποστῶμεν;

Καὶ ποῖα ἐλπίς σωτηρίας, ἔρωτᾷ κάποιος, μᾶς ἀπο-

31. Ματθ. 5,20.

32. Ἰωθηλαῖον ἓνα ἔτος κάθε πενήντα ἔτη, κατὰ τὸ ὅποσον ἀπαιτεῖται ἕως τὸν οὐρανὸν καὶ ἀπεστρέφονται εἰς τὴν γῆν (ὀλοκλήρως).

μένει, όταν δια καθένα από τὰ ἀναφερθέντα παραπάνω ἁμαρτήματα μᾶς ἀπειλεῖ μέ τὴν γέενναν; Καὶ ἐγὼ τὸ ἴδιον λέγω. Ἐκτός ἐάν προσέχωμεν, εἶναι δυνατὸν νὰ σωθῶμεν, κατασκευάζοντες τὰ φάρμακα τῆς ἐλεημοσύνης καὶ θεραπεύοντες τὰ τραύματα. Διότι δὲν ἐνδυναμῶναι τόσο τὸ λάδι τὸ σῶμα, ὅσον ἡ φιλανθρωπία τὴν ψυχὴν καὶ τὴν καθιστᾷ ἀπρόσβλητον ἀπὸ δλους καὶ ἀκατάβλητον ἀπὸ τὸν διάβολον τὴν κάνει. **11** Πραγματικά, ἀπὸ θπου καὶ ἀν τὴν πίσση, ξεφεύγει, ἐπειδὴ δὲν ἀφήνει τὸ λάδι αὐτὸ νὰ σπληγθοῦν αὐτὸ λάδι αὐτοῦ ἐπὰν εἰς τὰ νῦα μας. Δι' αὐτὸ ὅς ἀλείφωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας συνεχῶς μέ τὸ λάδι αὐτό. Διότι εἶναι ἀφορμὴ υγείας, χορηγία φωτὸς καὶ αἰτία χαρᾶς.

Ἄλ' ὁ δεῖνα, λέγει κάποιος, ἔχει τόσα καὶ τόσα τάλαντα χρυσοῦ καὶ, ἔμως, δὲν δίδει οὔτε ἓνα. Καὶ ποῖαν οὐχέειν ἔχει αὐτὸ μέ σέ; Διότι ἔτσι θὰ φανῆς οὐ περισσότερο ἀξίος θαυμασμοῦ, ὅταν, μολοντί πτωχός, γίνῃς πιο μεγαλόδωρος ἐκεῖνου. Ἔτσι, καὶ ὁ Παῦλος ἐθαύμασε τοὺς Μακεδόνας, ὄχι διότι ἔθιδαν ἐλεημοσύνην, ἀλλὰ διότι ἔθιδαν, ἀν καὶ ἦσαν πτωχοί. Συνεπῶς, νὰ μὴ κοιτάζῃς αὐτοὺς, ἀλλὰ τὸν κοινὸν Διδάσκαλον τῶν πάντων, **12** ὁ ὁποῖος δὲν εἶχε πού νὰ ἀκουμῆσῃ τὸ κεφάλι του.

Καὶ διατί, ἔρωτᾷ ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα δὲν τὸ κάνει αὐτό; Νὰ μὴ κρίνῃς τὸν ἄλλον, ἀλλὰ νὰ ἀπαλλάξῃς τὸν ἑαυτὸν σου ἀπὸ τὴν κατηγορίαν. Ἐπειδὴ ἡ κόλασις εἶναι μεγαλύτερα, ὅταν καὶ τοὺς ἄλλους κατηγορῆς καὶ ὁ ἴδιος δὲν τὸ πράττῃς. **13** Ὄταν, ἐνῶ κρίνεις τοὺς ἄλλους, εἶσαι καὶ σὺ υπεύθυνος διὰ τὸ ἴδιον ἀδικήμα. Διότι ὅταν δὲν ἐπιτρέπῃ εἰς τοὺς ἐναρέτους νὰ κρίνουν τοὺς ἄλλους, πολὺ περισσότερο δὲν τὸ ἐπιτρέπει εἰς τοὺς πταίνοντας. Ὄστε, ὅς μὴ κρίνωμεν τοὺς ἄλλους, οὔτε νὰ κυττάζωμεν ἄλλους πού ἀδιαφοροῦν, ἀλλὰ νὰ βλέπωμεν τὸν Ἰησοῦν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ νὰ παίρνωμεν παραδείγματα. Μήπως, λοιπὸν, σέ εὐεργέτησα ἐγὼ; μήπως σέ ἐλύτρωσα ἐγὼ, διὰ νὰ προσέχῃς εἰς ἐμέ; Ἄλλος εἶναι ἐκεῖνος πού σοῦ τὰ προσέφερον αὐτά. Διατί ἀφήνεις τὸν Κύριον καὶ προσέχεις τὸν δοῦλον; Δὲν ἤκουσες πού ἔλεγεν: «Μάθετε ἀπὸ ἐμέ, ὅτι εἶμαι πρῶτος καὶ ταπεινός κα-

τὰ τὸ φρόνημα καὶ τὴν ἐσωτερικὴν διάθεσιν»³³; **14** Καὶ πάλιν «Καὶ ὁποῖος θέλει νὰ εἶναι πρῶτος μαζί σας, ὀφείλει νὰ εἶναι δοῦλος ὅλων σας»³⁴; Καὶ ἀκόμη «Καθὼς ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἦλθε διὰ νὰ ὑπηρετηθῇ, ἀλλὰ διὰ νὰ ὑπηρετήσῃ»³⁵; Καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτά, διὰ νὰ μὴ παίρῃς ἀφορμὴν ἀπὸ τοὺς ραθύμους συνανθρώπους σου καὶ παραμένης ἀδιάφορος, σέ ἀκοσπᾷ ἀπὸ αὐτοῦς λέγων: «Διότι σὰς ἔδωσα ὑπόδειγμα τὸν ἑαυτὸν μου, ὥστε καθὼς ἐγὼ ἔκανα εἰς σὰς, ἔτσι νὰ κάνετε καὶ οἱ σεις μετὰ ἐξί σας»³⁶.

Ἄλλὰ δὲν ὑπάρχει δι' ἐσέ κανένας διδάσκαλος τῆς ἀρετῆς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ περιβάλλοντός σου, οὔτε κανένας ἰκανός νὰ σέ οδηγήσῃ εἰς αὐτά; Λοιπὸν, ὁ ἔπαινος θὰ εἶναι μεγαλύτερος καὶ τὸ ἐγκώμιον μεγαλύτερον, διότι ἀν καὶ δὲν εἶχες διδασκάλους, ἐν ταῦτοις ἔγινες ἀξίος θαυμασμοῦ. Διότι, πραγματικά, αὐτὸ εἶναι δυνατόν καὶ πολὺ εὐκόλον, ἐάν θέλωμεν. **15** Καὶ τὸ ἀποδεικνύουν ὅσοι πρῶτοι ἐπέτυχον εἰς αὐτά, ὅπως εἶναι ὁ Νῶε, ὁ Ἀβραάμ, ὁ Μελχισεδέκ, ὁ Ἰῶβ καὶ ὅλοι οἱ ἀνθρώποι τῆς ἐποχῆς τους (πού διεκρίθησαν). Πρὸς αὐτοὺς εἶναι ἀνάγκη καθημερινῶς νὰ στρέφωμεν τὴν προσοχὴν μας, καὶ ὄχι πρὸς ἐκεῖνους, τοὺς ὁποῖους δὲν παύετε καθόλου νὰ μιμῆσθε καὶ τοὺς ἀναφέρετε συνεχῶς εἰς τοὺς κύκλους σας. Ἐπειδὴ, πραγματικά, παντοῦ τίποτε ἄλλο δὲν ἀκούω νὰ λέγουν, παρὰ τὰ ἀκόλουθα λόγια: Ὁ θεῖνα ἀπέκτησε τόσα καὶ τόσα στρέμματα γῆς, ὁ δεῖνα ἀποκτᾷ πλοῦτη, οἰκοδομεῖ. Διατί μένεις μέ τὸ στόμα ἀνοικτόν, ἀνθρώπε μου, κυττάζων πρὸς τὰ ἔξω; Διατί βλέπεις τοὺς ἄλλους; Ἐάν θέλῃς νὰ ἴδῃς τοὺς ἄλλους, νὰ κυττάζῃς τοὺς ἐναρέτους, τοὺς εὐδοκίμουτας, τοὺς τηροῦντας μέ ἀκρίθειαν τὸν νόμον, καὶ ὄχι ἐκεῖνους πού τὸν παραβαίνουν καὶ, συγχρόνως, κατηγοροῦν τοὺς συνανθρώπους τους. Διότι ἐάν προσέχῃς αὐτοὺς, **16** πολλὰ κακὰ θὰ συλλέξῃς ἀπὸ ἐκεῖ, ἐπειδὴ θὰ περιπέσῃς εἰς ἀδιαφορίαν, εἰς ἐγωισμόν καὶ τὸ νὰ καταδικάζῃς τοὺς ἄλλους. Ἐάν, ὁμως, ἀσχολῆσαι μέ τὴν ἀρίθμωσιν τῶν ἐναρέτων, θὰ οδηγήσῃς τὸν ἑαυτὸν σου εἰς ταπει-

33. Ματθ. 11,29.

34. Ματθ. 20,26.

35. Ματθ. 20,28.

36. Ἰωάν. 13,15.

νοφροσύνην, εἰς προθυμίαν, εἰς κατόνησιν καὶ εἰς ἀμέτρητα ἀγαθὰ. Ἐκούσε τί ἔπαθεν ὁ Φαρισαῖος, ποῦ ἔφησε τοὺς ἐναρέτους καὶ ἔστρεψε τὴν προσοχὴν του εἰς τὸν ἀμαρτωλόν. Ἐκούσε καὶ νοιώσε φόβον. Κότταζε πῶς ἔγινε βέβαιος θαυμασμοῦ ὁ Δαυὶδ, ἐπειδὴ ἐπρόσεξε τοὺς ἐναρέτους προγόνους του. «Διότι ἐγώ», λέγει, «εἰμαι πάροικος καὶ παρεπίδημος, ὅπως ἄλλοι οἱ πρόγονοί μου»³⁷. Πραγματικά, αὐτὸς καὶ ἄλλοι οἱ ὅμοιοι του ἔφησαν τοὺς ἀμαρτήσαντας καὶ ἐσκέπτοντο μόνον τοὺς ἐναρέτους.

Ἐν τῷ ἴσῳ νὰ κάνης καὶ σύ. Διότι δὲν κάθεσαι σὺ ὡς δικαστὴς διὰ τὰ ἀμαρτήματα τῶν ἄλλων, οὔτε ὡς ἐξεταστὴς τῶν παραβάσεων αὐτῶν. Ἐλαθεὶς ἐντολήν νὰ κρίνης τὸν ἑαυτὸν σου καὶ ὄχι τοὺς ἄλλους. «Διότι, ἐάν ἀνεκρίνωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας», λέγει, «δὲν θὰ καταδικάζομεθα ἀπὸ τὸν Θεόν. Ὅταν δὲ κατακρινώμεθα ἀπὸ τὸν Κύριον, τιμωρούμεθα παιδαγωγικῶς ἀπὸ αὐτὸν διὰ νὰ διαρθρωθῶμεν»³⁸. Σὺ, ὅμως, ἀνέτρεψες τὴν τάξιν καὶ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν σου δὲν ζητεῖς εὐθύναν οὔτε διὰ μεγάλα οὔτε διὰ μικρὰ πταίσματα, ἀλλὰ τὰ πταίσματα τῶν ἄλλων τὰ ἐξετάζεις μὲ ἀκρίθειαν.

Νὰ μὴ κάνωμεν, πλέον, αὐτὸ **643** ἀλλὰ ὡς ἀφήσωμεν τὴν ἀταξίαν αὐτὴν καὶ ὡς τοποθετήσωμεν δικαστήριον μέσα μας διὰ τὰ ἴδικά μας ἀμαρτήματα, γενόμενοι οἱ ἴδιοι κατηγοροὶ καὶ δικασταὶ καὶ ἴδιοι τῶν πλημμελημάτων μας. Ἐάν, ὅμως, θέλης νὰ ἀσχολῆσαι καὶ μὲ τὰ ζητήματα τῶν ἄλλων, νὰ ἐξετάζης τὰ κατορθώματα καὶ ὄχι τὰ ἀμαρτήματά τους.

Ἔτσι, μὲ τὴν διαρκῆ μνήμην τῶν ἰδικῶν μας πλημμελημάτων καὶ μὲ τὴν μνήμην τῶν κατορθωμάτων τῶν ἄλλων (καὶ μὲ τὴν συνεδρίασιν τοῦ ἀναγκαίου δικαστηρίου πληττόμενοι καθημερινὰ εἰς τὴν συνειδήσιν μας ὡς μὲ πληκτρον), θὰ ὀδηγήσωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας εἰς τὴν ταπεινοφροσύνην **ΕΒ** καὶ μεγαλυτέραν προθυμίαν καὶ θὰ ἐπιτύχωμεν τὰ μελλοντικὰ ἀγαθὰ μὲ τὴν χαρὰν καὶ τὴν φιλαυθυμίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζί μὲ τὸν ὅποιον εἰς τὸ Πατέρα καὶ, συγχρόνως εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει ἡ δόξα, τὸ κράτος καὶ ἡ τιμὴ τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

³⁷ Ψαλμ. 88, 18.

³⁸ Α' Κορινθ. 11, 31 - 32.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΕΡΓΑ

ΤΟΜΟΣ 67

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΟΜΙΛΙΑΙ ΝΒ' - ΞΔ'
(ΚΕΦ. 15 - 20)

Κείμενον: Fridericus Field

Joannis Chrysostomi homiliae in Matthaicum
«Bibliotheca Patrum Ecclesiae Catholicae qui ante
Orientis et Occidentis Schisma floruerunt»,
Ἐν Ὁξφόρδῃ 1839, τ. II, σελ. 81 - 250.
(PG 58, 517 - 618)